

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ιστορία της σύγχρονης Ορθόδοξης ιεραποστολής στην Αιθιοπία.

Μαρτυρία και διαχριστιανική συνεργασία.

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ:

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (ΔΑΝΙΗΛ) ΜΠΙΑΖΗΣ

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ:

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΑΝΤΙΣ ΑΜΠΕΜΠΑ
2022

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή Δημητρίου (Δανιήλ) Μπιάζη που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading) μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Η ιστορία της σύγχρονης Ορθόδοξης ιεραποστολής στην Αιθιοπία.

Μαρτυρία και διαχριστιανική συνεργασία.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (ΔΑΝΙΗΛ) ΜΠΙΑΖΗΣ

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου

Διδάσκων του ΕΑΠ/μέλος ΣΕΠ

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Παντελής Καλαϊτζίδης

Διδάσκων του ΕΑΠ/μέλος ΣΕΠ

ΑΝΤΙΣ ΑΜΠΕΜΠΑ

2022

Αφιερώνεται στον ιεραπόστολο Πάπα και Πατριάρχη της Αγάπης

ΘΕΟΔΩΡΟ Β΄

Περίληψη

Η παρουσία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον λαό της Αιθιοπίας δεν είναι κάτι καινούργιο. Ιστορικά έχει τις ρίζες της στον 4^ο μ. Χ. αιώνα όταν ο Φρουμέντιος, με την πνευματική καθοδήγηση του Πατριάρχη Αλεξανδρείας αγίου Αθανασίου ορίστηκε επίσκοπος Αξώμης. Στις ταραγμένες εποχές των αιρέσεων του 5^{ου} & 6^{ου} αιώνα οι Αιθίοπες ασπάστηκαν το Μονοφυσιτισμό, έχοντας επιρροές από το Βυζάντιο και το Πατριαρχείο Αντιοχείας. Αναλαμπή της Ορθοδοξίας αποτέλεσε, κατά την παράδοση, η παρουσία του Γρηγόριου στην Ευδαίμονα Αραβία, όταν οι Αιθίοπες είχαν επικρατήσει στην περιοχή (6^{ος} αιώνας). Έκτοτε οι Αιθίοπες χαρακτηρίζονται Κόπτες χριστιανοί και ανήκουν στην προχαλκηδόνια λεγόμενη Ορθόδοξη Αιθιοπική Εκκλησία. Το χαλκηδόνιο (Ελληνορθόδοξο) Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής επανίδρυσε τη Μητρόπολη Αξώμης το 1908, εξαιτίας της εμφάνισης πάροικων Ελλήνων στη χώρα και το γειτονικό Τζιμπουτί. Μέχρι την αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος, και την εθνικοποίηση των περιουσιών των ξένων, η ελληνική παροικία έδινε ισχυρό παρόν στην κοινωνική και οικονομική ζωή της Αιθιοπίας. Η Μητρόπολη Αξώμης και τα μέλη της Ελληνικής Κοινότητας είναι για τους Αιθίοπες έννοιες απόλυτα συνδεδεμένες. Αναγνωρίζουν τον μητροπολίτη ως τον πνευματικό ηγέτη των Ελλήνων. Η Μητρόπολη Αξώμης και η ελληνική κοινότητα, από κοινού, δίνουν χριστιανική μαρτυρία με την καθημερινή παρουσία τους στη ζωή και τα δρώμενα της Αιθιοπίας. Για το λόγο αυτό ο εκάστοτε Μητροπολίτης και τα μέλη της Παροικίας είναι ιδιαίτερα αγαπητοί και έχουν καλή φήμη στον αιθιοπικό λαό και την ηγεσία τους. Οι στενές και ειλικρινείς επαφές της Μητρόπολης Αξώμης με το Ορθόδοξο Αιθιοπικό Πατριαρχείο, συντηρούν και προάγουν τη διαχριστιανική συνεργασία τα τελευταία 120 χρόνια. Οι δύο Εκκλησίες είναι κοντά και σε ετοιμότητα να αποδεχθούν ενωτικές κινήσεις όταν οι συνθήκες συγκλίνουν προς αυτό. Ως τότε ακολουθούν πολιτική «ανοικτών θυρών», ειλικρινούς διαλόγου τόσο σε εκκλησιαστικά θέματα και στη συνεργασία για την ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου, όσο και σε μεγάλα διεθνή ζητήματα, όπως η πείνα, ο αναλφαβητισμός, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η κλιματική αλλαγή. Η φτώχεια, η ξηρασία και οι εμφύλιες διαμάχες είναι μεγάλα και υπαρκτά προβλήματα στην Αιθιοπία. Χώρος για ιεραποστολική δραστηριότητα στην Αιθιοπία, με την έννοια κατά την οποία αυτή αναπτύσσεται στα υπόλοιπα αφρικανικά κράτη, δεν υπάρχει. Η ιστορική παρουσία των Κοπτών αλλά και η ισχυροποίηση του Ισλάμ τα τελευταία χρόνια, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για ιεραποστολή. Πληθυσμοί οι οποίοι να παραμένουν πιστοί στις παλαιές προχριστιανικές αφρικανικές δοξασίες δεν υπάρχουν στην Αιθιοπία. Με αυτά τα δεδομένα, είναι σημαντικό για το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας η Μητρόπολη Αξώμης και το ελληνικό στοιχείο να δίνουν ενεργή καθημερινή παρουσία και Ορθόδοξη μαρτυρία προς τον αιθιοπικό λαό. Τη μαρτυρία αυτή προσπάθησε να καταγράψει η παρούσα εργασία, με αγάπη προς τον φιλόξενο αιθιοπικό λαό και σεβασμό προς τους Ορθοδόξους Έλληνες, κληρικούς και λαϊκούς, οι οποίοι εργάστηκαν για το σκοπό αυτό.

Λέξεις κλειδιά: ιεραποστολή, μαρτυρία, Αιθίοπες, Ελληνική κοινότητα, Αντίς Αμπέμπα, Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, Έλληνες της Αφρικής.

Summary

The presence of the Orthodox Church among the people of Ethiopia is nothing new. Historically, it has its roots in the 4th century AD, when Frumentius, under the spiritual guidance of Saint Athanasios Patriarch of Alexandria, was installed as bishop of Aksum. In the turbulent times of the heresies (5th & 6th centuries) Ethiopians embraced Monophysitism, influenced by Byzantine emperors and the Patriarchate of Antioch. A revival point for Orthodoxy was the presence of Grigentios in Eudaimon Arabia, when the Ethiopians had prevailed in the region (6th century). Since then, Ethiopians are characterized as Coptic Christians and belong to the so-called non Chalcedonean Ethiopian Orthodox Church. The Chalcedonean (Greek-Orthodox) Patriarchate of Alexandria and all Africa re-established the Diocese of Aksum in 1908, due to the appearance of Greek residents in the country and in neighboring Djibouti. Up until the change of the political regime, and the nationalization of the property of foreigners, the Greek community had a strong presence in the social and economic life of Ethiopia. The Metropolis of Aksum and the members of the Greek Community are for Ethiopians, completely connected concepts. They recognize the Metropolitan as the spiritual leader of the Greeks. The Diocese of Aksum and the Greek community, together, give Christian witness with their daily presence in the life and events of Ethiopia. For this reason, the respective Metropolitan and the members of the community are especially loved and have a good reputation among the Ethiopian people and their leadership. The close and sincere contacts of the Diocese of Aksum with the Orthodox Ethiopian Patriarchate, have maintained and promoted inter-Christian cooperation for the last 120 years. The two Churches are close and ready to accept unifying movements when the conditions converge towards that. Until that time, they follow a policy of "open doors", honest dialogue both in ecclesiastical matters and good cooperation in alleviating human suffering, as well as in major international issues, such as hunger, illiteracy, human rights and climate change. Poverty, drought and civil strife are big and real problems in Ethiopia. There is no room for missionary activity in Ethiopia, in the sense in which it is developed in other African states. The historical presence of the Copts and the strengthening of Islam in recent years do not leave much room for missionary efforts. Populations that remain faithful to the old African beliefs do not exist in Ethiopia. With these facts, it is important for the Patriarchate of Alexandria that the Metropolis of Aksum and the Greek element give an active daily presence and Orthodox witness to the Ethiopian people. This present effort tried to record this testimony, with love for the hospitable Ethiopian people and respect for the Orthodox Greeks, clergy and laity who worked towards this purpose.

Key words: mission, testimony, Ethiopians, Greek community, Addis Ababa, Patriarchate of Alexandria, Greeks of Africa.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5
Πίνακας Περιεχομένων.....	7
Πρόλογος.....	9
Εισαγωγή.....	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΙΘΙΟΠΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

1.1 Η γη της Αιθιοπίας.....	15
1.2 Η ιστορία των Αιθιόπων. Ήθη και έθιμα.....	23
1.3 Ο χριστιανισμός στην Αιθιοπία.....	34
1.4 Η χώρα των Ομηριτών.....	38
1.5 Οι αδερφοί Φρουμέντιος και Αιδέσιος.....	41
1.6 Ο άγιος Γρηγόριος.....	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΑΞΩΜΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ

ΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΣ ΤΗΣ

2.1 Η ελληνική Παροικία στην Αιθιοπία.....	50
2.2 Ίδρυση της Μητροπόλεως Αξώμης.....	55
2.3 Χριστοφόρος Δανηλίδης (1908-1914).....	56
2.4 Νικόλαος Abdallah (1927-1967).....	57
2.5 Μεθόδιος Φούγιας (1968-1979).....	62
2.6 Πέτρος Γιακουμέλος (1979-2018).....	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΙΘΙΟΠΙΑ

3.1 Ο σημερινός Μητροπολίτης Αξώμης.....	73
3.2 Έργο και δραστηριότητες.....	74
Α. Πεπραγμένα Έτους 2019.....	79
Β. Πεπραγμένα Έτους 2020.....	96
Γ. Πεπραγμένα Έτους 2021.....	108
3.3 Προβλήματα, προκλήσεις και ευκαιρίες για τη χριστιανική μαρτυρία στη σύγχρονη Αιθιοπία.....	124
Συμπεράσματα.....	129
Παραρτήματα.....	132
Α. Ενθρονιστήριο Λόγος.....	132
Β. Καταστατικός Χάρτης–Σύνταγμα της Ιεράς Ελληνορθόδοξου Μητροπόλεως Αξώμης.....	137
Γ. Ορθόδοξο Αγιολόγιο Αιθιοπίας. Φωτογραφικό Υλικό από τις Δραστηριότητες της Μητρόπολης Αξώμης και την Αιθιοπία.....	152
Βιβλιογραφία.....	166

Πρόλογος

Ένα ναυάγιο στα στενά της Ερυθράς Θάλασσας αποτέλεσε την αφορμή να ξεκινήσει οργανωμένα ο εκχριστιανισμός του Αιθιοπικού λαού. Τον 4^ο μ. Χ. αιώνα ο Φρουμέντιος, ελληνικής καταγωγής από την Τύρο, χειροτονείται από τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας Μέγα Αθανάσιο, στην πόλη του ευαγγελιστή Μάρκου Αλεξάνδρεια, ως πρώτος επίσκοπος Αξώμης. Μεταβαίνοντας στη σημερινή περιοχή της Αιθιοπίας βάπτισε το βασιλιά Εζάνα και έκτισε τους πρώτους χριστιανικούς ναούς στην πρωτεύουσα του Αξουμιτικού Βασιλείου. Έτσι πραγματοποιήθηκε η πρώτη συστηματική ιεραποστολική προσπάθεια σε χώρα της Αφρικής, πλην της Αιγύπτου. Θα μπορούσε να θεωρηθεί από την άποψη αυτή, ο Φρουμέντιος, ως ο πρώτος ιεραπόστολος στο εσωτερικό της Αφρικής, καθόσον δεν γνωρίζουμε ποια ιεραποστολική δράση είχε ενδεχομένως στη χώρα ο Αιθίοπας αξιωματούχος (ο ευνούχος της Κανδάκης), τον οποίο βάπτισε ο απόστολος Φίλιππος (Πράξ. 8:26-40). Ο άγιος Ειρηναίος Λυών (130-202) διασώζει παράδοση περί χριστιανικής μαρτυρίας του ευνούχου στην Αιθιοπία¹, αλλά, πέραν αυτού και συναφών παραδόσεων², δεν έχουμε άλλα, ιστορικά δεδομένα. Μετά το θάνατο του Φρουμέντιου (383) και κατά τους επόμενους δύο αιώνες, οι αιρετικές πεποιθήσεις για το Χριστολογικό Δόγμα επηρέασαν και το βασίλειο της Αξώμης. Παγιώθηκαν από τότε οι μονοφυσιτικές θεωρίες στην πίστη του αιθιοπικού λαού. Δεύτερος επίσκοπος Αξώμης από το Παλαίφατο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας τοποθετήθηκε, σύμφωνα με μία εκκλησιαστική παράδοση, κατά τον 6^ο αιώνα ο Γρηγόριος, σε μια προσωρινή ανατροπή της εκκλησιαστικής κατάστασης λόγω πολεμικών συγκρούσεων στην ευρύτερη περιοχή.

Επίσημη θρησκεία στην Αιθιοπία μέχρι την πτώση του τελευταίου αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελασιέ, το 1974, ήταν ο Κοπτικός Χριστιανισμός. Σήμερα στην Αιθιοπία δεν αναγνωρίζεται κάποια ως επίσημη θρησκεία. Η προχαλκηδόνια Ορθόδοξη Αιθιοπική Εκκλησία (Ethiopian Orthodox Tewahedo Church) αποτελεί την κυρίαρχη χριστιανική ομολογία και εκφράζει ιστορικά τη θρησκευτικότητα των περισσότερων Αιθίοπων. Το Ορθόδοξο Αιθιοπικό Πατριαρχείο, είναι αυτοκέφαλο από το 1959, ενώ μέχρι τότε υπαγόταν διοικητικά στο Ορθόδοξο Αιγυπτιακό Πατριαρχείο (Κοπτικό) με το οποίο συνεχίζουν να διατηρούν την εκκλησιαστική κοινωνία. Το Ισλάμ αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη θρησκεία στην Αιθιοπία. Μικρά ποσοστά του πληθυσμού ανήκουν σε άλλες χριστιανικές ομολογίες και την παλαιά εβραϊκή κοινότητα. Αιθίοπες οι οποίοι πιστεύουν σε παραδοσιακές αφρικανικές μορφές λατρείας (Βουντού, Σαμανισμό, Φετίχ) είναι ελάχιστοι.

Με δεδομένη την ιστορική παρουσία της Ορθόδοξης Αιθιοπικής Εκκλησίας στη χώρα, η δυνατότητα να ασκήσουν ιεραποστολή οι υπόλοιπες χριστιανικές Εκκλησίες και Ομολογίες είναι περιορισμένη. Η αποστολή της καθ' ημάς χαλκηδόνιας Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αιθιοπία έχει τρεις άξονες δράσης. Η πρώτη δράση

¹Ειρηναίος Λυών, *Κατά αιρέσεων*, 3.12.8.

²Βλ. «Ethiopian Eunuch», https://en.wikipedia.org/wiki/Ethiopian_eunuch#Christian_traditions. (Ημ. Ανάκτησης 3/8/22)

αφορά την εκκλησιαστική μέριμνα υπέρ των πιστών Ορθοδόξων, κυρίως πάροικων ή ξένων, και κατ' εξοχήν Ελλήνων. Η δεύτερη αφορά τη διατήρηση και την ενίσχυση του διαχριστιανικού και διαπολιτισμικού διαλόγου και η τρίτη την προσφορά φιλανθρωπίας και την ανακούφιση του πλησίον. Με τις τρεις αυτές δράσεις εκφράζεται στην Αιθιοπία η Ορθόδοξη Εκκλησία και δίνει χριστιανική μαρτυρία αδιάλειπτα κάθε ημέρα. Παρόμοια φαίνεται να είναι και η δραστηριότητα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Διαφοροποίηση υπάρχει τα τελευταία χρόνια από ορισμένες προτεσταντικές ομολογίες ή κοινότητες, οι οποίες δραστηριοποιούνται ιεραποστολικά στη χώρα.

Η Μητρόπολη Αξώμης ανασυστάθηκε σχεδόν ταυτόχρονα με την εμφάνιση Ελλήνων μεταναστών στην Αιθιοπία και τη δημιουργία Ελληνικών Κοινοτήτων, κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μεγαλύτερη πληθυσμιακά και ισχυρότερη οικονομικά εξελίχθηκε η παροικία στην πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα. Πρώτο μέλημα της Μητρόπολης σε συνεργασία με τους πάροικους ήταν η ανοικοδόμηση ιερών ναών όπου υπήρχαν Ορθόδοξοι πιστοί, ώστε να καλυφθούν οι λειτουργικές τους ανάγκες. Κτίστηκαν συνολικά έξι ναοί, τρεις στην Αιθιοπία, ένας στο Τζιμπουτί και δύο στην Ερυθραία. Οι δαπάνες ανέγερσής τους προήλθαν κυρίως από δωρεές των πάροικων. Οι ιεροί ναοί αρχικά αποτελούσαν και το σημείο συνάντησης και επικοινωνίας μεταξύ των Ελλήνων. Ενθρονίστηκαν μέχρι σήμερα πέντε αρχιερείς, ως Μητροπολίτες Αξώμης. Είναι χαρακτηριστικό ότι για εβδομήντα χρόνια διακόνησαν τη Μητρόπολη Αξώμης, δύο αρχιερείς με μακρά και παραγωγική θητεία. Η στελέχωση των ναών με ιερείς αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και γινόταν συνήθως με ιερείς αποσπασμένους από την Ελλάδα και το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας. Το ιερό αναλόγιο υπηρέτησαν ιεροψάλτες προερχόμενοι από τα μέλη των κοινοτήτων ή από τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς των Ελληνικών σχολείων. Οι ιερόπαιδες προέρχονται από τους μαθητές των σχολείων, ενώ ως νεωκόροι διακόνησαν και συνεχίζουν να διακονούν γηραιοί άνδρες αλλά και γυναίκες από τις ελληνικές κοινότητες.

Ο εκάστοτε Μητροπολίτης Αξώμης, αλλά και το σύνολο των μελών των Ελληνικών Κοινοτήτων, αναγνωρίζουν ότι φιλοξενούνται σε μία χώρα ιστορική, από τον περήφανο λαό και τις συντεταγμένες Αρχές του. Το στοιχείο του σεβασμού στη φιλοξενία των Αιθίοπων και ο σεβασμός στην ιδιαίτερη κουλτούρα και τον πολιτισμό τους, έκανε τους Αιθίοπες να εκτιμούν και να έχουν σε ιδιαίτερη θέση στην καρδιά τους τον Μητροπολίτη και τους Ορθοδόξους της Ελληνικής Κοινότητας. Την Μητρόπολη Αξώμης και την Ελληνική Παροικία τις θεωρούν ένα και το αυτό. Η ανοικτή επικοινωνία και η συνεργασία του εκάστοτε Μητροπολίτη Αξώμης με τον Αιθίοπα Πατριάρχη είναι δεδομένη και αφορά τη διατήρηση μόνιμων σχέσεων μεταξύ των Εκκλησιών, τη συνεργασία στη θεολογική μόρφωση και εκπαίδευση και την αρωγή σε κοινωνικές δομές και φορείς. Επίσης τα μέλη της Ελληνικής Κοινότητας με τις εμπορικές δραστηριότητες τις οποίες αναπτύσσουν και την κοινωνική τους παρουσία έχουν καταφέρει να είναι αποδεκτοί και αγαπητοί από τους Αιθίοπες. Η ίδια η καθημερινή δραστηριότητα και η ζωή των Ορθοδόξων με τον

τρόπο που ασκείται στην Αιθιοπία, αποτελεί ζώσα χριστιανική μαρτυρία και εμπειρία.

Η εκλογή μου από την Αγία και Ιερά Σύνοδο του παλαιόφατου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας στην επισκοπική διακονία της τοπικής εκκλησίας της Αξώμης το 2018, μου έδωσε τη δυνατότητα να έρθω σε καθημερινή επαφή με ένα λαό ιδιαίτερο και με πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά τους κάνουν να διαφέρουν σε πολλά πράγματα από τους υπόλοιπους αφρικανικούς λαούς. Το γεγονός ότι έγιναν χριστιανοί αιώνες πριν από τους άλλους Αφρικανούς, καθώς και το γεγονός ότι δεν γνώρισαν αποικιοκρατικό ζυγό, χαρακτηρίζουν την πορεία των Αιθίοπων. Μέρος από την ποιμαντική δραστηριότητα, τη θρησκευτική, πολιτιστική και πολιτισμική ιστορία της χώρας και τις εμπειρίες μου από τις σχέσεις μου με τους Αιθίοπες επιθυμώ να καταθέσω με την παρούσα διπλωματική εργασία. Δεν είναι η καθημερινότητα πάντοτε εύκολη. Η τηλεφωνική επικοινωνία με τις υπόλοιπες χώρες δεν είναι αξιόπιστη, λόγω του παρωχημένου δικτύου. Το διαδίκτυο είναι αργό και πολλές φορές δεν έχει σύνδεση. Οι σχεδόν καθημερινές πολύωρες διακοπές του ηλεκτρικού ρεύματος δυσκολεύουν τις εργασίες. Οι συχνές και μακρινές μετακινήσεις και το υψόμετρο της πρωτεύουσας (2.400 μέτρα) καταβάλλουν τον οργανισμό. Οι αποστάσεις είναι μεγάλες και οι υποδομές και τα μέσα μάλλον δεν είναι σύγχρονα. Παρά τις αντιξοότητες, οι προκλήσεις δίνουν την απαραίτητη δύναμη για τη συνέχεια.

Οφείλω θερμότερες ευχαριστίες από μέσης καρδιάς στον σύμβουλο καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Ν. Παπαθανασίου, για την συμβουλευτική και την καθοδήγηση του. Χωρίς την υπομονή, την κατανόηση που υπέδειξε και την επιμονή του στη στήριξη της ταπεινής αυτής εργασίας, δεν θα τα είχα καταφέρει.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ποιες μπορεί να είναι οι πρώτες σκέψεις τις οποίες θα έκανε ένας άνθρωπος στο άκουσμα των λέξεων «Αιθιοπία» και «Αιθίοπες»; Φτώχεια και ξηρασία, κάπου στην Αφρική. Ο ήλιος να στέκει ψηλά και να καίει το δέρμα. Καθημερινός αγώνας για την επιβίωση σε συνθήκες δύσκολες. Αθλητές μικροκαμωμένοι, να τρέχουν ασταμάτητα για να κερδίσουν και να κάνουν τη ζωή τους καλύτερη. Πρώτη έγνοια τους η εξασφάλιση της τροφής, του νερού, δεύτερη η καταπολέμηση των ασθενειών. Πιστεύουν στο φύλαρχο και στο μάγους. Ήταν για λίγο διάστημα Ιταλική αποικία. Αυτές λίγο πολύ είναι οι πρώτες σκέψεις τις οποίες θα έκανε ένας «δυτικός», για την Αιθιοπία. Είναι όμως έτσι; Τι θα δει και τι θα γνωρίσει ένας Ευρωπαίος, αν επισκεφθεί και ζήσει στην Αιθιοπία; Τι θα κρατήσει από τις πρώτες σκέψεις και ποιες θα αναθεωρήσει;

Η πρώτη εικόνα ενός σύγχρονου επισκέπτη στην Αιθιοπία είναι ο ότι ο ήλιος δεν καίει και η θερμοκρασία κατά τη διάρκεια της ημέρας συνήθως κυμαίνεται στους 18-25° βαθμούς Κελσίου. Ξεσπούν συχνά ξαφνικές και δυνατές μπόρες, η ξηρασία όμως είναι από τα μεγάλα προβλήματα της χώρας. Δεν υπάρχουν ατελείωτες εκτάσεις με άμμο και έρημο, τουναντίον τα οροπέδια και η ύπαιθρος έχουν πλούσια βλάστηση. Αυτό τον όμορφο και με πολλές αντιθέσεις τόπο, δεν κατόρθωσε να τον κατακτήσει άλλος λαός. Σε αντίθεση με άλλους λαούς στα ενδότερα της Αφρικής, οι Αιθίοπες αποτελούσαν κυρίαρχο βασίλειο το οποίο αποτέλεσε σύμμαχο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Οι σχέσεις με τους βυζαντινούς εκτός από τα οικονομικά και εμπορικά οφέλη απέφερε στους Αιθίοπες το μήνυμα και τη γνώση του Ευαγγελίου. Πρώτος κατηχήθηκε και βαπτίστηκε ο βασιλιάς και η οικογένεια του, από τον εκ Τύρου ιεραπόστολο Φρουμέντιο, ο οποίος τοποθετήθηκε επίσκοπος από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας. Στη συνέχεια ο Φρουμέντιος ανήγειρε ναούς στην πρωτεύουσα Αξώμη και προχώρησε την κατήχηση στους αυλικούς και το λαό. Ο χριστιανισμός ευνοήθηκε από τον Αιθίοπα βασιλιά της Αξώμης, με αποτέλεσμα την διάδοσή του στο βασίλειο.

Οι Χριστολογικές έριδες οι οποίες ακολούθησαν δεν άφησαν ανεπηρέαστους τους Αιθίοπες. Η διδασκαλία περί της μίας φύσεως του Χριστού επικράτησε και η Αιθιοπική Εκκλησία ανήκει στις λεγόμενες προχαλκηδόνιες Εκκλησίες. Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας στις αρχές του 20^{ου} αιώνα επανίδρυσε τη Μητρόπολη Αξώμης με έδρα τη νέα πρωτεύουσα της Αιθιοπίας Αντίς Αμπέμπα. Η αφορμή δόθηκε με την εμφάνιση και εγκατάσταση Ελλήνων μεταναστών στη χώρα και το γειτονικό Τζιμπουτί, το οποίο ήταν τότε γαλλική αποικία. Η Μητρόπολη Αξώμης ανέλαβε τη διαποίμανση των Ελλήνων Ορθοδόξων και συνεργάστηκε στενά με την όλο και αυξανόμενη ελληνική παροικία της Αιθιοπίας για την ανέγερση ναών, με σκοπό τον τακτικό εκκλησιασμό και τη λειτουργική ζωή των μελών. Η Μητρόπολη παράλληλα ανέλαβε και την καθοδήγηση για τη δημιουργία σχολείων, ώστε να παρέχεται εκπαίδευση στα παιδιά της ομογένειας.

Οι σχέσεις με την Ορθόδοξη Αιθιοπική Εκκλησία από την αρχή δομήθηκαν με πνεύμα συνεργασίας και αλληλοκατανόησης. Η επικοινωνία μεταξύ Μητρόπολης και Αιθιοπικού Πατριαρχείου σε επίπεδο κορυφής χαρακτηρίζεται ειλικρινής και αδιάλειπτη, σε πολλές δε περιπτώσεις και αδελφική. Ο διάλογος και η επικοινωνία ξεπερνούν το όριο της εθιμοτυπίας, δεν προσεγγίζουν όμως θέματα εκκλησιολογικά. Θέματα θεολογικής εκπαίδευσης, υποτροφίες στην Ελλάδα, αρωγή σε πληγείσες περιοχές, συνεχής υποστήριξη σε ευαγή ιδρύματα είναι κάποιοι από τους άξονες συνεργασίας των δύο Εκκλησιών. Σε επίπεδο εθιμοτυπίας και καλής θελήσεως είναι επίσης οι σχέσεις της Μητρόπολης Αξώμης με τις υπόλοιπες Εκκλησίες οι οποίες έχουν έδρα την Αντίς Αμπέμπα, όπως η Ρωμαιοκαθολική, η Αρμενική και οι διάφορες προτεσταντικές ομολογίες.

Ο σύγχρονος νέο-πεντηκοστανισμός και οι λεγόμενες χαρισματικές «εκκλησίες», που αποτελούν τις πολυπληθέστερες στην Αιθιοπία, δεν έχουν Αμερικανική προέλευση, αλλά Φιλανδική και Σουηδική καταβολή. Οι πρώτοι πεντηκοστανόι κατέφθασαν στην Αιθιοπία το 1951 από τη Φιλανδία. Ήταν το ζεύγος Anna-Liisa και Sanfrid Mattson, οι οποίοι ίδρυσαν μια επαγγελματική σχολή με το όνομα “*Scripture Publishers to Every Creature*” στην περιοχή Wolmera.³

Η εν λόγω εργασία ασχολείται με την παρουσία της χαλκηδόνιας Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αιθιοπία, διαχρονικά. Η πρώτη εμφάνιση του Χριστιανισμού είχε χαρακτήρα ιεραποστολικό και ο Χριστιανισμός έγινε επίσημη θρησκεία του κράτους. Στο διάβα των αιώνων η χαλκηδόνια Ορθόδοξη Εκκλησία διαφοροποιήθηκε, εφόσον οι Αιθίοπες ανήκουν σε αρχαία χριστιανική Εκκλησία και οποιαδήποτε προσπάθεια επανευαγγελισμού τους θα δημιουργούσε αντίδραση και τριβές. Ο Μητροπολίτης Αξώμης και οι Ορθόδοξοι Έλληνες της Αιθιοπίας με τον τρόπο που ασκούν τις καθημερινές δραστηριότητες και εργασίες, με τις σχέσεις τις οποίες αναπτύσσουν με Αιθίοπες και ξένους, δίνουν σε καθημερινή βάση, χριστιανική μαρτυρία. Τηρούν προς όλους στάση καλής θελήσεως, αγάπης, συναδέλφωσης και συνεργασίας στα μεγάλα προβλήματα της ζωής στην Αφρική.

Η εργασία αποτελείται από τρία μέρη:

Το πρώτο κεφάλαιο προσπαθεί να αποτυπώσει τη φυσιογνωμία της Αιθιοπίας και τα χαρακτηριστικά του αιθιοπικού λαού. Πολλά στοιχεία για τη χώρα και το λαό της, αντλούνται από γραπτές μαρτυρίες Ελληνο-αιθίοπων. Ερευνά επίσης τις συνθήκες του εκχριστιανισμού των Αιθίοπων από το Φρουμέντιο, χειροτονημένο επίσκοπο από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και την παραγμένη περίοδο με τον Γρηγόριο. Χρησιμοποιείται επιστημονική και θεολογική βιβλιογραφία.

³ Jörg Haustein, *Pentecostal and Charismatic Christianity in Ethiopia: A Historical Introduction to a Largely Unexplored Movement*, σσ. 111 κ.εξ., Στο Hatem Elliesie (ed.): *Multidisciplinary Views on the Horn of Africa*, Studien zum Horn von Afrika, 1, Publisher: Rüdiger Köppe, Köln 2014, σσ. 109–127.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην ιστορία της Ελληνικής Κοινότητας και τη ζωή των Ελλήνων Ορθοδόξων στην Αιθιοπία. Τα στοιχεία αντλούνται κυρίως από βιβλία τα οποία έγραψαν μέλη της κοινότητας και περιγράφουν τη ζωή και την ιστορία τους στην Αιθιοπία, ως προσωπικές μαρτυρίες και βιώματα. Ερευνά ακόμη τη δράση όλων των Μητροπολιτών από την επανασύσταση της Μητροπόλεως, με σκοπό να φωτιστεί η συνεργασία και επικοινωνία τόσο με τους Ορθοδόξους Έλληνες όσο και με την Αιθιοπική Ορθόδοξη Εκκλησία και τον αιθιοπικό λαό.

Το τρίτο κεφάλαιο είναι μια προσωπική μαρτυρία-κατάθεση των τριών ετών διακονίας μου στην Αιθιοπία, ως Μητροπολίτη Αξώμης. Αποτυπώνονται η καθημερινότητα, οι δραστηριότητες, τα προβλήματα και οι προκλήσεις, από τα καθήκοντα ενός ιεράρχη σε μια ιδιαίτερη χώρα της Αφρικής. Επισυνάπτεται παράτημα με φωτογραφικό υλικό από την Αιθιοπία και ο ενθρονιστήριο λόγος ο οποίος μπορεί να «φωτίσει» τις αγωνίες και τις ελπίδες ενός νέου ιεράρχη για την αποστολή του.

Στο τέλος παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της παρούσης εργασίας, η χρησιμοποιηθείσα βιβλιογραφία, εικονογραφήσεις Αιθιόπων Αγίων και φωτογραφικό υλικό από δραστηριότητες της Μητροπόλεως και από την Αιθιοπία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΑΙΘΙΟΠΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

1.1 Η γη της Αιθιοπίας

Η Αιθιοπία, παλαιότερα γνωστή και ως Αβησσυνία, είναι μια αφρικανική χώρα με αρχαιότατη ιστορία και αξιόλογο πολιτισμό, συστατικό στοιχείο του οποίου υπήρξε και η χριστιανική πίστη. Οι κάτοικοί της, ονομάζουν τη χώρα τους Γιετόπια (Αιθιοπία/ ἴτιγορ'ἰγα/ □□□□□) και στην ονομασία αυτή προσθέτουν τις λέξεις Μπεχέρ Αγκαζί, το οποίο σημαίνει, χώρα των ανεξάρτητων ανθρώπων.⁴ Η χώρα τους αποτέλεσε προπύργιο ελευθερίας μέσα σε μια υπόδουλη ήπειρο από τους Ευρωπαίους αποικιοκράτες. Το στοιχείο αυτό τους κάνει ιδιαίτερα περήφανους.⁵ Το ιστορικό όνομα Αβησσυνία προέρχεται από μια φυλή η οποία πέρασε τα προχριστιανικά χρόνια από τα απέναντι παράλια της Νοτίου Αραβίας στην Αφρική και ονομαζόταν Habashat. Ο τόπος στον οποίο εγκαταστάθηκαν οι Habashat, πήρε το όνομα Habesh (Αβησσυνία).⁶ Η Αιθιοπία βρίσκεται στο λεγόμενο κέρασ της Αφρικής. Στην περιοχή (δηλαδή στις δυο πλευρές αυτών των στενών της νότιας Ερυθράς Θάλασσας) ξεχώρισαν τα βασίλεια του Σαβά (10^{ος} - 5^{ος} π. Χ. αι.) και της Μερόης (5^{ος} π.Χ. - 1^{ος} μ.Χ. αι.), τα οποία ανέπτυξαν σχέσεις με τους Αιγύπτιους και τους Εβραίους.⁷ Το βασίλειο της Αξώμης (1^{ος} - 10^{ος} μ.Χ. αι.) ανέπτυξε άμεσες εμπορικές σχέσεις με τους μεγάλους ευρωπαϊκούς πολιτισμούς, αρχικά με τους Ρωμαίους και μετέπειτα με τους Βυζαντινούς.⁸ Το Ισλάμ διαπέρασε και εξαπλώθηκε στο εσωτερικό της χώρας την περίοδο 10^{ος} - 12^{ος} μ.Χ. αι. Από τον 12^ο αιώνα άρχισαν να επικρατούν τα αμχαρικά φύλλα και επικράτησε ο Χριστιανισμός.⁹ Διαμορφώθηκε σε ανεξάρτητο εθνικό κράτος στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αι. και έκτοτε γνώρισε πάρα πολλές εσωτερικές και εξωτερικές περιπέτειες. Σήμερα η χώρα βρίσκεται σε περίοδο ανασυγκρότησης με οικονομικά και πολιτικά προβλήματα και βαθιά κοινωνική κρίση. Παραμένει βασικός προσανατολισμός της χώρας η προοπτική της ανάπτυξης, του εκσυγχρονισμού και της διαμόρφωσης σταθερού κοινοβουλευτικού και δημοκρατικού πλαισίου.

Η Αιθιοπία περιλαμβάνει περιοχές της Βορειοανατολικής Αφρικής, ανάμεσα στο Σουδάν και τη Σομαλία, την Κένυα και την Ερυθραία.¹⁰ Είναι μια ορεινή χώρα με υψίπεδα και ερήμους, συνολικής έκτασης 1.104.300 τετραγωνικών χιλιομέτρων, όση η συνολική έκταση της Γαλλίας και της Ισπανίας. Πρωτεύουσα της χώρας είναι η Αντίς Αμπέμπα και αξιόλογες πόλεις, το Ντεσιέ, το Χαράρ, η Ντίρε Ντάουα, το

⁴Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αβησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 27.

⁵Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χε., 1981), 10.

⁶Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 19.

⁷Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αβησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 38.

⁸Ευάγγελος Παπουτσής, «Κέρασ της Αφρικής: Ο Ρόλος του στον Διεθνή Γεωπολιτικό Σχεδιασμό στη Διαχρονία», (Μεταπτυχιακή Εργασία, Μυτιλήνη, Παν. Αιγαίου, 2019), 14.

⁹Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 30.

¹⁰Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 18.

Γκόνταρ, η Αξώμη κ.α.¹¹ Είναι αναμφισβήτητο ότι ο γεωπολιτικός χώρος και οι φυλετικές κληρονομικές καταβολές συντελούν στη διαμόρφωση της ψυχοσύνθεσης, του χαρακτήρα, και των πνευματικών προσανατολισμών των λαών. Οι παράγοντες αυτοί είναι καθοριστικοί για τη δεκτικότητα, την αφομοίωση, τη βίωση και την περαιτέρω διαμόρφωση των μεγάλων ιδεολογικών ρευμάτων. Δεν θεωρείται διόλου τυχαίο ότι η Αιθιοπία είναι η μοναδική χώρα στην αχανή αφρικανική ήπειρο, όπου ο σπόρος της χριστιανικής αλήθειας άρχισε να αναπτύσσεται από τα πρώτα χρόνια της εξάπλωσης της Εκκλησίας.¹²

Στην αφρικανική ήπειρο έγιναν μεγάλες γεωλογικές αλλαγές με αποτέλεσμα κατά τα ¾ της έκτασης της είναι ένα τεράστιο οροπέδιο. Οι γεωλογικές αλλαγές άρχισαν να διαμορφώνονται σταδιακά πριν από 7.000.000 χρόνια περίπου, διαχωρίζοντας ένα μεγάλο κομμάτι της ανατολικής Αφρικής από την υπόλοιπη ήπειρο με ένα μεγάλο ρήγμα. Μορφολογικά η Αιθιοπία είναι ένας συμπαγής ορεινός όγκος μέσου ύψους 2.000 μ. περίπου, με σχήμα ακανόνιστο ωοειδές. Το ανάγλυφο του όγκου αυτού είναι πολύπλοκο και δύσκολα μπορεί να χωριστεί σε περιοχές σαφώς διακρινόμενες μεταξύ τους. Αποτελείται από μεγάλες οροσειρές και οροπέδια, των οποίων τα ψηλότερα σημεία ξεπερνούν τα 4,500 μ. και τα οποία χωρίζονται από βαθιές κοιλάδες.¹³ Μία ορεινή περιοχή τόσο μεγάλου ύψους, στο μέσο εκτεταμένων χαμηλών οροπεδίων, παρουσιάζει ενδιαφέροντα υδρογραφικά φαινόμενα. Εμφανίζονται έντονες και ξαφνικές βροχοπτώσεις με μεγάλη ποσότητα νερού, οι οποίες όμως δεν δημιουργούν μεγάλους ποταμούς λόγω των μορφολογικών εναλλαγών. Τα ποτάμια είναι μικρά ή μεσαία, γιατί το έντονο ανάγλυφο δεν αφήνει τα νερά τους να ενωθούν.¹⁴

Η λίμνη Τάνα βρίσκεται στο βόρειο μέρος της χώρας. Κυνηγοί και έμποροι κατά την αρχαιότητα είχαν μάθει για τις καταρρακτώδεις βροχές των υψιπέδων της Αιθιοπίας και είχαν ανακαλύψει τη λίμνη Τάνα, βοηθώντας έτσι τους γεωγράφους της εποχής να συναγάγουν πολύ σωστά ότι εκεί βρίσκονται οι πηγές του Κυανού Νείλου.¹⁵ Όσοι έχουν την τύχη να ταξιδέψουν στην καρδιά της Αφρικής και να δουν από κοντά τη λίμνη Τάνα, μιλούν για ένα ακατέργαστο διαμάντι στα καταπράσινα υψίπεδα της Βορειοδυτικής Αιθιοπίας, σε υψόμετρο 1.830 μ. πάνω από τη θάλασσα. Με μήκος 84 χλμ., πλάτος 66 χλμ. και μέγιστο βάθος 15 μ., η Τάνα είναι η μεγαλύτερη λίμνη στην Αιθιοπία (2.156 τετρ. χλμ.) και ο ρόλος της στο οικοσύστημα της περιοχής θεωρείται καταλυτικός. Περίπου το 70% των ψαριών της λίμνης είναι ενδημικά, ενώ στα νερά της ζει κι ένας μικρός αριθμός κροκοδείλων. Η αιθιοπική λίμνη τροφοδοτείται από τα νερά τουλάχιστον 50 ποταμών και από αυτήν γεννιέται ο Γαλάζιος Νείλος, που

¹¹Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 120.

¹²Χρήστος Γιαννούλας, ο. π., (Αθήνα: χε., 1981), 11.

¹³Ευάγγελος Παπουτσής, «*Κέρας της Αφρικής: Ο Ρόλος του στον Διεθνή Γεωπολιτικό Σχεδιασμό στη Διαχρονία*», (Μεταπτυχιακή Εργασία, Μυτιλήνη, Παν. Αιγαίου, 2019), 15.

¹⁴Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 121.

¹⁵Lionel Casson, *Το ταξίδι στον αρχαίο κόσμο*, (Αθήνα: ΜΙΕΤ, 1996), 149.

ενώνεται με τον Λευκό Νείλο στην περιοχή του Χαρτούμ και συνεχίζουν -σε μια κοίτη- τη διαδρομή έως τη Μεσόγειο.¹⁶

Η πόλη Bahir Dar, το δεύτερο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της βορειοδυτικής Αιθιοπίας, βρέχεται από τα θολά νερά της Τάνα και προσφέρεται ως ορμητήριο για μια υδάτινη εξόρμηση στα νερά της λίμνης. Το όνομα της σημαίνει «πόλη κοντά στο νερό».¹⁷ Στην Τάνα υπάρχουν 37 συνολικά νησιά, ελάχιστα όμως κατοικούνται. Ένα απ' αυτά, το νησί Qirqos, θεωρείται ιερό από τους Κόπτες χριστιανούς της Αιθιοπίας, καθώς φιλοξενεί το μικρό μοναστήρι Tana Qirqos. Σύμφωνα με την παράδοση της Ορθόδοξης Κοπτικής Εκκλησίας της Αιθιοπίας, η Κιβωτός της Διαθήκης, το πιο διάσημο ιερό κειμήλιο, βρισκόταν για οκτακόσια περίπου χρόνια φυλαγμένη στον χώρο της μονής Tana Qirqos, πριν μεταφερθεί κατόπιν στην πόλη Αξούμ, στα βόρεια της χώρας. Το ιερό οικοδόμημα του νησιού των παραλίμνιων περιοχών χτίστηκε τον 14ο αιώνα σύμφωνα με την τοπική θρησκευτική αρχιτεκτονική.¹⁸ Τα τοιχώματα του τετράγωνου ναού είναι διακοσμημένα με πολύχρωμες αγιογραφίες, που αντλούν θέματα από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Παρά τις ομοιότητες με τις αντίστοιχες βυζαντινές, οι αγιογραφίες της Tana Qirqos διατηρούν έναν δικό τους, απλοϊκό χαρακτήρα, και ξεχωρίζουν τόσο για τα έντονα χρώματα όσο και για τη χρήση αφρικανικών μορφών στην απεικόνιση ιερών προσώπων (αγίων και αγγέλων).¹⁹ Άλλη γνωστή εκκλησία είναι εκείνη του Αγίου Στεφάνου στο νησί Dega.²⁰ Διαθέτει μεγάλη συλλογή αιθιοπικών αγιογραφιών καθώς και οστεοφυλάκιο αρκετών αυτοκρατόρων της μεσαιωνικής περιόδου. Η πολύχρωμη αγορά της περιοχής διαθέτει τα περίφημα ξύλινα σκαλιστά διακοσμητικά και τα πολύχρωμα αιθιοπικά υφαντά.²¹ Εκτός από τους οικολογικούς και θρησκευτικούς θησαυρούς της λίμνης Τάνα, άλλο ένα ανυπέρβλητο φυσικό μνημείο είναι οι κοντινοί καταρράκτες του Γαλάζιου Νείλου οι οποίοι φτάνουν σε ύψος 45 μέτρων.²²

Στις βόρειες περιοχές της χώρας υλοποιείται από τα διεθνή και τα εγχώρια τουριστικά γραφεία το λεγόμενο Historic route. Περιλαμβάνει τις πόλεις Gondar και Aksum και τις εκκλησίες της Lalibela. Το Gondar φημίζεται για τους μεσαιωνικούς πύργους, τα παλάτια και τις εκκλησίες του.²³ Είναι η περιοχή στην οποία ζουν οι εβραϊκής καταγωγής Αιθίοπες οι Felasha, για αυτό και την ονομάζουν Bete Israil, το «σπίτι του Ισραήλ». Η Aksum (Αξώμη ή Αξούμη) θεωρείται η κοιτίδα του αιθιοπικού

¹⁶ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 66.

¹⁷ Καργάκος Σαράντος, *Αιθιοπία Αθησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 188.

¹⁸ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 168.

¹⁹ Κωνσταντίνος Μητσάκης, «Η ευλογημένη λίμνη», <http://www.xereteoti.com/poll/oooooo> (Ημ. Ανάκτησης, 26 Ιανουαρίου 2022).

²⁰ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 169.

²¹ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 203.

²² Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 65.

²³ Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 62.

πολιτισμού, καθώς κτίστηκε το 100 π.Χ. Διάσπαρτοι οβελίσκοι και μονολιθικοί στύλοι μαρτυρούν για αυτό. Η εκκλησία της Παναγίας της Σιών είναι κτίσμα του 4^{ου} αιώνα. Ο θρύλος λέει ότι εκεί φυλάσσεται η βιβλική κιβωτός με τις δέκα εντολές, φερμένη από τη Lalibela. Απαγορεύεται η είσοδος στους πάντες εκτός από το φύλακα του ναού. Υπάρχει επίσης, ο τάφος και το παλάτι του βασιλιά Ελεσβαά ή κατ' άλλους Καλέμπ.²⁴ Στην πόλη φιλοτεχνούνται και οι περίφημοι αιθιοπικοί σταυροί. Φιλοτεχνούνται από ξύλο, μπρούτζο, ασήμι και χρυσό και είναι έργα απαράμιλλης τοπικής τέχνης. Η Lalibela είναι τόπος παγκόσμιου τουριστικού ενδιαφέροντος και αποτελεί το μεγαλύτερο προσκύνημα της χώρας.²⁵ Οι έντεκα λαξευτές εκκλησίες του 12^{ου} αιώνα αποτελούν μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ. Γνωστότερη είναι η μονολιθική εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, Bete Giyorgis, το «σπίτι του Γεώργιου».²⁶ Ο ναός είναι σκαλισμένος με το χέρι σε μονόλιθο, σε σχήμα σταυρού. Ο μύθος θέλει τον βασιλιά Λαλιμπέλα να χτίζει την εκκλησία την ημέρα και το βράδυ να συνεχίζουν οι άγγελοι. Τους ναούς τους έκτισε ο βασιλιάς Λαλιμπέλα θέλοντας να δημιουργήσει μια «Νέα Ιερουσαλήμ», αφού πλέον η πόλη της Ιερουσαλήμ και οι Άγιοι Τόποι είχαν κατακτηθεί από αλλόθρησκους του Ισλάμ.²⁷ Όλες αυτές οι εκκλησίες συνδέονται μεταξύ τους με ένα απίστευτο σύστημα λαβύρινθων, υπόγειων και υπέργειων στοών, σιηράγγων και τεχνητών σπηλιών. Λέγεται ότι εργάστηκαν 40.000 εργάτες επί μακρό χρόνο. Οι Αιθίοπες αρέσκονται να το ονομάζουν το «8^ο θαύμα του κόσμου».²⁸

Το κλίμα της Αιθιοπίας είναι ξηρό στα βαθύπεδα και υγρό στα υψίπεδα. Το υψόμετρο εξουδετερώνει τις δυσμενείς κλιματολογικές επιπτώσεις από τη γειτνίαση της χώρας με τον Ισημερινό και καθιστά το κλίμα της περιοχής ένα από τα ευνοϊκότερα σ' ολόκληρο τον κόσμο. Οι άφθονες βροχοπτώσεις κατά τους θερινούς μήνες και η κανονική θερμοκρασία καθιστούν το έδαφος κατάλληλο για κάθε είδους καλλιέργειες. Καλλιεργούνται αγροτικά προϊόντα, τα οποία ευδοκούν τόσο σε εύκρατα όσο και σε τροπικά κλίματα. Η γλωρίδα και η πανίδα της περιοχής είναι πλούσια, η δε σοδειά συλλέγεται δύο και τρεις φορές το χρόνο.²⁹ Η γενναιοδωρία της φύσης καθιστά την Αιθιοπία την «Ελβετία της Αφρικής», διότι είναι μία από τις πιο αυτάρκειες χώρες στον κόσμο. Η αγροτική και κτηνοτροφική της αυτάρκεια είναι ο λόγος για τον οποίο οι Αιθίοπες κατόρθωσαν να επιβιώσουν κατά τη μακρόχρονη απομόνωση της χώρας από τον υπόλοιπο κόσμο.³⁰ Το κλίμα είναι από τα καλύτερα στον κόσμο και εκτός από τις θερινές βροχές επικρατεί μία μόνο εποχή η Άνοιξη.

²⁴ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *ο. π.*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016),92.

²⁵Καργάκος Σαράντος, *Αιθιοπία Αθησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012),141.

²⁶Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 164.

²⁷Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 30.

²⁸ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 205.

²⁹Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 24.

³⁰ Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χε., 1981), 12.

Το φυτικό και ζωικό βασίλειο στην Αιθιοπία είναι πολύ πλούσιο παρά τους συνεχείς τοπικούς πολέμους οι οποίοι έχουν προκαλέσει εκτεταμένες καταστροφές. Τα θηλαστικά φυτοφάγα ζώα στις σαβάνες ζουν σε μεγάλα κοπάδια και προσελκύουν τα μεγαλόσωμα σαρκοφάγα. Αντιλόπες, αγριοβούβαλοι, καμηλοπαρδάλεις λιοντάρια και ύαινες ανταγωνίζονται στη σαβάνα.³¹ Το αρτόδενδρο «τεφ» ευδοκίμει πλούσια και δίνει το αιθιοπικό αλεύρι, από την ρίζα και τον καρπό του, για την παρασκευή του τοπικού ψωμιού, *intzera*. Τα φύλλα του χρησιμοποιούνται ως πιάτα, τάπητες και για αντικείμενα καθημερινής χρήσης. Το δέντρο «νουκ» δίνει από τον κορμό του ένα είδος ελαίου.³² Τα τελευταία χρόνια αυξάνεται η συστηματική παραγωγή λουλουδιών. Το κλίμα είναι καλύτερο από αυτό της γειτονικής Κένυας, η οποία είναι τρίτη παραγωγική δύναμη λουλουδιών στον κόσμο. Γίνονται πολλές ξένες επενδύσεις στον τομέα αυτό, κυρίως από Ολλανδούς επενδυτές, οι οποίοι απορροφούν και το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής των λουλουδιών.³³

Η Αιθιοπία είναι μια φτωχή αναπτυσσόμενη χώρα και η οικονομική της ζωή βασίζεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα και ιδίως στην κτηνοτροφία, η οποία αποτελεί και την παραδοσιακή απασχόληση μεγάλου μέρους των ορεινών πληθυσμών. Κατά ένα μεγάλο βαθμό η κτηνοτροφία έχει οικόσιτο και οικογενειακό χαρακτήρα. Εκτρέφονται βοοειδή, πρόβατα και κατσίκια. Αξιόλογη είναι και η απόδοση της μελισσοκομίας. Στο χώρο της γεωργίας υπάρχει πολιτική σύγχυση, η οποία οφείλεται τόσο στις αλληπάλληλες θεσμικές αλλαγές στο ζήτημα της ιδιοκτησίας, όσο και στις συνεχείς αλλαγές της αγροτικής πολιτικής του κράτους. Γίνεται ελλιπής προγραμματισμός ως προς την παραγωγή βασικών προϊόντων. Υπάρχουν ελλείψεις ως προς τη συγκέντρωση, μεταφορά και διάθεση των αγαθών στην εσωτερική και εξωτερική αγορά. Δεν εφαρμόζονται πολιτικές επιδότησης προϊόντων, ούτε δίνονται ενισχύσεις για υλικο-τεχνικά μέσα και αποζημιώσεις για φυσικές καταστροφές. Κυριότερο προϊόν της χώρας είναι ο καφές και ακολουθούν τα όσπρια, το βαμβάκι, η ζάχαρη και τα φρούτα.³⁴ Σημαντικά οφέλη προκύπτουν από τα δάση, τα οποία καλύπτουν περίπου το ¼ του εθνικού εδάφους.

Το χερσαίο συγκοινωνιακό σύστημα της Αιθιοπίας είναι ανεπαρκές και σε κακή κατάσταση. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μεγάλη βελτίωση των υποδομών με τη δράση ξένων τεχνικών εταιριών. Το οδικό δίκτυο στο μεγαλύτερο μέρος του είναι χωμάτινο, ενώ στο συγκοινωνιακό δίκτυο άξια αναφοράς είναι η γραμμή Αντίς Αμπέμπα με το λιμάνι του Τζιμπουτί.³⁵ Η συγκεκριμένη γραμμή δίνει τη δυνατότητα να υπάρχει σύνδεση με τις θαλάσσιες μεταφορές εμπορευμάτων. Κατά τη δεκαετία του 2010 έγινε προσπάθεια το οδικό δίκτυο να βελτιωθεί. Συχνότερα πλέον συναντάς ασφαλτοστρωμένους ή υπό ασφαλτόστρωση δρόμους, κάποιες φορές και με

³¹ Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 85.

³² Νικόλαος Οικονόμου, *Παγκόσμια Γεωγραφία*, (Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, 1999).

³³ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 352.

³⁴ Ευάγγελος Παπουτσής, «*Κέρας της Αφρικής: Ο Ρόλος του στον Διεθνή Γεωπολιτικό Σχεδιασμό στη Διαχρονία*», (Μεταπτυχιακή Εργασία, Μυτιλήνη, Παν. Αιγαίου, 2019), 16.

³⁵ Αθανάσιος Μίχος, *Τιθορέα Αδίδις Αμπέμπα*, (Αθήνα: χε., 1992), 31.

διαχωριστικό στη μέση. Στα βόρεια της Αιθιοπίας ο νέος οδικός άξονας Μπαχίρ Νταρ προς Γκόνταρ είναι ασφαλτοστρωμένος, σε καλή κατάσταση για αφρικανικό δρόμο, χωρίς όμως σήμανση και φωτισμό.³⁶ Καλύτερη είναι η κατάσταση στις αεροπορικές συγκοινωνίες. Υπάρχουν συνολικά σαράντα αεροδρόμια με κορυφαίο εκείνο της πρωτεύουσας Αντίς Αμπέμπα. Εθνικός αερομεταφορέας είναι η Ethiopian Airlines, η οποία θεωρείται από τις καλύτερες αεροπορικές εταιρίες της Αφρικής.

Ο σιδηρόδρομος είναι απηρχαιωμένος από την εποχή των Γαλλικών Σιδηροδρόμων στις αρχές του 19ου αιώνα και αποτελείται από τη γραμμή Αντίς Αμπέμπα με ενδιαμέσο σταθμό την Ντίρε Ντάουα και τελικό προορισμό το λιμάνι του Τζιμπουτί. Η σιδηροδρομική γραμμή Αντίς Αμπέμπα – Τζιμπουτί ένωσε την πρωτεύουσα της Αιθιοπίας με την Ερυθρά Θάλασσα, ενώ έδωσε λύση στο μεγάλο πρόβλημα της απομόνωσης των ορεινών περιοχών της Αιθιοπίας.³⁷ Για την κατασκευή της γραμμής δημιουργήθηκε εταιρεία ειδικών συμφερόντων το 1894, με την εγγύηση του γαλλικού κράτους.³⁸ Το 1899 εκδόθηκε ομολογιακό δάνειο το οποίο είναι ακόμη ενεργό. Η κατασκευή είχε ως αφετηρία το λιμάνι του Τζιμπουτί και ολοκληρώθηκε 20 χρόνια αργότερα, με τέρμα την Αντίς Αμπέμπα. Κατασκευάστηκαν 33 σταθμοί στο έδαφος της Αιθιοπίας και 6 στο έδαφος του Τζιμπουτί. Κατά την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Αντίς Αμπέμπα – Τζιμπουτί οι περισσότεροι τεχνίτες και εργοδηγοί ήταν Έλληνες. Πολλοί απ' αυτούς πέθαναν κατά τη διάρκεια του έργου κι έχουν ταφεί παράλληλα με τη γραμμή.³⁹ Το μήκος της γραμμής είναι 782 χιλιόμετρα. Χρησιμοποιήθηκαν πανάκριβα μέταλλα για την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής, τα οποία ήταν αναγκαία για την προστασία από τους τερμίτες.

Η εταιρεία ήταν υποχρεωμένη από την αρχική σύμβαση να κατασκευάσει τηλεγραφική γραμμή κατά μήκος της διαδρομής, καθώς και δεξαμενές νερού σε κάθε σταθμό, για την τροφοδοσία των ατμομηχανών. Η σιδηροδρομική εταιρεία έφερε πρωτόγνωρες εργασιακές σχέσεις στην Αιθιοπία: Όλοι οι εργαζόμενοι, είχαν συνταξιοδοτική κάλυψη και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Τα φαναράκια τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από τους εργάτες στην κατασκευή της γραμμής, έγιναν συλλεκτικά αντικείμενα, βρίσκονται σήμερα σε σχετικές συλλογές και πωλούνται σε δημοπρασίες στην Γαλλία. Το αιθιοπικό κράτος απέκτησε το 50% της εταιρίας το 1959, ενώ η Γαλλία παραχώρησε το μερίδιό της στο Τζιμπουτί μετά την ανεξαρτησία του το 1977. Κατά την διάρκεια του πόλεμου μεταξύ Αιθιοπίας και Σομαλίας (1977-78) καταστράφηκαν μεγάλα τμήματα της σιδηροδρομικής

³⁶ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αβησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 55-74.

³⁷ Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 33.

³⁸ Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αβησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 129.

³⁹ Σαράντος Καργάκος, ο. π., (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 131.

γραμμής, με αποτέλεσμα να σταματήσει προσωρινά η λειτουργία της. Σήμερα ο σιδηρόδρομος συνεχίζει να παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Αιθιοπίας. Οι κυβερνήσεις της Αιθιοπίας και του Τζιμπουτί προσπαθούν να εκσυγχρονίσουν τη γραμμή.⁴⁰ Υπέγραψαν πρόσφατα σχετική συμφωνία με κατασκευαστική εταιρεία ώστε να αυξηθεί η ικανότητα μεταφοράς προϊόντων ανά έτος. Για την ελληνική παροικία ο σιδηρόδρομος ήταν το τραίνο της χαράς, γιατί ένωνε τα μέλη της στη Ντίρε Ντάουα, με τους υπόλοιπους στην Αντίς Αμπέμπα.⁴¹ Μόλις το 2015 η πρωτεύουσα απέκτησε σύγχρονους ηλεκτροκίνητους συρμούς τραμ, οι οποίοι έδωσαν μια ανάσα στο μεγάλο κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης.

Η Αιθιοπία συμμετέχει ενεργά στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Έγινε μέλος της Κοινωνίας Των Εθνών το 1923 και των Ηνωμένων Εθνών το 1942. Στην Αντίς Αμπέμπα έχουν έδρα οι περισσότερες ξένες αποστολές στον κόσμο μετά τη Νέα Υόρκη, την Ουάσιγκτον και το Λονδίνο.⁴² Βεβαίως, οι πιο πολλοί ξένοι δεν βρίσκονται στην Αντίς Αμπέμπα με σκοπό να εξυπηρετήσουν το δημόσιο συμφέρον της χώρας αυτής, αλλά κυρίως το συμφέρον των χωρών και των Εκκλησιών τους. Με την έννοια αυτή, ο χώρος της Αιθιοπίας είναι ένα σταυροδρόμι ιδεολογικών, οικονομικών και εκκλησιαστικών συμφερόντων, δυνάμεων του εξωτερικού. Φιλοξενεί την έδρα της Οικονομικής Επιτροπής του Ο.Η.Ε., την Αφρικανική Ένωση, πολλούς διεθνείς οργανισμούς οι οποίοι χειρίζονται θέματα όλων των αφρικανικών χωρών, καθώς και πολλές εκκλησιαστικές αποστολές.⁴³ Ο αυτοκράτορας Haile Selassie Α΄ (1892-1975) αναγνωρίστηκε ως παγκόσμια ηγετική προσωπικότητα, η οποία συνέβαλε στην ενοποίηση των πολιτικών στοχεύσεων της Αφρικής και την κατάλυση της αποικιοκρατίας. Με τη δημιουργία του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας, η Αντίς Αμπέμπα κατέστη, κατά τη δεκαετία του 1960, το κέντρο της διπλωματικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής της Αφρικής.⁴⁴

Σημείο αναφοράς για την Αιθιοπία του σήμερα είναι το πανεπιστήμιο της Αντίς Αμπέμπα. Δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια. Εγκαινιάστηκε το 1961 από τον αυτοκράτορα Haile Selassie Α΄.⁴⁵ Η δομή και η λειτουργία του οργανώθηκε κατά τα πρότυπα των πανεπιστημίων των Δυτικών χωρών, αφού έλαβε υπόψη τις εκπαιδευτικές ανάγκες των Αιθίοπων. Η διοίκηση και οι πρώτοι καθηγητές ήταν Ευρωπαίοι και Αμερικανοί.⁴⁶ Στεγάζεται στα παλιά

⁴⁰ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθθσσουνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 143.

⁴¹ Πέτρος Βνιεράτος, «*Το τραίνο*», <http://www.xereteoti.com/assignments/to-taino>, (Ημ. Ανάκτησης: 27 Ιανουαρίου 2022).

⁴² Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 261.

⁴³ Παναγιώτης Φούγιας, *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie Α΄*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 37.

⁴⁴ Παναγιώτης Φούγιας, *ο. π.*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 179.

⁴⁵ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 80.

⁴⁶ Παναγιώτης Φούγιας, *ο. π.*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 98.

ανάκτορα του αυτοκράτορα και βρίσκεται στην περιοχή η οποία είναι γνωστή ως Sidist Kilo, που θα πει «έκτο χιλιόμετρο». Η πανεπιστημιούπολη περιβάλλεται από υπέροχους κήπους και σφύζει από ζωή.⁴⁷ Τα λουλούδια του κήπου και ο «ανθός» του αιθιοπικού λαού δίνουν μια εικόνα πολύχρωμη και χαρούμενη. Στην άκρη του κήπου βρίσκονται το Εθνικό Μουσείο και η Βιβλιοθήκη με σημαντικό αρχαιακό υλικό και χειρόγραφα. Το αναψυκτήριο του κήπου δίνει την ευκαιρία στον επισκέπτη να γαληνέψει σε μια πανέμορφη γωνιά στο κέντρο της πολύβουης αφρικανικής πρωτεύουσας. Στο μουσείο μεταξύ των άλλων εκθεμάτων κορυφαία θέση έχουν τα οστά της προϊστορικής κόρης Λούση (Dinkinesh). Είναι τα αρχαιότερα οστά πλάσματος τα οποία έφερε στο φως η παλαιοντολογική σκαπάνη ανά τον κόσμο, ηλικίας 3 – 3,5 εκατομμυρίων ετών.⁴⁸ Παραδίπλα, στο Agat Kilo, δηλαδή το «τέταρτο χιλιόμετρο» βρίσκεται η μεγαλύτερη εκκλησία της πρωτεύουσας, αφιερωμένη στην Αγία Τριάδα. Αποτελεί τον καθεδρικό ναό της Αιθιοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Στον περιβάλλοντα χώρο το μαυσωλείο και τα αγάλματα φιλοτέχνησε την δεκαετία του 1950 ο Έλληνας γλύπτης Κωνσταντίνος Γεωργακάς (1904-1991).⁴⁹

Στα δυτικά της πόλης σε ύψωμα αναπτύσσεται μια τεράστια λαϊκή αγορά, το Mercato, η οποία θεωρείται η μεγαλύτερη υπαίθρια αγορά της Αφρικής. Το όνομα Mercato προέρχεται από την ιταλική γλώσσα και σημαίνει «αγορά». Προσφέρει πληθώρα αγαθών αραδιασμένα στα στενά δρομάκια και τους ανοιχτούς ελεύθερους χώρους. Είναι το μέρος στο οποίο συγκεντρώνεται καθημερινά πλήθος κόσμου. Υπάρχουν όλων των ειδών τα εμπορεύματα.⁵⁰ Βρίσκεις από μπαχαρικά, φρούτα, σπόρους μέχρι ηλεκτρικές συσκευές, ρούχα, έπιπλα και κοσμήματα. Κάθε μέρα «ζωντανεύει» ένα τεράστιο πολύχρωμο πανηγύρι, το οποίο συγκεντρώνει πληθώρα ανθρώπων. Είναι μια πανσπερμία φυλών από όλο τον κόσμο.⁵¹ Υπαίθριοι ράφτες και κουρείς δίνουν μια γραφική νότα στο όλο σκηνικό. Από νωρίς το πρωί, οι αγοραστές ξεχύνονται στο Mercato με τα ζεμπίλια⁵² στα χέρια και παζαρεύουν τηνπραμάτεια με τους έμπειρους πωλητές. Το παζάρεμα στην Αιθιοπία είναι στην κουλτούρα τους και χρειάζεται μαεστρία. Στους Αιθίοπες είναι έμφυτο και δεν μαθαίνεται εύκολα. Είναι σαν τη διαίσθηση, σαν να μπορεί κανείς να διαβάσει τις σκέψεις των άλλων. Με τα παζαρέματα μπορείς να πάρεις ένα αγαθό στη μισή τιμή από την αρχική του. Η όλη ατμόσφαιρα θυμίζει κάτι ανάμεσα σε αραβικό και αφρικάνικο στυλ. Πολλοί άλλωστε από τους εμπόρους ασπάζονται την ισλαμική πίστη. Το Mercato αποτελεί επίσης το κεντρικό διαμετακομιστικό κέντρο εμπορίου της χώρας. Τα περισσότερα φορτία

⁴⁷ Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 29.

⁴⁸ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησούνια) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 62.

⁴⁹ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 187.

⁵⁰ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *ο. π.*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 57.

⁵¹ Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 32.

⁵² Είναι τα τοπικά καλάθια τους, συνήθως από ψάθα ή πολύχρωμο ύφασμα. Η λέξη είναι δάνειο από την αραβική.

εξαγωγών διοχετεύονται από εκεί μέσω του σιδηρόδρομου προς το λιμάνι του Τζιμπούτι.⁵³

Το κατά κεφαλήν εισόδημα των Αιθίοπων είναι 795 USD, και βρίσκονται χαμηλά στο σχετικό πίνακα των χωρών, μόλις στην 165^η θέση παγκοσμίως. Επίσημη νομισματική μονάδα είναι το αιθιοπικό Birr, σε σχέση ισοτιμίας, 52,17 Euro και 52,40 USD⁵⁴ περίπου (στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας 2017). Ο πληθυσμός της Αιθιοπίας είναι 123.380.000 κάτοικοι (στοιχεία τελευταίας επίσημης απογραφής U.N. 2022)⁵⁵. Το προσδόκιμο ζωής στο σύνολο του πληθυσμού ήταν σύμφωνα με εκτιμήσεις του 2015 τα 61,48 χρόνια (59,11 χρόνια οι άνδρες και 63,93 οι γυναίκες).⁵⁶ Η πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα είναι μια πόλη 4 εκ. ανθρώπων και είναι η τρίτη υψηλότερα χτισμένη πρωτεύουσα του κόσμου, σε υψόμετρο 2.400 μέτρων.⁵⁷

1.2 Η ιστορία των Αιθίοπων. Ήθη και έθιμα.

Οι απαρχές της αιθιοπικής ιστορίας χάνονται στα βάθη των αιώνων, στην 2η χιλιετία π.Χ. Από τις αιγυπτιακές επιγραφές και παραστάσεις μαθαίνουμε ότι οι Φαραώ μέσω του ποταμού Νείλου έστελναν πλοιάρια στην Αιθιοπία και εμπορεύονταν λιβάني και σμύρνα (ρητίνη). Ακόμη, από τα λατομεία του νότου έπαιρναν το λίθινο υλικό για το κτίσιμο των μνημείων τους. Η υποταγή των Αιθίοπων δεν ήταν εύκολη υπόθεση γιατί διαρκώς επαναστατούσαν. Ο υποδεέστερος οπλισμός τους και η στρατιωτική υπεροχή των Αιγυπτίων τους κατέβαλε.⁵⁸ Η χώρα βρέθηκε κάτω από την επιρροή των Αιγυπτίων, ενώ κατά την 1η χιλιετία συντελέστηκαν επιμειξίες με σημητικά φύλα.⁵⁹ Από αυτές τις επιμειξίες προέκυψε κατά ένα μεγάλο βαθμό ο εθνοφυλετικός τύπος των Αιθίοπων. Η Αιθιοπία γνώρισε μεγάλη πολιτική και πολιτισμική ανάπτυξη μεταξύ 1ου και 10^{ου} μ.Χ. αιώνα, με κέντρο ακμής την πόλη της Αξώμης (Aksum). Η περίοδος αυτή ονομάστηκε Αξωμική περίοδος. Η μακρά αυτή περίοδος διαιρείται σε τρεις επιμέρους περιόδους: α) την Προχριστιανική (1^{ος} - 4^{ος} αι.), η οποία τερματίστηκε με τη διάδοση του χριστιανισμού από τον άγιο Φρουμέντιο και τον αδερφό του Αιδέσιο. β) την κυρίως Αξωμική (4^{ος} - 6^{ος} αι.), η οποία υπήρξε και εποχή πολιτισμικής και οικονομικής επαφής με το Βυζάντιο και γ) την ύστερη Αξωμική (7^{ος} - 10^{ος} αι.) κατά την οποία διαδόθηκε στη χώρα και το Ισλάμ.

⁵³ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 174.

⁵⁴ Επίσημη ισοτιμία 2/9/2022.

⁵⁵ Βλ. αναλυτική έκθεση του Ο.Η.Ε. για την αναθεώρηση των στοιχείων για τον παγκόσμιο πληθυσμό 2022, <https://population.un.org/wpp/> (Ημερ. Ανάκτησης 1/9/22).

⁵⁶ Ευάγγελος Παπουτσής, «*Κέρας της Αφρικής: Ο Ρόλος του στον Διεθνή Γεωπολιτικό Σχεδιασμό στη Διαχρονία*», (Μεταπτυχιακή Εργασία, Μυτιλήνη, Παν. Αιγαίου, 2019), 17.

⁵⁷ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρας της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 54.

⁵⁸ Καργάκος Σαράντος, *Αιθιοπία Αθησυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 31.

⁵⁹ Lionel Casson, *ό.π.*, 29.

Ακολούθησε μια μεγάλη περίοδος εσωτερικών αναστατώσεων (10^{ος} - 12^{ος} αι.), γνωστή ως περίοδος Αγκάου (Agaw)⁶⁰, και η μακράιωνη Αμχαρική⁶¹ περίοδος (12^{ος} - 19^{ος} αι.), η οποία είχε ως βασικό γνώρισμα την πολιτική κυριαρχία των Αμχαρικών φύλων. Την περίοδο αυτή επιβεβαιώθηκε πλήρως η χριστιανική ταυτότητα και φυσιογνωμία της χώρας.⁶² Η νεότερη αιθιοπική ιστορία αρχίζει τον 19^ο αι. με τον αυτοκράτορα Θεόδωρο Β΄, ο οποίος ενοποίησε τη χώρα και σηματοδότησε την μετατροπή της σε εθνικό κράτος το 1855.⁶³ Το 1930 ο Ρας Ταφάρι ονομάστηκε αυτοκράτορας με τον τίτλο Χαϊλέ Σελασιέ (Βασιλεύς Βασιλέων)⁶⁴ και κυβέρνησε επί 44 συναπτά έτη, κατά τα οποία έγιναν πολλές μεταρρυθμίσεις στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας.⁶⁵ Ο Χαϊλέ Σελασιέ υπήρξε ο τελευταίος αυτοκράτορας της Αιθιοπίας, από το 1930 έως το 1974, πριν ανατραπεί με πραξικόπημα. Το νέο επαναστατικό καθεστώς κατήργησε τη μοναρχία.⁶⁶ Από τότε η πορεία εκδημοκρατισμού της χώρας γίνεται με αργούς ρυθμούς και διαρκή αμφισβήτηση. Αποτέλεσμα της αμφισβήτησης αυτής ήταν και η ανεξαρτησία της Ερυθραίας το 1993.⁶⁷

Το αιθιοπικό έθνος όπως και όλα σχεδόν τα έθνη του κόσμου, διαμορφώθηκε με τη σύμμιξη και τη συνύπαρξη διαφόρων εθνοφυλετικών ομάδων. Οι ομάδες αυτές απέκτησαν ένα είδος εθνολογικής συνείδησης κατά τον 19^ο αι. Οι διαφορές τους δεν είναι τόσο φυλετικές, όσο πολιτισμικές και κυρίως γλωσσικές και θρησκευτικές. Ο λαός της χώρας κατάγεται από σημιτικά, χαμιτικά και νέγρικα φύλα, τα οποία έχουν διάφορους βαθμούς επιμιξίας μεταξύ τους από περιοχή σε περιοχή. Πολυπληθέστερη εθνοτική ομάδα είναι οι Ορόμο. Αποτελούν το 40% περίπου, του συνολικού πληθυσμού και κατοικούν κυρίως στις κεντρικές περιοχές της Αιθιοπίας. Ακολουθούν οι Αμχάρα (περίπου 30%) και οι Τιγκράϊ (περίπου 10-12%). Μικρότερες ομάδες είναι οι Σιντάμα, οι Ντανακίλ και οι Σομαλοί.⁶⁸ Η εθνοτική πολυπλοκότητα αντανακλάται ως ένα βαθμό και στη γλωσσική έκφραση του πληθυσμού. Επίσημη γλώσσα είναι η αμχαρική.⁶⁹ Η αμχαρική αποτελεί τη βασική γλώσσα επικοινωνίας

⁶⁰Η περιοχή Αγκάου (Agaw) βρίσκεται μεταξύ Αιθιοπίας και Ερυθραίας. Η δυναστεία Zagaw η οποία βασίλευσε την περίοδο εκείνη προερχόταν από εκεί. Zagaw σημαίνει «του Agaw», από το Αγκάου.

⁶¹Η περιοχή του λαού των Αμχάρα βρίσκεται στα βόρεια της σημερινής Αιθιοπίας και γειττονεί με την περιοχή Agaw. Μεγάλες πόλεις στην περιοχή των Αμχάρα είναι η πρωτεύουσα της Αμχαρικής περιόδου, Γκοντάρ, η παλιά πρωτεύουσα Αξώμη και η σημερινή Μπαχίρ Ντάρ.

⁶²Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 30-31.

⁶³Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 34.

⁶⁴Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 23.

⁶⁵Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 41.

⁶⁶Παναγιώτης Φούγιας, *ο. π.*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 136.

⁶⁷Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 30.

⁶⁸Ευάγγελος Παπουτσής, «*Κέρασ της Αφρικής: Ο Ρόλος του στον Διεθνή Γεωπολιτικό Σχεδιασμό στη Διαχρονία*», (Μεταπτυχιακή Εργασία, Μυτιλήνη, Παν. Αιγαίου, 2019), 15.

⁶⁹Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 52.

ανάμεσα σε όλες τις ομάδες. Από τα μεσαιωνικά χρόνια εμφανίστηκε και με γραπτή μορφή. Συνολικά ομιλούνται περί τις 80 τοπικές διαλέκτους.⁷⁰ Τέλος γίνεται χρήση της αραβικής, ιταλικής, αγγλικής και γαλλικής γλώσσας.

Πέρα από τις γλωσσικές διαφοροποιήσεις, συναντάμε και διαφορές στην έκφραση του θρησκευτικού συναισθήματος. Το 50% του πληθυσμού είναι προχαλκηδόνιοι χριστιανοί. Ανήκουν στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Αιθιοπίας, η οποία αποσπάστηκε από την Αιγυπτιακή κοπτική εκκλησία το 1959. Το 40% ασπάζονται το Ισλάμ, κυρίως σουννίτες. Το υπόλοιπο 10% του πληθυσμού ανήκει σε διάφορες ανιμιστικές θρησκείες. Ιδιαίτεροι είναι οι δεσμοί με το ιουδαϊκό στοιχείο, οι οποίοι έχουν μεγάλο ιστορικό βάθος. Οι Φαλάσας είναι μια μικρή αλλά δυναμική ιουδαϊκή κοινότητα.⁷¹ Όπως έχουμε πει, ο Χριστιανισμός άρχισε να διαδίδεται στη χώρα από τον 4^ο αι., ενώ το Ισλάμ από τον 7^ο αι., με έντονη επίδραση από το βυζαντινό και τον αραβικό παράγοντα, αντίστοιχα. Η Αιθιοπία είναι μία από τις δύο αφρικανικές χώρες (η άλλη είναι η Αίγυπτος) με στοιχεία πολιτισμικής συνέχειας από τα αρχαιότερα χρόνια.

Καθοριστικός παράγοντας στη μακρά ιστορική πορεία υπήρξε η διάδοση του Χριστιανισμού, τον 4^ο αι., ο οποίος επέδρασε καταλυτικά στο κοινωνικό και εθνικό γίνεσθαι της χώρας. Ο Χριστιανισμός υπήρξε η κύρια πηγή έμπνευσης στο χώρο των γραμμάτων και των τεχνών. Ιδιαίτερη ήταν η επίδραση του στη λαϊκή ζωγραφική και μουσική. Κατά την παράδοση των Αιθιόπων ο Χριστιανισμός κηρύχθηκε αρχικά από τον ευαγγελιστή Ματθαίο, τον οποίο και θεωρούν ιδρυτή της Εκκλησίας τους.⁷² Προηγουμένως οι κάτοικοι είχαν επηρεαστεί κατά μεγάλο μέρος από την εβραϊκή θρησκεία. Ακόμα και σήμερα οι Φαλάσας επονομάζονται «Μαύροι Εβραίοι». Η εβραϊκή θρησκεία φέρεται να εισήλθε στην περιοχή μεταξύ του 6^ο αι. π.Χ. και (το πιθανότερο) του 1^{ου} αι. μ.Χ., ενώ είναι βέβαιο πως τον 6^ο αι. ο Ιουδαϊσμός ήταν η κρατική θρησκεία του Ομηριτικού βασιλείου.⁷³

Πάντως η πρακτική επικράτηση του Χριστιανισμού έγινε στα χρόνια του Μεγάλου Κωνσταντίνου, όταν ο εκ Τύρου Έλληνας Φρουμέντιος στάλθηκε στην Αξώμη για να κηρύξει το Ευαγγέλιο στους Αιθίοπες. Ο Φρουμέντιος με βοηθό τον αδερφό του Αιδέσιο κατόρθωσε να γνωρίσει τον Χριστιανισμό σε πλήθος λαού, συμπεριλαμβανόμενου του αυτοκράτορα. Μετέφρασε το ευαγγέλιο στην καθομιλουμένη και ίδρυσε την Εκκλησία της Αβησσυνίας, της οποίας αργότερα ανακηρύχθηκε άγιος. Όταν η αίρεση του μονοφυσιτισμού επικράτησε στην Αίγυπτο, μεταδόθηκε και στην Αιθιοπία. Η αιθιοπική Εκκλησία έγινε μονοφυσιτική και υπάχθηκε στο Κοπτικό Πατριαρχείο της Αλεξάνδρειας. Όταν δύο αιώνες μετά άρχισε η διείσδυση του Ισλάμ στην Αίγυπτο, το Σουδάν και τη Σομαλία, η Αιθιοπία βρέθηκε εντός ισλαμικού κλοιού. Παρέμεινε όμως χριστιανική. Οι Κόπτες της Αιθιοπίας έχουν

⁷⁰ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *Οι δύο μου πατρίδες*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 64.

⁷¹ Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 65.

⁷² Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αβησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 115.

⁷³ Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 12-14.

προκαθήμενο, τον «Αμπούνα». Ο τίτλος Αμπούνα, σημαίνει «Ο πατέρας μας». Όταν το 1959 η αιθιοπική Κοπτική Εκκλησία έγινε αυτοκέφαλη, ο Αμπούνα από αρχιεπίσκοπος αναβιβάστηκε σε Πατριάρχη και κατέλαβε τη δεύτερη θέση στην κοπτική ιεραρχία, μετά τον Πατριάρχη Αλεξάνδρειας.⁷⁴

Η ελληνορθόδοξη παρουσία όμως, μετά το Φρουμέντιο, συνεχίστηκε, έστω και με κενά διαδοχής για τη μητρόπολη Αξώμης, με την υπαγωγή της στο Ορθόδοξο Πατριαρχείο Αλεξάνδρειας τον 20^ο αιώνα. Ομοίως σήμερα παρουσία στην Αιθιοπία έχουν οι Ρωμαιοκαθολικοί και οι Προτεστάντες με δικούς τους επισκόπους. Επίσης οι Φαλάσας διαθέτουν συναγωγή και αρχираβίνο.⁷⁵ Οι Αιθίοπες Κόπτες Χριστιανοί είναι πολύ θρήσκοι. Γνωρίζουν σχεδόν όλοι πολλούς ψαλμούς, τηρούν αυστηρά τις νηστείες και τις γιορτές και λαμβάνουν ονόματα αγίων, όπως Γεώργιος, Ιωάννης και Κωνσταντίνος. Πολλές φορές στο όνομα τους προτάσσουν τη λέξη υιός, ή δούλος, για να σημαίνει ότι ο ονομαζόμενος είναι υιός ή δούλος του αγίου του. Ιδιαίτερα ευλαβούνται τον άγιο Γεώργιο γιατί τη μέρα της γιορτής του, το 1896 στην πόλη Adwa, οι Αιθίοπες κατατρόπωσαν μετά από μεγάλη μάχη τους Ιταλούς.⁷⁶

Οι Αιθίοπες πιστεύουν ότι κατάγονται από τη θρυλική βασίλισσα του Σαβά, Μακέδα, και το βασιλιά του Ισραήλ Σολομώντα, του οποίου κατέστη σύζυγος. Το βασίλειο του Σαβά πιστεύεται γενικώς ότι βρισκόταν στη λεγόμενη Ευδαίμονα Αραβία (νότια Αραβία, περίπου σημερινή Υεμένη) και στα απέναντί της παράλια, στη σημερινή Αιθιοπία.⁷⁷ Την πρωτεύουσα της Αιθιοπίας την τοποθετούν στην ιερή τους πόλη Αξώμη. Η Αξόμη βρίσκεται στα βόρεια της χώρας και είναι η αντίστοιχη Σιών της Αιθιοπίας. Να σημειωθεί ότι οι Αιθίοπες είναι ο μόνος λαός, ο οποίος όχι μόνο δεν τρέφει προκατάληψη εναντίον των Εβραίων, τουναντίον καυχάται για τους φυλετικούς και ιστορικούς δεσμούς μαζί τους.⁷⁸ Θεωρούν ότι φυλετικά προέρχονται από την επιμιξία Σημιτών και Νέγρων. Σήμερα διατηρούν υπολείμματα εβραϊκών εθίμων, όπως είναι η περιτομή. Η ιερότητα της πόλεως Αξόμη προέρχεται από το γεγονός ότι στον πανάρχαιο ναό της φυλάσσονται αντίγραφα των πλακών του Μωυσή, δώρο του Σολομώντα στη βασίλισσα του Σαβά.

Η Αιθιοπία σήμερα είναι χώρα με κοινοβουλευτική δημοκρατία. Το 1991 καθορίστηκαν τα πλαίσια και οι αρχές του νέου πολιτειακού συστήματος, ώστε η χώρα να προχωρήσει με εκσυγχρονιστικά βήματα την πορεία της. Βασικές αρχές καθορίστηκαν, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι πολιτικές ελευθερίες και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνοτήτων. Παρά ταύτα υπάρχουν μεγάλες επιφυλάξεις για το αν η χώρα θα βρει το δρόμο της, προς μια κατεύθυνση εκσυγχρονισμού και ουσιαστικού εκδημοκρατισμού ή αν θα παραμείνει στα επίπεδα

⁷⁴Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 38.

⁷⁵Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 66.

⁷⁶Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθισσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 105.

⁷⁷Γεώργιος Αγιαμαρνιώτης, «*Η βασίλισσα του Σαβά: Η ταυτότητα και το βασίλειο της*», (Μεταπτυχιακή Εργασία, Πάτρα, ΕΑΠ, 2012), 21.

⁷⁸Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 66.

τριτοκοσμικής υπανάπτυξης και εσωτερικών περιπετειών. Η διοικητική συγκρότηση της χώρας περιλαμβάνει συνολικά 14 επαρχίες.⁷⁹ Τα φτωχά λαϊκά στρώματα αντιμετωπίζουν συσσωρευμένα προβλήματα στην καθημερινότητα τους, με κυριότερα την κακή διατροφή, το χαμηλό επίπεδο παροχής ιατρικής και νοσηλευτικής φροντίδας και την ανεπάρκεια της δημόσιας εκπαίδευσης.

Ο αστικός πληθυσμός της Αιθιοπίας αποτελεί μόλις το 15% του συνόλου. Εκτός από την πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα, η οποία αριθμεί περίπου 4 εκ. κατοίκους, οι 10-12 μεγάλες πόλεις έχουν περί τις 100.000 κατοίκους, η κάθε μία. Το υπόλοιπο του λαού ζει στα χωριά και την ύπαιθρο. Ιδιαίτερη σημασία για τον Ελληνισμό της Αιθιοπίας έχει η πόλη Ντίρε Ντάουα (δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Αιθιοπίας), στην οποία συγκροτήθηκε η δεύτερη ελληνική παροικία μετά από εκείνη της Αντίς Αμπέμπα.⁸⁰

Οι ξένες παροικίες στην Αιθιοπία έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας κατά τον 20^ο αιώνα και συνέβαλαν στην ανάπτυξη της. Η δυναμική και η άνθηση των ξένων παροικιών άρχισε να φθίνει, μετά τις εθνοποιήσεις περιουσιών που επέβαλε το επαναστατικό κίνημα⁸¹, το 1975.⁸² Μία από τις παλαιότερες παροικίες είναι η αρμένικη. Το πρώτο κύμα μεταναστών από την Αρμενία έφτασε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, με αφορμή διώξεις και σφαγές από τους Οθωμανούς Τούρκους.⁸³ Οι Αρμένιοι κατά την άφιξη τους έκτισαν εκκλησία και σχολείο, ώστε να διατηρήσουν την πίστη και τη γλώσσα τους. Ως προχαλκηδόνιοι έχουν πολλά κοινά θρησκευτικά σημεία με τους Αιθίοπες. Το 1934 ίδρυσαν την «αρμένικη εκκλησία» του Αγίου Γεωργίου (St. Kevork) και την επόμενη χρονιά ίδρυσαν το κοινοτικό σχολείο Kevorkoff. Ασχολήθηκαν με το εμπόριο και τα μαστορέματα και με το ζήλο και την εργατικότητα τους κατάφεραν και έγιναν μία από τις πιο δραστήριες κοινότητες της πρωτεύουσας. Τα χρυσοχοεία, ωρολογοποιεία και τα τυπογραφεία τους ανήκαν. Ο αθλητικός σύλλογος «Αραράτ» είναι από τους παλαιότερους της πόλης. Η αρμένικη παροικία είχε πολλές ομοιότητες με τον ελληνικό τρόπο ζωής και έκφρασης.⁸⁴

Μια άλλη παροικία, ίσως η πιο παλιά, είναι η ινδική. Οι σχέσεις των Ινδών με τους Αιθίοπες χρονολογούνται από την εποχή της αξωματικής αυτοκρατορίας, με την οποία είχαν συνάψει εμπορικές σχέσεις. Οι Ινδοί εργάστηκαν ως οικοδόμοι σε αρκετές ιστορικές πόλεις της Αιθιοπίας.⁸⁵ Σημαντικότερη όμως υπήρξε η συμβολή των Ινδών

⁷⁹Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 18.

⁸⁰Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αβησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 217.

⁸¹Το Προσωρινό Επαναστατικό Στρατιωτικό Συμβούλιο (Ντεργκ/DERG), ανέτρεψε τον Χαϊλέ Σελασιέ το 1974 και το 1975 επέβαλε εθνοποίηση των περιουσιών των ξένων της Αιθιοπίας. Επικεφαλής των κατώτερων αξιωματικών οι οποίοι ανέτρεψαν τον αυτοκράτορα ήταν ο Ταφάρι Μπέντι και μετά τη δολοφονία του, το 1977, ο Μεγκίστου Χαϊλέ Μαριάμ. Βλ. Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αβησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 27.

⁸²Παναγιώτης Φούγιας, ο. π., (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 76.

⁸³Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αβησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 131

⁸⁴Δημήτριος Καλογερόπουλος, *Οι δύο μου πατρίδες*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 262.

⁸⁵Σαράντος Καργάκος, ο. π., (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 132.

στην παιδεία. Πολλοί εκπαιδευτικοί δίδασκαν Αγγλικά και μαθηματικά στα σχολεία, τόσο στην πρωτεύουσα όσο και στην επαρχία και συνέβαλαν στην μόρφωση χιλιάδων Αιθιόπων. Πολλά μέλη της ινδικής κοινότητας ασχολούνται με το εμπόριο στην περιοχή του Mercato. Διατηρούν μικρομάγαζα και πωλούν μπαχάρια, αρώματα και μετάξια. Σήμερα αρκετοί νέοι Ινδοί ασχολούνται με τη νέα τεχνολογία και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.⁸⁶

Το δικό της στίγμα στην Αιθιοπία δίνει η ιταλική κοινότητα, ίσως η σημαντικότερη ξένη παροικία στη χώρα.⁸⁷ Μετά την προσάρτηση της Ερυθραίας στην Αιθιοπία στις αρχές του 1960 χιλιάδες Ιταλοί έφτασαν στην πρωτεύουσα φέρνοντας τη δική τους κουλτούρα και ζωντάνια και έναν νέο τρόπο ζωής με εστιατόρια, ζαχαροπλαστεία και κέντρα διασκέδασης. Αντίθετα με τους άλλους ξένους πάροικους, οι Ιταλοί υπήρξαν τεχνικοί και επαγγελματίες. Άνοιξαν συνεργεία αυτοκινήτων, μηχανουργεία, τεχνικές και κατασκευαστικές εταιρίες. Έκαναν εισαγωγές ηλεκτρικών συσκευών και ανταλλακτικών. Οι Αιθίοπες έμαθαν πολλές τέχνες και επαγγέλματα κοντά στους Ιταλούς, γι' αυτό και τα αισθήματα απέναντι τους είναι ιδιαίτερα φιλικά. Η επιρροή των Ιταλών στην καθημερινή ζωή του τόπου είναι εμφανής στη σύγχρονη Αντίς Αμπέμπα.⁸⁸

Για τον έξω κόσμο η Αιθιοπία είναι γνωστή ως μια χώρα συνώνυμη με ασθένειες, λιμούς, λοιμούς, πείνα και καταστροφές. Παρά ταύτα, πολλές άλλες χώρες θα ζήλευαν την πλούσια ιστορία της, τον μεγάλο αν και αναξιοποίητο αγροτικό της πλούτο, όπως και την αρχοντιά του λαού της, την κουλτούρα τα ήθη και τις συνήθειές του. Οι Αιθίοπες είναι πολύ κοινωνικοί άνθρωποι και το χαρακτηριστικό τους είναι οι συχνές επαφές με τους συνανθρώπους τους.⁸⁹ Είναι γλυκομίλητοι παρά το ότι τους αρέσει να διαξιφίζονται αν χρειαστεί (μουγκίτ) και γνωρίζουν την τέχνη της συναλλαγής και του εμπορίου. Γι' αυτό τους ονομάζουν «Εγγλέζους της Αφρικής». Γνωρίζουν την τέχνη της διπλωματίας και της διαλογικής προσέγγισης. Κατέχουν την τεχνική του να ακούν, σε αντίθεση με τους Έλληνες οι οποίοι συνηθίζουν χρησιμοποιούν περισσότερο το στόμα και μάλιστα όλοι ταυτόχρονα.⁹⁰ Ένα από τα χαρακτηριστικά του λαού είναι ότι περπατάνε συνέχεια και τους αρέσει η οδοιοπορία. Περπατάνε για να πάνε κάπου ή για να περάσει η ώρα, πολλές φορές χωρίς να ξέρουν που πάνε, ή άλλες φορές μόνο για να ρεμβάσουν. Το αίσθημα ελευθερίας και χαλάρωσης τους οδηγεί στην πεζοπορία και την ανοιχτή ύπαιθρο. Οι άνθρωποι περπατάνε ατελείωτα. Η συνήθεια αυτή μαζί με το υψόμετρο αποτελούν βασικούς παράγοντες για τις επιτυχίες των αθλητών τους στις αποστάσεις αντοχής.⁹¹ Οι αθλητές θεωρούνται εθνικοί ήρωες και δίνουν με τις νίκες τους μια νότα χαράς και

⁸⁶ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *Οι δύο μου πατρίδες*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 265.

⁸⁷ Αθανάσιος Μίχος, *Τιθορέα Αδδίσ Αμπέμπα*, (Αθήνα: χε., 1992), 96.

⁸⁸ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 267.

⁸⁹ Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 116.

⁹⁰ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *Οι δύο μου πατρίδες*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 68.

⁹¹ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 161.

ικανοποίησης στον κατά τα άλλα δοκιμασμένο από πολέμους και κακουχίες αιθιοπικό λαό.⁹²

Η κάθε αιθιοπική οικογένεια ζει συνήθως σε χαμόσπιτα με αυλή. Ο εσωτερικός χώρος αποτελείται το πολύ από δύο δωμάτια. Είναι σύνηθες να υπάρχουν κοινές τουαλέτες, κοινές βρύσες και κοινή κουζίνα.⁹³ Η ζωή σε αυτές τις αυλές θυμίζει τις παλιές ελληνικές γειτονιές, όπου η ανάγκη έκανε τους ανθρώπους να δημιουργούν μεταξύ τους στενές σχέσεις. Στις περιοχές στις οποίες δεν υπάρχει σύστημα ύδρευσης η προμήθεια του νερού γίνεται από πηγές ή πηγάδια. Παρά ταύτα η καθαριότητα των κατοίκων είναι υποδειγματική και θα τη ζήλευαν πολλοί Ευρωπαίοι. Γνωρίσματα του αιθιοπικού λαού είναι η ιεραρχία στην οικογένεια, ο σεβασμός των νεκρών και η συμπαράσταση στην ανάγκη του άλλου. Σπάνια θα δεις κάποιον να πεθαίνει, γιατί πάντοτε θα βρεθεί κάποιος να τον ταΐσει. Δεν πετάνε τα αποφάγια και είναι συνηθισμένο να κρεμούν σακούλες με φαγητό στις γωνιές του δρόμου, το οποίο προορίζεται για τους ζητιάνους. Έχουν ισχυρό το θρησκευτικό στοιχείο, είναι από τη φύση τους ευγενείς και σέβονται τους μεγαλύτερους.

Τα παιδιά κάθε οικογένειας πάνε από μικρά στο σχολείο. Τα πρώτα δύο χρόνια διδάσκονται το αιθιοπικό αλφάβητο από Αιθίοπες κληρικούς. Είναι κατά μία έννοια το νηπιαγωγείο τους. Όλα τα σχολεία είναι κρατικά και οι σπουδές δωρεάν. Υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα για τη μάθηση της Αγγλικής. Για τα ξένα σχολεία, όπως το ελληνικό, υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις.⁹⁴

Αν και η Αιθιοπία έχει επάρκεια κρέατος, σε πολλές περιοχές της υπαίθρου οι χωρικοί τρώνε κρέας μόνο στις γιορτές. Η πιο απλή τροφή τους είναι το shouro, το οποίο φτιάχνεται από αλεσμένα ξερά μπιζέλια και πολλά μπαχαρικά και μαγειρεύεται με λάδι από το φυτό «νουκ», μιας και το ελαιόλαδο είναι εισαγόμενο και πολύ ακριβό. Βασικό και πολύ δημοφιλές στοιχείο της αιθιοπικής κουζίνας είναι ένα τοπικό είδος κόκκινου πιπεριού, το berbere. Αντί για ψωμί τρώνε μια λεπτή πίτα την intzera, φτιαγμένη από ειδικό σκουρόχρωμο αλεύρι, το tef.⁹⁵ Η intzera απλώνεται σε πλίθινη επιφάνεια και ψήνεται σε φωτιά με ξύλα. Το tef, πλούσιο σε θρεπτικές ουσίες και σίδηρο, φύεται μόνο στο Κέρας της Αφρικής, και παράγεται από δύο σοδειές το χρόνο. Η φύση έχει μεριμνήσει ώστε αυτού του τύπου το στάρι που είναι πολλές φορές η μοναδική τροφή του φτωχού Αιθίοπα, να είναι γεμάτο θρεπτικές ουσίες για να μπορεί να παίρνει τα απαραίτητα στοιχεία ώστε να μπορεί να ζει μόνο με αυτή.⁹⁶

Τα αιθιοπικά edésματα κατέχουν υψηλή θέση ανάμεσα στις διεθνείς κουζίνες και γίνονται ολοένα και πιο γνωστά στο εξωτερικό. Το αιθιοπικό φαγητό κερδίζει όλο και περισσότερο περίοπτη θέση στην παγκόσμια κουζίνα. Με χιλιάδες κοπάδια ζώων, με

⁹² Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 31.

⁹³ Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησούνια*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 122.

⁹⁴ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 64.

⁹⁵ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησούνια) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρας της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 101.

⁹⁶ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 67.

λιβάδια πλούσια σε βλάστηση, λαχανικά, βότανα και μπαχαρικά είναι ο τόπος ο οποίος προσφέρει εξαιρετικά εδέσματα μαγειρεμένα από τις δεξιότητες Αιθιοπίδες μαγειρίσες. Με πάνω από διακόσια είδη φαγητών από κρέατα και πουλερικά, ως λαδερά, νηστίσιμα και ψάρια, όλα μαγειρεμένα με κόκκινο πιπέρι berbere και άλλα διαλεκτά μπαχαρικά, σε κεραμικά σκεύη και συγκεκριμένες θερμοκρασίες. Η μαγειρική τέχνη μαθαίνεται στην πράξη, αλλά τελειοποιείται από το ένστικτο του μάγειρα, λένε χαρακτηριστικά οι Αιθίοπες. Στο τραπέζι τους δεν υπάρχουν μαχαιροπήρουνα. Απλώνουν ένα φύλλο intzera πάνω στο ψάθινο τραπεζάκι mesomb και τοποθετούν εκεί τα διάφορα φαγητά και τις σάλτσες τους. Δίνεται στον καθένα από ένα φύλλο intzera για να κόβουν από αυτό και να το χρησιμοποιούν για να πιάσουν και να διπλώσουν τη μπουκιά τους. Επειδή όλοι τρώνε από κοινό ταψί, δεν γλύφουν τα δάκτυλα τους, ούτε ρίχνουν υπολείμματα φαγητού. Όλη η μαεστρία είναι στο τύλιγμα του φαγητού στην intzera με τα δάκτυλα τους. Οι φτωχοί Αιθίοπες τρέφονται με intzera και (όπως είπαμε) αλεσμένα μπιζέλια με διάφορα μπαχαρικά, το shouro, ενώ οι πλουσιότεροι προσθέτουν σε αυτό και κρέατα, πουλερικά και ψάρια.⁹⁷ Οι χριστιανοί Αιθίοπες δεν τρώνε κρέας σφαγμένο από μουσουλμάνο, επίσης δεν τρώνε χοιρινό, καθώς ψωνίζουν μόνο από κρεοπωλεία που ο ιδιοκτήτης είναι χριστιανός και έχει εξωτερικά χρωματίσει με κόκκινο σταυρό το κατάστημά του.⁹⁸ Το φαγητό το τρώνε με το ένα μόνο χέρι. Απαραιτήτως πριν από την έναρξη του γεύματος, όλοι πλένουν τα χέρια τους με ζεστό νερό το οποίο φέρνουν οι γυναίκες μαζί με πετσέτες και σαπούνι. Ως φιλοφροσύνη η οικοδέσποινα ταΐζει τον φιλοξενούμενο δύο μπουκιές. Σύμφωνα με το έθιμο τους «μια μπουκιά φέρνει ρήξη, δύο μπουκιές αγάπη και τρεις μπουκιές διαμάχη».⁹⁹

Στις συναντήσεις τους πίνουν τον πατροπαράδοτο καφέ buna και η όλη διαδικασία προετοιμασίας και σερβιρίσματος είναι τελετουργική, κάτι σαν την τελετή του τσαγιού στην Ιαπωνία. Ως εκ τούτου οι επισκέψεις τους διαρκούν πολύ. Το σερβίρισμα γίνεται σε τρεις δόσεις, κανείς δεν φεύγει αν δεν καταναλώσει μερικά φλιτζάνια. Στη γωνιά του δωματίου καίει πάντα το λιβάνι.¹⁰⁰ Οποιαδήποτε συναλλαγή, εμπορική πράξη, συμφωνία, συνοικέσιο ή εθιμοτυπική επίσκεψη δεν ολοκληρώνεται χωρίς την προσφορά καφέ. Άλλωστε η Αιθιοπία θεωρείται ο τόπος προέλευσης αυτής της συνήθειας.¹⁰¹ Σύμφωνα με το θρύλο, τον 9^ο μ.Χ. αιώνα, Αιθίοπες βοσκοί πρόσεξαν την επίδραση την οποία είχε το φυτό στις κασίκες τους όταν εκείνες μασουλούσαν τα φύλλα και τους κόκκους του. Υπό την επίδραση της καφεΐνης τα ζώα ζωντάνευαν και χοροπηδούσαν. Έβρασαν οι ίδιοι από περιέργεια τους κόκκους, δοκίμασαν και ανακάλυψαν ότι οι ουσίες που είχε ο καφές ανέβαζαν

⁹⁷Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 19.

⁹⁸ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 75.

⁹⁹ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 77.

¹⁰⁰ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αβησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 53.

¹⁰¹ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 69.

τη διάθεση και βελτίωναν την απόδοση τους στην εργασία.¹⁰² Οι μοναχοί των γύρω περιοχών τον βρήκαν διεγερτικό και τον έπιναν για να τους κρατάει ξύπνιους κατά τις αγρυπνίες τους. Την ονομασία του ο καφές την πήρε από την περιοχή Keffa της Αιθιοπίας, στην οποία καλλιεργείται σε μεγάλες εκτάσεις. Στα αιθιοπικά και στ' αραβικά ο καφές λέγεται buna. Στην Ευρώπη ο καφές έφτασε επτά αιώνες αργότερα. Οι Ολλανδοί έμποροι ήταν οι πρώτοι οι οποίοι έκαναν εισαγωγές σε μεγάλη κλίμακα. Αργότερα οι ίδιοι τον καλλιέργησαν στην Ιάβα και την Κεϋλάνη. Η Αιθιοπία είναι σήμερα 8^η παραγωγός χώρα στον κόσμο. Ο αιθιοπικός καφές θεωρείται από τους καλύτερους σε γεύση παγκοσμίως. Φυτρώνει με οργανικό τρόπο, δίχως τη χρήση εντομοκτόνων και λιπασμάτων και η συγκομιδή των κόκκων γίνεται ακόμα με το χέρι από χιλιάδες εργάτριες.¹⁰³

Οι δουλειές του σπιτιού είναι γυναικεία υπόθεση και προνόμιο της νοικοκυράς. Όταν δέχονται επισκέψεις, τα παιδιά του σπιτιού αποσύρονται διακριτικά από σεβασμό προς τους μεγαλύτερους. Το κάθε σπίτι θεωρεί μεγάλη τιμή του να περιποιηθεί τον επισκέπτη του. Θα ξοδέψουν και το τελευταίο τους birr για να ευχαριστήσουν τους καλεσμένους τους. Είναι από τους πιο φιλόξενους λαούς στον κόσμο.¹⁰⁴ Οι Αιθίοπες είναι φύσει γλεντζέδες. Όπως και οι Έλληνες, αρέσκονται στην παρέα, το φαγοπότι, το κουβεντολόι και το χορό. Στους παραδοσιακούς χορούς τους είναι χαρακτηριστική η κίνηση των ώμων.¹⁰⁵ Τα παιδιά αφήνονται δίχως επίβλεψη για να παίξουν ή να κάνουν μικρές εργασίες από την ηλικία των τεσσάρων-πέντε χρονών. Οι γυναίκες φέρουν συνήθως ψηλά στο κεφάλι χρωματιστή μαντήλα shash και κρατάνε στο χέρι πολύχρωμες ομπρέλες. Το shash δεν το επιβάλλει κάποιος, όπως στο Ισλάμ, αλλά το φορούν για προστασία από τον ήλιο.¹⁰⁶ Επίσης η ομπρέλα τους προστατεύει από τον καυτό ήλιο και φυσικά τις ξαφνικές βροχές. Έχουν τη συνήθεια να τυλίγουν τους ώμους με μεγάλη υφαντή εσάρπα, την cuta, μέρος της ενδυμασίας τους, με την οποία κρύβουν το κεφάλι και το πρόσωπο, όταν θέλουν να αποφύγουν κάποιον ή να μη φανούν αδιάκριτες όταν το θέαμα απαιτεί λεπτότητα χειρισμού.¹⁰⁷

Τα ταξί τους έχουν χαρακτηριστικό μπλε χρώμα και σταματάνε με ένα νεύμα στο δρόμο για να πάρουν τον πελάτη. Κυκλοφορούν χιλιάδες ταξί.¹⁰⁸ Επίσης μπλε χρώμα έχουν και τα μεγαλύτερα station wagon των δώδεκα θέσεων, τα οποία αποτελούν την αστική τους συγκοινωνία. Με ελάχιστη καταβολή χρημάτων πληρώνεται η διαδρομή. Εκτός του οδηγού, υπάρχει ο εισπράκτορας ouegiale, ο οποίος, κρεμασμένος όρθιος στην πόρτα του συνοδηγού καθ' όλη την πορεία του οχήματος, διαλαλεί τη διαδρομή σε κείνους που κινούνται στα πεζοδρόμια. Είναι χαρακτηριστικός ο τρόπος με τον οποίο κάνουν την αναγγελία στάσης και κατεύθυνσης, φωνάζοντας το όνομα δύο

¹⁰² Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 231.

¹⁰³ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 79.

¹⁰⁴ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 141.

¹⁰⁵ Νικόλαος Νιουράκης, *Ταξιδεύοντας-Αιθιοπία*, (Αθήνα: Δωρικός, 1987), 51.

¹⁰⁶ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 70.

¹⁰⁷ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 74.

¹⁰⁸ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 63.

φορές, «Arat Kilo - Arat Kilo», «Entoto - Entoto», ή «Bole - Bole» για τη διαδρομή προς το αεροδρόμιο και «Sidist Kilo – Sidist Kilo» για την πανεπιστημιούπολη.¹⁰⁹ Στην Αιθιοπία έχουν αποδοθεί πολλές ονομασίες λόγω της γεωγραφικής και τουριστικής ιδιαιτερότητας της. Ονομάζεται «η στέγη της Αφρικής», η «χώρα με τη διαρκή άνοιξη», ο «τόπος με τους 13 μήνες λιακάδα», η «Ελβετία της Αφρικής», η «πατρίδα του berbere». Η Αιθιοπία είναι μια ευλογημένη χώρα για το κλίμα της, διότι οι μεγάλες βροχές καθαρίζουν την ατμόσφαιρα στα ορεινά και τους γύρω τόπους και ξεπλένουν τα πεδινά. Έτσι η φύση μεριμνά ώστε να μην επικρατούν τα παράσιτα της ελονοσίας και οι μύγες τσε-τσε.¹¹⁰

Οι Αιθίοπες είναι λαός βαθιά θρησκευόμενος και όλα τα μέλη μετέχουν στις ιερές τελετές τους. Κανένας τους δεν μπορεί να ζήσει έξω από την κοινότητα, της οποίας βασικό συστατικό είναι η θρησκεία.¹¹¹ Κάθε Κυριακή πρωί οι καμπάνες χτυπούν στις τέσσερις τα ξημερώματα καλώντας τους πιστούς για τη Λειτουργία τους. Φορούν τις άσπρες υφαντές λινές παραδοσιακές ενδυμασίες τους. Επιστρέφουν στο σπίτι κατά τις επτά, έχοντας επιτελέσει τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Ο δείκτης εγκληματικότητας είναι εντυπωσιακά μικρότερος από τους αντίστοιχους δείκτες των δυτικών χωρών. Η θρησκευτική αγωγή και η επιβολή αυστηρών ποινών από το σύστημα δικαιοσύνης κρατούν την εγκληματικότητα σε χαμηλά επίπεδα. Παρά τη βαθιά θρησκευτικότητά τους όμως ο γάμος τους δεν είναι θρησκευτικός. Η εκκλησία δεν παρεμβαίνει υποχρεωτικά στη σύναψη ή τη διάλυση ενός γάμου. Ο γάμος περιέχει και ειδική συμφωνία με εισφορά περιουσιακών στοιχείων και από τους δύο συζύγους.¹¹² Οι χήρες γυναίκες, αφού μεγαλώσουν τα παιδιά τους μετά από ένα διάστημα, γίνονται μοναχές. Το χρώμα για το πένθος είναι το μπλε. Ο ενταφιασμός γίνεται αφού τυλίζουν το νεκρό με άσπρο ύφασμα και λινάτσα και τον μεταφέρουν μέχρι το μέρος της ταφής επάνω στο ξύλινο κρεβάτι του. Οι ντόπιοι ονομάζουν τους ξένους, «φερέντζ» ή «φαράντζι», παράφραση του γαλλικού Francais,¹¹³ σαν όλοι οι ξένοι είναι Γάλλοι για τους Αιθίοπες! Η αιθιοπική πρωτοχρονιά λέγεται inkoutatash και γιορτάζεται την 11^η Σεπτεμβρίου. Την εποχή αυτή σταματάνε οι βροχές και αρχίζει η άνοιξη. Όλα τα λιβάδια είναι γεμάτα από μικρά σταυρολούλουδα κίτρινου χρώματος. Η φύση με τα ζωνηρά χρώματά της, χαρίζει στους κατοίκους χαρά και αισιοδοξία. Η Πρωτοχρονιά γιορτάζεται με μεγάλη χαρά και κατάνυξη. Από πολύ νωρίς τα μικρά κορίτσια με πολύχρωμες ζωγραφιές στα χέρια γυρίζουν στα σπίτια τραγουδώντας το τραγούδι «Καλώς ήρθες λουλούδι» (Abebamet' ahi). Τραγουδούν στις πόρτες των σπιτιών και δέχονται караμέλες, μπισκότα και κέρματα. Είναι μια ευκαιρία για να φτωχά κορίτσια με τα λεφτά αυτά να αγοράσουν παπούτσια ή κανένα

¹⁰⁹ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 71.

¹¹⁰ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 74.

¹¹¹ Παναγιώτης Φούγιας, *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie A'*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 49.

¹¹² Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 120.

¹¹³ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 73.

φουστάνι. Όλες οι γιορτές τους, όπως και οι ελληνικές, συνοδεύονται πάντα από πανηγύρια και μουσικές.¹¹⁴

Τον ίδιο μήνα, στις 27 Σεπτεμβρίου με το παλαιό ημερολόγιο (στις 14 με το νέο), οι Αιθίοπες γιορτάζουν με μεγαλοπρέπεια τη γιορτή του Σταυρού, το Meskel, την ανακάλυψη του Τιμίου Σταυρού από τη βασιλομήτορα Ελένη. Πιστεύεται ότι ένα μέρος του Τιμίου ξύλου βρίσκεται στην Αιθιοπία. Είναι η μεγαλύτερη γιορτή-σύμβολο για την Αιθιοπία. Όλα τα τουριστικά spots για τη χώρα, προβάλλουν τη γιορτή αυτή σαν ένα από τα κεντρικά χαρακτηριστικά της. Δεν υπάρχει Αιθιοπία, δίχως Meskel.¹¹⁵ Την παραμονή της γιορτής οι Αιθίοπες μαζεύουν μακριές βέργες, τις δένουν και στολίζουν την κορφή με κίτρινα σταυρολούλουδα. Ανήμερα τα πλήθη των πιστών κουβαλούν τα δεμάτια με τα ξύλα (τα tsibo) και τα εναποθέτουν σε ένα μεγάλο σορό, στην κεντρική πλατεία, όπου σχηματίζεται ένα τεράστιο βουνό από αυτά. Δημιουργούν μια τεράστια πυραμίδα από ξύλα, η demera, και της βάζουν φωτιά. Από μέσα της ξεπηδά μια τεράστια φλόγα. Αργά το βράδυ ανάβουν φωτιές σε κάθε γειτονιά, όπου σιγοκαίνε τα ξύλα με τα κιτρινολούλουδα. Ο κόσμος χορεύει και τραγουδά, τριγύρω. Πρόκειται για ένα πολύ ωραίο θέαμα μέσα το σκοτάδι της νύχτας.¹¹⁶ Μεγάλη γιορτή είναι η Βάπτιση του Κυρίου και τα Θεοφάνια στις 19 Ιανουαρίου με το παλαιό ημερολόγιο (στις 6 με το νέο), καθώς και η γιορτή του αρχάγγελου Μιχαήλ. Είναι ένα λαμπερό τριήμερο. Ιερείς κουβαλούν ομοιώματα της Κιβωτού με τις Δέκα Εντολές, το οποίο τοποθετείται σε πολύχρωμο ύφασμα και μεταφέρεται με τυμπανοκρουσίες κοντά σε υδάτινη πηγή με αγιασμό και πολύ λιβάνι να καίει.

Οι Αιθίοπες, βαθιά θρησκευόμενοι, γιορτάζουν με κατάνυξη τις γιορτές των αγίων τους. Ίσως η μεγαλύτερη είναι αφιερωμένη στον αρχάγγελο Γαβριήλ και γιορτάζεται την 28^η Δεκεμβρίου (με το παλαιό ημερολόγιο). Γίνεται μεγάλη πανήγυρη στην φερόνυμη εκκλησία στο χωριό Kolubi, 40 χλμ. βορειότερα από τη Dire Dawa. Την ημέρα εκείνη χιλιάδες πιστοί, από κάθε μέρος της Αιθιοπίας, με κάθε μέσο, συρρέουν στην περιοχή για να προσκυνήσουν. Ανηφορίζουν στρυμωγμένοι τα μονοπάτια, τα οποία οδηγούν στην Εκκλησία του, φορτωμένοι με κεριά, τάματα. Γέροι, άρρωστοι, παράλυτοι, άνδρες, γυναίκες και παιδιά ανεβαίνουν το βουνό με την ελπίδα ζωγραφισμένη στο πρόσωπο.¹¹⁷ Έχουν αναφερθεί πάμπολλα θαύματα, από την πίστη στον αρχάγγελο Γαβριήλ. Είναι κάτι ανάλογο με τη δική μας Παναγία της Τήνου. Η δύναμη της πίστης στη θαυματουργική παρέμβαση του αρχάγγελου Γαβριήλ, κάνει ανάπηρους να ανεβαίνουν υπομονετικά το βουνό απ' τους πρόποδες ως την κορυφή. Γυναίκες με προβλήματα υγείας οι οποίες με δυσκολία ανεβαίνουν στα σκαλοπάτια του σπιτιού τους, εκείνη την ημέρα ανηφορίζουν ψυχωμένες τα απότομα μονοπάτια για να αποδώσουν τιμή στον Αρχάγγελο. Μεγάλη είναι η πίστη τους, μεγάλη και η

¹¹⁴ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 81.

¹¹⁵ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 117.

¹¹⁶ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 82.

¹¹⁷ Γεώργιος Μυλωνάς, *Το Ταρζανάκι*, (Κοζάνη: χε., 2015), 79.

αντοχή του σώματος και του πνεύματος στη δοκιμασία. Στη συγκεκριμένη γιορτή συμμετέχουν ευλαβικά εκτός από τους Αιθίοπες και πολλές ξένες παροικίες στη χώρα, ειδικά οι χριστιανοί Έλληνες, οι Ιταλοί και οι Αρμένιοι.¹¹⁸ Στις 30 κάθε μήνα γιορτάζεται από τους Αιθίοπες ο άγιος Γεώργιος. Θεωρείται ο «εθνικός τους άγιος».¹¹⁹ Για τους ντόπιους η ημέρα αυτή παλιότερα είχε ιδιαίτερη σημασία διότι έπαιρναν το μισθό τους όσοι δούλευαν σε ξένα αφεντικά. Όταν καμιά φορά ξεχνούσε να τους πληρώσει ο εργοδότης, του έλεγαν με νόημα, «κύριε σήμερα είναι του Άη Γιώργη».¹²⁰

Μια μεγάλη κοσμική γιορτή κάθε χρόνο είναι το Φεστιβάλ του Ερυθρού Σταυρού. Κάθε ξένη κοινότητα ή πρεσβεία στήνει τα περίπτερα της σαν σε έκθεση, όπου πωλούνται προϊόντα από την κάθε χώρα συνοδευμένα με ποτά και εδέσματα. Με πολύχρωμες εθνικές σημαίες με μουσική και χορό, κάθε κοινότητα ανταγωνίζεται για την καλύτερη εμφάνιση. Από το φεστιβάλ του Ερυθρού Σταυρού, έχουν προκύψει αρκετοί μικτοί γάμοι, διότι ήταν μια ευκαιρία γνωριμίας όλων των ξένων οι οποίοι ζούσαν και εργαζόταν στην Αιθιοπία.¹²¹

Επίσημη αργία και εθνική εορτή αποτελεί για τους Αιθίοπες η μάχη της Άντουα/Adwa το 1896. Η Ιταλία με παρουσία ήδη στην Ερυθραία, ζήτησε από τον αυτοκράτορα της Αιθιοπίας Μενελίκ Β΄(1844-1913) να γίνει η χώρα του ιταλικό προτεκτοράτο. Η απάντηση ήταν «όχι».¹²² Στη μάχη που ακολούθησε ο πολλαπλάσιος αιθιοπικός στρατός κατατρόπωσε τους υπερόπτες Ιταλούς. Ήταν η πρώτη φορά κατά την οποία αφρικανικός στρατός νίκησε αποικιοκράτες και έφερε αίγλη και περηφάνια στους Αιθίοπες και ενθουσιασμό στα υπόλοιπα αφρικανικά έθνη. Η ανάμνηση της μάχης γιορτάζεται κάθε 1^η Μαρτίου και αποτελεί μέρα καθολικής αργίας.¹²³

1.3 Ο χριστιανισμός στην Αιθιοπία.

Ο 4^{ος} μ.Χ. αιώνας είναι αναμφίβολα η περίοδος κατά την οποία ο Χριστιανισμός απολαμβάνει κρατικής προστασίας στα όρια της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας μετά από τρεις αιώνες διωγμών και αμφισβήτησης. Σημαντικό ρόλο σ' αυτό έπαιξαν ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο Μέγας και η μεταφορά της πρωτεύουσας από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη, το 330 μ.Χ. Η μεταφορά της πρωτεύουσας στη Νέα Ρώμη (μετέπειτα Κωνσταντινούπολη) σηματοδοτεί τη μεταμόρφωση του κράτους με βασικά στοιχεία αυτού του μετασχηματισμού το Χριστιανισμό και τον Ελληνισμό.¹²⁴ Με τα στοιχεία αυτά η ρωμαϊκή αυτοκρατορία της Ανατολής απευθύνθηκε στους

¹¹⁸ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 126.

¹¹⁹ Παπαγιαννόπουλος Γιώργος, *Αιθιοπία (Αθησσυνία) Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, (Αθήνα: Γόρδιος, 2016), 61.

¹²⁰ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 260.

¹²¹ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 83.

¹²² Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 101.

¹²³ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 105.

¹²⁴ Μιχαήλ Κορδώσης, «*Το Βυζάντιο*», (Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Διονύσιου Νότη Καραβία, 2002), 15&73.

λαούς της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου και ανέπτυξε δραστηριότητες μέχρι την Ερυθρά θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό. Οι δραστηριότητες αφορούσαν οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς τομείς. Το εμπόριο, οι μεταφορές, οι πολιτικές και πολιτιστικές ιδέες αναπτύσσονται μεταξύ του ευρύτερου μεσογειακού κόσμου.¹²⁵ Παράλληλα οι ίδιες χρονολογίες αποτελούν και για το βασίλειο της Αξώμης ορόσημα για την ανάπτυξη και εξωστρέφειά του. Κυριαρχώντας στους εμπορικούς δρόμους της Ερυθράς Θάλασσας μέχρι τα λιμάνια της Ινδίας και της Κίνας σημειώνει κατά τον 4^ομ.Χ. αιώνα την πρώτη μεγάλη ακμή του. Δέχεται ως θρησκεία το Χριστιανισμό και ενισχύει τη θέση του στην περιοχή.¹²⁶

Ο Χριστιανισμός στην Αξώμη ή Αξούμ / Aksum θεμελιώθηκε κάτω από τον έλεγχο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, από τον Φρουμέντιο. Η δεύτερη μεγάλη του ακμή σημειώνεται κατά τον 6^ο αιώνα.¹²⁷ Τότε, με την στήριξη της Κωνσταντινούπολης η Αιθιοπία αναλαμβάνει εκστρατεία στη Νότια Αραβία (σημερινή Υεμένη) και καταλαμβάνει το κράτος των Ομηριτών. Επιχειρεί μάλιστα τον εκχριστιανισμό των Ομηριτών, με τη βοήθεια του επισκόπου Γρηγέντιου.¹²⁸ Αυτό ήταν και το αποκορύφωμα της δύναμης του βασιλείου της Αξώμης, καθώς πριν το τέλος του 6ου αιώνα η Νότια Αραβία έχει περιέλθει στα χέρια των Περσών, ενώ από τον 7^ο αιώνα οι Άραβες αποκόπτουν την Αξώμη από την επαφή της με το Βυζάντιο.¹²⁹ Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βαθμιαία οικονομική εξασθένηση της χώρας, η οποία παύει πλέον να έχει ενεργό ρόλο στο διεθνές εμπόριο και περιορίζεται στο αφρικανικό έδαφος. Απομονωμένη από τον έξω κόσμο η Αιθιοπία μετά τον 6^ο αιώνα συνεχίζει την πορεία της με μια χαρακτηριστική εσωστρέφεια η οποία ευθύνεται, ακόμα και σήμερα, για την προσήλωση και το σεβασμό στις παραδόσεις, οι οποίες αποδεικνύονται ιδιαίτερα ανθεκτικές.¹³⁰

Η επιρροή του των Ρωμαίων της Ανατολής στο βασίλειο της Αξώμης τα χρόνια μεταξύ του 4^{ου} και του 6^{ου}μ.Χ. αιώνα είναι εμφανής σε πολλά επίπεδα. Η ελληνική γλώσσα είναι αυτή με την οποία επικοινωνούν με τον υπόλοιπο κόσμο. Στις εμπορικές δραστηριότητες της εποχής εκείνης, στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, της Ερυθράς Θάλασσας και της μέσης Ανατολής, η ελληνική γλώσσα είχε τη θέση που κατέχει σήμερα διεθνώς η Αγγλική.¹³¹

¹²⁵Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 27.

¹²⁶Δημήτριος Λέτσιος, «Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Νουβία, την Αιθιοπία και τη νότια Αραβία, ως την αραβική κατάκτηση», (Αθήνα: Ιστορικές Εκδόσεις Σ.Δ. Βασιλόπουλος, 1988), 147&150.

¹²⁷Μιχαήλ Κορδώσης, «Το Βυζάντιο», (Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Διονύσιου Νότη Καραβία, 2002), 149.

¹²⁸Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 31-34.

¹²⁹Δημήτριος Λέτσιος, «Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Νουβία, την Αιθιοπία και τη νότια Αραβία, ως την αραβική κατάκτηση», (Αθήνα: Ιστορικές Εκδόσεις Σ.Δ. Βασιλόπουλος, 1988), 304.

¹³⁰Ελένη Ζαχαροπούλου, «Η χριστιανική αυτοκρατορία της ρωμαϊκής ανατολής και το βασίλειο του Αξούμ, από τον Μ. Κωνσταντίνο ως τον Ιουστινιανό». (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 9.

¹³¹Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χε., 1981), 59.

Τον 4^ο αιώνα οι Αξωμίτες εμφανίζονται ως μια υπολογίσιμη δύναμη στο χώρο του θαλάσσιου εμπορίου της Ερυθράς Θάλασσας, με κέντρο το λιμάνι της Άδουλης. Στο λιμάνι της Άδουλης/Adoulis διεξάγεται διαμετακομιστικό εμπόριο μεταξύ Ρωμαίων, Αιγυπτίων, Αφρικανών και των λαών της Ανατολής.¹³² Εμπορεύματα από τη Μεσόγειο φτάνουν ως την ινδική χερσόνησο και εμπορεύματα από την Ινδία καταλήγουν στην Κωνσταντινούπολη και την Αλεξάνδρεια μέσω της Άδουλης. Αρχίζει το εμπόριο με την Κίνα, με ενδιάμεσα τα λιμάνια της Ινδίας. Η ζωτικότητα της θέσης που κατακτά το βασίλειο της Αξώμης οφείλεται στο ρόλο που αναλαμβάνει ως διεκπεραιωτής του θαλάσσιου εμπορίου, ο οποίος συνδέει την Κωνσταντινούπολη και την Αλεξάνδρεια με την Ινδία, την Κεϋλάνη και τις αφρικανικές ακτές. Οι συμφωνίες κλείνονταν στην ελληνική γλώσσα και δημιουργήθηκε για το σκοπό αυτό ένα διεθνές νομικό πλαίσιο λειτουργίας μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών.¹³³ Βάση βέβαια της οικονομίας ήταν η γεωργία και η κτηνοτροφία με τις οποίες καταγίνονταν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, το οποίο ζούσε στην ύπαιθρο. Το εμπόριο ευνοήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τη γεωπολιτική θέση της χώρας την εποχή εκείνη. Από τη μία έχει υπό τον έλεγχο του, τις χερσαίες οδούς οι οποίες συνδέουν την ανατολική αφρικανική ενδοχώρα με τις ακτές της Ερυθράς Θάλασσας και από την άλλη το λιμάνι της Άδουλης αποτελεί κομβικό σταθμό στην κίνηση των πλοίων από τα μεγάλα λιμάνια της Μεσογείου και την Ανατολή. Τοποθετημένη σε θέση από την οποία διέρχονται χερσαίοι και θαλάσσιοι εμπορικοί δρόμοι, εκμεταλλεύεται τα πλεονεκτήματα της.¹³⁴

Η οικονομική άνθηση και η ευημερία της Αξώμης συνδέθηκαν με την εμπλοκή της στο χώρο του διεθνούς εμπορίου της εποχής. Το βασίλειο των Αξωμιτών και το βασίλειο των Ομηριτών αποτέλεσαν πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ των δύο μεγάλων δυνάμεων της εποχής: της ρωμαϊκής και της περσικής αυτοκρατορίας.¹³⁵ Από την Ανατολή το Βυζάντιο προμηθεύεται μπαχαρικά, αρωματικές και φαρμακευτικές ύλες, πολύτιμους λίθους, χρυσό, ελεφαντόδοντο και κινέζικο μετάξι. Τα προϊόντα αυτά φτάνουν στην Ερυθρά Θάλασσα μεταφερόμενα από τις Ινδίες, την Κίνα και την Ανατολική Αφρική με αιθιοπικά καράβια.¹³⁶ Οι Αιθίοπες την εποχή εκείνη είχαν το ρόλο των σημερινών εφοπλιστών. Κεντρικό εξαγωγικό σημείο της Ανατολής ήταν η αγορά της νήσου Κεϋλάνης στην οποία σημαντική ήταν η παρουσία των Περσών εμπόρων. Για το Βυζάντιο κύριο μέλημα ήταν να διατηρήσει έξω από τον περσικό έλεγχο το εμπόριο της Ερυθράς. Από τη σκοπιά αυτή μπορούμε να πούμε ότι η Αξώμη αποτελούσε έναν προνομιακό εταίρο για τους βυζαντινούς αυτοκράτορες. Το βασίλειο της Αξώμης την περίοδο μεταξύ 4^{ου} και 6^{ου} αιώνα περιλάμβανε γεωγραφικά ένα χώρο στο βόρειο τμήμα της σημερινής Αιθιοπίας. Με επίκεντρο την πρωτεύουσα Αξώμη και οικονομικό κέντρο το λιμάνι της Άδουλης έφτανε κατά περίπτωση μέχρι

¹³² Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 49.

¹³³ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 17.

¹³⁴ Μιχαήλ Κορδώσης, «*Το Βυζάντιο*», (Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Διονύσιου Νότη Καραβία, 2002), 195-6.

¹³⁵ Μιχαήλ Κορδώσης, «*Το Βυζάντιο*», (Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Διονύσιου Νότη Καραβία, 2002), 184.

¹³⁶ Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 80.

τα όρια της Αιγύπτου προς βορά και προς νότο ως το ύψος του σημερινού Τζιμπουτί και τις ψηλότερες ακτές της Σομαλίας. Δύο φορές κατάφερε να επεκταθεί και στα απέναντι εδάφη της Νότιας Αραβίας, πέραν της Ερυθράς Θάλασσας, τη χώρα των Ομηριτών.¹³⁷ Οι βασιλείς της Αξώμης διατηρούν κάποια επικυριαρχία στις ανατολικές ακτές της Ερυθράς, δίχως να έχουν επιτύχει πραγματικό έλεγχο και άσκηση της εξουσίας πλην συγκεκριμένων χρονικών περιόδων κατά τη διάρκεια των δύο αυτών αιώνων.

Από τον 2^ο αιώνα και μετά οι Ομηρίτες είχαν αναδειχτεί στην πιο ισχυρή δύναμη της Ευδαίμονος Αραβίας.¹³⁸ Όμως λόγω της θέσης και της εγγύτητας με την περσική αυτοκρατορία, βρίσκονταν συχνά στο στόχαστρο του ανταγωνιστή με την ανατολική ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Οι βυζαντινοί αυτοκράτορες εφάρμοζαν την πολιτική του προσεταιρισμού περιοχών και φυλών μέσω του εκχριστιανισμού τους. Ο εκχριστιανισμός ήταν συνήθης τακτική της βυζαντινής πολιτικής για τους γειτονικούς λαούς με προφανές το ενδιαφέρον για το εμπόριο και της μεταφορές της ευρύτερης περιοχής.¹³⁹ Οι προσπάθειες αυτές εντάσσονταν ασφαλώς στην πολιτική του Βυζαντίου να προστατεύει τα σύνορά του και τα συμφέροντά του, φέρνοντας λαούς και ηγεμόνες υπό την επιρροή του και σε αυτή την κατεύθυνση ο θρησκευτικός προσηλυτισμός χρησιμοποιείται ως το πρόσφορο μέσο. Στη Νότια Αραβία ο Χριστιανισμός επικράτησε προσωρινά μόνο κατά τον 6^ο αιώνα και αυτό κατόπιν της επικράτησης των Αξωμιτών, οι οποίοι κατέλαβαν τη χώρα των Ομηριτών. Κυρίαρχη μορφή του βασιλείου της Αξώμης τον 4^ο αιώνα είναι ο Εζανά / Ezana, ο οποίος διαδέχτηκε τον πατέρα του Έλα Αμίδα / EllaAmida και ταύτισε το όνομα του με την αύξηση των ορίων του βασιλείου και την αναγνώριση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας.¹⁴⁰ Θεωρείται από πολλούς ως ο Μέγας Κωνσταντίνος της χώρας του. Ο Εζανά / Ezana είναι ο πρώτος Αιθίοπας βασιλιάς ο οποίος ελέγχει και διατηρεί την επιρροή του στην αντίπερα όχθη της Νότιας Αραβίας. Με τον Εζανά η Αξώμη προσδένεται σταθερότερα ως περιφερειακός σύμμαχος στο άρμα της ανατολικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας σε επίπεδο οικονομικό, στρατιωτικό και πολιτιστικό, χωρίς όμως να χάνει την αυτοτέλεια και την αυθυπαρξία του.

Με την αναγνώριση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί στην Αξώμη και η κυρίαρχη τοπική κουλτούρα, αποκτούν έντονα ελληνικά χαρακτηριστικά. Οι εμπορικές σχέσεις πάντως της Κωνσταντινούπολης με την Αξώμη θα συνεχίζονταν εφόσον η Άδουλη θα παρέμενε λιμάνι εν χρήσει στον θαλάσσιο δρόμο του ανατολικού εμπορίου. Ο αιθιοπικός κατάλογος των βασιλέων κάνει λόγο για έξι βασιλείς ανάμεσα στον Εζανά και τον Ελεσβαά ή Καλέμπ ο οποίος επίσης ανακτά και διατηρεί στην επικυριαρχία του τη χώρα των Ομηριτών, κατά τον

¹³⁷ Δημήτριος Λέτσιος, «Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Νουβία, την Αιθιοπία και τη νότια Αραβία, ως την αραβική κατάκτηση», (Αθήνα: Ιστορικές Εκδόσεις Σ.Δ. Βασιλόπουλος, 1988), 245.

¹³⁸ Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 21.

¹³⁹ Δημήτριος Λέτσιος, *ο, π.*, (Αθήνα: Ιστορικές Εκδόσεις Σ.Δ. Βασιλόπουλος, 1988), 150.

¹⁴⁰ Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χε., 1981), 116.

6^ο αιώνα.¹⁴¹ Ο Εζανά και ο Ελεσβαά κατείχαν τον τίτλο «βασιλεύς βασιλέων» και «βασιλεύς Αξωμιτών και Ομηριτών» σε αντίθεση με τους ενδιάμεσους βασιλείς, οι οποίοι έφεραν τον τίτλο «βασιλίσκος» και είχαν περιοριστεί στα αφρικανικά εδάφη, σε μια εποχή κρίσης για το βασίλειο της Αξώμης.¹⁴²

Η βασιλεία του Εζανά είναι συνδεδεμένη με τον επίσκοπο Φρουμέντιο και η βασιλεία του Ελεσβαά με τον επίσκοπο Γρηγέντιο. Η τοποθέτηση των δύο αυτών επισκόπων έγινε από το πατριαρχείο Αλεξανδρείας. Στο δεύτερο μισό του 5^{ου} αιώνα έγινε το γεγονός της άφιξης των «Εννέα Αγίων» στην Αξώμη, το οποίο θεωρείται ως η δεύτερη έλευση του Ευαγγελίου στη χώρα.¹⁴³ Οι «Εννέα Άγιοι» ήταν μοναχοί από διάφορες περιοχές του Βυζαντίου και ήταν αντι-Χαλκηδόνιοι.¹⁴⁴ Προφανώς στην Αιθιοπία βρήκαν καταφύγιο καταδιωκόμενοι, από τις διαμάχες οι οποίες ξέσπασαν στην Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία μετά την Οικουμενική Σύνοδο της Χαλκηδόνας, το 451 μ.Χ. ή έφτασαν ως ιεραπόστολοι. Σε αυτούς οφείλεται η εξάπλωση του Χριστιανισμού σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας, καθώς η πρώτη διάδοση του ευαγγελίου από το Φρουμέντιο είχε απήχηση κυρίως στη βασιλική αυλή και την ελληνική παροικία, παρά στα λαϊκά στρώματα. Με τη δράση των Εννέα Αγίων συντελέστηκε η πρώτη επαφή των Αιθιόπων με τον μονοφυσιτισμό. Οι διαφορές στις πληροφορίες οδηγούν στη βάσιμη υπόθεση ότι το βασίλειο της Αξώμης μετά τον εκχριστιανισμό του τον 4^ο αιώνα παλινδρόμησε ανάμεσα στις παραδοσιακές αφρικανικές θρησκείες και το μονοφυσιτισμό μέχρι τις αρχές του 6^{ου} αιώνα, οπότε οι πηγές αναφέρονται στο ζηλωτή χριστιανό βασιλιά Ελεσβαά.¹⁴⁵

Στα τέλη του 5^{ου} αιώνα ξεκινά μια νέα περίοδος ακμής για το βασίλειο της Αξώμης, με τον βασιλιά Ταζένα/Tazena, πατέρα του Ελεσβαά ή Καλέμπ/Kalemb. Το όνομα του Ταζένα συνδέεται με αυτή την ανάκαμψη η οποία θα φτάσει στη μέγιστη ακμή με τη βασιλεία του γιού του στον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Ο Ταζένα εξέτεινε εκ νέου την κυριαρχία της Αξώμης στη χώρα των Ομηριτών, θέση την οποία επαύξησε ο γιος και διάδοχος του στο θρόνο, Ελεσβαά. Με τον Ελεσβαά γράφεται η τελευταία μεγάλη περίοδος ακμής του βασιλείου της Αξώμης. Ο Χριστιανισμός εδραιώνεται στη χώρα και ο βασιλιάς εμφανίζεται ως προστάτης του και τιμωρός των εχθρών του. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται και οι εκστρατείες που οργάνωσε ο Ελεσβαά εναντίον των περιοχών της Νότιας Αραβίας. Ο 6^{ος} αιώνας θα κλείσει με τη βασιλεία των υιών του Ελεσβαά. Στο τέλος του αιώνα, το 599 μ.Χ. θα τερματιστεί οριστικά η κατοχή της χώρας των Ομηριτών από τους Αιθίοπες και θα περιέλθει ο έλεγχος προσωρινά στα χέρια των Περσών.¹⁴⁶ Με την απώλεια της κυριαρχίας της Νότιας Αραβίας και την απώλεια στη συνέχεια του ελέγχου της Ερυθράς Θάλασσας θα αρχίσει για την Αξώμη μια βαθμιαία οικονομική αναδίπλωση. Μετά και την αποδυνάμωση του

¹⁴¹ Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χε., 1981), 140.

¹⁴² Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 23.

¹⁴³ Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χε., 1981), 166.

¹⁴⁴ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 79.

¹⁴⁵ Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 23.

¹⁴⁶ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., 35.

βασιλείου των Περσών, οριστικοποιείται κατά τον 7^ο αιώνα η επέκταση των Αράβων, οι οποίοι γίνονται η μεγάλη δύναμη της περιοχής και περιορίζουν αρχικά και αποκόπτουν στη συνέχεια, την Αζώμη, από τον βυζαντινό και μεσογειακό κόσμο.

1.4 Η χώρα των Ομηριτών

Ο νότος της αραβικής χερσονήσου, στην περιοχή της σημερινής Υεμένης, αποτελούσε μια ξεχωριστή γεωγραφική ενότητα, διαχωρισμένη από το βόρειο τμήμα με μια μεγάλη έρημο. Στον ελληνορωμαϊκό κόσμο ήταν γνωστή ως Ευδαίμων Αραβία.¹⁴⁷ Οι κάτοικοι της προέρχονταν από σημαντικά φύλα και έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στο εμπόριο της εποχής, είτε ως παραγωγοί περιζήτητων προϊόντων είτε ως εμπορικοί διαμεσολαβητές. Ασκούσαν καίριο έλεγχο στη ναυσιπλοΐα της Ερυθράς Θάλασσας καθώς και στις χερσαίες οδούς που περνούσαν απ' τα εδάφη τους. Η διακίνηση και εμπορία λιβανιού, αρωμάτων, μπαχαρικών και πολύτιμων λίθων, προϊόντων δηλαδή για πάμπολλες χρήσεις, έδωσαν τον προσδιορισμό Ευδαίμων στην περιοχή τους και συνέβαλαν αποφασιστικά στην ευημερία της Νότιας Αραβίας.¹⁴⁸

Εκτός από Ευδαίμων Αραβία ο νότος της χερσονήσου ήταν γνωστός και ως η χώρα της περίφημης βασίλισσας του Σαβά.¹⁴⁹ η συνάντηση της οποίας με το βασιλιά Σολομώντα στα Ιεροσόλυμα, μνημονεύθηκε από το Χριστό, ως παράδειγμα προθυμίας για τη γνώση της αλήθειας.¹⁵⁰ Από τον 4^ο αιώνα μέχρι τα τέλη του 6^{ου} ο έλεγχος του διαμετακομιστικού εμπορίου της περιοχής αποτέλεσε σημείο ανταγωνισμού με το απέναντι βασίλειο της Αζώμης. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των Ομηριτών και των Αζωμιτών ενισχύθηκε και από τα συμφέροντα των δύο μεγάλων αυτοκρατοριών της εποχής. Οι Πέρσες προσέγγιζαν τους εγγύτερα ευρισκόμενους Ομηρίτες και οι Βυζαντινοί τους Αζωμίτες.¹⁵¹ Οι Ομηρίτες (Himyarites) λαός εκ της φυλής Χιμυάρ / Himyar ήταν στενά συγγενικά φύλα των Σαβαίων, με τους οποίους είχαν ίδια σχεδόν γλώσσα. Πρωτεύουσα του Ομηριτικού βασιλείου έγινε η Ταφάρ ή Τεφάρ ή Ζαφάρ / Tefar / Zafar.¹⁵² Σημαντική πόλη στα βόρεια του βασιλείου ήταν η Νεγράν ή Ναγράν / Negran / Nagran / Nejran η οποία, αν και κατοικούνταν από Άραβες κατοίκους, οι οποίοι μιλούσαν την αραβική γλώσσα, υπαγόταν στην πολιτική και πολιτιστική σφαίρα επιρροής του ομηριτικού νότου.¹⁵³ Το πιθανότερο είναι ότι κατά τον 1ο μ.Χ. αιώνα εισήλθε στην περιοχή ο Ιουδαϊσμός. Μετά την καταστροφή της Ιερουσαλήμ από τον Τίτο το 70 μ.Χ. Εβραίοι εγκαταστάθηκαν στη Νότιο Αραβία. Μετανάστες από την Παλαιστίνη και αυτόχθονες προσήλυτοι αποτέλεσαν τις εκεί εβραϊκές κοινότητες. Αν και δεν υπήρξε καθολική μεταστροφή του τοπικού

¹⁴⁷ Δημήτριος Λέτσιος, «Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Νουβία, την Αιθιοπία και τη νότια Αραβία, ως την αραβική κατάκτηση», (Αθήνα: Ιστορικές Εκδόσεις Σ.Δ. Βασιλόπουλος, 1988), 120.

¹⁴⁸ Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 5.

¹⁴⁹ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 7.

¹⁵⁰ Μτ. 12:42 και Λκ. 11:31.

¹⁵¹ Μιχαήλ Κορδώσης, «*Το Βυζάντιο*», (Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Διονύσιου Νότη Καραβία, 2002), 141.

¹⁵² Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 10.

¹⁵³ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 12.

πληθυσμού στον ιουδαϊσμό, οι εβραϊκές κοινότητες ήταν ισχυρές και επηρέαζαν την κοινωνική και πολιτική ζωή. Μάλιστα κατά τον 6^ο αιώνα αποτέλεσε προσωρινά την κρατική θρησκεία του Ομηριτικού βασιλείου.¹⁵⁴

Οι πληροφορίες σχετικά με την είσοδο του χριστιανισμού στην Νότια Αραβία κατά την περίοδο 4^{ου}-6^{ου} αιώνα είναι εξαιρετικά πενιχρές. Οι διάφορες ιεραποστολές επέφεραν βραχύβια επιτυχία και δεν είχαν μόνιμα αποτελέσματα. Θεωρείται ότι ο χριστιανισμός εισήλθε στη χώρα ως προχαλκηδόνειος τον 4^ο αιώνα, στη συνέχεια όμως τον 5^ο αιώνα επικράτησαν ομολογίες του Μονοφυσιτισμού.¹⁵⁵ Οι συχνές εναλλαγές των θρησκευτικών αναζητήσεων είναι ενδεικτικό της ιδιοπροσωπίας του λαού της χώρας αυτής. Ιδιαίτερη κινητικότητα στα θρησκευτικά θέματα επέδειξε η πόλη της Νεγράν, η θέση της οποίας στα βόρεια σύνορα της επικράτειας αποτελούσε την οδική είσοδο από τη Βόρεια Αραβία.

Δύο διωγμοί των χριστιανών της Νότιας Αραβίας από τον Ομηρίτη βασιλιά Δουναάν ή Ντου Νουβάς / Du-Nuwas κατά τη δεύτερη και τρίτη δεκαετία του 6^{ου} αιώνα, προκάλεσαν δύο αντίστοιχες εισβολές της Αιθιοπίας στη χώρα. Ο πρώτος διωγμός είχε περιορισμένο εύρος και επικεντρώθηκε στην πρωτεύουσα Ταφάρ. Αλλά και η πρώτη αιθιοπική παρέμβαση, μόνο πρόσκαιρα αποκατέστησε την τάξη στη χώρα. Ο δεύτερος διωγμός ήταν σκληρότερος και εξαπλώθηκε σε όλη τη χώρα με επίκεντρο την πόλη Νεγράν. Ο εβραϊκής πίστης βασιλιάς Δουναάν, ο οποίος είχε ανακηρύξει τον Ιουδαϊσμό επίσημη θρησκεία του κράτους, ζήτησε από τους χριστιανούς να συμμορφωθούν και να αλλαξοπιστήσουν. Αποκορύφωμα της άρνησης τους ήταν το μαρτύριο της πόλης Νεγράν με πρώτο τον γηραιό κυβερνήτη της, Αρέθα, το 524 μ.Χ.¹⁵⁶ Ο Δουναάν απαίτησε από τους κατοίκους της πόλης να μεταστραφούν στον Ιουδαϊσμό, χαρακτηρίζοντας την άρνηση τους πολιτική ανταρσία και απείθεια στο βασιλιά.¹⁵⁷ Είναι γνωστό ότι οι Ιουδαίοι της Νότιας Αραβίας, σε όλες τις περιόδους κρίσεων ανάμεσα στη βυζαντινή και την περσική αυτοκρατορία, συνέπλεαν με την περσική, λόγω κοινών εμπορικών και οικονομικών συμφερόντων.¹⁵⁸ Από την άλλη, με τον εκχριστιανισμό της ανατολικής ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, οι Ιουδαίοι συχνά αντιμετωπίζονταν με εχθρότητα και υφίσταντο περιορισμούς, γιατί οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες θέλοντας να εξασφαλίσουν τη συνοχή των πληθυσμών υιοθετούσαν τη θέση της μίας και μόνο θρησκείας. Έτσι αντιμετωπιζόταν με εχθρότητα, ως απειλή για την αυτοκρατορία κάθε απόκλιση από το επίσημο χριστιανικό δόγμα στην ευρύτερη περιοχή συμφερόντων της.¹⁵⁹

Οι διωκόμενοι χριστιανοί της Νότιας Αραβίας ζήτησαν τη βοήθεια του βασιλιά της Αξώμης εφόσον τυπικά αναγνωρίζονταν το δικαίωμα της επικυριαρχίας το οποίο είχε

¹⁵⁴ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 14.

¹⁵⁵ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 17.

¹⁵⁶ Δημήτριος Λέτσιος, ο. π., 240.

¹⁵⁷ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 28.

¹⁵⁸ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 30.

¹⁵⁹ Δημήτριος Λέτσιος, ο. π., 120.

επιβληθεί από τα χρόνια του Εζανά. Το δικαίωμα αυτό βέβαια, σε περιόδους αδυναμίας του βασιλείου της Αζώμης περιέρχονταν σε αδράνεια.¹⁶⁰ Ο βασιλιάς της Αζώμης αποστέλλει στρατεύματα τα οποία καταλαμβάνουν την πρωτεύουσα Ταφάρ. Ο Δουναάν, ανέτοιμος να αντιμετωπίσει τα αιθιοπικά στρατεύματα κατέφυγε στα βουνά. Εφόσον η κατάσταση τέθηκε υπό τον έλεγχο των Αζωμιτών, το μεγαλύτερο μέρος του εκστρατευτικού σώματος επέστρεψε στην Αφρική πλην μιας φρουράς 600 ανδρών. Παράλληλα οι Αιθίοπες επιδίδονται σε ιεραποστολικό έργο με το σκεπτικό ότι ο εκχριστιανισμός του ντόπιου πληθυσμού θα ενδυναμώσει τη θέση τους στην περιοχή.¹⁶¹ Η τύχη των Χριστιανών της Νότιας Αραβίας προβάλλεται σαν το κύριο αίτιο, που προκάλεσε μια αιθιοπική επιχείρηση αντιποίνων στη Νότια Αραβία, και ο ίδιος θρησκευτικός ζήλος θεωρείται ότι υποδαύλισε το άμεσο ενδιαφέρον και τη δραστήρια ανάμιξη του βυζαντινού αυτοκράτορα.¹⁶² Η παρουσία και η δράση των αιθιοπικών στρατευμάτων κατοχής δυσαρέστησε τον ντόπιο πληθυσμό και έδωσε την ευκαιρία στον Δουναάν να επανακάμψει και να εξοντώσει την φρουρά της πρωτεύουσας Ταφάρ. Ορισμένους μάλιστα τους κατέκαψε ζωντανούς στην εκκλησία της πόλης, όπου είχαν καταφύγει για να προστατευθούν. Κατόπιν στη θέση της εκκλησίας έκτισε συναγωγή.¹⁶³ Σταδιακά επανάκτησε τον έλεγχο στις περισσότερες πόλεις των Ομηριτών, εκτός από κάποιες όπου το χριστιανικό στοιχείο υπερτερούσε και παρέμενε προσηλωμένο στα βυζαντινά και αιθιοπικά εμπορικά συμφέροντα.¹⁶⁴ Σε ορισμένες πόλεις εκδηλώθηκαν βίαια επεισόδια και ακολούθησαν σφαγές από το στρατό του Δουναάν. Οι πιο αιματηρές και βίαιες σφαγές των χριστιανών έγιναν όταν ο Ιουδαίος ηγεμόνας πήρε τον έλεγχο της πόλης Ναγράν. Οι σφαγές αυτές περιγράφονται στο «Μαρτύριο του Αγίου Αρέθα», ανωνύμου συγγραφέως του 6^{ου} αιώνα, και σε άλλες πηγές της εποχής.¹⁶⁵

Ακολούθησε δεύτερη παρέμβαση των Αζωμιτών με επικεφαλής το βασιλιά Ελεσβαά ο οποίος εισέβαλε στη Νότια Αραβία με την προτροπή και τη συνδρομή του Βυζαντινού αυτοκράτορα Ιουστίνου, και την παρότρυνση του Πατριάρχη Αλεξανδρείας. Στη μεταφορά των αιθιοπικών στρατευμάτων πήραν μέρος και βυζαντινά πλοία με την ιδιότητα των συμμάχων. Οι δυνάμεις του Δουναάν νικήθηκαν και Αζωμίτες ανακατέλαβαν την Ταφάρ, τη Νεγράν και επέβαλαν τον έλεγχο τους σε όλη τη Νότια Αραβία. Ο Ελεσβαά παρακινούμενος από ζήλο κατέστρεψε συναγωγές και ιερά παλαιών θρησκειών και επιδόθηκε στο κτίσιμο εκκλησιών.¹⁶⁶ Επανοικοδόμησε τους ναούς που είχαν καταστραφεί από τον Δουναάν και ανήγειρε νέους. Ζήτησε από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας να στείλει επίσκοπο με ιδιαίτερο ζήλο και θεολογική κατάρτιση προκειμένου να ανταποκριθεί στο έργο της

¹⁶⁰ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., 29.

¹⁶¹ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., 31.

¹⁶² Δημήτριος Λέτσιος, ο.π., 241

¹⁶³ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., 31.

¹⁶⁴ Δημήτριος Λέτσιος, ο.π., 249.

¹⁶⁵ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 46.

¹⁶⁶ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., 33.

ανόρθωσης του χριστιανισμού.¹⁶⁷ Ο Πατριάρχης Τιμόθεος ανταποκρίθηκε και κατόπιν ο Ελεσβαά εγκατέστησε νέο χριστιανό ηγεμόνα στην περιοχή, το πιθανότερο το έτος 525μ.Χ.¹⁶⁸ Η στάση του Βυζαντίου απέναντι στην Ερυθρά Θάλασσα και τους παράκτιους, αραβικούς και αφρικανικούς λαούς αναδεικνύει χωρίς αμφιβολία μια ενιαία πολιτική θέση και στρατηγική. Άμεση πολιτική και διπλωματική επικοινωνία, ζωνρή ιεραποστολική δραστηριότητα, διάχυτο εμπορικό ενδιαφέρον και μαρτυρημένη πρόθεση άμεσης στρατιωτικής εμπλοκής είναι τα στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα του ρόλου, που επεδίωκε –και σε ορισμένο βαθμό πράγματι έπαιξε– το Βυζάντιο στην περιοχή.¹⁶⁹

1.5 Οι αδερφοί Φρουμέντιος και Αιδέσιος.

Η Αιθιοπία, σύμφωνα με την επικρατέστερη παράδοση γνώρισε τον χριστιανισμό, όπως έχουμε πει, από τον Φρουμέντιο, Έλληνα από την Τύρο της Φοινίκης, ο οποίος χειροτονήθηκε πρώτος επίσκοπος Αξώμης από τον επίσκοπο Αλεξανδρείας Αθανάσιο.¹⁷⁰ Άλλη παράδοση, λιγότερο επικρατέστερη, αποδίδει τον εκχριστιανισμό της χώρας μεταγενέστερα, τον 6^ο αιώνα από τους λεγόμενους «εννέα μοναχούς», οι οποίοι θεωρούνται θεμελιωτές του αιθιοπικού Μονοφυσιτισμού. Οι διαφορές αυτών των παραδόσεων οδηγούν στη βάσιμη υπόθεση ότι ο βασιλικός οίκος της Αιθιοπίας μετά τον εκχριστιανισμό του 4^{ου} αιώνα παλινδρόμησε στην ειδωλολατρία μέχρι τις αρχές του 6^{ου} αιώνα, οπότε άρχισε η χρυσή περίοδος ηγεμονίας του βασιλιά Ελεσβαά.¹⁷¹ Όλη αυτή την περίοδο οι Αιθίοπες είναι σε στενές σχέσεις με το Βυζάντιο. Κυρίαρχη μορφή της ιστορίας της Αξώμης κατά τον 4^ο αιώνα είναι ο βασιλιάς Εζανά, ο οποίος όχι μόνο στερέωσε τη δύναμη του βασιλείου στην ευρύτερη περιοχή αλλά επέτρεψε την εξάπλωση του χριστιανισμού στην Αιθιοπία και τον αναγνώρισε επίσημη θρησκεία του κράτους. Η πρώτη διάδοση του χριστιανισμού από τον Φρουμέντιο στα χρόνια του Εζανά, είχε επιτυχία στη βασιλική αυλή και την άρχουσα τάξη, φαίνεται όμως ότι δεν είχε μεγάλη απήχηση στα λαϊκά στρώματα, τα οποία σε μεγάλο βαθμό παρέμειναν πιστά στις παλιές παραδοσιακές δοξασίες.¹⁷² Στην Αξώμη/Aksum υπήρχαν προ της χειροτονίας του Φρουμέντιου, Έλληνες χριστιανοί έμποροι. Η ύπαρξη αυτού του χριστιανικού πυρήνα διευκόλυνε πολύ τον Φρουμέντιο στην υλοποίηση του εμπνευσμένου σχεδίου του για τον εκχριστιανισμό της χώρας. Η αφετηρία όπως προαναφέραμε τοποθετήθηκε στην αυτοκρατορική αυλή και δεν χρειάστηκε να ακολουθηθεί η μαρτυρική οδός, όπως σε άλλες περιοχές της Αφρικής, στις οποίες για να εδραιωθεί η χριστιανική πίστη, η χριστιανική αλήθεια ποτίστηκε με το αίμα των ιεραποστόλων. Ο Φρουμέντιος, αφού πρώτα γοήτευσε με τις εξαιρετικές πνευματικές ικανότητές του τον βασιλιά Εζανά, στη συνέχεια

¹⁶⁷ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 34.

¹⁶⁸ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., 32.

¹⁶⁹ Δημήτριος Λέτσιος, ο. π., 240.

¹⁷⁰ Μαρίκα Κιάμου, «Η “μύηση” του Αιθίοπα Ευνούχου στο Χριστιανισμό “Παράδειγμα” μεταστροφής», (Μεταπτυχιακή εργασία, ΕΑΠ, 2018), 30.

¹⁷¹ Αθανάσιος Παπαθανασίου, ο. π., 22.

¹⁷² Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., 25.

κατόρθωσε να τον μνήσει στη χριστιανική πίστη. Ο Χριστιανισμός καθιερώθηκε στα χρόνια του Εζανά, ως επίσημη θρησκεία της χώρας.

Η παρουσία και η παραμονή του Φρουμέντιου στην Αξώμη και η ιεραποστολική του δράση δεν ήταν αρχικά ένα αποτέλεσμα προκαθορισμένου σχεδίου, αλλά η ευτυχής κατάληξη απρόοπτου συμβάντος κατά την διάρκεια ενός ταξιδιού.¹⁷³ Ο Αιδέσιος και ο Φρουμέντιος, αδέρφια ελληνικής καταγωγής από την Τύρο, ήταν μαθητές του φιλόσοφου Μερόπιου, με τον οποίο ξεκίνησαν θαλάσσιο ταξίδι προς την Ινδία μέσω της Ερυθράς Θάλασσας. Λόγω σφοδρής θαλασσοταραχής στην Ερυθρά Θάλασσα το καράβι προσάραξε στα παράλια του βασιλείου της Αξώμης, στην περιοχή της Ερυθραίας.¹⁷⁴ Οι επιβαίνοντες του πλοίου θανατώθηκαν όλοι πλην των δύο αδερφών, οι οποίοι αιχμαλωτίστηκαν και οδηγήθηκαν ενώπιον του βασιλιά. Το εθιμικό δίκαιο της περιοχής έδινε το δικαίωμα στους ιθαγενείς να σκοτώνουν τους Ρωμαίους εάν εκείνοι αθετούσαν μονομερώς, οικονομικές και εμπορικές συμφωνίες οι οποίες είχαν αμοιβαία συμφωνηθεί.¹⁷⁵ Ο βασιλιάς Έλα Αμίδα / EllaAmida, πατέρας του Εζανά, όχι μόνο τους χάρισε τη ζωή αλλά τους τοποθέτησε σε υψηλές θέσεις κοντά του. Τον μικρότερο εκ των αδελφών, Αιδέσιο, διόρισε οινοχόο του και τον μεγαλύτερο Φρουμέντιο γραμματέα και ταμία του, διότι είχε διακρίνει την ευφυΐα και τη σύνεση του. Λίγο καιρό μετά πέθανε, πριν όμως έδωσε σ' αυτούς το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Τη διακυβέρνηση του βασιλείου ανέλαβαν ο ανήλικος Εζανά με τη μητέρα του, η οποία παρακάλεσε τα δύο αδέλφια να βοηθήσουν στη διοίκηση του κράτους και την εκπαίδευση του νεαρού βασιλιά, πράγμα το οποίο και έγινε. Ο Φρουμέντιος κατήχησε τον Εζανά στο χριστιανισμό και τον βάπτισε κατά χάριν, εκτελώντας χρέη ιερέα.¹⁷⁶

Όταν ολοκληρώθηκε το έργο της επιτροπείας και το βασιλόπουλο ενηλικιώθηκε αποφάσισαν να αναχωρήσουν από την Αιθιοπία. Ενώ ο Αιδέσιος επέστρεψε στην πατρίδα τους την Τύρο για να ξαναδεί τους γονείς τους, ο Φρουμέντιος μετέβη στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου για να ενημερώσει το Πατριαρχείο. Εξέθεσε την όλη κατάσταση και πρότεινε να αποσταλεί επίσκοπος και ιερείς διότι πολλοί κάτοικοι με τη συνδρομή του βασιλιά πλέον Εζανά εκχριστιανίστηκαν. Ο πατριάρχης Αθανάσιος είχε ανέλθει προ ολίγου καιρού στο αρχιερατικό αξίωμα. Αφού εξέτασε τα λόγια και τα έργα του Φρουμέντιου, ο Μ. Αθανάσιος τον χειροτόνησε και τον απέστειλε ως πρώτο επίσκοπο, πίσω στην Αξώμη. Πληροφορίες για την παρουσία των δύο αδελφών στην Αξώμη αντλούμε από την «Εκκλησιαστική Ιστορία» του Ρουφίνου.¹⁷⁷ Ο Ρουφίνος φέρεται να κατέγραψε την ιστόρηση των γεγονότων από τον Αιδέσιο όταν εκείνος επέστρεψε στην Τύρο.¹⁷⁸ Ενώ καμία άλλη Εκκλησία δεν διεκδικεί τον

¹⁷³Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χ. ε., 1981), 91.

¹⁷⁴ Δημήτριος Καλογερόπουλος, *ο. π.*, (Αθήνα: Λύχνος, 2008), 60.

¹⁷⁵Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χ. ε., 1981), 95.

¹⁷⁶ Παναγιώτης Φούγιας, *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie A'*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 197.

¹⁷⁷Δημήτριος Λέτσιος, *ο. π.*, 156.

¹⁷⁸Χρήστος Γιαννούλας, *ο. π.*, (Αθήνα: χ. ε., 1981), 104.

Φρουμέντιο ως το πρόσωπο το οποίο εκχριστιάνισε την περιοχή, η Εκκλησία της Αιθιοπίας τον αναγνωρίζει ως ιδρυτή της. Το αιθιοπικό έπος Kebra-Neghast (Δόξα των Βασιλέων), το οποίο συνοψίζει τις τοπικές προφορικές παραδόσεις, εκφράζει την κοινή παραδοχή για το ρόλο του Φρουμέντιου στο έργο αυτό.¹⁷⁹ Η ανάδειξη του Φρουμέντιου σε αρχιερέα από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας συνέδεσε τη σχέση διαδοχής της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αιθιοπίας με την Εκκλησία του Αγίου Μάρκου. Ο Εζανά διευκόλυνε τον επίσκοπο στην οργάνωση της Εκκλησίας στη χώρα, με κέντρο την πρωτεύουσα Αξώμη. Ο δε Φρουμέντιος ονομάστηκε από τους Αιθίοπες Abba Salama, το οποίο σημαίνει Πατέρας της Ειρήνης.

Για τη διάδοση του ευαγγελικού λόγου προχώρησε και η μετάφραση της Αγίας Γραφής στην τοπική διάλεκτο Ge'ez, η οποία από τότε έχει καθιερωθεί ως η εκκλησιαστική γλώσσα τους.¹⁸⁰ Ως χρονολογία της χειροτονίας του Φρουμέντιου σε επίσκοπο από το Μ. Αθανάσιο και της τοποθέτησης του στην Αξώμη, η Αιθιοπική Εκκλησία δέχεται το 330 μ.Χ. Το 333 μ.Χ. έγινε από τον βασιλιά Εζανά η διακήρυξη της νέας θρησκείας ως επίσημης θρησκείας του βασιλείου της Αιθιοπίας.¹⁸¹ Ο Φρουμέντιος δίδαξε την Ορθόδοξη πίστη απαλλαγμένη από κάθε αιρετικό στοιχείο και όπως καθορίστηκε από την Α΄ Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας το 325 μ.Χ. στην οποία «στύλος της Ορθοδοξίας» αναδείχτηκε ο Μ. Αθανάσιος. Η ανακήρυξη του Χριστιανισμού σε επίσημη θρησκεία του βασιλείου εξυπηρετούσε παράλληλα και πολιτικοοικονομικές και κοινωνικές σκοπιμότητες. Ο Εζανά, βοηθούμενος από τις συμβουλές του Φρουμέντιου, φαίνεται να ακολουθεί τα βήματα του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Με την πόλη της Αλεξανδρείας και τη Βυζαντινή αυτοκρατορία, η Αιθιοπία έχει ήδη την εποχή εκείνη αναπτύξει στενές εμπορικές σχέσεις. Οι δεσμοί της χώρας με την Κωνσταντινούπολη μέσω της κοινής πίστης θα γίνονταν στενότερες και σε επίπεδο γεωπολιτικών και στρατηγικών ισορροπιών θα πρόκυπταν οφέλη. Η ιδέα ότι το βασίλειο της Αξώμης θα μπορούσε να συμπορευτεί με το νέο ισχυρό χριστιανικό κράτος του Βυζαντίου, το οποίο απλωνόταν σε δύναμη και επιρροή σε ολόκληρη την περιοχή της Μεσογείου, στήριξε την τελική απόφαση του Αιθίοπα βασιλιά.¹⁸²

Ο Φρουμέντιος έχοντας χριστεί επίσκοπος από τον κύριο απολογητή της ορθόδοξης πίστης, τον Μ. Αθανάσιο, δίδαξε στην Αξώμη την ορθόδοξη πίστη, όπως αυτή αποτυπώθηκε από τους Συνοδικούς Κανόνες της Νίκαιας και εδραιώθηκε από τη μητέρα Εκκλησία της Αλεξανδρείας.¹⁸³ Ο Εζανά καθοδηγούμενος από τον Φρουμέντιο, αντιλήφθηκε τον ρόλο του Χριστιανισμού στη νέα πραγματικότητα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και οραματίστηκε να δει τη χώρα του να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην Ανατολή. Η προσήλωση στη χριστιανική πίστη και τη μητέρα Εκκλησία της Αλεξανδρείας στο θρησκευτικό τομέα, καθώς και η συμπόρευση με

¹⁷⁹ Χρήστος Γιαννούλας, *ο. π.*, (Αθήνα: χ. ε., 1981), 101.

¹⁸⁰ Παναγιώτης Φούγιας, *ο. π.*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 198.

¹⁸¹ Χρήστος Γιαννούλας, *ο. π.*, (Αθήνα: χ. ε., 1981), 109.

¹⁸² Χρήστος Γιαννούλας, *ο. π.*, (Αθήνα: χ. ε., 1981), 119.

¹⁸³ Ελένη Ζαχαροπούλου, *ο. π.*, (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 84.

την προοιωνιζόμενη ισχυρή βυζαντινή αυτοκρατορία στον πολιτικό τομέα, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν σημαντικοί παράγοντες αναβάθμισης του βασιλείου της Αξώμης στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Σε αντίθεση με ό,τι συνέβη στον ελληνορωμαϊκό κόσμο, στο βασίλειο της Αξώμης η χριστιανική θρησκεία φαίνεται να υιοθετείται πρώτα από την ηγεσία και την άρχουσα τάξη και στη συνέχεια διαδίδεται στο λαό.¹⁸⁴

Μετά την επιστροφή του από την Αλεξάνδρεια στην Αξώμη ο Φρουμέντιος επιδόθηκε με ένθεο ζήλο στην ολοκλήρωση του ιεραποστολικού του έργου, το οποίο είχε αρχίσει ήδη από την πρώτη του παραμονή στη χώρα. Η προσπάθειά του τώρα στρεφόταν σε δύο κατευθύνσεις, τη συμπλήρωση του αποστολικού του έργου και την οργάνωση της νέας Εκκλησίας. Ως προς το πρώτο σκέλος της προσπάθειας, δηλαδή την διάδοση της πίστης σε όσο γίνεται μεγαλύτερη έκταση της χώρας και σε πλατύτερα στρώματα του λαού, είχε την υποστήριξη της βασιλικής αυλής και του ίδιου του βασιλιά, ο οποίος είχε κατηχηθεί από τους πρώτους στο χριστιανισμό. Όμως δεν μπορούν να αγνοηθούν εμπόδια και δυσκολίες τα οποία προέρχονταν από τα ειδωλολατρικά ήθη και έθιμα της περιοχής. Η μεταστροφή μέσα στις ψυχές και τις καρδιές των απλών ανθρώπων υπήρξε αργή και επίμονη. Αρχικά εξαπλώθηκε από το κέντρο προς τα θαλάσσια σύνορα και στη συνέχεια προς το βορά και το νότο της Αιθιοπίας, αλλά και απέναντι στην περιοχή της σημερινής Υεμένης.¹⁸⁵

Στο δεύτερο σκέλος της προσπάθειας του Φρουμέντιου, δηλαδή την εσωτερική οργάνωση της Εκκλησίας, εκτός από τις προσωπικές και οργανωτικές ικανότητες του ίδιου του Φρουμέντιου σημαντικό ρόλο έπαιξε η υποστήριξη του ελληνικού στοιχείου. Προς τους Έλληνες της Αιθιοπίας στράφηκε πρώτα, αυτούς οργάνωσε και γι' αυτούς δημιούργησε τους πρώτους ευκτήριους οίκους. Η πραγματικότητα αυτή προσέδωσε ένα ελληνότροπο χαρακτήρα στη νέα Εκκλησία. Στους πρώτους ναούς η θεία λατρεία τελούνταν με το καθιερωμένο τυπικό της Εκκλησίας της Αλεξάνδρειας στην ελληνική γλώσσα, από τον ίδιο το Φρουμέντιο και από ιερείς τους οποίους χειροτόνησε. Το πρώτο εκκλησίασμα στην πρωτεύουσα αποτελούνταν από τα μέλη της βασιλικής οικογένειας, τους άρχοντες της πόλης και τους Έλληνες πάροικους, κυρίως εμπόρους στο επάγγελμα.¹⁸⁶ Κατά τα μέσα του 4^{ου} αιώνα ο Φρουμέντιος είχε κατορθώσει να οργανώσει σε ικανοποιητικό βαθμό την τοπική Εκκλησία και να κατηχήσει τους πιστούς στην Ορθόδοξη πίστη, παρά την προσπάθεια του αυτοκράτορα Κωνσταντίου το 356 να τον πείσει να δεχτεί τον Αρειανισμό.¹⁸⁷ Αναπαύθηκε ειρηνικά τέσσερα χρόνια αργότερα, το 360 μ.Χ. στην Αξώμη, προφανώς με την ικανοποίηση ότι είχε επιτελέσει με επιτυχία τη θεάρεστη αποστολή του.¹⁸⁸ Η χριστιανική ζωή στην Αιθιοπία θα περάσει τον 5^ο αιώνα μια περίοδο ύφεσης, για να

¹⁸⁴ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 77.

¹⁸⁵ Χρήστος Γιαννούλας, ο. π., (Αθήνα: χ. ε., 1981), 134.

¹⁸⁶ Μεθόδιος Φούγιας, *Ο χριστιανισμός και ο ιουδαϊσμός εν Αιθιοπία, Νουβία και Μερώνη*, (Αθήνα: Παρισιάνος, 1979), 73.

¹⁸⁷ Ελένη Ζαχαροπούλου, ο. π., (Μεταπτυχιακή Διατριβή, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2004), 78.

¹⁸⁸ Χρήστος Γιαννούλας, ο. π., (Αθήνα: χ. ε., 1981), 137.

αναζωογονηθεί ξανά και να γνωρίσει νέα έκλαμψη τον 6^ο αιώνα όταν το Βασίλειο της Αξώμης θα συμπορευτεί πολιτικά και εμπορικά με το Βυζάντιο.

1.6 Ο άγιος Γρηγόριος.

Για το πρόσωπο του Γρηγορίου υπάρχει μεγάλη συζήτηση στη σύγχρονη έρευνα. Έχουν υποστηριχτεί πολλές απόψεις. Άλλοι ερευνητές επιχειρηματολόγησαν για την ιστορικότητά του και τη συμβολή του στην περιοχή, ενώ άλλοι αμφισβήτησαν την ιστορικότητά του ή τον ταύτισαν με άλλα ιστορικά πρόσωπα¹⁸⁹. Έχοντας υπόψη μας αυτή τη συζήτηση, στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε ειδικά την εικόνα η οποία έχει διαμορφωθεί από μία εκκλησιαστική παράδοση (με ένα μείγμα επιβεβαιωμένων και ανεπιβεβαίωτων ιστορικών στοιχείων), και η οποία δείχνει (και γι' αυτό την παρουσιάζουμε) πώς έχει προσληφθεί το πρόσωπο και το αποδιδόμενο σε αυτό έργο.

Ο Γρηγόριος λοιπόν φέρεται να έλκει την καταγωγή του από τη μεγάλη και ονομαστή πόλη Μεδιόλανα, της Βορείου Ιταλίας, το σημερινό δηλαδή Μιλάνο. Ως γονείς του ήταν ο Αγάπιος και η Θεοδότη, άνθρωποι ενάρετοι και ευσεβείς. Χειροτονήθηκε πρεσβύτερος, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, από τον πατριάρχη Αλεξανδρείας Προτέριο.¹⁹⁰ Στην Αίγυπτο έφτασε διερχόμενος από την Κωνσταντινούπολη, επί εποχής του αυτοκράτορα Ιουστίνου Α' (518-527 μ.Χ.). Στα χρόνια που ακολούθησαν το θρόνο της βασιλεύουσας ανέλαβε ο ανεπιός του Ιουστίνου, Ιουστινιανός Α' (527-565 μ.Χ.).

Πληροφορίες για το βίο του Γρηγορίου βρίσκουμε στην Ελληνική Πατρολογία - Patrologia Graeca (τ. 86^{ος}). Στο κείμενο της Πατρολογίας αναφέρεται ως επίσκοπος «Τεφρών» ή «Τάφρων» ή «Ταφάρων», προφανώς από την πόλη της Ευδαίμονος Αραβίας, Ταφάρ. Στον πρόλογο της Πατρολογίας φέρεται να πέθανε το 552 μ.Χ.¹⁹¹ Ως συγγραφέας του βίου θεωρείται κάποιος Παλλάδιος. «*Εώρα γάρ Παλλάδιον τὸν σχολαστικὸν τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὃν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἤγαγε, τὰ ρήματα ἐκατέρων σημειούμενον*». Στην Πατρολογία περιέχεται επίσης το κείμενο «*Νόμοι τῶν Ομηριτῶν*» - «*Homeritarum Leges*», με την επισήμανση «*Νομοθεσία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ὡς ἐκ προσώπου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Ἀβραμίου*». Συνέχεια της αφήγησης των «*Νόμων τῶν Ομηριτῶν*» αποτελεί η «*Διάλεξις μετὰ Ἰουδαίου Ἑρβαν τούνομα*», η οποία υποτίθεται ότι αποτελεί την καταγραφή του δημόσιου θεολογικού διαλόγου μεταξύ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Γρηγορίου και του εκπροσώπου τῶν Εβραίων Ομηριτῶν Ἑρβάν. Στο τέλος του έργου περιγράφεται η τελική μεταστροφή τῶν

¹⁸⁹ Βλ. εκτενή παρουσίαση των απόψεων αυτών στο Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου, *Οι Νόμοι των Ομηριτών*, ό.π., 41-45.

¹⁹⁰ Θεοδόσιος Σακελλαρίου, *Διάλογος αγίου Γρηγορίου*, (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, 1953), 231.

¹⁹¹ Θεοδόσιος Σακελλαρίου, *Διάλογος αγίου Γρηγορίου*, (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, 1953), 235.

Εβραίων στο Χριστιανισμό και γίνεται σύντομη αναφορά στον τρόπο διακυβέρνησης του Χριστιανικού Ομηριτικού κράτους ως το θάνατο του Γρηγεντίου.¹⁹²

Ο Γρηγέντιος ως επίσκοπος διαπίστωσε ότι στο θρησκευτικό τυπικό της τοπικής Εκκλησίας, ίσχυαν πολλά εθιμικά στοιχεία ειδωλολατρικού χαρακτήρα. Είναι ο λόγος ο οποίος τον οδήγησε στη συγγραφή των «Νόμων προς Ομηρίτας». Θέλησε με ένα κώδικα νόμων να εγκεντριστεί ο Χριστιανισμός χωρίς να παραγνωρίζεται ο τοπικός χαρακτήρας και τα ιδιαίτερα στοιχεία του λαού. Από την άποψη αυτή μπορεί να πιθανολογηθεί ότι ο Γρηγέντιος συνέβαλε και στη διαμόρφωση και της αιθιοπικής Εκκλησίας. Η δράση του πάντως συνδέεται με την παρεμπόδιση της εξάπλωσης του Ιουδαϊσμού στη Νότια Αραβία, ο οποίος επιχειρήθηκε από τον Δουναάν.¹⁹³

Στην αρχή του κειμένου της Ελληνικής Πατρολογίας καταγράφονται επιγραμματικά κάποια από τα θέματα με τα οποία ασχολούνται οι «Νόμοι»:

I. Περί φόνου καὶ μιάσματος καὶ ἄρσενικοιτίας.

II. Περί γοητείας καὶ ψευδομαρτυρίας καὶ κλεψίας.

III. Περί πορνείας.

IV. Περί μοιχείας.

V. Περί πλουσίων ἐπιθυμούντων.

VI. Περί ἐλευθέρων εἰς δουλείαν παραπιπτόντων.

VII. Περί τῶν ζευγνῦναι τὰ τέκνα οἱ γονεῖς πρὸς γάμων ἀποτέων δέκα ἢ δώδεκα.

VIII. Περί μαστροπῶν, κλπ.

Στις στ. 581Α-616C η παράθεση των νέων νόμων γίνονται σε 63 «κεφάλαια» (διατάξεις, άρθρα), αριθμημένα με την ελληνική αρίθμηση Α' - ΞΔ' (αντί ΞΓ λόγω κάποιας παραδρομής κατά την αρίθμηση). Οι διατάξεις ορίζονται μόνο με την αρίθμηση τους, δηλαδή δεν υπάρχει επιμέρους τίτλος κάθε διάταξης ανάλογα με το περιεχόμενο της.¹⁹⁴

Την εποχή εκείνη στην Αιθιοπία βασιλιάς ήταν ο Ελεσβαάν, ο οποίος ήταν χριστιανός. Το βασίλειο της Αξώμης περιλάμβανε την περίοδο εκείνη τη σημερινή Ερυθραία, περιοχή η οποία βρίσκεται απέναντι από την Υεμένη και την πρωτεύουσα της Σάναα.¹⁹⁵ Στο παρακείμενο βασίλειο των Ομηριτών, περίπου την σημερινή Υεμένη δηλαδή, αντίστοιχα βασιλιάς ήταν ο Δουναάν, Εβραίος στο θρήσκευμα και αντίπαλος του Ελεσβαάν. Ο Δουναάν κυριεύσε περιοχές στο βασίλειο των Ομηριτών,

¹⁹² Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 43.

¹⁹³ Καργάκος Σαράντος, *Αιθιοπία Αθησυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 141.

¹⁹⁴ Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 54.

¹⁹⁵ Θεοδόσιος Σακελλαρίου, *Διάλογος αγίου Γρηγεντίου*, (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, 1953), 231.

για τις οποίες ενδιαφερόταν το βασίλειο της Αξώμης, και την πόλη Ναγκράν και επιδίωξε να επιβάλει στο λαό τον Μωσαϊκό νόμο και την πατροπαράδοτη πίστη των Εβραίων στον Γιαχβέ. Στην προσπάθεια του να κάνει τους κατοίκους να απαρνηθούν τη χριστιανική πίστη, έκαψε την πόλη και σκότωσε τον άρχοντα και σοφό γέροντα Αρέθα μαζί με πολλούς άλλους.¹⁹⁶ Ο Αρέθας αργότερα ονομάστηκε από την Εκκλησία, Άγιος και Μεγαλομάρτυρας, εορτάζει δε στις 24 Οκτωβρίου εκάστου έτους.¹⁹⁷

Επί Δουναάν το βασίλειο των Ομηριτών βρισκόταν σε συμμαχία με το βασίλειο των Περσών. Το στοιχείο αυτό, έκανε τον αυτοκράτορα των Ρωμαίων Ιουστίνο να παρακινήσει τον σύμμαχο βασιλιά Ελεσβαάν, ώστε να αντεπιτεθεί και να απελευθερώσει τις κατακτηθείσες υπό των Ομηριτών, περιοχές. Η αντεπίθεση των Αιθιόπων ήταν σφοδρή και είχε ως αποτέλεσμα τη σύλληψη και εκτέλεση του Δουναά και της οικογενείας του καθώς και την κατάκτηση της πρωτεύουσας των Ομηριτών, Τεφάρ. Ο Ελεσβαάν απευθύνθηκε με επιστολή του στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας Προτέριο και ζήτησε να του στείλουν για το βασίλειο της Αξώμης και την περιοχή των Ομηριτών, Αρχιερέα, σοφό και θεοσεβή, γνώστη της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, ώστε να ποιμάνει και να δια φωτίσει το λαό. Ο Βίος Γρηγεντίου αναφέρει ότι ο Ελεσβαάν ζήτησε με την επιστολή του από τον Πατριάρχη «*Ἐπιλέξασθαι αὐτὸν ἐν πάσῃ τῇ περὶ αὐτὸν πατριαρχία, ἄνδρα τινὰ σοφόν, λόγιον καὶ συνετὸν καὶ ἐπιστήμονα, ἀκριβῶς ἡσκημένον τὴν τε παλαιὰν καὶ τὴν νέαν διαθήκην καὶ χειροτονήσαι ἐπίσκοπον καὶ ἀποστείλαι αὐτῷ μετὰ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀπάσης χρείας τε καὶ ἀκολουθίας ἐκκλησιαστικῆς*». Το κείμενο καταδεικνύει την κατάσταση η οποία επικρατούσε και καθιστούσε επιτακτική την θεολογική κατάρτιση του νέου επισκόπου, ο οποίος για να αντιμετωπίσει τους Εβραίους έπρεπε να γνωρίζει καλώς και την Παλαιά Διαθήκη.¹⁹⁸

Ο πατριάρχης δυσκολεύτηκε στην επιλογή, για αυτό, κατά την παράδοση, κατέφυγε στη νηστεία και προσευχή. Με τις πρεσβείες του αποστόλου και ευαγγελιστή Μάρκου, επέλεξε να στείλει τον διάκονο Γρηγέντιο, ο οποίος δεν είχε πολύ καιρό που ήλθε ξένος στην πόλη της Αλεξανδρείας. Τον χειροτόνησε ιερέα και αρχιερέα, πολύ γρήγορα, και τον απέστειλε στον Ελεσβαάν με την πίστη ότι ο Γρηγέντιος αποτελεί σκεύος του Θεού εκλεκτό και κατηρτισμένο καταλλήλως για αυτή τη θέση και αποστολή, γιατί ο Θεός τον έστειλε από μακριά για την ανάγκη αυτή και τον έκανε να έρθει στην Αλεξάνδρεια.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Αθανάσιος Ν. Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 32. Βλ. του ίδιου, *Χριστιανισμός και Ισλάμ. Όψεις της πρώτης συνάντησής τους*, Παραδόσεις στο Ε.Α.Π. ΟΡΘ-51, Ακαδημαϊκό έτος 2016-17, σσ. 9-15.

¹⁹⁷ Μάξιμος Κατουνακιώτης, *Ο άγιος Γρηγέντιος, αρχιεπίσκοπος Αιθιοπίας-Λιβύης*, (Άγιο Όρος: Ι. Ησυχαστήριο Κοιμήσεως Θεοτόκου, 2010), 195-198.

¹⁹⁸ Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 34.

¹⁹⁹ Θεοδόσιος Σακελλαρίου, *Διάλογος αγίου Γρηγεντίου*, (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, 1953), 232.

Η εκστρατεία του βασιλιά Ελεσβαάν στην απέναντι πλευρά του βασιλείου των Ομηριτών είχε «ιεραποστολικό και εκπολιτιστικό» περιεχόμενο. Στους στ. 568^A-581^A των «Νόμων» αναφέρεται ότι ο Ελεσβαάν, αφού επικράτησε του αντίπαλου του Δουναάν, πριν αναχωρήσει για την Αιθιοπία, αναγόρευσε νέο βασιλιά των Ομηριτών τον Αβραάμ ή Αβράμιο ή Άβραμο. Ο νέος βασιλιάς μαζί με τον επίσκοπο Γρηγέντιο ανέλαβαν να βαπτίσουν όλο τον μη βαπτισμένο πληθυσμό και να προχωρήσουν σε διοικητικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, διαίρεση των πόλεων σε ενότητες («γειτονίες») και μέριμνα υπέρ των πτωχών.²⁰⁰

Στο δημόσιο διάλογο ο οποίος παραδίδεται ότι ξεκίνησε ανάμεσα στον Γρηγέντιο και τον Εβραίο νομοδιδάσκαλο Ερβάν τέθηκαν θεολογικά ζητήματα, όπως περί της Αγίας Τριάδος και του Θεού Λόγου. Δυσνόητη ήταν για τους Εβραίους, οι οποίοι πίστευαν στον Ένα Θεό, η έννοια της Αγίας Τριάδος: «*Καὶ ποία ἡ ἀνάγκη γιὰ νὰ πολυεξετάζωμεν τὴν θεότητα καὶ νὰ τὴν τριπλασιάζωμεν, ἐνῶ μία ὑπάρχει καὶ ὑπολογίζεται;*». Δεν καταλάβαιναν τον αληθινό Θεό υπό την έννοια την οποία τον αποκάλυψε η διδασκαλία του Ιησού Χριστού στο πρόσωπο του, ως Θεού Λόγου. Η προσήλωση των Εβραίων στο γράμμα του Μωσαϊκού Νόμου και η τυπολατρία δεν τους επέτρεπε να εμβαθύνουν στη αληθινή έννοια και αντίληψη περί του Θεού. Ο νομοδιδάσκαλος Ερβάν ήταν Ιουδαίος καλής προαίρεσης και το αποτέλεσμα του δημόσιου διαλόγου ήταν, σύμφωνα με το κείμενο, ότι «*οἱ μετὰ τοῦ Ἐρβάν βαπτισθέντες, ὡσεὶ πεντακισχίλιοι*». Με διαταγή του βασιλιά Άβραμου και του επισκόπου Γρηγέντιου βαπτίστηκε όλος ο πληθυσμός των Ιουδαίων σε όλες τις πόλεις του βασιλείου των Ομηριτών. Ο Γρηγέντιος παρήγγειλε στους Ιουδαίους να νυμφεύουν τα παιδιά τους με τα παιδιά των εξ εθνών Χριστιανών, οι δε παραβάτες του νόμου θα αντιμετώπιζαν την τιμωρία του ξίφους, δηλαδή των αποκεφαλισμό.²⁰¹ Η Ελληνική Πατρολογία (στ.784^A) μας ενημερώνει ότι ο επίσκοπος Γρηγέντιος, μετά το θάνατο του «*ἐτάφη ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει Τεφάρ τῶν Ὀμηριτῶν*».

Πέρα από τα ζητήματα ιστορικής ακρίβειας, τα οποία όπως είπαμε υπάρχουν, είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη τι επιθυμούσαν να αναδείξουν οι συντάκτες των πηγών που αναφέραμε, ως όραμα και ως ιδεώδες. Κι αυτό ήταν η ιεραποστολική προοπτική και ο εγκεντρισμός του Ευαγγελίου σε έναν αλλιώτικο πολιτισμό.²⁰²

²⁰⁰ Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994), 57.

²⁰¹ Θεοδόσιος Σακελλαρίου, *Διάλογος αγίου Γρηγεντίου*, (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, 1953), 22 και 221.

²⁰² Αυτή την ερμηνευτική οπτική τονίζει ο Αθανάσιος Παπαθανασίου, *Οι «νόμοι των Ομηριτών»*, (Αθήνα: εκδόσεις Α. Σάκκουλα, 1994).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΑΞΩΜΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ-ΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΣ ΤΗΣ

2.1 Η ελληνική Παροικία στην Αιθιοπία.

Περί τα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, διογκώθηκε ένα μεταναστευτικό κύμα στην Ελλάδα το οποίο κατευθύνθηκε προς όλες τις ηπείρους. Η φτώχεια καθώς και η Μικρασιατική καταστροφή οδήγησαν σημαντικό αριθμό Ελλήνων στην ξενιτιά με την ελπίδα μιας καλύτερης ζωής. Οι περισσότεροι κατευθύνθηκαν μαζικά προς την Αμερική. Μικρές ομάδες ή μεμονωμένες περιπτώσεις εγκαταστάθηκαν διάσπαρτα στην Αιθιοπία. Το άνοιγμα της Διώρυγας του Σουέζ και η φιλική πολιτική του αυτοκράτορα Μενελίκ Β΄ διευκόλυνε την μετάβαση προς την Αφρική.²⁰³ Ο Μενελίκ υποδέχθηκε ευνοϊκά τους Έλληνες, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στη χώρα του και τους χρησιμοποίησε σε διάφορες εργασίες, για να καλύψει δεξιότητες οι οποίες έλειπαν από το λαό του (κυρίως τεχνικές). Οι περισσότεροι προέρχονταν από νησιά του Αιγαίου και τη Μ. Ασία.²⁰⁴ Σύντομα στις υπηρεσίες του αυτοκράτορα Μενελίκ Β΄, βρέθηκε ο Αθανάσιος Σουρβής, στον οποίο ανατέθηκαν πολλές διπλωματικές αποστολές. Κάποια περίοδο ο πλούσιος τραπεζίτης από την Αίγυπτο, Γεώργιος Ζερβουδάκης είχε ανοίξει αντιπροσωπεία στην Αντίς Αμπέμπα και παρείχε στελέχη κατόπιν αιτήσεως της αιθιοπικής κυβέρνησης. Ο Ανδρέας Καββαδίας ασχολήθηκε με την τυπογραφία και τις εκδόσεις και το 1908 εξέδωσε την πρώτη αιθιοπική εφημερίδα με τον τίτλο *Aemero* (γνώση). Σε άλλους Έλληνες ο αυτοκράτορας παραχώρησε αποκλειστικά προνόμια εκμετάλλευσης εκτάσεων γης.²⁰⁵

Στο νοτιοδυτικό άκρο της Αιθιοπίας, στην πόλη Ντέμπι Ντόλλο, οι Έλληνες ήταν οι μόνοι ξένοι οι οποίοι οργανώθηκαν σε κοινότητα, το 1902. Η περιοχή εκεί είναι γεωργική με πλούσια βλάστηση και φυτείες με καφέ, καλαμπόκι και τεφ. Οι πρώτοι οι οποίοι εγκαταστάθηκαν ήταν 70-80 περίπου Έλληνες, κυρίως νησιώτες. Ξεκίνησαν αρχικά να ασχολούνται με το εμπόριο καουτσούκ το οποίο ήταν άφθονο στην περιοχή. Αργότερα πολλοί σκόρπισαν σε διάφορα μέρη της Αιθιοπίας και δημιούργησαν δικές τους επιχειρήσεις. Ίδρυσαν και διάφορα εργοστάσια, όπως ελαιοτριβεία, ποτοποιεία, υφαντουργεία, ανεμόμυλους και εκκοκκιστήρια καφέ. Ο Ηρακλής Πυθαράς, ο Αλέξανδρος Χαρμανής και Γεώργιος Πληθύδης είναι κάποιοι από τους γενάρχες των σημερινών Ελλήνων της Αιθιοπίας. Με την εγκατάστασή τους στο Ντέμπι Ντόλλο έφεραν τα πρώτα στοιχεία εκσυγχρονισμού. Πούλησαν υφάσματα, τα οποία αντικατέστησαν τα ρούχα από δέρμα των ντόπιων, εισήγαγαν αλάτι, βασικό για τη νοστιμάδα και διατήρηση των φαγητών. Έκτισαν ωραία, άνετα σπίτια. Με τις γνώσεις τους συνετέλεσαν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής των Αιθιόπων. Πολλοί πάροικοι επειδή ήταν μόνοι, παντρεύονταν ή συζούσαν με

²⁰³ Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 130.

²⁰⁴ Παναγιώτης Φούγιας, *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie A΄*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 271.

²⁰⁵ Theodore Natsoulas, «*The Hellenic Presence in ETHIOPIA*», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 139.

Αιθιοπίδες, με αποτέλεσμα να γεννιούνται παιδιά με ελληνο-αιθιοπική καταγωγή. Έτσι δέθηκαν περισσότερο με τον τόπο και τους ανθρώπους του.²⁰⁶

Η ανάγκη να επικοινωνούν μεταξύ τους και να διατηρούν επαφές παρά τις αποστάσεις, άνοιξε το 1943 το πρώτο εντευκτήριο (λέσχη), την οποία διηύθυνε ο Αλέξανδρος Χαρμανής. Ανάμεσα στους μετανάστες ήταν και μια δασκάλα, η Αικατερίνη Σάσου, η οποία ανέλαβε την εκπαίδευση των παιδιών. Οι μετανάστες αν και σε μακρινό τόπο έθεσαν από την αρχή σαν πρώτο μέλημα τους τη μόρφωση των παιδιών τους, αντιλαμβανόμενοι τη μεγάλη σημασία της παιδείας. Το σχολείο κτίστηκε σε περίοπτη θέση του Ντέμπι Ντόλλο, το 1912. Τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασής τους και πριν τη δημιουργία του σχολείου, το ρόλο του δασκάλου είχε επωμιστεί ο μετανάστης Παναγιώτης Σκούρλιαλης, ο οποίος μάθαινε στα παιδιά με το δικό του τρόπο ανάγνωση, γραφή, αριθμητική, ιστορία και θρησκευτικά. Για σχολείο χρησιμοποιούσε το σπίτι του. Η προσφορά του στην κοινότητα και τα παιδιά υπήρξε ανυπολόγιστη. Ο Παναγιώτης Σκούρλιαλης καταγόταν από τη Ρόδο και αργότερα μετακόμισε στην Αντίς Αμπέμπα, όπου και διακόνησε το αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Φρουμεντίου, ως αριστερός ψάλτης. Μεταγενέστερα η Κοινότητα καλούσε δασκάλους από την Ελλάδα και τους πλήρωνε από τις συνδρομές των μελών της μέχρι να αναλάβει το ελληνικό κράτος. Η αναγνώριση του σχολείου από το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας έγινε το 1949. Από τα επίσημα στοιχεία του σχολείου προκύπτει ότι από το σχολικό έτος 1951-52 μέχρι το σχολικό έτος 1973-1974 η δύναμη των μαθητών διακυμάνθηκε από 12 ως 27 μαθητές. Το σχολείο διέκοψε τη λειτουργία του το 1975 λόγω έλλειψης παιδιών, μετά τη μαζική αποχώρηση των Ελλήνων από την Αιθιοπία.²⁰⁷

Η κοινότητα στο Ντέμπι Ντόλλο σε συνεργασία με το Μητροπολίτη Αξώμης Μεθόδιο Φούγια (1924-2006), είχε έτοιμα τα σχέδια και τη χρηματοδότηση για την ανέγερση μικρού ναού, το 1974. Τα σχέδια και την επιστασία είχε αναλάβει ο γνωστός αρχιτέκτονας Ιωάννης Βικέλας. Ο ναός αυτός θα στέγαζε τις ανάγκες εκκλησιασμού και θα επιδρούσε επωφελώς στη μεγαλύτερη ανάπτυξη του θρησκευτικού συναισθήματος των μελών. Η αλλαγή του πολιτικο-κοινωνικού συστήματος στην Αιθιοπία ματαίωσε την ανέγερση του. Την παροικία στο Ντέμπι Ντόλλο επισκεπτόταν κατά καιρούς οι μητροπολίτες Νικόλαος Αμπντάλα (1890-1967) και Μεθόδιος Φούγιας (1968-1979), ο αρχιμανδρίτης Θεόκλητος Λέτσος (μετέπειτα Επίσκοπος Ηλιουπόλεως, υπηρέτησε στην Αντίς Αμπέμπα 1977-1978, ο οποίος τελούσαν Θείες Λειτουργίες, βαπτίσεις, γάμους και μνημόσυνα. Με τον τρόπο αυτό καλυπτόταν κάπως το μεγάλο κενό της έλλειψης ιερέα στην Κοινότητα. Οι ακολουθίες ελλείπει ναού τελούνταν στο σχολικό οίκημα.²⁰⁸

²⁰⁶ Χαρίλαος Φίτσιος, «Η εν Dembi Dollo Ελληνική Κοινότητα», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 220.

²⁰⁷ Χαρίλαος Φίτσιος, ό, π., Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 224.

²⁰⁸ Χαρίλαος Φίτσιος, ό, π., Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 222.

Οι Έλληνες εγκαταστάθηκαν επίσης και σε επαρχίες και πόλεις της χώρας όπως στο Χάραρ, στο Κέρεν, στην Ασμάρα, στη Μασσάουα, αλλά η παρότρυνση του Μενελίκ οδήγησε πολλούς στην καινούργια πρωτεύουσα της χώρας, Αντίς Αμπέμπα, με την προοπτική μεγαλύτερων ευκαιριών για ανάπτυξη και προκοπή.²⁰⁹ Τρεις συγκριτικοί πίνακες, τους οποίους παραθέτει ο Natsoulas, αποτυπώνουν την πληθυσμιακή αύξηση της Ελληνικής Παροικίας από το 1906 μέχρι το 1935 και τη θέση την οποία κατέχουν σε σχέση με τις άλλες Παροικίες της πρωτεύουσας.²¹⁰

Πίνακας Ξένων στην Αντίς Αμπέμπα

1906		1910		1935	
Έλληνες	65	Έλληνες	334	Άραβες	4000
Αρμένιοι	44	Άραβες	227	Έλληνες	3140
Γάλλοι	35	Ινδοί	149	Ινδοί	3000
Ιταλοί	21	Αρμένιοι	146	Αρμένιοι	2800
Γερμανοί	12	Γάλλοι	63	Γάλλοι	350
Ούγγροι	9	Ιταλοί	42	Ιταλοί	350
Ελβετοί	7	Γερμανοί	20	Εβραίοι	125
Άγγλοι	6	Άγγλοι	15	Αμερικανοί	103
Άλλοι	6	Άλλοι	88	Άλλοι	330

Οι πρώτοι Έλληνες στην πρωτεύουσα ήταν κατά κανόνα έμποροι και τεχνίτες και ωφέλησαν την αιθιοπική οικονομία. Τα χρόνια εκείνα η αιθιοπική κυβέρνηση έκανε εκκλήσεις προς το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας να αποσταλούν μεταξύ των άλλων και τεχνίτες διαφόρων ειδικοτήτων για να βοηθήσουν στον εκσυγχρονισμό της χώρας.²¹¹ Οι πρώτοι Έλληνες στην Αντίς Αμπέμπα κίνησαν τις διαδικασίες για να ιδρύσουν το 1906 ελληνική κοινότητα (official community). Οι αιθιοπικές Αρχές για πολλά χρόνια δεν ενέκριναν το αίτημα, καθώς δεν υπήρχε και νομική αναγνώριση από το Ελληνικό κράτος. Το 1918 κατόπιν επιτυχών συνεννοήσεων μεταξύ των δύο κυβερνήσεων ιδρύθηκε η Ελληνική Κοινότητα στην Αντίς Αμπέμπα. Πρώτος Πρόεδρος ορίστηκε ο πρέσβυς Ε. Χατζηιωάννου, γεγονός το οποίο έπαιξε ρόλο στην τελική έγκριση της Αιθιοπικής Κυβέρνησης. Σημαντικό πρόσωπο εκείνη την εποχή μαζί με τους Α. Σουρβή και Α. Καββαδία ήταν ο Ιάκωβος Ζερβός, προσωπικός ιατρός και φίλος, του τότε αντιβασιλέα και μετέπειτα αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελασιέ. Ο Ζερβός ανέλαβε Πρόεδρος το 1918²¹² μετά τον πρέσβυ Χατζηιωάννου και από τη θέση αυτή βοήθησε την ομογένεια για πάνω από μια δεκαετία. Στη δεκαετία αυτή ανεγέρθηκε ο καθηδρικός Ι. Ν. του Αγίου Φρουμεντίου (1927). Στην πόλη Ντίρε

²⁰⁹Σύλλογος Ελλήνων Αιθιοπίας, «Η Ελληνική Παρουσία στην Αιθιοπία», <https://m.facebook.com/EllinoEthiopicClub/photos/a.150470275706359/603742487045800/>, (Ημ. Ανάκτησης, 27 Απριλίου 2022).

²¹⁰Theodore Natsoulas, «The Hellenic Presence in ETHIOPIA», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 137.

²¹¹ Χρήστος Γιαννούλας, *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αξώμης*, (Αθήνα: χ. ε., 1981), 242.

²¹²Theodore Natsoulas, «The Hellenic Presence in ETHIOPIA», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 142.

Ντάουα, 300 χλμ από την Αντίς Αμπέμπα, οργανώθηκε η δεύτερη επίσημη Ελληνική Κοινότητα στην Αιθιοπία. Οι Έλληνες της Ντίρε Ντάουα σε πολύ γρήγορο χρόνο ανήγειραν τον Ι. Ναό της Αγίας Τριάδος και το Ελληνικό Σχολείο (1930).²¹³ Μεγάλος δωρητής και βασικός χρηματοδότης του ναού και του σχολείου υπήρξε ο Στυλιανός Μπολολάκος (1859-1936), πλούσιος έμπορος και ξενοδόχος της πόλης.²¹⁴

Είναι χαρακτηριστικό ότι η ομογένεια στην Αιθιοπία στήριξε και χρηματοδότησε από την αρχή δύο πολύ σημαντικά στοιχεία στη ζωή των μελών της, τη θρησκεία και την παιδεία. Η πίστη και η μάθηση τούς βοηθούσαν στην επιβίωση σε ένα τόπο μακρινό και με ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσης. Σύμφωνα με τους αιθιοπικούς νόμους κανείς Αιθίοπας υπήκοος δεν μπορούσε να πωλήσει γη ή οικόπεδο σε ξένο υπήκοο, χωρίς αυτοκρατορική άδεια. Σε αυτό το σημείο η Ελληνική Κοινότητα είχε σχεδόν πάντα την αρωγή του αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελασιέ, ο οποίος, όταν δεν υπήρχε κατάλληλος χώρος για αγορά, παραχωρούσε ο ίδιος γη, όπως έκανε με το οικόπεδο στο οποίο κτίστηκε το Μητροπολιτικό οίκημα. Στην Αντίς Αμπέμπα το πρώτο σχολείο κτίστηκε το 1947 στο κέντρο της πόλης, μετά από αγορά 2,5 στρεμμάτων από την Κοινότητα (επί προεδρίας Γ. Καλογερόπουλου), κατόπιν αυτοκρατορικής έγκρισης. Λόγω αύξησης των μαθητών αγοράστηκε το 1958 νέο μεγάλο οικόπεδο 33στρ. με σκοπό να στεγάσει όλα τα κοινοτικά ιδρύματα.²¹⁵

Ο νέος χώρος των 33στρ. έγινε έκτοτε το κέντρο της ζωής της Ελληνικής Κοινότητας, μαζί με τον Ι. Ναό του Αγίου Φρουμεντίου και το Μητροπολιτικό μέγαρο. Η σχετική μελέτη προέβλεπε την ανέγερση σχολικών κτηρίων, οικοτροφείου με αίθουσες φαγητού, δανειστική βιβλιοθήκη, κτήριο διαλέξεων-τελετών, κατοικίες εκπαιδευτικών, αθλητικές εγκαταστάσεις, γηροκομείο και εντευκτήριο (λέσχη) συναντήσεων και συνεστιάσεων για τους παροίκους. Οι δαπάνες κατασκευής των έργων βάρυναν αποκλειστικά την Ελληνική Κοινότητα και προήλθαν από μεγάλες δωρεές επιφανών μελών πλην του τετραώροφου οικοτροφείου το οποίο κτίστηκε με χρηματοδότηση της Ελληνικής Κυβερνήσεως. Οι εργασίες θεμελιώθηκαν το 1959 και ολοκληρώθηκαν το επόμενο έτος. Το Γηροκομείο δώρισε ο Α. Μεταξάς το 1960²¹⁶. Τα σχολικά κτήρια πήραν τα ονόματα των μεγάλων δωρητών τους. Δόθηκαν για χρήση το σχολικό έτος 1960-61, το Διαμάντειο Νηπιαγωγείο, η Ζέκειος Δημοτική Σχολή, και το Μίχειο εξατάξιο Γυμνάσιο.²¹⁷

Τα ελληνικά σχολεία λειτουργούν πλέον σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του ελληνικού Υπουργείου Παιδείας, με την προσθήκη ωρών για το μάθημα των Αιθιοπικών. Ενδεικτικά ο αριθμός των φοιτησάντων μαθητών σε όλες τις βαθμίδες κατά το εκπαιδευτικό έτος 1964-65 ήταν 370 μαθητές/τριες.²¹⁸ Το

²¹³ Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 127.

²¹⁴ Theodore Natsoulas, «*The Hellenic Presence in ETHIOPIA*», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 142.

²¹⁵ Αθανάσιος Μίχος, *Τιθορέα Αδδίς Αμπέμπα*, (Αθήνα: χ.ε, 1992), 181.

²¹⁶ Αθανάσιος Μίχος, *ό.π.*, (Αθήνα: χ.ε, 1992), 326.

²¹⁷ Αθανάσιος Μίχος, *ο, π.*, (Αθήνα: χ.ε, 1992), 187.

²¹⁸ Αθανάσιος Μίχος, *ο, π.*, (Αθήνα: χ.ε, 1992), 212.

εκπαιδευτικό έτος 1975-76 ήταν 316 μαθητές/τριες. Από το έτος αυτό και μετά οι μαθητές ελαττώθηκαν λόγω της μαζικής αποχώρησης των παροίκων μετά τη δέσμευση των περιουσιών τους από το νέο καθεστώς. Το σχολικό έτος 2009-2010 φοίτησαν 120 μαθητές/τριες, στην πλειονότητα τους Ελληνο-αιθίοπες από όλη τη χώρα, οι οποίοι διαμένουν στο οικοτροφείο. Κατά το σχολικό έτος 2020-21 το σύνολο των μαθητών/τριών δεν ξεπερνά τους 50.

Στην Αιθιοπία κτήρια ή ναοί οι οποίοι δεν είναι σε χρήση και δεν ανήκουν σε ιδιώτες περιέρχονται σε χρήση και κυριότητα των αιθιοπικών Αρχών. Για να καλυφθεί η ελάττωση του σχολικού πληθυσμού, πράγμα το οποίο θα είχε αρνητικές συνέπειες για την Κοινότητα, θεμελιώθηκε το 1995 τετραώροφο κτήριο, στο οποίο στεγάστηκε κατά την αποπεράτωσή του η «Καλογεροπούλειος Σχολή» με τα αγγλόφωνα τμήματα, τα οποία ακολουθούν πρόγραμμα σπουδών Αγγλικών σχολείων (Cambridge) εγκεκριμένο από το Υπουργείο Παιδείας της Αιθιοπίας.²¹⁹ Στην Καλογεροπούλειο σχολή φοίτησαν με δίδακτρα κατά το σχολικό έτος 2020-21 συνολικά 1.200 μαθητές/τριες, παιδιά επιφανών οικογενειών από πολλές χώρες.

Πίσω από τα σχολικά κτήρια σε αυτόνομο χώρο στεγάστηκε ο Ελληνικός Αθλητικός Σύλλογος νέων της ομογένειας «Ολυμπιακός». Ο σύλλογος οργανώθηκε το 1944 με τμήματα ποδοσφαίρου και μπάσκετ. Συμμετείχε στα πρωταθλήματα της Αιθιοπίας με αξιόλογες επιδόσεις. Το 1960 η λέσχη με πρόεδρο τον Ι. Βελισσαρίου, σε συνεργασία με τον πρόεδρο της Κοινότητας Α. Μίχο, έκτισε μεγάλη αίθουσα και διαμόρφωσε χώρους με γήπεδα μπάσκετ, βόλεϊ και τένις.²²⁰ Είναι τόσο οργανωμένο και φιλικό το περιβάλλον στη λέσχη, ώστε οι εγκαταστάσεις απέκτησαν σύντομα φήμη και χρησιμοποιούνται από μέλη των ξένων διπλωματικών αποστολών και άλλων οργανισμών.²²¹ Το 1970 ο «Ολυμπιακός» διοργάνωσε για πρώτη φορά στην Αιθιοπία, Σχολικό Πρωτάθλημα Μπάσκετ με τη συμμετοχή άλλων 7 σχολείων της πόλης. Το τουρνουά με την ονομασία «Ηράκλειον» είχε μεγάλη επιτυχία και επαναλήφθηκε. Ο «Ολυμπιακός» εκτός από τη διάδοση των αθλημάτων μεταξύ των νέων της ομογένειας, έχει και χαρακτήρα ψυχαγωγικό. Γιορτές, χοροί, εκδρομές και πολλές από τις εκδηλώσεις της Κοινότητας γίνονται εκεί. Αποτελεί το σημείο αναψυχής των μελών της Παροικίας.²²²

Κατά την ακμή της πριν την μαρξιστική επανάσταση του 1974 η Ελληνική Κοινότητα αριθμούσε περί τα 4.000 μέλη. Σήμερα δεν ξεπερνά σε όλη την Αιθιοπία και το Τζιμπουτί τα 300 μέλη συνολικά. Σημαντικά πρόσωπα στην ομογένεια, εκτός από τους μεγάλους ευεργέτες, είναι οι διατελέσαντες πρόεδροι του Δ.Σ. της Κοινότητας, όπως ο Ι. Ζερβός (ιδρυτικό μέλος), ο Α. Καββαδίας (κτίστηκε ο Καθεδρικός Ναός), ο Γ. Καλογερόπουλος (κτίστηκε το σχολείο στο κέντρο), ο Α. Μίχος (αγοράστηκε το

²¹⁹ Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 12.

²²⁰ Αθανάσιος Μίχος, ο, π., (Αθήνα: χ.ε, 1992), 213.

²²¹ Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αθησσουνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 124.

²²² Γεώργιος. Μυλωνάς, *Το Ταρζανάκι*, (Κοζάνη, χ.ε, 2015), 25.

οικόπεδο της κοινότητας), ο Θ. Ασημακόπουλος (ιδρύθηκε το Αγγλόφωνο Τμήμα στο σχολείο) και ο Δ. Συκάς (διετέλεσε Πρόεδρος της Κοινότητας και Διευθυντής του Δημοτικού Σχολείου, επί σειρά ετών). Μετά την αποχώρηση από τη χώρα των περισσότερων Ελλήνων το 1975, ιδρύθηκε στην Αθήνα ο Σύλλογος Ελλήνων Αιθιοπίας, τα μέλη του οποίου καθώς και οι απόγονοί τους κρατούν ζεστή την ανάμνηση και διατηρούν επαφή με συχνές επισκέψεις.²²³ Σημαντική για την ομογένεια στην Αιθιοπία είναι και η παρουσία αξιόλογων Ελλήνων πρέσβων στην Αντίς Αμπέμπα οι οποίοι αποτελούν ενεργό σύνδεσμο με την Ελλάδα.²²⁴

2.2 Η ίδρυση της Μητρόπολης Αξώμης.

Η Μητρόπολη Αξώμης ανασυστάθηκε το 1908 από τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής Φώτιο Α' (1853-1925).²²⁵ Στην πνευματική δικαιοδοσία της περιλάμβανε την Αιθιοπία, την Ερυθραία, το Τζιμπουτί και τη Σομαλία. Έδρα ορίστηκε η πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα.²²⁶ Αρχικά στην δικαιοδοσία της Μητρόπολης Αξώμης ανήκαν οι ιεροί ναοί του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου στο Κέρεν (1896), του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στην Ασμάρα (1907) και του Κωνσταντίνου και Ελένης στο Τζιμπουτί (1910). Αργότερα ανεγέρθηκε στην Αντίς Αμπέμπα ο καθεδρικός ναός του Αγίου Φρουμεντίου (1927) και του Τιμίου Σταυρού στην Ντίρε Ντάουα (1930).²²⁷ Για την ταφή των Ορθοδόξων Ελλήνων παραχωρήθηκε χώρος από τον αυτοκράτορα και διαμορφώθηκε το Ελληνικό Κοιμητήριο της Αντίς Αμπέμπα. Εντός του κοιμητηρίου ανεγέρθηκε κοιμητηριακός ναός του Αγίου Γεωργίου, δαπάνη της οικογένειας Βελισσαρίου (1957). Ο εν λόγω ιερός ναός εγκαινιάστηκε επίσημα από τον Μητροπολίτη Αξώμης Δανιήλ (Μπιάζης), την 16^η Μαΐου 2021. Για χρόνια φρόντιζε την ευπρέπεια του χώρου ο πάροικος Βασίλειος Ασλανίδης. Ο καθεδρικός ναός του Αγίου Φρουμεντίου διαθέτει ευρύχωρο οίκημα για τον εκάστοτε ιερέα. Όλοι οι ναοί και τα εκκλησιαστικά κτήρια έχουν ανεγερθεί με δωρεές των Ελλήνων παροίκων.²²⁸

Κτήριο για να στεγάσει τις υπηρεσίες της Μητροπόλεως δεν υπήρχε μέχρι το 1959. Ο μητροπολίτης Νικόλαος διέμενε σε διαμέρισμα. Μετά από σχετικό αίτημα, ο αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελασιέ παραχώρησε οικόπεδο κοντά στο αυτοκρατορικό ανάκτορο για τη δημιουργία Μητροπολιτικού Κτηρίου. Ήταν τέτοια η εύνοια του αυτοκράτορα, ώστε παραχώρησε χώρο παράπλευρα του Πανεπιστημίου. Ο Νικόλαος είχε αιτηθεί χώρο για να κτιστεί εκτός του Μητροπολιτικού κτηρίου και ένα

²²³ Σύλλογος Ελλήνων Αιθιοπίας, «Η Ελληνική Παρουσία στην Αιθιοπία», <https://m.facebook.com/EllinoEthiopicClub/photos/a.150470275706359/603742487045800/>, (Ημ. Ανάκτησης, 27 Απριλίου 2022).

²²⁴ Παναγιώτης Φούγιας, *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie A'*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 13.

²²⁵ Σοφία Διαμαντοπούλου, «Η Διοίκηση του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας από το 1830 έως σήμερα», (Μεταπτυχιακή Εργασία, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 2015), 55.

²²⁶ Σοφία Διαμαντοπούλου, ό, π., (Μεταπτυχιακή Εργασία, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 2015), 94.

²²⁷ Theodore Natsoulas, «The Hellenic Presence in ETHIOPIA», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 141-143.

²²⁸ Αθανάσιος Μίχος, ό, π., (Αθήνα: χ,ε, 1992), 212.

Παρθεναγωγείο για τις νεαρές Αιθιοπίδες, ώστε με τον τρόπο αυτό να συνεισφέρει στην εκπαίδευσή τους. Το 1948 τέθηκε από το Νικόλαο ο θεμέλιος λίθος του Μεγάρου της Μητροπόλεως Αξώμης. Την επιστασία του έργου ανέλαβε αφιλοκερδώς ο μηχανικός Αλέξανδρος Π. Μυργιαλής, ο πατέρας του οποίου είχε ανεγείρει τον καθεδρικό ναό του Αγίου Γεωργίου των Αιθιόπων.²²⁹ Την περάτωση ανέλαβε να χρηματοδοτήσει η Ελληνική Κοινότητα από εισφορές των μελών της. Το κτήριο ήταν μεγάλο και πολυτελές για την εποχή του. Άρχισε να κτίζεται επί προεδρίας Φ. Παπαφιλίππου και αποπερατώθηκε μετά από πολλές δυσκολίες το 1959, επί προεδρίας Α. Μίχου.²³⁰

Κύρια αποστολή της Μητροπόλεως Αξώμης είναι η διακονία των Ορθοδόξων οι οποίοι ζουν και εργάζονται στις χώρες αυτές. Στην Αιθιοπία η ιεραποστολική δράση περιορίζεται σε ορισμένες περιοχές, όπου ζουν μικρές ομάδες παγανιστών, με σκοπό των ευαγγελισμό τους στον Χριστιανισμό. Γι' τον λόγο αυτό βρίσκονται στην Αιθιοπία κάποιες ιεραποστολικές ομάδες από προτεσταντικές ομολογίες οι οποίες παράλληλα με την Αιθιοπική Ορθόδοξη Εκκλησία δρουν προς το σκοπό αυτό. Οι ξένες Εκκλησίες στην Αιθιοπία δεν προσηλυτίζουν στις Εκκλησίες τους τα μέλη της Αιθιοπικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.²³¹ Η Μητρόπολη Αξώμης δεν θεωρείται ιεραποστολική και δεν τυγχάνει οικονομικής βοήθειας από την Εκκλησία της Ελλάδος ή οποιαδήποτε άλλη Εκκλησία για το σκοπό αυτό. Με τη βοήθεια όλων των διατελεσάντων αρχιερέων της Μητροπόλεως Αξώμης και τη συνεργασία τους με την Αιθιοπική Ορθόδοξη Εκκλησία, η Αντίς Αμπέμπα είναι σήμερα διαχριστιανικό και διορθόδοξο κέντρο.²³² Η πνευματική, διοικητική και ιστορική υπαγωγή της Μητροπόλης Αξώμης στο παλαίφατο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας δεν της αποστερεί ως τοπικής Εκκλησίας τη δυνατότητα να είναι αυτοσυντηρούμενη, αυτοδιοικούμενη και να θεολογεί στο πλαίσιο των διαχριστιανικών και διορθόδοξων σχέσεων.²³³

2.3 Χριστοφόρος Δανηλίδης (1908-1914)

Ο πρώτος Μητροπολίτης Αξώμης ήταν ο Χριστοφόρος (κατά κόσμον Χαράλαμπος Δανηλίδης).²³⁴ Είχε καταγωγή από τη Μάδυτο της Ανατολικής Θράκης. Μετά τα γυμνασιακά γράμματα φοίτησε στη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού στα Ιεροσόλυμα. Υπηρέτησε ως Πρωτοσύγκελος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας επί πατριάρχη Φωτίου (1900-1925). Το 1908 χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Αξώμης στην Αλεξάνδρεια. Οι αρχές της Αιθιοπίας αρχικά δεν του χορηγούσαν άδεια εισόδου

²²⁹ Μητροπολίτου Αξώμης Μεθόδιου, «Θεμελίωσις του Μεγάρου της Ι.Μ. Αξώμης», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 240.

²³⁰ Αθανάσιος Μίχος, ο, π., (Αθήνα: χ.ε, 1992), 325.

²³¹ Παναγιώτης Φούγιας, *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie Α'*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 42.

²³² Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 453.

²³³ Αθανάσιος Παπαθανασίου, «Προοπτικές και Τροχοπέδες της Ορθόδοξης Ιεραποστολής Σήμερα», περιοδικό Πάντα τα Έθνη, τ. 132, 2014.

²³⁴ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 12.

στη χώρα. Με τη μεσολάβηση ξένων διπλωματικών αποστολών τού επιτράπηκε τελικά η είσοδος στην Αντίς Αμπέμπα το 1910, χωρίς όμως την εθιμοτυπική διαδικασία η οποία τηρείται σε ανάλογες περιπτώσεις.²³⁵ Οι περιπέτειές του στην Αιθιοπία ήταν απερίγραπτες. Παρ' όλα ταύτα κατόρθωσε να συντονιστεί με τις εκεί ελληνικές κοινότητες, να συνάψει αδελφικές σχέσεις με την Αιθιοπική Εκκλησία και να συναντηθεί με τον αυτοκράτορα Μενελίκ Β' και το διάδοχό του.²³⁶ Την εποχή εκείνη δεν υπήρχε κανένας ελληνορθόδοξος ναός στην Αιθιοπία, παρά μόνο στην Ερυθραία και το Τζιμπουτί.²³⁷ Οι πιστοί για να εκφράσουν το θρησκευτικό τους συναίσθημα επισκέπτονταν σπάνιες φορές τις αιθιοπικές εκκλησίες, ιδίως στις μεγάλες θρησκευτικές γιορτές.²³⁸ Ο Χριστοφόρος έφερε μαζί του από την Αίγυπτο μικρή ομάδα ιερέων με σκοπό να διακονήσουν την ομογένεια. Στις συναντήσεις που είχε με τα μέλη της ελληνικής παροικίας στην Αιθιοπία, προσπάθησε να τους πείσει να προχωρήσουν στην ανέγερση μεγαλοπρεπών ναών. Ο ίδιος στα χρόνια της διακονίας του στην Αιθιοπία δεν πρόλαβε να εγκαινιάσει ιερούς ναούς, διότι οι δυσκολίες οι οποίες αντιμετώπισε ήταν μεγάλες. Μερικά χρόνια αργότερα, συγκεκριμένα το 1927, οι Έλληνες πάροικοι της πρωτεύουσας κατάφεραν να αναγείρουν ιερό ναό και να καλύψουν τις εκκλησιαστικές τους ανάγκες.²³⁹

Ο Χριστοφόρος αποχώρησε από τη Μητρόπολη Αξώμης για την Ισμαηλία της Αιγύπτου, όταν εξελέγη Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως, το 1914. Στη Μητρόπολη Λεοντοπόλεως παρέμεινε 25 χρόνια, ως το 1939, όταν και εξελέγη στον Πατριαρχικό Θρόνο. Με την αποχώρησή του, η Μητρόπολη Αξώμης παρέμενε χωρίς επίσκοπο για 13 χρόνια (1914-27). Ο Χριστοφόρος με την εκλογή του ως Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, με το όνομα Χριστοφόρος Β' το 1939, ξεκίνησε την ορθόδοξη ιεραποστολική δράση στο εσωτερικό της Αφρικανικής ηπείρου. Ιδρύθηκαν οι Μητροπόλεις Ειρηνοπούλεως στην Τανζανία, Κεντρώας Αφρικής στο Κογκό και Άκκρας στην Γκάνα. Παραιτήθηκε για λόγους υγείας το 1966 και ένα χρόνο μετά απεβίωσε.²⁴⁰

2.4 Νικόλαος Abdallah-Θεοδούλου (1927-1968).

Δεύτερος Μητροπολίτης Αξώμης ενθρονίστηκε ο Νικόλαος (κατά κόσμον Νικόλαος Abdallah). Γεννήθηκε στη Ναζαρέτ της Παλαιστίνης και αποφοίτησε από τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Ήταν ο πρώτος Άραβας (από μητέρα Ελληνίδα και πατέρα ελληνορθόδοξο Άραβα) επίσκοπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ο οποίος

²³⁵Theodore Natsoulas, «The Hellenic Presence in ETHIOPIA», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 143.

²³⁶Μεθόδιος Φούγιας, *Εκ βαθέων εξομολόγηση*, (Αθήνα: Επτάλοφος, 2005), 253.

²³⁷Theodore Natsoulas, ό, π., Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 141.

²³⁸Χαρίλαος Φίτσιος, «Η εν Dembi Dollo Ελληνική Κοινότητα», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 222.

²³⁹Theodore Natsoulas, «The Hellenic Presence in ETHIOPIA», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 143.

²⁴⁰Σταύρος Ε. Βνιεράτος, «Η μητρόπολη Αξώμης», <http://www.xereteoti.com/poll/oooooo> (Ημ. Ανάκτησης, 23 Μαΐου 2022).

εξελέγη Μητροπολίτης. Είχε ελληνική παιδεία και ήταν λάτρης της Ελλάδας.²⁴¹ Κατά την διάρκεια της θητείας του (1927-67) είχε άριστες σχέσεις με το επίσημο αιθιοπικό κράτος, όχι όμως και με την ελληνική κοινότητα. Η σχέση του με τα μέλη της παροικίας δεν ήταν καλή, αν και είχε βελτιωθεί κατά τα τελευταία έτη.²⁴² Η εγκατάστασή του, ως Μητροπολίτη Αξώμης, έγινε κατά τον εορτασμό της μνήμης του αγίου Φρουμεντίου. Στην τελετή παρέστη η αυτοκράτειρα Ζαουντίτου και ο αντιβασιλέας Ρας Ταφάρι (1928), ο μετέπειτα αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελασιέ, ο οποίος του είχε μεγάλη εκτίμηση. Ήταν χαρακτηριστική η φράση που χρησιμοποιούσε, όταν ήθελε να εκφράσει την ικανοποίησή του για τις προτάσεις του Μητροπολίτη: «Μόνον ο Αξώμης ηδύνατο να σκεφθή τούτο».²⁴³

Μια από τις προτάσεις του ήταν Αιθίοπες μαθητές να αποκτήσουν την ελληνική παιδεία, ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε Θεολογικές Σχολές στην Ελλάδα και κατά την επιστροφή τους, να τοποθετηθούν επίσκοποι της Αιθιοπικής Εκκλησίας. Για το σκοπό αυτό, η Μητρόπολη έδωσε μεγάλο αριθμό υποτροφιών στη Θεολογική σχολή της Χάλκης και στις Εκκλησιαστικές και Θεολογικές Σχολές της Ελλάδας και της Κύπρου. Σύμφωνα με τα αρχεία της Μητρόπολης Αξώμης, ο Μητροπολίτης Νικόλαος έχει καθαρυστικό ρόλο στην αποχώρηση της Αιθιοπικής Εκκλησίας από το Κοπτικό Πατριαρχείο Αλεξάνδρειας και στην αναγνώρισή της ως Αυτοκέφαλης (1959). Ο πρώτος Αιθίοπας Πατριάρχης ήταν ο Αμπούνα Βασίλειος (έφερε τον τίτλο του Αρχιεπισκόπου από το 1951),²⁴⁴ μέχρι τότε επικεφαλής της Αιθιοπικής Εκκλησίας ήταν Αιγύπτιος Κόπτης.

Το Μητροπολιτικό Μέγαρο κατασκευάστηκε κατά την διάρκεια της θητείας του, από την Ελληνική Κοινότητα της Αντίς Αμπέμπα το 1960, σε οικοπέδο που του είχε παραχωρήσει το 1948, ο Αυτοκράτορας.²⁴⁵ Ευγενής φιλοδοξία του Νικόλαου ήταν το Μητροπολιτικό Μέγαρο να αποτελέσει λίκνο της ελληνοαιθιοπικής φιλίας και συνεργασίας, γι' αυτό και σε σχετικό αίτημά του προς τις αιθιοπικές αρχές έκανε μνεία για την ίδρυση Παρθεναγωγείου για την εκπαίδευση των νεαρών Αιθιοπιδών, εντός του οικοπέδου. Με αυτό τον τρόπο θα υπενθύμιζε σε όλους ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία μπορεί να ενεργεί και πέρα από το στενό κύκλο εξυπηρέτησης των θρησκευτικών αναγκών της ελληνικής παροικίας.²⁴⁶

Χρησιμοποιούσε την πολιτική της εξωστρέφειας και της εκκλησιαστικής διπλωματίας όχι μόνο με τις αιθιοπικές πολιτικές και εκκλησιαστικές αρχές, αλλά και με τις ξένες

²⁴¹ Παναγιώτης Φούγιας, *Μεθόδιος, ο αδικημένος Ιεράρχης*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 207.

²⁴² Μεθόδιος Φούγιας, *Εκ βαθέων εξομολόγηση*, (Αθήνα: Επτάλοφος, 2005), 263.

²⁴³ Σταύρος Ε. Βνιεράτος, «Η μητρόπολη Αξώμης», <http://www.xereteoti.com/poll/oooooo> (Ημ. Ανάκτησης, 23 Μαΐου 2022).

²⁴⁴ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 38.

²⁴⁵ Αθανάσιος Π. Μίχος, *Τιθορέα-Αδδής Αμπέμπα*, (Αθήνα: χε., 1992), 168.

²⁴⁶ Μητροπολίτου Αξώμης Μεθόδιου, «Θεμελίωσις του Μεγάρου της Ι.Μ. Αξώμης», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, (Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977), 240.

αποστολές στην Αιθιοπία. Την ίδια στάση ακολούθησε με επιτυχία και ο διάδοχός του στον επισκοπικό θρόνο, Μεθόδιος.²⁴⁷

Το 1965 έγινε στην Αντίς Αμπέμπα Διάσκεψις Ανατολικών Ορθοδόξων Εκκλησιών υπό την υψηλή αιγίδα του αυτοκράτορα Χάϊλε Σελάσιε. Για τα πεπραγμένα και το παρασκήνιο της Διάσκεψης εκείνης ο Νικόλαος εξέδωσε βιβλίο με τον τίτλο «*Διάσκεψις Ανατολικών Ορθοδόξων Εκκλησιών, εν Αδίς Αβέβα, 15-21 Ιανουαρίου 1965*», στο οποίο αποτύπωσε τις θέσεις του για τα εκκλησιαστικά πράγματα στην Αιθιοπία. Στο βιβλίο του ο Νικόλαος εξέφρασε εκτός των άλλων και την εκτίμησή του στο πρόσωπο του αυτοκράτορα. Έγραψε χαρακτηριστικά στον πρόλογο του βιβλίου του, ότι η συγκεκριμένη διάσκεψη ήταν απότοκος της ευσέβειας, του χριστιανικού ζήλου και της μεγαλοπραγμοσύνης του Χάϊλε Σελάσιε Α΄. Διαφαίνεται εύγλωττα στο βιβλίο του η άσκηση εκκλησιαστικής διπλωματίας, στοιχείο αναγκαίο για τον ευαγγελισμό και την ιεραποστολική δράση σε μια ξένη χώρα. Κάνει ιδιαίτερη μνεία στις ιστορικές σχέσεις Αιθίοπων και Ελλήνων. «*Η Α. Μεγαλειότητα, ως αρχηγός αρχαίου χριστιανικού κράτους, με βυζαντινές παραδόσεις, τις οποίες διατήρησε από της εποχής της συμμαχίας Βυζαντίου και Αζώμης, όταν η Αιθιοπία δέχτηκε τον χριστιανισμό παρά της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, φιλοδόξησε σήμερα να δώσει και στην Εκκλησία της Αιθιοπίας την αρμόζουσα σε αυτήν θέση, εις το χριστιανικό κόσμο*».²⁴⁸ Στη Διάσκεψη εκείνη πήραν μέρος οι προχαλκηδόνιες (οι λεγόμενες μονοφυσιτικές) Εκκλησίες. Κάθε μία από τις Εκκλησίες αυτές φέρει το εθνικό της όνομα. Η μεν λέγεται Κοπτική (Αιγυπτιακή), η δε Συριακή, η δε Αρμενική και η άλλη Αιθιοπική. Όλες αυτοαποκαλούνται Ορθόδοξες, μπροστά από την εθνική τους ονομασία.²⁴⁹ Από την Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία καλούνται «Ελάσσονες Εκκλησίες» ή αλλιώς «μη χαλκηδόνιες ή αντιχαλκηδόνιες», μη αναγνωρίζουσες δηλαδή την Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο της Χαλκηδόνας. Οι προχαλκηδόνιοι αναφέρουν τους Ορθοδόξους ως Μελχίτες, το οποίο σημαίνει «βασιλικοί», πιστοί στον αυτοκράτορα της Ρωμανίας.²⁵⁰

Ο Χάϊλε Σελάσιε Α΄, αφού πρώτα κατόρθωσε να αναδείξει την Αιθιοπική Εκκλησία αυτόνομη και αυτοκέφαλη από το Κοπτικό Πατριαρχείο του Καΐρου, το 1959²⁵¹, προχώρησε στην εφαρμογή του εκκλησιαστικού προγράμματος το οποίο απέβλεπε στην ανασύνδεση της Αιθιοπικής Εκκλησίας με την ημετέρα Αγία, Ορθόδοξη, Καθολική, Ανατολική και Αποστολική («ελληνορθόδοξη») Εκκλησία. Πόθος του αυτοκράτορα ήταν να αποκατασταθούν οι παλαιοί δεσμοί, οι οποίοι διασπάστηκαν σε

²⁴⁷ Παναγιώτης Φούγιας, *Μεθόδιος, ο αδικημένος Ιεράρχης*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 208.

²⁴⁸ Από τον Πρόλογο του βιβλίου: Νικόλαος, Μητροπολίτης Αζώμης, *Διάσκεψις Ανατολικών Ορθοδόξων Εκκλησιών, εν Αδίς Αβέβα, 15-21 Ιανουαρίου 1965*, (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965).

²⁴⁹ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 17.

²⁵⁰ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αζώμης, *Διάσκεψις Ανατολικών Ορθοδόξων Εκκλησιών, εν Αδίς Αβέβα, 15-21 Ιανουαρίου 1965*, (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 7.

²⁵¹ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 38.

ανώμαλους καιρούς εντελώς συμπτωματικά και ανεπαίσθητα και η Εκκλησία της Αιθιοπίας βρέθηκε υπό την κηδεμονία της Κοπτικής (Αιγυπτιακής), ενώ το αίσθημα αδερφοσύνης προς την Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία και τον ελληνικό λαό ήταν ισχυρό. Για να αποκατασταθούν οι παλαιοί δεσμοί κρίθηκε ευστοχότερο να προηγηθεί αρχικά η συναδέλφωση των μη χαλκηδόνιων Εκκλησιών και εν συνεχεία να διευρυνθεί η μεγάλη ενωτική προσπάθεια. Έπρεπε, κατ' αυτόν, να προηγηθεί ατμόσφαιρα προσωπικής γνωριμίας των επικεφαλής των Εκκλησιών ώστε να ακολουθήσει κατάλληλος καιρός για διάλογο. Αλλά η παράταξη των Χαλκηδόνιων, απορροφημένη από τις αλλεπάλληλες Διορθόδοξες διασκέψεις στη Ρόδο²⁵² και τη Δεύτερη Σύνοδο του Βατικανού (1962-1965), έθετε σε προτεραιότητα τη σύναψη διαλόγου με τους Ρωμαιοκαθολικούς και τους Αγγλικανούς και δεν έβρισκε καιρό να ενδιαφερθεί για τις μη Χαλκηδόνιες Εκκλησίες, καίτοι το θέμα βρισκόταν στη διάταξη της Γ' Διορθόδοξης Διάσκεψης της Ρόδου. Οι λοιπές αντιχαλκηδόνιες Εκκλησίες ήταν απομονωμένες και δεν μπορούσαν να συλλάβουν σχέδια ενωτικά, πόσο μάλλον να τα εφαρμόσουν, για το λόγο αυτό ο Χάϊλε Σελάσιε Α' ανέλαβε την πρωτοβουλία. Πίστευε ότι επαφιόταν στην Αιθιοπία, ως ελεύθερο χριστιανικό κράτος, να ξεκινήσει την προσπάθεια αυτή.²⁵³

Τόπος διεξαγωγής της Διάσκεψης ορίστηκε η Αντίς Αμπέμπα και χρόνος της τα μέσα Ιανουαρίου 1965. Σκοπός δε της συνάντησης, η προσωπική επαφή και γνωριμία των Αρχηγών των Εκκλησιών, η δημιουργία αμοιβαίων αδελφικών σχέσεων, η στενότερη προσέγγιση των Εκκλησιών, με απώτερο σκοπό την ποθητή ένωση. Η συζήτηση σοβαρών δογματικών διαφορών είχε αποκλειστεί. Τα αυτοκρατορικά προσκλητήρια επιδόθηκαν από ειδικούς απεσταλμένους στα πρεσβυγενή Πατριαρχεία, καθώς και στις Εκκλησίες της Ελλάδας και της Κύπρου. Στους υπόλοιπους αποδέκτες επιδόθηκαν από τις κατά τόπους αιθιοπικές πρεσβείες. Παρά την αρχική αισιοδοξία, αλλεπάλληλες έρχονταν οι απαντήσεις, ότι μόνον παρατηρητές θα στείλουν. Η διάσκεψη τελικά περιορίστηκε μεταξύ των προχαλκηδόνιων Εκκλησιών της Αιθιοπίας, της Συρίας, της Αρμενίας και της Αιγύπτου. Λύπη επικράτησε στην αιθιοπική πλευρά, όταν ο μητροπολίτης Αξώμης επέδωσε στον αυτοκράτορα την αρνητική απάντηση του Οικουμενικού Πατριάρχη και του Πατριάρχη Αλεξανδρείας.²⁵⁴

Οι εργασίες της Διάσκεψης διήρκησαν τέσσερις ημέρες. Η προεδρία των συνεδριάσεων συμφωνήθηκε να είναι εκ περιτροπής μεταξύ όλων των Εκκλησιών, μία ανά ημέρα. Σύνθημά της «*Ενωμένοι εν τη πίστει*». Τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκαν οι σύνοδοι, σύμφωνα με το πρόγραμμα, ήταν τα παρακάτω: α) Εξεύρεση τρόπου και μέσων επίλυσης των προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζουν επί μέρους και από κοινού οι Εκκλησίες. β) Υπόδειξη τρόπων και μέσων για συνεργασία επί της θεολογικής εκπαιδύσεως. γ) Επίτευξη ομόνοιας στις σχέσεις

²⁵² Η Γ' Διορθόδοξη Διάσκεψη στη Ρόδο διεξήχθη, από 1-15 Νοεμβρίου 1964, δύο μόλις μήνες πριν την Διάσκεψη της Αντίς Αμπέμπα.

²⁵³ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π., (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 9.

²⁵⁴ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π., (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 11.

τους με τις ξένες Εκκλησίες και αναζήτηση κοινής στάσης επί του θέματος. δ) Εξεύρεση δυνατοτήτων για κοινή συνεργασία στο πεδίο του ευαγγελισμού (ιεραποστολής). ε) Ειρήνη και δικαιοσύνη εν τω κόσμω.²⁵⁵

Τον εναρκτήριο λόγο του ο αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελάσιε ξεκίνησε με τον 132^ο Ψαλμό. «*Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;*».²⁵⁶ Τόνισε ότι η ενότητα των Εκκλησιών θα πρέπει να βοηθά στην ενότητα μεταξύ όλων των ανθρώπων και όχι να αποτελεί εμπόδιο. Η Διάσκεψη, είτε, αποβλέπει άμεσα στην ενότητα των Εκκλησιών, έμμεσα δε στην ενότητα μεταξύ όλων των ανθρώπων. Έκανε μνεία στους δεσμούς της Αιθιοπίας με το Βυζάντιο. Παρά τη διείσδυση του Ισλάμ στις αφρικανικές χώρες, η Αιθιοπία παρέμεινε πιστή στον Χριστιανισμό, ως θυγατέρα Εκκλησία του ευαγγελιστή Μάρκου. Δήλωσε ότι από τα πρώτα χρόνια ανάληψης των αυτοκρατορικών καθηκόντων του θεωρούσε καθήκον του να συγκαλέσει Διάσκεψη των Εκκλησιών, όπως τα αρχαία χρόνια συνήθιζαν οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες να συγκαλούν Συνόδους. Κατέληξε στον εναρκτήριο λόγο του με την ευχή «*ο Θεός και οι 318 θεοφόροι Πατέρες της εν Νικαία Α' Οικουμενικής Συνόδου, να φωτίσει και να βοηθήσει όλους τους συμμετέχοντες*».²⁵⁷

Ένα από τα θέματα της Διάσκεψης ήταν το θέμα της ιεραποστολής. Αναγνωρίστηκε ότι ο ευαγγελισμός είναι συνέχεια της παραδόσεως της Εκκλησίας και είναι αναγκαίο να καταρτιστούν προς το σκοπό αυτό ικανοί εργάτες του Ευαγγελίου, οι οποίοι θα εργαστούν ως σύγχρονοι ιεραπόστολοι. Το σύνολο των πιστών επίσης είναι καλό να έχει πνεύμα ιεραποστολικό, το οποίο καλλιεργείται στη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας ώστε να ενισχύεται από τη μαρτυρία τους, το έργο των ιεραποστόλων. Ο ευαγγελισμός να ασκείται προς όλους τους έχοντες διαφορετικές ιδεολογικές, κοινωνικές και υλιστικές θεωρίες.

Οι σύνεδροι ομαδοποίησαν τις σχέσεις τους με τις ξένες Εκκλησίες σε τρεις ομάδες: α) τις Ορθόδοξες Εκκλησίες. β) τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. γ) τα μέλη του Π.Σ.Ε. Για τα μέλη του Π.Σ.Ε. έγινε ξεχωριστή αναφορά στις σχέσεις με την Αγγλικανική Εκκλησία και τους Παλαιοκαθολικούς. Ιδιαίτερη αναφορά επίσης έγινε στις αμοιβαίες σχέσεις με μέλη του Π.Σ.Ε. οι οποίες διαταράσσονται από υπερβάσεις και προσηλυτισμούς από μέρος μερίδας προτεσταντικών Εκκλησιών. Η Διάσκεψη έδειξε εκτίμηση για την Οικουμενική κίνηση, η οποία βρισκόταν σε έντονη δραστηριότητα και εξέλιξη κατά τη δεκαετία του 1960.²⁵⁸ Στα συμπεράσματα της Διάσκεψης, η διαφορά μεταξύ Χαλκηδόνιων και μη-Χαλκηδόνιων Εκκλησιών αποτυπώνεται ως παρανόηση στη διατύπωση αυτού του δόγματος. Την παρανόηση αυτή, ψυχολογικοί και πολιτικοί λόγοι την ενίσχυσαν και τη διατήρησαν. Η παλαιότερη οξύτητα έχει αμβλυνθεί πλέον και εάν αρθούν τα αίτια, κατά λογική συνέπεια θα επακολουθήσει η άρση των αιτιατών. Προς την κατεύθυνση αυτή βοήθεια θα δώσουν οι προσωπικές

²⁵⁵ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π., (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 19.

²⁵⁶ Ψαλμ. 132:1.

²⁵⁷ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π., (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 28.

²⁵⁸ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π., (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 47.

επαφές αρχηγών και μελών των Εκκλησιών, οι οποίες θα προλειάνουν την ποθεινή αποκατάσταση των αρχαίων δεσμών.²⁵⁹

Ο Αξώμης Νικόλαος στο σημείο αυτό εξέθεσε την προσωπική του άποψη, ότι για τη διεύρυνση της ρήξης μεταξύ των αρχαίων Εκκλησιών, καθοριστικό ρόλο έπαιξαν οι αντιζηλιές αρχηγών των Εκκλησιών μεταξύ Κωνσταντινουπόλεως και Αλεξανδρείας για την αναγνώριση των δευτερείων (έριδες μεταξύ Θεοφίλου Αλεξανδρείας και Ιωάννη Χρυσοστόμου), διαφορές θεολογικών σχολών Αλεξανδρείας και Αντιοχείας, και η διένεξη μεταξύ Διόσκορου και Φλαβιανού, η οποία κατέληξε στην καθαίρεση του πρώτου.²⁶⁰ Η διασπασμένη ενότητα οφείλεται κατά τον Αξώμης Νικόλαο στην πείσμονα εμμονή στη χριστολογία του Κύριλλου Αλεξανδρείας και την ερμηνεία στην περιλάλητη φράση του «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκατωμένη». Τα γεγονότα τα οποία ακολούθησαν την Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο, συνετέλεσαν και έμμεσα υποβοήθησαν εις την επικράτηση του Ισλάμ στο Βορρά και την Ανατολή της αφρικανικής Ηπείρου.²⁶¹

Ο Νικόλαος στο τέλος του βιβλίου του, έδωσε τις δικές του απαντήσεις για το πού και το πότε θα λάβει χώρα μια πληρέστερη συνάντηση μεταξύ των αρχηγών όλων των Χαλκηδόνιων και μη Χαλκηδόνιων Εκκλησιών. Κατά τον ίδιο, η ημετέρα Ορθόδοξη Εκκλησία οφείλει να δώσει το «παρών» στην Αφρική. Διατηρούσε πάντοτε άριστες σχέσεις με τις Αιθιοπικές αρχές και συνέβαλε σημαντικά στο να αποσπαστεί η Αιθιοπική Εκκλησία από την Αιγυπτιακή των Κοπτών.²⁶² Μεταξύ του Καθολικισμού και του Προτεσταντισμού, οι οποίοι συνδέονται στη συνείδηση των Αφρικανών με αποικιοκρατικές αναμνήσεις και πρακτικές, η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει την συμπάθεια και την ιστορική προτίμηση. Η Ορθόδοξη Εκκλησία εάν έχει επίγνωση της αποστολής της «εν τω κόσμω», οφείλει να δώσει απόδειξη, ότι δεν είναι Εκκλησία στατική και περιχαρακωμένη, αλλά ζωντανή και με τόλμη. Στο ερώτημα, τι κερδίζουμε απέχοντες και τι κερδίζουμε μετέχοντες, η θέση του Νικόλαου είναι υπέρ των ωφελημάτων της συμμετοχής και με γνώμονα τη θέση του αυτή διακόνησε τη μητρόπολη Αξώμης επί πενήντα συναπτά έτη.²⁶³

Ο Μητρόπολης Νικόλαος προσπάθησε να εκλεγεί Πατριάρχης Αλεξανδρείας, αλλά, σύμφωνα με την επίσημη εκδοχή, τον πρόδωσε η καρδιά του. Απεβίωσε από συγκοπή στο Πατριαρχικό Μέγαρο του Καΐρου, κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας (1967). Μεταφέρθηκε στην Αντίς Αμπέμπα όπου και έγινε πάνδημη η κηδεία του με την παρουσία του Αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελάσιε. Ετάφη στο Ορθόδοξο κοιμητήριο της ελληνικής κοινότητας.²⁶⁴

²⁵⁹ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π, (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 60.

²⁶⁰ Κωνσταντίνος Χρήστου, *Εκκλησιαστικοί συγγραφείς του 7^{ου} αιώνα*, (Θεσσαλονίκη: Κυρομάνος, 2010), 81.

²⁶¹ Νικόλαος Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π, (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 76.

²⁶² Μεθόδιος Φούγιας, *Εκ βαθέων εξομολόγηση*, (Αθήνα: Επτάλοφος, 2005), 264.

²⁶³ Νικόλαος, Μητροπολίτης Αξώμης, ο. π, (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1965), 71.

²⁶⁴ Μεθόδιος Φούγιας, *Εκ βαθέων εξομολόγηση*, (Αθήνα: Επτάλοφος, 2005), 265.

2.5 Μεθόδιος Φούγιας (1968-1979).

Τρίτος Μητροπολίτης Αζώμης εξελέγη ο Μεθόδιος (1968-79), κατά κόσμον Ιωάννης Φούγιας. Γεννήθηκε στην Κορινθία το 1924. Αποφοίτησε από τη Θεολογική Σχολή Αθηνών. Το 1945 εκάρη μοναχός στη Μονή Πεντέλης. Χειροτονήθηκε ιερέας το 1950 και εγγράφηκε στη δικαιοδοσία του Αλεξανδρινού Πατριαρχείου. Την περίοδο 1958-60 τοποθετήθηκε Πρωτοσύγκελος στη Μητρόπολη Αζώμης με Μητροπολίτη τον Νικόλαο Abdallah. Παράλληλα δίδασκε με την ιδιότητα του Θεολόγου καθηγητή στα ελληνικά σχολεία της Αντίς Αμπέμπα. Την 29^η Νοεμβρίου 1968 έγινε η χειροτονία του σε Μητροπολίτη Αζώμης. Η χειροτονία του έγινε στον καθεδρικό ναό του Αγίου Σάββα στην Αλεξάνδρεια από τον Πατριάρχη Νικόλαο ΣΤ΄. Η τελετή ενθρόνισης έγινε στον ι. ναό Αγίου Φρουμεντίου στην Αντίς Αμπέμπα την επομένη ημέρα. Στο αεροδρόμιο τον περίμεναν ο πρέσβης της Ελλάδας στην Αιθιοπία Ν. Κούμπος, το Διοικητικό Συμβούλιο της Κοινότητας, οι εκπαιδευτικοί και μαθητές των ελληνικών σχολείων με επικεφαλής τον γυμνασιάρχη Ν. Δράκο και τον διευθυντή Δ. Συκά. Επίσης πλήθος κόσμου με επικεφαλείς τους ιερείς της Μητρόπολης, πατέρες Ηρωδίωνα, Ιάσωνα και Γερβάσιο.

Ήταν η εποχή της ακμής για την ελληνική παροικία της Αντίς Αμπέμπα. Βιομηχανίες, βιοτεχνίες, τεχνικές εταιρίες, μεγάλες καλλιέργειες με καφέ, ήταν τα οικονομικά επιτεύγματα των Ελλήνων της αιθιοπικής πρωτεύουσα. Η ευφορία και η πρόοδος της παροικίας ήταν εμφανής. Στα κοινοτικά σχολεία φοιτούσαν 400 περίπου μαθητές, η Λέσχη «Ολυμπιακός» της κοινότητας ήταν πλήρης από κοινωνικά συμβάντα. Το μορφωτικό επίπεδο των μελών της κοινότητας ήταν υψηλό, λόγω της επαρκούς εκπαίδευσης την οποία παρείχαν τα ελληνικά σχολεία. Λόγω της εργασίας και του τόπου, οι περισσότεροι μιλούσαν δύο και τρεις γλώσσες. Ήταν η εποχή κατά την οποία η κοινότητα είχε αριθμητικά τα περισσότερα μέλη και οικονομικά την μεγαλύτερη ευρωστία. Ο καθεδρικός ναός του Αγίου Φρουμεντίου είχε μάλιστα πολυμελή εκκλησιαστική χορωδία με χοράρχη τον Αναστάσιο Τσιλίδη.²⁶⁵

Ο Μεθόδιος ήταν ανοικτός στην επικοινωνία του με το ποίμνιο του. Κάθε φορά που παρουσιάζονταν προβλήματα έδινε το παρόν για την επίλυση τους. Αυτό κρίθηκε αναγκαίο στις μέρες της μαρξιστικής επανάστασης, την περίοδο 1974-76. Τότε συμμερίστηκε τις ανησυχίες και τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι Έλληνες σε όλες τις κοινότητες ανά την επαρχία. Δεν ήταν μόνο οι εθνοκοποιήσεις των περιουσιών τους, αλλά και οι εμφύλιες συγκρούσεις στην Ερυθραία ανάμεσα στα στρατεύματα της Αιθιοπίας και τα αντάρτικα τμήματα της Ερυθραίας. Οι κοινότητες της Ασμάρρα, του Τζιμπουτί, της Ντίρε Ντάουα και της Αντίς Αμπέμπα ήταν σε αναστάτωση. Τη δύσκολη αυτή περίοδο ποιμένας δραστήριος και ακαταπόνητος αναδείχτηκε ο Μεθόδιος. Τα μέλη της κοινότητας στην Ασμάρρα διαισθανόμενοι ότι θα συμβεί κάτι πολύ σοβαρό αναχώρησαν αεροπορικά για την Αιθιοπία, με επικεφαλής τον Πρόεδρο τους, Σ. Μπουρμπούλη, σε συνεννόηση με τον Μεθόδιο και

²⁶⁵ Παναγιώτης, Φούγιας, *Μεθόδιος, ο αδικημένος Ιεράρχης*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 194-203.

το Διοικητικό Συμβούλιο της κοινότητας Αντίς Αμπέμπα, οι οποίοι ανέλαβαν την φιλοξενία τους. Η ελληνική κοινότητα το 1976 ανακήρυξε το Μεθόδιο Μέγα Ευεργέτη της, για την ιδιαίτερη συνεισφορά του προς τα σχολεία και το οικοτροφείο της, αλλά κυρίως για την ποιμαντική στάση και συμπαράσταση του, και τη δύσκολη προσαρμογή στη νέα κατάσταση. Το πρώτο μέλημα του Μεθόδιου, μετά την εθνικοποίηση των περιουσιών ήταν να ενισχύσει την Κοινότητα με ποσό 50.000 USD από διάφορες ελληνικές και αιθιοπικές υπηρεσίες και οργανισμούς. Επίσης κατόρθωσε να επιτύχει την καταβολή μηνιαίων μισθωμάτων από την αιθιοπική κυβέρνηση για τα κοινοτικά κτήρια τα οποία είχαν εθνικοποιηθεί.²⁶⁶

Ο Μεθόδιος στις σχέσεις του με την κυβερνητική και πνευματική ηγεσία της Αιθιοπίας ακολούθησε τη γραμμή του προκατόχου του, Νικόλαου. Πίστευε ότι ένας Ορθόδοξος αρχιερέας στην αφρικανική ενδοχώρα δεν έχει τις καθημερινές φροντίδες ενός αρχιερέα της Ελλάδας. Έχει όμως πολλές υποχρεώσεις σε άλλους τομείς. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να βρίσκεται σε εγρήγορση και διαρκή κίνηση. Οφείλει να δίνει το παρόν και να μην αφήνει ανεκμετάλλευτη την ευκαιρία να επικοινωνεί με κυβερνητικά όργανα, την ηγεσία της επιχώριας Εκκλησίας και τον αιθιοπικό λαό. Ακόμη τους διπλωμάτες και τους εκπροσώπους των λοιπών εκκλησιαστικών αποστολών στην Αιθιοπία.²⁶⁷

Είχε αναπτύξει στο πλαίσιο της Οικουμενικής Κίνησης ιδιαίτερη σχέση με τον Οικουμενικό Πατριάρχη Αθηναγόρα. Συνέχισε έτσι την παράδοση της καλής κοινωνίας και συνεργασίας την οποία είχαν αναπτύξει και οι αιθιοπικές αρχές με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Την αλληλογραφία τους εξέδωσε σε σχετικό βιβλίο με τίτλο «Κωνσταντινούπολις – Αδδίσ Αμπέμπα». Σε επιστολή του με ημερομηνία 5 Ιουνίου 1969 ο Πατριάρχης Αθηναγόρας προς το Μεθόδιο γράφει για την ανάγκη επιτυχίας του διαλόγου των επί μέρους Εκκλησιών στην ενότητα και συνάντηση εντός του «*Αγίου Ποτηρίου του Τιμίου Σώματος και Αίματος του Χριστού*», όπως αυτή υπήρχε μέχρι του 1054, παρά και τις τότε υφιστάμενες διαφορές.²⁶⁸ Σε σειρά επιστολών προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη ο Μεθόδιος μεσολαβεί για τη φοίτηση Αιθιόπων κληρικών στην εκκλησιαστική σχολή Πάτμου, ως οικότροφων. Υπογράμμισε ότι αυτό αποτελεί παράκληση της Αιθιοπικής Εκκλησίας αλλά και της αυτοκρατορικής αυλής με ιδιαίτερη σημασία σε ότι αφορά τη συνεργασία των Εκκλησιών. Όταν ζητήθηκαν τα ονόματα για να γίνει η εγγραφή των πρώτων σπουδαστών έγραψε σε επιστολή του την 17 Ιανουαρίου 1970: «*Οι συνιστάμενοι προς φοίτηση Αιθίοπες Μοναχοί είναι οι εξής: 1. Άμπα Ζένα Γκεμπρεάλ. Ιερομόναχος του Ντέμπρε Λιβανός Μοναστηριού, ετών 29, έχει τελειώσει την πρώτην του ημετέρου Γυμνασίου εις το Θεολογικό Κολλέγιο του Χάρραρ και την τετάρτη τάξη στο δημόσιο Γυμνάσιο. Γνωρίζει Αγγλικά και λίγα Ελληνικά και 2. Άμπα Μεζγκέβε Σελασιέ. Ιερομόναχος του Ντέμπρε Λιβανός Μοναστηριού, ετών 30, έχει τελειώσει την δευτέρα*

²⁶⁶ Παναγιώτης, Φούγιας, ό.π., (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 224.

²⁶⁷ Παναγιώτης, Φούγιας, ό.π., (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 234.

²⁶⁸ Μητροπολίτης Αξώμης, Μεθόδιος, *Κωνσταντινούπολη-Αδδίσ Αμπέμπα*, (Αθήνα: Γ. Αργυρόπουλος, 1972), 185.

του ημετέρου Γυμνασίου εις το Θεολογικό Κολλέγιο του Χάραρ. Γνωρίζει Αγγλικά και λίγα Ελληνικά». Είχε ιδιαίτερη σημασία για τους Αιθίοπες να μορφωθούν οι Μοναχοί, σε Ορθόδοξο περιβάλλον τα του μοναχικού και εκκλησιαστικού βίου.²⁶⁹

Ο Μεθόδιος είχε θέσει ως στόχο να μπουν στις τάξεις του αιθιοπικού κρατικού μηχανισμού ελληνοσπουδαγμένοι Αιθίοπες. Πράγματι αυτό κατορθώθηκε μερικά χρόνια αργότερα, όταν υπότροφοι νέοι με σπουδές στην Ελλάδα υπηρέτησαν στα υπουργεία, Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Υγείας. Στελέχωσαν ακόμη, Πανεπιστημιακές Σχολές, το Δικαστικό Σώμα, και την Εκκλησία της Αιθιοπίας.²⁷⁰ Είναι κοινή εκτίμηση ότι οι κινήσεις και οι σχεδιασμοί του Μεθόδιου αλλά και του προκατόχου του Νικόλαου, έφεραν τη Μητρόπολη Αξώμης και το Αιθιοπικό Ορθόδοξο Πατριαρχείο πολύ κοντά, ώστε ελάχιστη ήταν η απόσταση που τις χώριζε, προκειμένου να φτάσουν στην ένωση τους. Από την Αντίς Αμπέμπα ξεκίνησαν οι Διάλογοι, Διορθόδοξοι και Διεκκλησιαστικοί, οι οποίοι έφεραν πολύ κοντά τις Προχαλκηδόνιες Ανατολικές («Ελάσσονες») Εκκλησίες με την Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία. Το 1971 ο Μεθόδιος ήταν ο οργανωτής του Συνεδρίου το οποίο συνήλθε στην Αντίς Αμπέμπα για των δύο Εκκλησιών.²⁷¹

Το 1970 ο Μεθόδιος έλαβε τιμητικά τον τίτλο του Διδάκτορα της Θεολογίας από το πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου.²⁷² Ο Πατριάρχης Αθηναγόρας σε επιστολή του την 12 Αυγούστου 1970 του εξέφρασε τη χαρά και την ικανοποίησή του για την απονομή του τίτλου του Διδάκτορος.²⁷³ Το 1979 πέρασε στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και εξελέγη αρχιεπίσκοπος Θυατείρων (1979-1989). Το 1991 εξελέγη Μητροπολίτης Πισιδίας. Υπήρξε πολυγραφότατος. Εξέδωσε πολλά εκκλησιαστικά και θεολογικά βιβλία. Ήταν εκδότης της Επετηρίδας των Ελληνο-Αιθιοπικών Μελετών, «Abba Salama». Η επετηρίδα αυτή, η οποία αριθμεί 10 τόμους δημοσιεύθηκε τα έτη 1970-79.²⁷⁴ Απεβίωσε την 6^η Ιουλίου 2006.

2.6 Πέτρος Γιακουμέλος (1979-2018).

Τέταρτος στη διαδοχή μητροπολίτης Αξώμης διετέλεσε ο Πέτρος (1979-2018), κατά κόσμον Γεώργιος Γιακουμέλος. Γεννήθηκε το έτος 1932 στη νήσο Ζάκυνθο. Μετά τις γυμνασιακές σπουδές αποφοίτησε από τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1956. Η μοναχική κουρά του έγινε στην Ι. Μονή Πεντέλης, το 1955. Χειροτονήθηκε πρεσβύτερος το 1956 στην Ελασσόνα. Υπηρέτησε ως

²⁶⁹ Μητροπολίτης Αξώμης, Μεθόδιος, *Κωνσταντινούπολη-Αδίδς Αμπέμπα*, (Αθήνα: Γ. Αργυρόπουλος, 1972), 190.

²⁷⁰ Παναγιώτης Φούγιας, *Μεθόδιος, ο αδικημένος Ιεράρχης*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 208.

²⁷¹ Παναγιώτης Φούγιας, *Μεθόδιος, ο αδικημένος Ιεράρχης*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 229.

²⁷² Παναγιώτης Φούγιας, *ό.π.*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2008), 234.

²⁷³ Μητροπολίτης Αξώμης, Μεθόδιος, *Κωνσταντινούπολη-Αδίδς Αμπέμπα*, (Αθήνα: Γ. Αργυρόπουλος, 1972), 194.

²⁷⁴ Παναγιώτης Φούγιας, *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie A'*, (Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης παιδεία, 2004), 191.

Πρωτοσύγκελος της Μητρόπολης Ελασσόνας και ηγούμενος της Ι. Μονής Ολυμπιώτισσας έως τα τέλη του 1965. Με υποτροφία της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδας και του Π.Σ.Ε. μετέβη στη Γαλλία αρχικά και στην Αγγλία στη συνέχεια για ανώτερες μεταπτυχιακές σπουδές. Παρακολούθησε μαθήματα Κοινωνιολογίας στη Σορβόνη καθώς και μαθήματα Κατηχητικής και Ποιμαντικής στο Καθολικό Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Το 1970 μετατέθηκε στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας για να υπηρετήσει στο Τζιμπουτί, το οποίο ανήκει στη δικαιοδοσία της Μητρόπολης Αξώμης, μετά από πρόσκληση του Αξώμης Μεθόδιου. Ως γαλλομαθής βοήθησε στην διάσωση των ακινήτων του εκεί ενοριακού ναού των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.²⁷⁵ Ο ναός είχε ιδρυθεί το 1902 από τα μέλη της ελληνικής παροικίας Τζιμπουτί, με πρωτοβουλία του εκ Κεφαλληνίας παροίκου, Ανδρέα Παπαδάτου-Καλού. Από την αρχή η ελληνική κοινότητα του Τζιμπουτί υπάγονταν εκκλησιαστικά στην ελληνορθόδοξη Μητρόπολη Αξώμης.²⁷⁶ Το 1972 εξελέγη επίσκοπος Βαβυλώνας. Διατέλεσε Πρωτοσύγκελος και Πατριαρχικός Επίτροπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Το 1979 εξελέγη Μητροπολίτης Αξώμης, θέση την οποία διακόνησε επί 39 συναπτά έτη, έως το 2018. Το 2004, μετά τον τραγικό θάνατο του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Πέτρου, εξελέγη τοποτηρητής του πατριαρχικού θρόνου. Ομιλούσε την γαλλική, την αγγλική και την ιταλική γλώσσα.²⁷⁷ Κατά την τοποθέτηση του ως Γενικού Πατριαρχικού Επιτρόπου το 2010, ο Πατριάρχης Θεόδωρος Β΄ αιτιολόγησε την επιλογή του με τη φράση «*προάγοντες ὑμᾶς ἐπὶ σκοπῶ, ὅπως φέρητε εἰς πέρας ἀνατεθησαμέναις ὑμῖν λεπτὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀποστολὰς*».²⁷⁸ Διετέλεσε Ἐξαρχος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, στην Αθήνα (2004-10). Του είχε απονεμηθεί ο τίτλος του Γέροντος Αξώμης. Την 26^η Νοεμβρίου 2018 παραιτήθηκε από τη Μητρόπολη Αξώμης και εξελέγη τιμητικά Μητροπολίτης Γέροντας Καισαρείας Αφρικής. Κοιμήθηκε το 2020 στην Αθήνα, σε ηλικία 88 ετών.

Τα πρώτα χρόνια ως Μητροπολίτη Αξώμης, ο Πέτρος υπηρέτησε παράλληλα και ως καθηγητής (1980-83) στο Γυμνάσιο-Λύκειο της Αντίς Αμπέμπα με παράκληση του Υπουργείου Παιδείας, αρνούμενος κάθε οικονομική αμοιβή. Στα χρόνια της παρουσίας του στην Αιθιοπία δημιούργησε στενές σχέσεις με τον αιθιοπικό λαό, τους φορείς της χώρας καθώς και με τα μέλη της ελληνικής κοινότητας. Το 1995, σε συνεργασία με τον Αιθίοπα Πατριάρχη Παύλο, υποστήριξε τη σύνταξη σχεδίων και μελετών προς αναστήλωση, βελτίωση και στήριξη των ιστορικών Ναών και Μονών της Λαλιμπέλα. Πρόκειται για εξαιρετικού ενδιαφέροντος μνημεία, γνωστά ως «Εκκλησίες των βράχων», χαρακτηρισμένα από την ΟΥΝΕΣΚΟ, «μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς». Η υποστήριξη των έργων έγινε με την επιστημονική

²⁷⁵ Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρον Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 11.

²⁷⁶ Χρήστος Καρράς, ο.π., (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 59.

²⁷⁷ Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 7.

²⁷⁸ Επιστολή του Πατριάρχη Θεόδωρου προς τον Γέροντα Αξώμης Πέτρο, αρ. πρ. 1034/10-3-2010/Αλεξάνδρεια, στο Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 9.

καθοδήγηση κλιμακίου επιστημόνων του Ε.Μ.Π. Την ίδια χρονιά χειροτόνησε στον ναό του Αγίου Φρουμεντίου διάκονο και πρεσβύτερο τον έγγαμο φιλόλογο καθηγητή Σπυρίδωνα Κλαδάκη.²⁷⁹ Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Πέτρος πραγματοποιούσε συχνές επισκέψεις στον Πατριάρχη Αιθιοπίας, με τον οποίο συζητούσε παρουσία και άλλων Αιθιόπων Αρχιερέων, με ειλικρινές ενδιαφέρον και πολλή εν Χριστώ αγάπη, τα διάφορα προβλήματα και τις θέσεις της αιθιοπικής Εκκλησίας, αναφορικά με το επίκαιρο αίτημα των καιρών, το θέμα δηλαδή της ενότητας των Εκκλησιών.²⁸⁰

Σε κλίμα σύμπνοιας και συνεργασίας με τον Αιθίοπα Πατριάρχη Παύλο, υποδέχθηκαν τον Ιανουάριο του 1995 τον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο, προσκεκλημένο της Αιθιοπικής Εκκλησίας. Ο Παναγιότατος για πρώτη φορά επισκέπτονταν την Αφρική, με εξαίρεση την Αίγυπτο, όπου και η έδρα του παλαίφατου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Με το ταξίδι εκείνο ο Οικουμενικός Πατριάρχης ανταπέδωσε την επίσκεψη του Πατριάρχη Παύλου και της συνοδείας του στον σεπτό πατριαρχικό θρόνο της Κωνσταντινούπολης τον Δεκέμβριο του 1993. Ο Πέτρος είχε καθοριστική συμμετοχή στην πραγματοποίηση των δύο αυτών ταξιδιών, μετά από προσωπική παράκληση του Αιθίοπα Πατριάρχη και την έγκριση του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Παρθένιου. Καταβλήθηκαν προσπάθειες και κόποι για την άψογη υποδοχή και φιλοξενία του Οικουμενικού Πατριάρχη και της συνοδείας του. Επιθυμία της αιθιοπικής κυβέρνησης και της αιθιοπικής Εκκλησίας ήταν να υποδεχτούν την κορυφή της Ορθοδοξίας με βυζαντινή μεγαλοπρέπεια. Όμως και οι εκδηλώσεις του λαού προς το πρόσωπο του Πατριάρχη Βαρθολομαίου ήταν θερμές. Δεν δίσταζαν διόλου να τον πλησιάζουν κατά χιλιάδες για να λάβουν την ευλογία του. Στη λιτανεία της εορτής των Φώτων, ο κόσμος υπολογίστηκε από τις αρχές σε 300.000 ανθρώπους.²⁸¹ Κατά τη δεκαήμερη παραμονή του στην Αιθιοπία, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος επισκέφθηκε την Αντίς Αμπέμπα, τις ιστορικές πόλεις Γκοντάρ και Αζώμη, καθώς και τα προσκυνήματα στη Λαλιμπέλα. Είχε επίσης συναντήσεις με τον Πρόεδρο της χώρας κ. Μέλες Ζενάουι και τον Πρωθυπουργό κ. Ταμουράν Λάϊνε.²⁸²

Η πολύχρονη παρουσία του Πέτρου στην Αιθιοπία είχε το χαρακτήρα μιας συνεχούς προσπάθειας στήριξης του αιθιοπικού λαού στις δυσκολίες και τους αγώνες τους οποίους βίωνε. Κατά τη μεγάλη ξηρασία του 1983-84, ο Πέτρος κινητοποίησε σε βοήθεια τους απανταχού Έλληνες, στέλνοντας επιστολές και κάνοντας γνωστό το μέγεθος του προβλήματος. Άμεσα σε βοήθεια του χειμαζόμενου λαού κατέφθασαν χρήματα και εφόδια. Από την Ελλάδα μεταφέρθηκαν εφόδια και υλικά με 26

²⁷⁹ Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρων Αζώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 130.

²⁸⁰ Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρων Αζώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 155.

²⁸¹ Πέτρου, Μητροπολίτη Αζώμης, *Η πορεία αγάπης του Οικουμενικού Πατριάρχη, προς την Εκκλησία και τον ευσεβή λαό της Αιθιοπίας*, (Αθήνα: Αναμνηστική Έκδοση δαπάνη Σπύρου Καμαλάκη, 1996), 16-51.

²⁸² Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρων Αζώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 219.

διαδοχικές πτήσεις μεταγωγικών και εμπορικών αεροσκαφών. Το 1984, με την ευλογία και μέριμνα του Αρχιεπισκόπου Αμερικής Ιάκωβου, ο Πέτρος επέδωσε στον Πατριάρχη Αιθιοπίας Τέκλε Χαϊμανώτ, επιταγή 500.000 USD, προς άμεση ανακούφιση των πληγέντων από την ξηρασία. Μεγάλη οικονομική ενίσχυση επίσης, κατέφθασε και από την Κύπρο.²⁸³ Το 1990 ο φόβος για ενδεχόμενη μεγάλη ξηρασία επανήλθε στην Αιθιοπία. Ο Πέτρος με πρόνοια και σε αγαστή συνεργασία πάντοτε με την Αιθιοπική Εκκλησία χρηματοδότησε την περίοδο 1990-92 αξιόλογα υδραυλικά και αρδευτικά έργα σε 12 περιοχές της χώρας οι οποίες αντιμετώπιζαν μεγάλα προβλήματα από την παρατεταμένη ξηρασία.²⁸⁴ Με την προσφορά του αυτή ο Πέτρος έκανε στην κυριολεξία πράξη τα λόγια του Ησαΐα «και άντλήσατε ύδωρ μετ' εύφροσύνης».²⁸⁵ Τα χρήματα προέρχονταν τόσο από δωρεές του απανταχού ελληνισμού, όσο και από δωρεές των Ελλήνων της Αιθιοπίας.

Το 1990 ο Πέτρος παρέδωσε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και φωτοτυπικό μηχάνημα στο εκκλησιαστικό σχολείο (ανήκει στο Αιθιοπικό Πατριαρχείο) της Αντίς Αμπέμπα για τις ανάγκες των σπουδών τους. Στήριξε την Τεχνική και Γεωργική Σχολή του Ζοάϊ, στο οικοτροφείο της οποίας στεγάζονται 300 ορφανά παιδιά. Χρηματοδότησε την κατασκευή του υδραυλικού και αρδευτικού έργου και ανέλαβε τη διάνοιξη δρόμου 2 χλμ, ώστε η σχολή να έχει πρόσβαση στο δημόσιο δρόμο. Τα έργα αυτά υλοποιήθηκαν με τη βοήθεια της ελληνικής τεχνικής εταιρίας J&P Hellas, η οποία δραστηριοποιούνταν στη χώρα την εποχή εκείνη.²⁸⁶ Επίσης εφοδίασε με κρεβάτια και ανάλογες κλινοστρωμένες το οικοτροφείο της σχολής. Το 1995 η Μητρόπολη Αξώμης με την βοήθεια Κυπρίων και Ελλήνων εξ Αμερικής ανέλαβε τα ετήσια τροφεία 41 ιεροσπουδαστών της Αιθιοπικής Εκκλησιαστικής σχολής Saint Paul και επισκεύασε τα κτήρια της σχολής. Προμήθευσε τη σχολή με πέντε ραπτομηχανές Singer και τρεις τόνους κλωστής «Πεταλούδα», προσφορά Έλληνα βιομήχανου, με τα οποία οι σπουδαστές θα κατασκεύαζαν άμφια και ιερατικά ρούχα με σκοπό την εξασφάλιση πόρων για τη σχολή και την απόκτηση επαγγελματικών δεξιοτήτων για τους ίδιους.²⁸⁷ Για τη λειτουργία των θεολογικών και εκκλησιαστικών σχολών της Αιθιοπικής Εκκλησίας ανά την επικράτεια συνεισφέρουν οικονομικά κατά συχνά διαστήματα τόσο το Οικουμενικό Πατριαρχείο, όσο και η μητρόπολη Αξώμης. Η Αιθιοπική Εκκλησία έχει εντάξει τιμητικά στο πρόγραμμα σπουδών της Θεολογικής σχολής της μαρτυρικής πόλης Μεκέλε, από το 1995, ετήσιο Σεμινάριο με τίτλο «Abba Salama», ο Άγιος Φρουμέντιος. Σκοπός του Σεμιναρίου να γίνει γνωστό ότι ο Άγιος Φρουμέντιος είναι κοινός άγιος των δύο Εκκλησιών. Το σεμινάριο αυτό

²⁸³ Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 51.

²⁸⁴ Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 75.

²⁸⁵ Ησαΐας, 12:3, «και άντλήσατε ύδωρ μετ' εύφροσύνης έκτων πηγών τοῦ σωτηρίου».

²⁸⁶ Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρων Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 455.

²⁸⁷ Πέτρου, Μητροπολίτη Αξώμης, *Η πορεία αγάπης του Οικουμενικού Πατριάρχη, προς την Εκκλησία και τον ευσεβή λαό της Αιθιοπίας*, (Αθήνα: Αναμνηστική Έκδοση δαπάνη Σπύρου Καμαλάκη, 1996), 45.

ξεκίνησε να διδάσκεται στην ελληνική γλώσσα από δύο καθηγητές αποσπασμένους από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας.²⁸⁸

Στην πόλη Dembi Dollo, η οποία στερούνταν ναού για τις λατρευτικές συνάξεις των πιστών Αιθίοπων (Κοπτών), ανεγέρθηκε ναός των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ κατόπιν παρακλήσεων του Μητροπολίτη Πέτρου προς τον επί 17ετία πρόεδρο της ελληνικής κοινότητας της Αντίς Αμπέμπα Θ. Ασημακόπουλο, ανθρωπιστή και ευεργέτη. Ο ναός προσφέρθηκε ευγενώς, το 1990, στην Εκκλησία της Αιθιοπίας για τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής. Ο Πέτρος και αντιπροσωπία της Εκκλησίας της Αιθιοπίας συμμετείχαν στη Διάσκεψη μεταξύ Ορθοδόξων και Προχαλκηδόνιων, η οποία έγινε στο Πατριαρχικό Κέντρο, στη Γενεύη της Ελβετίας, το πλαίσιο προσέγγισης των Εκκλησιών.²⁸⁹ Το 1987 με πρωτοβουλία του μητροπολίτη και την οικονομική αρωγή της ελληνικής κοινότητας ανακαινίστηκε το μέγαρο της Ι. Μητρόπολης Αξώμης στο κέντρο της Αντίς Αμπέμπα και το 1992 ανακαινίστηκε εκ θεμελίων ο ναός των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στο Τζιμπουτί, με δαπάνες μελών της εκεί παροικίας.²⁹⁰

Το Πάσχα του 1993 ο μητροπολίτης Αξώμης Πέτρος πέρασε τις άγιες μέρες στην Σομαλία, στην έδρα του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος, το οποίο μεταστάθμευσε για ένα έτος (Φεβ. 1993 – Μάρ. 1994) στην περιοχή. Η Ελλάδα συμμετείχε με στρατιωτική μονάδα στο πλαίσιο διεθνούς ειρηνευτικής αποστολής, υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε., λόγω του σκληρού εμφυλίου πολέμου ο οποίος είχε ξεσπάσει στη χώρα. Η μονάδα αυτή κατά τη διάρκεια της παραμονής της επιτέλεσε αξιόλογο ανθρωπιστικό έργο. Κατά την παραμονή του εκεί τις ημέρες του Πάσχα ο Πέτρος τέλεσε τις ακολουθίες του Επιταφίου και την αναστάσιμη Θ. Λειτουργία και ενίσχυσε πνευματικά το προσωπικό της μονάδας.²⁹¹ Ένα χρόνο μετά, κατά την αποχώρηση του εκστρατευτικού σώματος από τη Σομαλία ο Πέτρος, κατόπιν συνεννοήσεων με το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, παρέλαβε ένα μεγάλο στρατιωτικό φορτηγό και διάφορα εφόδια και υλικά (κρεβάτια, κλινοστρωμένες, μαγειρικά σκεύη κ.α.), τα οποία παρέδωσε στο Γηροκομείο του Εντότο, στα περίχωρα της Αντίς Αμπέμπα. Το Γηροκομείο λειτουργεί υπό τη μέριμνα της Εκκλησίας της Αιθιοπίας και οι ανάγκες του είναι μεγάλες. Το αυτοκίνητο εκείνο χρησιμοποιήθηκε για μεταφορές βοήθειας σε συνοικισμούς της πρωτεύουσας καθώς και στα ιδρύματα ορφανών της αιθιοπικής Εκκλησίας. Μαζί με το υλικό επιδόθηκε και επιταγή ύψους 2000 δολαρίων Αμερικής, από τη Μητρόπολη Αξώμης για την ενίσχυση των καθημερινών αναγκών του γηροκομείου.²⁹²

²⁸⁸ Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρων Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 429.

²⁸⁹ Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 59.

²⁹⁰ Τιμητικός τόμος, ο, π., (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 70.

²⁹¹ Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρων Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 122.

²⁹² Χρήστος Καρράς, ο, π., (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 401.

Στην περιοχή Sebeta, 40 περίπου χιλιόμετρα έξω από την πρωτεύουσα βρίσκεται το γυναικείο μοναστήρι της Παναγίας. Εντός του μοναστηριού λειτουργούν ευαγή ιδρύματα υπό τη φροντίδα και μέριμνα της Εκκλησίας της Αιθιοπίας. Λειτουργεί οικοτροφείο θηλέων με 300 ορφανές κοπέλες και οικοκυρική σχολή η οποία φροντίζει για την εκμάθηση τοπικών τεχνών στις ορφανές κοπέλες ώστε να μπορούν στη συνέχεια να εργάζονται και να εντάσσονται στο ειδικευμένο παραγωγικό δυναμικό της χώρας. Επίσης λειτουργεί ειδικό γηροκομείο για ηλικιωμένες με βαριά περιστατικά. Τα ορφανά κορίτσια της Sebeta επέζησαν από τις δύο μεγάλες ξηρασίες του 1980 και του 1990 καθώς και τις εμφύλιες συρράξεις. Από το 1984 ο μητροπολίτης Πέτρος αδιάλειπτα στήριξε με πολλούς τρόπους τη Μονή και τα ιδρύματα στη Sebeta.²⁹³ Στο χώρο της Μονής αντλείται από γεωτρήσεις, τις οποίες φρόντισε με επιμέλεια και προσήλωση ο Πέτρος, νερό πλούσιο για τα δεδομένα της Αιθιοπίας. Κατασκευάστηκε πρότυπο υδρευτικό και αρδευτικό σύστημα στις πλαγιές παρακείμενου λόφου, ικανό να καλύψει εκτός από τις ανάγκες του μοναστηριακού συγκροτήματος και τις ανάγκες των 15.000 κατοίκων της περιοχής. Καλλιεργούνται πλέον εκατοντάδες στρέμματα με λαχανόκηπους και οπωροφόρα δέντρα. Το συνολικό έργο χρηματοδοτήθηκε και εκτελέστηκε αποκλειστικά με τη μέριμνα της μητρόπολης Αξώμης. Τα χρήματα προήλθαν από δωρεές από διάφορες πόλεις της Ελλάδας και η εκτέλεση των έργων έγινε με τη συνδρομή της τεχνικής εταιρίας HYDRO, του πάροικου στην Αιθιοπία, Γ. Σταύρου ο οποίος διετέλεσε και πρόεδρος της ελληνικής κοινότητας. Τα έργα στη Sebeta χαρακτηρίστηκαν πρότυπα γιατί άλλαξαν την όψη της περιοχής. Οι Αιθίοπες εκφράζουν σε κάθε ευκαιρία τις ευχαριστίες τους στη μητρόπολη Αξώμης και την ελληνική παροικία γιατί το έργο παράγει διαρκή ωφέλεια στην περιοχή και τους κατοίκους της. Η δημιουργία και λειτουργία των έργων αυτών θεραπεύουν υπαρκτές καθημερινές ανάγκες των ταλαιπωρημένων από τις κακουχίες κατοίκων και αποτελεί μόνιμη ανακούφιση και αναψυχή από τον καύσωνα και την έλλειψη νερού, ενώ παράλληλα οι αρδευόμενες εκτάσεις προμηθεύουν τα Ιδρύματα με τροφές, λαχανικά και φρούτα. Τα έργα αυτά κατέδειξαν το ανυπόκριτο ενδιαφέρον, την αγάπη και την αλληλεγγύη του μητροπολίτη Αξώμης Πέτρου για τον εμπερίστατο λαό, τα ορφανά παιδιά και τους ασθενείς Αιθίοπες αδελφούς.²⁹⁴

Το 2008 με τη φροντίδα του αιμινήστου Πέτρου ανεγέρθηκαν στην ιστορική πόλη της Αξώμης, 2 οικοτροφεία. Το ένα στέγασε 150 σπουδαστές των επαγγελματικών σχολών της πόλης και το δεύτερο 400 ορφανά αγόρια, θύματα του εμφύλιου σπαραγμού στα βόρεια σύνορα με την Ερυθραία. Η οικονομική δαπάνη του οικοτροφείου και του ορφανοτροφείου καλύφθηκαν από τη Μητρόπολη Αξώμης, την ελληνική Κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία χρηματοδότησε μέρος της

²⁹³Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 76.

²⁹⁴Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρον Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 430.

δαπάνης κατόπιν ελληνικού σχετικού αιτήματος.²⁹⁵ Την ίδια χρονιά ο Πέτρος παρέδωσε στον Πατριάρχη Αιθιοπίας Παύλο, επιταγή 65.000 Δολαρίων Αμερικής, τα οποία μαζεύτηκαν από τους Έλληνες της Αμερικής. Το 2012 η λογία (χρηματική συνεισφορά) από τους ομογενείς εξ Αμερικής στον πολύπαθο λαό της Αιθιοπίας, ανήλθε στα 90.000 Δολάρια Αμερικής. Ομοίως επιδόθηκαν από τον Πέτρο στην Αιθιοπική Εκκλησία για να καλύψει τις ανάγκες των ευαγών ιδρυμάτων της.²⁹⁶

Η διορατικότητα και η πρόνοια του Πέτρου για το ποίμνιό του και τον Ελληνισμό της Αιθιοπίας φάνηκε κατά τη σύλληψη ως σκέψη και την υλοποίηση στην πορεία της ίδρυσης αγγλόφωνου τμήματος των ελληνικών σχολείων της παροικίας. Ο ίδιος ο Πέτρος την ίδρυση του Αγγλόφωνου σχολείου από την ελληνική παροικία τη χαρακτήρισε έργο ζωής. Το ελληνικό στοιχείο στην Αιθιοπία, μετά τα γεγονότα του 1974-76 εγκατέλειψε μαζικά την Αιθιοπία με αποτέλεσμα τα ελληνικά σχολεία, Δημοτικό-Γυμνάσιο-Λύκειο να φυλλοροούν από μαθητές. Σύντομα θα ετίθετο θέμα αναστολής της λειτουργίας τους. Ο μητροπολίτης Αξώμης Πέτρος και τα μέλη του Δ.Σ. της κοινότητας, Θ. Ασημακόπουλος, Δ. Συκάς και Κ. Καλογερόπουλος, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, πήραν την απόφαση να υλοποιήσουν το σχέδιο. Λειτουργούσαν ήδη από χρόνια γαλλικά και ιταλικά σχολεία με αρκετή επιτυχία στην Αντίς Αμπέμπα. Για τη φοίτηση στα ξενόγλωσσα τμήματα οι γονείς των μαθητών κατέβαλλαν δίδακτρα. Κατόπιν παρέμβασης του μητροπολίτη Αξώμης, το αιθιοπικό Υπουργείο Παιδείας ενέκρινε τη σχετική άδεια. Το αγγλόφωνο τμήμα χρησιμοποιούσε καθηγητές τους οποίους μισθοδοτούσε η ελληνική Κοινότητα. Την πρώτη χρονιά εγγράφηκαν 100 μαθητές. Οι Αιθίοπες και ιδιαίτερα πολλοί οι οποίοι υπηρετούσαν σε κυβερνητικές και διοικητικές θέσεις έδειξαν εμπιστοσύνη και προθυμία να εγγράψουν τα παιδιά τους στο Αγγλόφωνο τμήμα του ελληνικού σχολείου. Ακριβώς έτσι έπραξε και η εμπορική τάξη της πρωτεύουσας. Τη δεύτερη χρονιά το τμήμα αριθμούσε 300 μαθητές. Η επιτυχία του εγχειρήματος έφερε στην επιφάνεια το πρόβλημα της στέγασης του τμήματος, διότι τα υπάρχοντα κτήρια, κρίθηκαν ανεπαρκή. Στη δύσκολη αυτή προσπάθεια ο πάροικος Κ. Καλογερόπουλος αποφάσισε να αναλάβει το κόστος της ανέγερσης αυτόνομου σχολικού κτηρίου, στα χνάρια παλαιότερων παροίκων οι οποίοι δώρισαν στην κοινότητα τα ήδη υπάρχοντα σχολικά κτήρια και το οικοτροφείο, εντός του οικοπέδου της ελληνικής κοινότητας. Το κτήριο προς τιμήν του ονομάστηκε «Καλογεροπούλειος Σχολή». Σήμερα στο αγγλικό τμήμα του ελληνικού σχολείου φοιτούν 1.200 μαθητές και έχει ιδιαίτερη θέση στο εκπαιδευτικό σύστημα της Αιθιοπίας. Στα εγκαίνια, το 1995, ο Αιθίοπας Πατριάρχης Παύλος απεύθυνε εγκάρδιες ευχές περί στερεώσεως και ευοδώσεως του έργου της Σχολής. Τον αγιασμό των εγκαίνιων τέλεσε ο μητροπολίτης Αξώμης Πέτρος.²⁹⁷ Η ίδρυση του αγγλόφωνου τμήματος έλυσε το ζήτημα περί της συνέχισης

²⁹⁵ Χρήστος Καρράς, ο, π., (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 429.

²⁹⁶Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 122.

²⁹⁷Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 12.

λειτουργίας του ελληνικού σχολείου στην Αιθιοπία. Τα οικονομικά οφέλη από τα δίδακτρα αναζωογόνησαν έμμεσα και το ελληνικό τμήμα, το οποίο είχε πλέον τη δυνατότητα να εγγράψει στο σχολείο και να φροντίσει στο οικοτροφείο της κοινότητας, παιδιά από όλη την Αιθιοπία, από Έλληνες πατέρες και Αιθιοπίδες μητέρες. Επίσης από τα έσοδα του σχολείου δίνονται μηνιαία επιδόματα σε μέλη της παροικίας, τα οποία διάγουν τη γεροντική ηλικία και επέλεξαν να μείνουν στην Αιθιοπία στερούμενοι τις εργασίες και τις περιουσίες τους. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, διότι το Αιθιοπικό κράτος αδυνατεί ακόμα να παράσχει συντάξεις, με τον τρόπο τον οποίο η Ευρώπη πράττει.²⁹⁸

Το 2008 ο Πέτρος με δική του δαπάνη ανανέωσε τα 3 οχήματα τύπου minibus, τα οποία χρησιμοποιούν για τις ανάγκες τους τα σχολεία και το οικοτροφείο της κοινότητας. Με τρόπους πρακτικούς κάθε φορά ο Πέτρος προσπαθούσε να δείξει την αγάπη και τη συμπαράσταση του, προς το ποίμνιο του.²⁹⁹ Το ποιμαντικό, εκκλησιαστικό έργο, η χριστιανική μαρτυρία και η κοινωνική μέριμνα του Μητροπολίτη Αξώμης Πέτρου αποτύπωσε περιοδικό της εποχής του ως εξής: «...επί σειρά ετών προσφέρει την πνευματική διακονία του στην Αιθιοπία. Συμπαρίσταται στους Έλληνες των εκεί παροικιών, που με τις δραστηριότητες τους, προβάλλεται η Ορθόδοξος πίστις».³⁰⁰ Η ελληνική κοινότητα, για τις συνεχείς δωρεές και τις άπειρες ευεργεσίες του έχει ανακηρύξει τον Πέτρο Μέγα Ευεργέτη της Κοινότητας. Οι Αιθίοπες Πατριάρχες με τους οποίους συνεργάστηκε όλα τα χρόνια ως Μητροπολίτης Αξώμης, δεν παρέλειπαν σε κάθε ευκαιρία να τον ευχαριστούν και να τον ευγνωμονούν εκ μέρους της Αιθιοπικής Εκκλησίας και του εμπειρίστατου λαού της. Σε δεξίωση την οποία παράθεσε προς τιμή του το 1995, ο Πατριάρχης Παύλος επισήμανε ότι ο Πέτρος υπήρξε ο σταθερός και αθόρυβος συμπαραστάτης στη δυστυχία του αιθιοπικού λαού των τόσων εκατομμυρίων, οι οποίοι τον γνωρίζουν καλώς, τον αγαπούν και τον σέβονται, διότι στέκεται στο πλευρό τους ως αδελφός. Τον χαρακτήρισε αφιλοκερδή και πολύτιμο συμπαραστάτη σε όλες τις ανάγκες της Εκκλησίας του.³⁰¹

²⁹⁸ Χρήστος Καρράς, *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία, Πέτρος Γιακουμέλος, Μητροπολίτης Γέρων Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2017), 428.

²⁹⁹ Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 125.

³⁰⁰ Περιοδικό *Φως των Εθνών*, 1^ον έτος, 1992, τευχ. Γ1- Ο Πρωτόκλητος, σ. 12.

³⁰¹ Τιμητικός τόμος, *Αναμνήσεις, Τιμητικές Διακρίσεις Πέτρου Γιακουμέλου, Μητροπολίτου Γέροντος Αξώμης*, (Αθήνα: Ίδρυμα Παιδαγωγικών Μελετών και Εφαρμογών, 2018), 455.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΙΘΙΟΠΙΑ

3.1 Ο σημερινός μητροπολίτης Αξώμης.

Την Κυριακή 3^η Μαρτίου 2019, ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής Θεόδωρος Β΄ τέλεσε πατριαρχική Θεία Λειτουργία στον καθεδρικό ιερό ναό Αγίου Φρουμεντίου της Αντίς Αμπέμπα. Ακολούθησε με μεγαλοπρέπεια, κατά την τάξη του παλαίφατου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, η τελετή ενθρόνισης του νέου Μητροπολίτη Αξώμης Δανιήλ. Είναι ο πέμπτος κατά σειρά Μητροπολίτης από την ίδρυση της, το 1908. Συμμετείχαν ο μητροπολίτης Δωδώνης Χρυσόστομος ως εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, αφού ο εκάστοτε Μητροπολίτης Αξώμης είναι ο σύνδεσμος του Οικουμενικού Θρόνου με το Αιθιοπικό Πατριαρχείο, καθώς και οι μητροπολίτες Ζάμπιας Ιωάννης, Άκκρας Νάρκισσος και ο επίσκοπος Βαβυλώνος Θεόδωρος. Παραβρέθηκαν επικεφαλής πολλών διπλωματικών αποστολών, εκπρόσωποι της Αιθιοπικής κυβέρνησης, το διοικητικό συμβούλιο της ελληνικής κοινότητας της Αντίς Αμπέμπα και μέλη της πρώην βασιλικής οικογενείας της χώρας. Παρέστησαν επίσης, ο Νούντιος του Βατικανού στην Αιθιοπία, εκπρόσωποι της Αρμενικής Εκκλησίας και ο εφημέριος της Γερμανικής εκκλησίας (German Church of Ethiopia) στην Αντίς Αμπέμπα. Μετά την τελετή επακολούθησε επίσημο γεύμα που παρατέθηκε από την ελληνική κοινότητα Αντίς Αμπέμπα προς τιμήν του πατριάρχη Αλεξανδρείας.

Είχε προηγηθεί στην Ιερά Μονή Αγίου Σάββα του Ηγιασμένου, της πόλεως Αλεξάνδρειας, η εις επίσκοπο χειροτονία του νέου Μητροπολίτη Αξώμης, την Τετάρτη 5^η Δεκεμβρίου 2018, από τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας και πάσας Αφρικής Θεόδωρο Β΄. Εξελέγη με πρόταση του Πατριάρχη και ψήφους της Ιεράς Συνόδου, νωρίτερα την Δευτέρα 26^η Νοεμβρίου 2018. Ο Μητροπολίτης Αξώμης Δανιήλ (κατά κόσμον Δημήτριος Μπιάζης) γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1977. Σπούδασε στην Εκκλησιαστική Ακαδημία Βελγίας Ιωαννίνων και στη Θεολογική Σχολή

Θεσσαλονίκης. Ομιλεί την Αγγλική γλώσσα. Εκάρην μοναχός στην Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου Στροφάδων. Διάκονος χειροτονήθηκε στις 25 Δεκεμβρίου 1997 και πρεσβύτερος στις 17 Σεπτεμβρίου 2006 από τον Μητροπολίτη Ζακύνθου Χρυσόστομο. Υπηρέτησε ως ιεροκήρυκας της Μητροπόλεως Ζακύνθου, ως ηγούμενος της Ιεράς Μονής Παναγίας Σπηλαιωτίσσης Ζακύνθου, ως πρωτοσύγκελλος της Μητροπόλεως Ζάμπιας και ως εφημέριος του ιερού ναού Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Αλεξανδρείας. Διακόνησε ιεραποστολικά το παλαίφατο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής σε επαρχίες του, συγκεκριμένα, στην Μοζαμβίκη, στην Ζάμπια και στο Μαλάουι. Στις 18 Ιανουαρίου 2017 διορίστηκε αρχιγραμματέας της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και επέστρεψε από τις επαρχίες στην έδρα του Πατριαρχείου στην Αίγυπτο, μέχρι τη χειροτονία του σε Μητροπολίτη Αζώμης.

Κατά τον Ενθρονιστήριο Λόγο του ο μητροπολίτης Αζώμης Δανιήλ ανέφερε τους βασικούς άξονες της αποστολής του και της διακονίας του, στις επαρχίες της μητροπόλεως Αζώμης. «*Η ιεραποστολή είναι καθήκον κάθε βαπτισμένου χριστιανού, πόσο μάλλον του Επισκόπου. Γι' αυτό θα δοθεί έντονος αγώνας για την διάδοση της Ορθόδοξης πίστης, με σεβασμό στο ανθρώπινο πρόσωπο και την προσωπική ελευθερία όλων*»³⁰², ανέφερε μεταξύ άλλων. Η ιεραποστολή δεν είναι κάτι έκτακτο και προαιρετικό, αλλά καθαυτή η αποστολή της Εκκλησίας. Η δε Εκκλησία όχι απλά «έχει» αποστολή, αλλά «είναι» αποστολή. Ενεργείται παντού και πάντα, πολυτρόπως: με τον τρόπο ύπαρξης και με την πράξη, με τον λόγο και με τη σιωπή, με τη μαρτυρία και με την πρόσκληση.³⁰³

Υπενθύμισε τον αποστολικό λόγο, «*Τις ασθενεί και ουκ ασθενώ;*» (2 Κορ. 11: 29) και μνημόνευσε τον ευαγγελικό «*Εγώ ειμί ο ποιμήν ο καλός. Ο ποιμήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των προβάτων*» (Ιωάν. 10:14). Δεν παρέλειψε να ευχαριστήσει πρόσωπα τα οποία στάθηκαν στην πορεία της ζωής του, καθοδηγητές και συνοδοιπόροι, μέχρι τα βήματα του να τον οδηγήσουν στη χώρα της Αιθιοπίας (ο Ενθρονιστήριος Λόγος παρατίθεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α').

Με την ευκαιρία της παρουσίας του στην Αντίς Αμπέμπα, λόγω της ενθρονίσεως, ο Αλεξανδρινός Προκαθήμενος απένειμε το οφίκιο του «Μεγάλου Αρχιμανδρίτου του Θρόνου» στον πρωτοσύγκελο της Ιεράς Μητροπόλεως Αζώμης, πανοσιολογίτατο αρχιμανδρίτη κ. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη, στον δε εντιμότατο πρόεδρο της ελληνικής κοινότητας κ. Δημήτριο Συκά το παράσημο του «Ταξιάρχου του Λέοντος» του Θρόνου, τιμώντας με τον τρόπο αυτό την πολύχρονη παρουσία και προσφορά των δύο ανδρών στην τοπική εκκλησία και την ελληνική κοινότητα.

³⁰² Βλ. παράρτημα.

²⁹⁹ Θανάσης Παπαθανασίου, «*Η Ορθόδοξη ιεραποστολή και οι ανθρώπινες συνάφειες*», ΣΥΝΑΞΗ, Τευχ. 144, (2017), 28.

3.2 Έργο και δραστηριότητες.

Η μητρόπολη Αξώμης περιλαμβάνει στην ποιμαντική, εκκλησιαστική, διοικητική και ιεραποστολική της αρμοδιότητα τα κράτη της Αιθιοπίας, της Ερυθραίας, του Τζιμπουτί και της Σομαλίας. Η παρουσία της Μητρόπολης Αξώμης στην Αιθιοπία είναι κύρια ιστορική, με δεδομένο την παρουσία του Ορθοδόξου Χριστιανισμού στην περιοχή από τον 4^ο μ.Χ. αιώνα. Λειτουργούν στις περιοχές αυτές 6 ναοί, 5 ενοριακοί και ένας κοιμητηριακός. Στο Τζιμπουτί ο ιερός ναός Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης εξυπηρετεί ένα μικρό εκκλησίασμα 20 ανθρώπων. Στην Ερυθραία υπάρχουν δύο ναοί, ο ένας αφιερωμένος στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και ο δεύτερος στον Τίμιο Πρόδρομο, στην πόλη Κέρεν και την πρωτεύουσα Ασμάρα. Οι ναοί αυτοί εξυπηρετούνται λειτουργικά σε τακτά διαστήματα από τον μητροπολίτη, ο οποίος πολύ συχνά βρίσκεται μετακινούμενος. Δεν υπάρχουν ακόμα διαθέσιμοι ιερείς να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των περιοχών αυτών. Η χειροτονία ντόπιων ιερέων είναι βασικό μέλημα της μητροπόλεως. Στην Αιθιοπία υπάρχει (όπως έχουμε πει) ο καθεδρικός ναός του Αγίου Φρουμεντίου εξυπηρετείται από τον πρωτοσύγκελο και αποτελεί το κέντρο της ορθόδοξης χριστιανικής λατρείας στην Αιθιοπία. Το εκκλησίασμά του αποτελείται από τα μέλη της ελληνικής παροικίας αλλά και τα μέλη πολλών διπλωματικών αποστολών, όπως η ρωσική, η σερβική και η βουλγαρική. Για το λόγο αυτό, σε κάθε θ. Λειτουργία το Σύμβολο της Πίστεως αναγιγνώσκεται εκτός από την ελληνική, στην αμχαρική, την αγγλική και τη ρωσική γλώσσα, αναλόγως της εθνικότητας του εκκλησιάσματος. Γλώσσα τελέσεως της θείας Λειτουργίας αλλά και όλων των ακολουθιών είναι η ελληνική. Τα προσφερόμενα τίμια δώρα είναι άρτος (πρόσφορα τα οποία παρασκευάζονται από τους πιστούς με αιθιοπικό τεφ) και νάμα (γλυκό αιθιοπικό κρασί). Ο διάκοσμος και η αγιογράφηση των ιερών ναών είναι ίδιος με των ελληνικών για να θυμίζει στους Έλληνες της διασποράς την πατρίδα. Προς το παρόν δεν έχει επιχειρηθεί υιοθέτηση αιθιοπικών τρόπων αγιογραφίας στο πλαίσιο της πρόσληψης του ντόπιου πολιτισμού. Στην πρωτεύουσα υπάρχει κοιμητήριο Ορθοδόξων το οποίο παραχώρησε παλαιότερα ο Αιθίοπας βασιλιάς στην ελληνική κοινότητα. Εντός του κοιμητηρίου βρίσκεται ο ναός του Αγίου Γεωργίου. Οι εναπομείναντες Έλληνες και Αιθίοπες Ορθόδοξοι πιστοί, που κατοικούν στην πόλη της Ντίρε Ντάουα, στην ανατολική Αιθιοπία, εκκλησιάζονται περιοδικά στον Ελληνορθόδοξο Ιερό Ναό Αγίας Τριάδος.

Στο μητροπολιτικό μέγαρο, όπου και η έδρα της Μητροπόλεως Αξώμης, συγκαλείται και συνεδριάζει το Μητροπολιτικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από το Μητροπολίτη Αξώμης ως Πρόεδρο, τον πρωτοσύγκελο της Μητροπόλεως και δύο διορισμένα μέλη από την τάξη των λαϊκών. Για την εύρυθμη λειτουργία της Μητροπόλεως και την επιτυχία στο διοικητικό και εκκλησιαστικό της έργο συνδράμουν οι παρακάτω συνεργάτες:

Πρωτοσύγκελος Ι. Μητροπόλεως	π. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης
Διάκονος	Ιεροδιάκονος Αιδέσιος (εκ του Κογκό) ομιλεί Ελληνικά, Αγγλικά, Γαλλικά

Γραμματέας Ι. Μητροπόλεως	Γεώργιος Constantin (εκ Συρίας) ομιλεί Ελληνικά, Αραβικά, Αγγλικά(αμισθί)
Ιεροψάλτης Ι.Ν. Αγίου Φρουμεντίου Αντίς Αμπέμπα	Ιωάννης Γιαννακόπουλος (αφιλοκερδώς)
Ιεροψάλτης Ι.Ν. Αγίας Τριάδος Ντίρε Ντάουα	Διακονεί το αναλόγιο εξ ανάγκης ο Ιεροδιάκονος Αιδέσιος
Ιεροψάλτης Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης Τζιμπουτί	Βασίλειος Φίλης
Υπεύθυνος Ορθόδοξης Νεολαίας	Ο/Η εκάστοτε Θεολόγος Καθηγητής του Ελληνικού τμήματος του Σχολείου
Νεωκόρος Ι.Ν. Αγίου Φρουμεντίου	κ. Αλέξανδρος (Ορθόδοξος Αιθίοπας)
Νεωκόρος Ι.Ν. Αγίας Τριάδος	Υπεύθυνος για την ασφάλεια και την ευπρέπεια του Ι.Ν. είναι ο προεδρεύων της εκεί παροικίας, Γεώργιος Γεωργαλής
Νεωκόρος Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης	Υπεύθυνος για την ασφάλεια και την ευπρέπεια του Ι.Ν. είναι ο προεδρεύων της εκεί παροικίας, Ελευθέριος Γεωργαλής
Ιερόπαιδες	3-4 εκ των μαθητών του σχολείου, οι οποίοι προσέρχονται μετά ζήλου.

Επιπλέον εργάζονται στη Μητρόπολη 14 Αιθίοπες αποσπασμένοι και μισθοδοτούμενοι από την ελληνική κοινότητα, οι οποίοι χρησιμοποιούνται σε διάφορες εργασίες. Οκτώ εξ αυτών στο Μητροπολιτικό Μέγαρο, 3 στον ναό Αγίου Φρουμεντίου και 3 στο Ορθόδοξο κοιμητήριο. Είναι παράδοση στην Αιθιοπία, οι ξένοι να χρησιμοποιούν στις εργασίες τους όσο περισσότερους Αιθίοπες μπορούν, ώστε οι οικογένειες αυτών να διαθέτουν τα προς το ζην.

Η Μητρόπολη Αξώμης μετά από πολλά χρόνια απέκτησε στις αρχές του 2022 Καταστατικό Χάρτη-Σύνταγμα ο οποίος καθορίζει επ' ακριβώς τα της λειτουργίας και αποστολής της. Με αριθμ. πρωτ. 3/2022 έλαβε έγκριση από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, την 8/1/2022. Η σύνταξή του ήταν αναγκαία, διότι η αιθιοπική κυβέρνηση δια του αρμόδιου Υπουργείου ζήτησε από τις ξένες Εκκλησίες και άλλους σχετικούς οργανισμούς και αποκτήσουν νομική υπόσταση έναντι του αιθιοπικού κράτους. Ο Καταστατικός Χάρτης-Σύνταγμα της Μητροπόλεως Αξώμης έχει υποβληθεί στις αρμόδιες υπηρεσίες και αναμένεται η σχετική έγκριση από την αιθιοπική κυβέρνηση και το αρμόδιο Υπουργείο Θρησκευτικών. Αποτελείται από 18 άρθρα τα οποία μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν: α) Ιστορική Αναδρομή, β) Κανονική Υπαγωγή, γ) Αποστολή, δ) Διάρθρωση, ε) Διοίκηση και στ) Ευθύνες και Αρμοδιότητες (ολόκληρος ο Καταστατικός Χάρτης-Σύνταγμα παρατίθεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'). Ταυτόχρονα με τον Καταστατικό Χάρτη, η Μητρόπολη προχώρησε στη σύνταξη Εσωτερικού Κανονισμού Πρωτοβάθμιου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, με αριθμ. πρωτ. 4/2022, ο οποίος εγκρίθηκε από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας την 8/1/2022.

Σήμερα κέντρο του ποιμαντικού ενδιαφέροντος αποτελεί η ελληνική κοινότητα κυρίως στην πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα και δευτερευόντως στην πόλη της Ντίρε Ντάουα, η οποία παλαιότερα αποτελούσε τόπο παραθερισμού της ελληνικής παροικίας στην Αιθιοπία. Σημείο αναφοράς είναι η ελληνική εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στο σχολικό συγκρότημα της κοινότητας και αποτελείται από νηπιαγωγείο και λύκειο. Τα μαθήματα γίνονται στην ελληνική γλώσσα και ακολουθούν το πρόγραμμα σπουδών της Ελλάδας. Σχεδόν όλοι οι μαθητές φιλοξενούνται στο οικοτροφείο. Είναι εντυπωσιακή η αγάπη των παιδιών για την ελληνική καταγωγή τους, την οποία εκφράζουν ιδιαίτερα θερμά κατά τις εθνικές γιορτές και παρελάσεις. Φοράνε με καμάρι τις παραδοσιακές στολές και είναι δεινοί χορευτές των δημοτικών τραγουδιών.

Είναι παράδοση για κάθε δραστηριότητα της ελληνικής κοινότητας και των σχολείων, να ζητείται η ευλογία και η συνδρομή της τοπικής εκκλησίας. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η καθημερινότητα της μητροπόλεως Αξώμης και της ελληνικής κοινότητας Αιθιοπίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες και συνυφασμένες. Μεγάλο μέρος της ημέρας, ο μητροπολίτης Αξώμης περνά στο χώρο της ελληνικής κοινότητας, εντός του οποίου βρίσκονται τα σχολικά συγκροτήματα και το οικοτροφείο. Παρά τη συνεχή γήρανση και μείωση του πληθυσμού της παροικίας, η προσπάθεια να βοηθηθούν και να παραμείνουν νέα ζευγάρια στην Αιθιοπία και να μη μεταναστεύσουν στο εξωτερικό είναι βασικός στόχος της καθημερινής συνεργασίας Μητρόπολης – κοινότητας. Μεγάλη και πολυποίκιλη είναι η βοήθεια την οποία προσφέρει η λειτουργία του Αγγλόφωνου Τμήματος του ελληνικού σχολείου. Όπως αναφέρθηκε, κατά τα χρόνια μετά την επανάσταση ο αριθμός των μελών της ελληνικής κοινότητας είχε μειωθεί δραματικά. Διαβλέποντας τις δυσκολίες από το γεγονός της μεγάλης πληθυσμιακής συρρίκνωσης του πληθυσμού, οι προεστοί της κοινότητας με προεξάρχοντα τον τότε Μητροπολίτη Αξώμης Πέτρο αποφάσισαν τη δημιουργία αγγλόφωνου τμήματος με δίδακτρα. Το σχολείο αυτό απευθύνθηκε στα παιδιά των επιφανών και ευκατάστατων οικογενειών της Αιθιοπίας με μεγάλη επιτυχία. Προϋπήρχαν ήδη στην Αντίς Αμπέμπα αντίστοιχα γαλλικό και ιταλικό σχολείο. Η ποιότητα σπουδών του Αγγλόφωνου Τμήματος του Ελληνικού Σχολείου το καθιέρωσε στην «ελίτ» των εκπαιδευτηρίων της Αιθιοπίας. Αποτέλεσμα αυτού είναι η ελληνική κοινότητα να έχει σημαντικά έσοδα με τα οποία χρηματοδοτεί τις άλλες δραστηριότητες της, όπως η λειτουργία των ελληνικών σχολείων, του οικοτροφείου και η μηνιαία οικονομική ενίσχυση των υπέργηρων και ασθενέστερων μελών της. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι η επιτυχία του Αγγλόφωνου Τμήματος και η καλή του φήμη, έφερε την ελληνική κοινότητα ξανά στο επίκεντρο της κοινωνικής δραστηριότητας της αιθιοπικής πρωτεύουσας. Δίνει τη δυνατότητα στο ελληνικό στοιχείο να έρχεται σε επαφή με ένα μεγάλο μέρος ευκατάστατων και επιφανών Αιθίοπων οι οποίοι αποτελούν το διοικητικό και οικονομικό κορμό της χώρας.

Από το εκπαιδευτικό έτος 2020-21 ξεκίνησαν υπό την αιγίδα του μητροπολίτη Αξώμης Δανιήλ τα μαθήματα του Κέντρου Ελληνικής γλώσσας και Πολιτισμού, της

Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας. Σκοπός του Κέντρου είναι η ανάδειξη του θεμελιώδους ρόλου που διαδραμάτισε η ελληνική γλώσσα ανά τους αιώνες, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην εδραίωση τόσο του ευρωπαϊκού όσο και του παγκόσμιου πολιτισμού. Τα μαθήματα σε ενήλικες Αιθίοπες προσφέρονται εντός του Μητροπολιτικού Οίκου και παρέχονται σε εθελοντική βάση και δωρεάν από την εκπαιδευτικό μοναχή Στυλιανή Τοπαλίδου. Σύντομα θα συγκροτηθούν νέες ομάδες εκμάθησης, σε συνεργασία με το Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών, Γλωσσικών Σπουδών, Δημοσιογραφίας και Επικοινωνίας (College of Humanities, Language Studies, Journalism and Communication) του μεγαλύτερου τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού ιδρύματος της Αιθιοπίας, του Πανεπιστημίου της Αντίς Αμπέμπα (Addis Abeba University, AAU).

Μία σφαιρική και όσο το δυνατόν πιστή αποτύπωση της δραστηριότητας της μητροπόλεως και του καθημερινού ποιμαντικού και ιεραποστολικού έργου του μητροπολίτη Αξώμης μπορούμε να αντλήσουμε από το σχετικό Βιβλίο Δραστηριοτήτων-Συμβάντων. Ο μητροπολίτης από την πρώτη ημέρα ανάληψης των καθηκόντων του φροντίζει να καταγράφονται τα πεπραγμένα στην τοπική εκκλησία τόσο για πρακτικούς, όσο και για ιστορικούς λόγους. Παρατίθενται οι Εκθέσεις Πεπραγμένων για την ζετία 2019-2021, όπως αντλήθηκαν αυτολεξεί από το Βιβλίο Δραστηριοτήτων-Συμβάντων. Στις Εκθέσεις Πεπραγμένων είναι καταγεγραμμένη με ακρίβεια η ποιμαντική, λατρευτική και αποστολική παρουσία της μητρόπολης, καθώς και η ορθόδοξη μαρτυρία της στην Αιθιοπία. Η εμπειρία της χριστιανικής ζωής, η μεταφορά του χριστιανικού μηνύματος γίνεται σε ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο, το Αιθιοπικό. Οι Ορθόδοξοι Έλληνες στην Αιθιοπία αναγνωρίζουν ότι δεν ζουν σε περιβάλλον δυτικό, αλλά σε ένα περιβάλλον με ιδιαίτερο τοπικό πολιτισμικό κλίμα. Το πλησίασμα, η προσέγγιση γίνεται με συγκεκριμένη πολιτισμική συνάφεια.³⁰⁴ Για το λόγο αυτό, οι επαφές και η συνεργασία με την τοπική κοπτική εκκλησία και το ποίμνιο της αποτελεί ξεχωριστό κομμάτι της Ορθόδοξης μαρτυρίας στην Αιθιοπία. Η Μητρόπολη Αξώμης διατηρεί επαφές και συνεργασία και με τις υπόλοιπες χριστιανικές ομολογίες οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Αιθιοπία, κυριότερα με την Ρωμαιοκαθολική εκκλησία, στο πλαίσιο των ευρύτερων διαχριστιανικών σχέσεων.

³⁰⁴Θανάσης. Παπαθανασίου, «Η Ορθόδοξη ιεραποστολή και οι ανθρώπινες συνάφειες», ΣΥΝΑΞΗ, Τευχ.144, (2017), 34.

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΡΙΕΤΙΑΣ 2019-2021

Α. Έκθεση Πεπραγμένων 2019

Τις πρώτες πρωινές ώρες της **6ης Φεβρουαρίου 2019**, έφθασα στην Αδδίσ Αμπάμπα, όπου στο αεροδρόμιο με υποδέχθηκε αντιπροσωπεία από την Πρεσβεία, την Εκκλησία και την Ομογένεια, με επικεφαλής τον Πρέσβη της Ελλάδος στην Αιθιοπία και Μόνιμο Αντιπρόσωπο στην Αφρικανική Ένωση κ. Νικόλαο Χ. Πατακιά, τον Πρόξενο της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Εμμανουήλ Κουμπαρακή, τον Πρόεδρο της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα κ. Δημήτριο Συκά, τον Πανοσιολ. Αρχιμ. κ. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη, Πρωτοσύγκελο της Ιεράς Μητροπόλεως και τον κ. Κυριάκο Αρμενάκη, εκπρόσωπο του επιτίμου Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα κ. Κωνσταντίνου Καλογερόπουλου.

Ευθύς αμέσως με συνόδευσαν στο Επισκοπείο, όπου ο Πρόεδρος κ. Συκάς άνοιξε το Μέγαρο, αφού κατείχε τα κλειδιά.

Το επόμενο πρωί, διαπίστωσα την κατάσταση του κτηρίου, το οποίο βρίσκονταν σε κατάσταση εγκατάλειψης, αφού δεν κατοικείτο από κανέναν τα τελευταία χρόνια. Τίποτα σχεδόν δεν θα μπορούσε να διατηρηθεί στο εσωτερικό του κτηρίου (οικοσκευή, έπιπλα, κουρτίνες κλπ), αφού όλα ήταν κατεστραμμένα από τη φθορά του χρόνου. Όλα ήταν πάνω από πενήντα ετών!

Την ίδια ημέρα το απόγευμα, κάλεσα στο Επισκοπείο τον π. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη, προκειμένου να μου κάνει γενική ενημέρωση για την Ιερά

Μητρόπολη. Το μόνον που μου παρέδωσε ήταν η σφραγίδα της Μητροπόλεως, διότι δεν είχε μπει μέσα στο Επισκοπείο τα τελευταία οκτώ χρόνια.

Αμέσως ξεκίνησα, εν όψει και της προγραμματισμένης έλευσης της ΑΘΜ, μετά από έναν ακριβώς μήνα, για την τελετή Ενθρόνισής μου, να πραγματοποιώ παρεμβάσεις εσωτερικά και εξωτερικά του κτηρίου.

Δύο ημέρες μετά, στις **8 Φεβρουαρίου**, συνοδευόμενος από τον π. Χρυσόστομο, πραγματοποίησα επίσκεψη στην Έδρα του Αιθιοπικού Πατριαρχείου στην Αδδίσ Αμπάμπα, προκειμένου να συναντηθώ με την τον Πατριάρχη της Αιθιοπικής Εκκλησίας κ. Μαθθία.

Μετέφερα τις αδελφικές ευχές και την εν Χριστώ αγάπη του Αλεξανδρινού Προκαθημένου προς τον Αιθίοπα Προκαθήμενο, και του ανακοίνωσα την έλευσή του στην Αιθιοπία (2-5 Μαρτίου 2019), με αφορμή την τέλεση της Ενθρονίσεώς μου, επιδίδοντας επίσημη πρόσκληση.

Ο Μακαριότατος κ. Μαθθίας μάς υποδέχθηκε θερμά εκφράζοντας τόσο την προσωπική του χαρά όσο και της Αιθιοπικής Εκκλησίας για την έλευσή μου, ενώ εξέφρασε θερμότερες ευχές αγάπης προς το Πατριάρχη Αλεξανδρείας. Με εντολή του Πατριάρχου Αλεξανδρείας προσέφερα προς τον Πατριάρχη Μαθθία αρχιερατικό εγκόλπιο και ράβδο.

Αμέσως μετά, πραγματοποίησα επίσκεψη στην Ελληνική Κοινότητα Αδδίσ Αμπάμπα. Με υποδέχθηκε θερμά ο Πρόεδρος κ. Συκάς και ο Γεν. Γραμματέας κ. Βαλεντής, παρουσία του Γενικού Προξένου της Ελλάδος στην Αδδίσ Αμπάμπα κ. Κουμπάρακη.

Μετά την ολοκλήρωση της συνάντησης γνωριμίας, κατευθυνθήκαμε προς την αίθουσα εκδηλώσεων του αγγλόφωνου σχολείου της Ελληνικής Κοινότητας, το οποίο αριθμεί 1150 μαθητές, οι οποίοι εκτός των άλλων βασικών μαθημάτων διδάσκονται και την ελληνική γλώσσα.

Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές του σχολείου, παρουσίασαν εορταστικό πρόγραμμα με αφορμή την *"Ημέρα της Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού"*. Έγινε δεκτός με πολλή χαρά από το σύνολο των μαθητών, προς τους οποίους ομίλησα για την σπουδαιότητα της Ελληνικής γλώσσας, την παγκοσμιότητα και οικουμενικότητά της.

Την Κυριακή **10η Φεβρουαρίου 2019**, ιερούργησα το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, για πρώτη φορά, στον ιστορικό Κοινοτικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου φωτιστή της Αβησσυνίας.

Παρευρέθησαν οι Πρέσβεις της Ρωσίας και της Σερβίας στη χώρα, ο Πρόξενος της Ελλάδος κ. Εμμανουήλ Κουμπάρακης, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, πλήθος πιστών της Ελληνικής Παροικίας, πιστοί από Ρωσία, Σερβία και Βουλγαρία, παιδιά από τα σχολεία της Ελληνικής Κοινότητας και Ορθόδοξοι Αιθίοπες. Ο Ναός ασφυκτικά γεμάτος από πιστούς χριστιανούς, οι οποίοι προσήλθαν να εκκλησιασθούν.

Την **14η Φεβρουαρίου** το μεσημέρι, επισκέφθηκα την Πρεσβεία της Δημοκρατίας της Σερβίας στην Αδδίσ Αμπάμπα, ύστερα από πρόσκληση του Εξοχ. Πρέσβεως κ. Aleksandar Ristic, για να συμμετάσχω στους εορτασμούς της Εθνικής Εορτής της Σερβικής Δημοκρατίας. Ο κ. Ristic με υποδέχθηκε εγκάρδια, εκφράζοντας την χαρά του για την έλευση στην Αιθιοπία. Από την πλευρά μου, μετέφερα τις θερμότερες εγκάρδιες ευχές Σας προς τον Σερβικό λαό, τον Εξοχ. Πρόεδρο της Σερβικής Δημοκρατίας και τον Μακαριότατο Πατριάρχη Σερβίας κ.κ. Ειρηναίο. Επίσης, επέδωσα επίσημη πρόσκληση για την Τελετή Ενθρονίσεώς μου.

Το απόγευμα, επισκέφθηκα την Πρεσβεία της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου στην Αδδίσ Αμπάμπα, όπου είχα συνάντηση με τον Εξοχ. Πρέσβη κ. Osama Abdelkhalek. Στη συνάντηση συζητήσαμε θέματα που άπτονταν της επισκέψεώς Σας στην Αιθιοπία.

Την Κυριακή των Απόκρεω, **3 Μαρτίου**, πραγματοποιήθηκε η Ενθρόνιση.

Τελέσθηκε Πατριαρχική Θεία Λειτουργία, με προεστό τον Μακαριώτατο, συλλειτουργήσαν, οι Σεβ. Μητροπολίτες Δωδώνης κ. Χρυσόστομος, Ζάμπιας κ. Ιωάννης, Άκκρας κ. Νάρκισσος και ο Θεοφ. Επίσκοπος Βαβυλώνας κ. Θεόδωρος.

Μετά την απόλυση της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε κατά το Αλεξανδρινό τυπικό η ενθρόνιση. Επακολούθησε η ομιλία του Μακ. Πατριάρχου, ο οποίος αναφέρθηκε στην ιστορική πορεία της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης και στην σπουδαιότητά της για τον Αλεξανδρινό Θρόνο, εκφράζοντας την χαρά του για την παρουσία όλων των παρευρισκομένων στον Ιερό Ναό. Αναφέρθηκε δε στην παρουσία του Σεβασμ. Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου, εκφράζοντας θερμότερες ευχαριστίες προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο για την παρουσία εκπροσώπου του στην Τελετή. Καταγράφουμε πως ο εκάστοτε Αξώμης είναι ο σύνδεσμος του Οικουμενικού Θρόνου και του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας με το Πατριαρχείο των Αιθιόπων.

Ο Μακ. Πατριάρχης, απένειμε το οφίκιο του Μεγάλου Αρχιμανδρίτου του Αλεξανδρινού Θρόνου στον Πρωτοσύγκελο της Ι. Μ. Αξώμης π. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη, στον δε Πρόεδρο της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριο Συκά απένειμε το Παράσημο του Λέοντος του Πατριαρχείου, αναγνωρίζοντας τη συμβολή του στην

διατήρηση της ενότητας του Ελληνισμού στον τόπο εκείνο. Ακολούθως, η ταπεινότητά μας εκφώνησε τον Επιβατήριο Λόγο.

Παρευρέθησαν οι Εξοχ. Πρέσβεις της Ελλάδος κ. Νικόλαος Πατακιάς, ο Επιτετραμμένος της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου κ. George Tawdros, οι Πρέσβεις της Ισπανίας, της Ρουμανίας, και της Σερβίας. Επίσης, ο Εντιμ. Πρόξενος της Ελλάδος στην Αδδίσ Αμπάμπα κ. Εμμανουήλ Κουμπαρακής, οι Επίτιμοι Πρόξενοι της Ελλάδος στο Τζιμπουτί κα. Αικατερίνη Στουραϊτή-Μεντζέτιμη, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς και η Αρχόντισσα των Εκκλησιών κα Αικατερίνη Μπελεφάντη-Σοφιανού, ως εκπρόσωπος του Δ.Σ. της Αδεφότητος των Οφφικιάλων του Αλεξανδρινού Θρόνου, ο Εντιμ. World Laureate Dr Tebebe Demane Berhan, μέσω του οποίου ο Μακαριότατος εξέφρασε ευχαριστίες προς την Πρόεδρο και την Κυβέρνηση της Αιθιοπίας, ο Εκπρόσωπος της Γενικής Αστυνομικής Διοικήσεως της πόλης, καθώς και μέλη της πρώην Βασιλικής οικογενείας της χώρας.

Επακολούθησε δεξίωση για όλους στους χώρους του Μητροπολιτικού Μεγάρου και επίσημο γεύμα στην Ελληνική Κοινότητα.

Ο Μακαριότατος Πατριάρχης, κατά την τριήμερη παραμονή του στην Αδδίσ Αμπέμπα πραγματοποίησε επισκέψεις στις Πρεσβείες Ελλάδος και Αιγύπτου, καθώς και στην Ελληνική Κοινότητα.

Στις **6 Μαρτίου**, παρευρεθήκαμε στην υποδοχή του Υφυπουργού Εξωτερικών της Ελλάδος κ. Τέρενς Κουίκ στον αερολιμένα της Αδδίσ Αμπάμπα.

Την επομένη ημέρα, **7η Μαρτίου**, στο πλαίσιο της επίσημης επίσκεψης του Εξοχ. Υφυπουργού Εξωτερικών, διοργανώθηκε από την Πρεσβεία της Ελλάδος και τον Εξοχ. Πρέσβη στην Αδδίσ Αμπάμπα κ. Νικόλαο Πατακιά, το 2ο Ελληνο-Αιθιοπικό Επιχειρηματικό Forum, με τη συμμετοχή επιχειρηματιών από την Ελλάδα και την Αιθιοπία. Στο Forum παρευρέθηκε και ο Εξοχ. Υπουργός των Εξωτερικών της Αιθιοπίας Dr Akilu Hailemichael, με τον οποίο είχαμε σύντομη συνομιλία γνωριμίας.

Το ίδιο απόγευμα, ο Εξοχ. Υφυπουργός Εξωτερικών επισκέφθηκε τον Ελληνορθόδοξο Καθεδρικό Ιερό Ναό του Αγίου Φρουμεντίου συνοδευόμενος από ΑΙΙΛ τον Εξοχ. Πρέσβη της Ελλάδος.

Υποδεχθήκαμε εγκάρδια τους υψηλούς επισκέπτες, οδηγώντας αυτούς εντός του Ιερού Ναού, όπου και αναπέμψαμε Δέηση προς το Θεό. Ακολούθως, κατευθυνθήκαμε εντός της αιθούσης εκδηλώσεων, όπου μεταφέραμε προς τον κ. Κουίκ τις ευχές του Μακαριότατου Πατριάρχου μας και ενημερώσαμε τον κ. Υφυπουργό για θέματα που αφορούν την παρουσία του Ελληνισμού και της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη χώρα.

Την **8 Μαρτίου** το πρωί, συνοδευόμενος από τον πρωτοσύγκελο π. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη, μεταβήκαμε στο Κοιμητήριο της Ελληνικής Κοινότητας στην Αδδίσ Αμπέμπα, προκειμένου να τελέσουμε Τρισάγιο στον τάφο του αειμνήστου προκατόχου μας, Μητροπολίτου Αξώμης κυρού Νικολάου Θεοδούλου (1890-1967).

Την **13η Μαρτίου** 2019, σε κατανυκτική ατμόσφαιρα τελέσαμε την πρώτη Προηγιασμένη Θεία Λειτουργία, στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπάμπα.

Στην Ακολουθία προσήλθαν αρκετοί πιστοί καθώς και τμήμα των Ελληνικών Εκπαιδευτηρίων της Κοινότητας, οι οποίοι μετέλαβαν των Αχράντων Μυστηρίων.

Στην ομιλία μας κάναμε αναφορά στα αίτια της ιστορικής θέσπισης από τους Πατέρες της Εκκλησίας της Προηγιασμένης Θείας Λειτουργίας, ενώ προτρέψαμε τους πιστούς να έχουν εντονότερη πνευματική ζωή και λειτουργική συμμετοχή στις Ιερές Ακολουθίες.

Ας καταγραφεί πως είναι η πρώτη φορά που τελέσθηκε Προηγιασμένη Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγ. Φρουμεντίου και οι χριστιανοί μας συμμετείχαν με ζήλο. Τελέσθηκαν όλες οι Προηγιασμένες της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Την Παρασκευή **15η Μαρτίου** 2019, τελέσαμε στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου, την Ακολουθία του Μικρού Αποδείπνου και της Ά Στάσεως των Χαιρετισμών προς την Υπεραγία Θεοτόκο.

Το πρωί της **16ης Μαρτίου**, με την παρουσία μας, τελέσθηκε Θεία Λειτουργία στον Κοιμητηριακό Ιερό Ναό Αγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου Αδδίσ Αμπάμπα κατά την οποία ιερούργησε ο Αρχιμ. κ. Χρυσόστομος. Παρόντες Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας και αρκετοί ευσεβείς χριστιανοί. Στο τέλος της Λειτουργίας τελέσαμε Αρχιερατικό Τρισάγιο για την ανάπαυση των κεκοιμημένων και ευλογήθηκαν τα κόλλυβα προς τιμήν του Αγίου Θεοδώρου.

Με την προσήκουσα λαμπρότητα και πνευματική χαρά, εορτάσαμε την επομένη ημέρα, **Κυριακή 17 Μαρτίου**, την μεγάλη εορτή της Ορθοδοξίας, κατά την οποία η Αγία Εκκλησία μας τιμά την αναστήλωση των Ιερών Εικόνων.

Επίκεντρο του εορτασμού ήταν ο Κοινοτικός Καθεδρικός Ιερός Ναός Αγίου Φρουμεντίου όπου τελέσαμε πανηγυρική Θεία Λειτουργία, με τη συμμετοχή του Εφημερίου του Ναού και με την παρουσία ορθοδόξων πιστών από Ελλάδα, Ρωσία, Σερβία και Ουκρανία.

Ανάμεσα τους ο Εξοχ. Πρέσβης της Ελλάδος στην Αδδίσ Αμπάμπα, οι Εξοχ. Πρέσβεις της Ισπανίας, της Σερβίας, ο Επιτετραμμένος της Πρεσβείας της Ουκρανίας, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα, ο Πρόεδρος της

Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός", εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες των Σχολείων της Ελληνικής Κοινότητας.

Κατά την Θεία Λειτουργία τελέσαμε το καθιερωμένο ετήσιο μνημόσυνο των Μεγάλων Ευεργετών της Ελληνικής Κοινότητας.

Επακολούθησε για πρώτη φορά, η λιτάνευση των Εικόνων πέριξ του Ιερού Ναού, με τους πιστούς να κρατούν τις Ιερές Εικόνες στα χέρια τους, στο τέλος της οποίας αναγνώσαμε κατά το έθος, το Συνοδικό της Ορθοδοξίας.

Την **18η Μαρτίου 2019**, τελέσαμε Ιερό Μνημόσυνο στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπάμπα, υπέρ αναπαύσεως των ψυχών των τριών Ρώσων αδελφών που έχασαν τη ζωή τους κατά το τραγικό αεροπορικό δυστύχημα στην Αιθιοπία. Παρευρέθησαν οι γονείς και συγγενείς των αδικοχαμένων Ρώσων αδελφών. Μεταφέραμε τα θερμά συλλυπητήρια του Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής κ.κ. Θεόδωρου προς τον Πρέσβη της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Αδδής Αμπάμπα.

Την Κυριακή **24η Μαρτίου**, με θρησκευτική κατάνυξη και εθνική υπερηφάνεια, εορτάσαμε τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και την Επέτειο της Εθνικής παλιγγενεσίας, στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου.

Τελέσαμε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, με την παρουσία του Εξοχ. Πρέσβη της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Νικολάου Πατακιά, του Εξοχ. Προξένου κ. Εμμανουήλ Κουμπάρακη, του Εξοχ. Πρέσβη της Σερβίας κ. Alexandr Ristic, του Εντιμ. Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημητρίου Συκά, των Διευθυντών, εκπαιδευτικών, σπουδαστών και σπουδαστριών των σχολείων όλων των βαθμίδων της Ελληνικής Κοινότητας καθώς και πλήθους παροίκων. Μετά την τέλεση της Αρχιερατικής Θείας Λειτουργίας, τελέσαμε επίσημη Δοξολογία για την Εθνική Επέτειο.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας, στην Αίθουσα εκδηλώσεων των Ελληνικών σχολείων, παρουσιάστηκε εορταστικό πρόγραμμα από τους μαθητές, παρουσία όλων των επισήμων.

Το απόγευμα της επομένης, **25η Μαρτίου**, παρευρεθήκαμε στην δεξίωση που διοργάνωσε η Ελληνική Πρεσβεία στην Αιθιοπία, με επικεφαλής τον Εξοχ. Πρέσβη κ. Νικόλαο Πατακιά, στον Ελληνική Αθλητική Ένωση "Ολυμπιακός", με αφορμή την εορτή του ηρωικού έπους της 25ης Μαρτίου 1821. Στην δεξίωση παρευρέθησαν Διπλωμάτες από το σύνολο των Πρεσβειών που εδρεύουν στην Αδδής Αμπέμπα.

Στις **28η Μαρτίου**, τη σεπτή ευλογία του Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου μας, πραγματοποιήσαμε επίσκεψη στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, στην Κωνσταντινούπολη, προκειμένου να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας προς την

Α.Θ.Π. τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο Α, για την τιμητική αποστολή εκπροσώπου του Αυτού (Σεβασμ. Μητροπολίτου Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου), κατά την πρόσφατη Τελετή Ενθρονίσεως στην Αιθιοπία.

Ο Προκαθήμενος της Ορθοδοξίας μάς δέχθηκε σε ακρόαση και, εν συνεχεία, κατόπιν προσκλήσεως Αυτού παρακαθήσαμε σε γεύμα στην Πατριαρχική Τράπεζα.

Την **21η Απριλίου**, παρουσία πολλών Ορθοδόξων πιστών που παροικούν στην Αδδίσ Αμπάμπα, εορτάσαμε την Κυριακή των Βαΐων στον Ιερό Καθεδρικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου.

Τελέσαμε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, πλαισιούμενος από τον Πρωτοσύγκελο Πανοσιολ. Μέγα Αρχιμ. του Αλεξανδρινού Θρόνου κ. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη, παρόντων δε της Εκπροσώπου της Ελληνικής Πρεσβείας, του Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημητρίου Συκά, του Προέδρου της Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός", εκπαιδευτικών και μαθητών των Σχολείων της Ελληνικής Κοινότητας κ.ά.

Προ του τέλους της Θείας Λειτουργίας αναγνώσθηκε η Ευχή της ευλογίας των Βαΐων, ενώ προσφέραμε ως δωρεά προς τον Ναό, Ιερά Εμβάδα του εν Αγίοις Διονυσίου Αρχιεπισκόπου Αιγίνης, του εν Ζακύνθω, προς ευλογία των πιστών.

Το πρωί της Μεγάλης Τετάρτης, **24 Απριλίου** 2019, παρευρεθήκαμε στην Ακολουθία του Εσπερινού μετά Προηγιασμένης Θείας Λειτουργίας, στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπάμπα, η οποία τελέσθηκε υπό του π. Χρυσοστόμου. Το απόγευμα, τελέσαμε το Μυστήριο του Ιερού Ευχελαίου.

Καθ' όλη την Μεγάλη Εβδομάδα, παρευρεθήκαμε και προεξάρχαμε σε όλες τις Ακολουθίες, με αποκορύφωμα την τελετή της Αναστάσεως και την Πασχαλινή Θεία Λειτουργία.

Μέσα στην χαρά της Αναστάσεως του Κυρίου, τη Σεπτή ευλογία του Μακαριότατου, πραγματοποιήσαμε το **Σάββατο της Διακαινησίμου Εβδομάδος**, τα Θυρανοίξια του νέου παρεκκλησίου του εν Αγίοις Πατρός ημών Γρηγεντίου, Αρχιεπισκόπου Αιθιοπίας, εντός του Μητροπολιτικού Μεγάρου.

Το πρωί τελέσαμε τον Αγιασμό των Θυρανοίξιων του Ιερού Παρεκκλησίου και επακολούθησε Αναστάσιμη Θεία Λειτουργία.

Παρόντες ο Εξοχ. Πρέσβης της Ελλάδος στην Αιθιοπία, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες των Εκπαιδευτηρίων της Ελληνικής Κοινότητας και αρκετοί χριστιανοί, οι οποίοι προσήλθαν για να συμμετάσχουν στην Αναστάσιμη Θεία Λειτουργία και να τιμήσουν τον Άγιο Γρηγέντιο.

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας πραγματοποιήσαμε μικρή λιτάνευση της Εικόνας της Αναστάσεως, με κατάληξη στην Αίθουσα του Θρόνου, όπου τελέσαμε Δέηση υπέρ του Αλεξανδρινού Προκαθημένου μας και πάντων των Ορθοδόξων Χριστιανών που κατοικούν στις χώρες της πνευματικής δικαιοδοσίας της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, στην Αιθιοπία και στο Τζιμπουτί.

Στην ομιλία μας αναφερθήκαμε στον βίο του Αγίου Γρηγεντίου, λέγοντας πως είναι ο πρώτος Ιερός Ναός που επ' ονόματι του εγκαινιάζεται, τόσο στην Αιθιοπία όπου ιεραποστολικά έδρασε, όσο και σε ολόκληρη την Αφρική.

Αμέσως μετά την απόλυση παραθέσαμε δεξίωση προς όλους τους παρευρισκόμενους.

Την **19 Μαΐου**, Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου, η Ιερά Μητρόπολη Αξώμης τίμησε τους 353.000 φονευθέντες Ποντίους, τελώντας Ιερό Μνημόσυνο στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπέμπα.

Τελέσαμε την Ακολουθία του Όρθρου και το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Οι τελετές πραγματοποιήθηκαν με τη συμμετοχή Πρέσβων, της Επιτετραμμένης της Ελληνικής Πρεσβείας, του Προέδρου και των Μελών της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα, εκπαιδευτικών, σπουδαστών και σπουδαστριών των Ελληνικών Σχολείων.

Με το πέρας της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε Ιερό Μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως των ψυχών πάντων των εν τη Γενοκτονία του Πόντου αδικώς φονευθέντων.

Ακολούθως, ομίλησαν δύο μαθήτριες των Σχολείων, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, παρουσιάζοντας επιτομή των δραματικών ιστορικών γεγονότων της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού κατά το 1919.

Την **23η Μαΐου 2019**, συνοδευόμενοι από τον Πρωτοσύγκελο κ. Χρυσόστομο, πραγματοποιήσαμε την πρώτη ποιμαντική μας επίσκεψη στη Δημοκρατία του Τζιμπουτί.

Μας υποδέχθηκαν στον κρατικό αερολιμένα της χώρας η Επίτιμη Πρόξενος της Ελλάδος στο Τζιμπουτί κα. Αικατερίνη Στουραΐτη-Μεντζεντίμη.

Την Παρασκευή **24η Μαΐου** το πρωί, ιερουργήσαμε στον ιστορικό πανηγυρίζοντα Ιερό Ναό Αγίων Ισαποστόλων Κωνσταντίνου και Ελένης, στο κέντρο της πρωτεύουσας.

Παρευρέθησαν η Επίτιμη Πρόξενος της Ελλάδος κα. Αικατερίνη Στουραΐτη-Μεντζεντίμη, η Επίτιμη Πρόξενος της Αιθιοπίας στην Ελλάδα κα. Αικατερίνη

Αρμενάκη-Καλογεροπούλου, ο Επίτιμος Πρόξενος του Καναδά, ιατρός κ. Νικόλαος Γεωργαλής, ο Υπεύθυνος του Κοινοτικού Ναού της Ελληνικής Κοινότητας Τζιμπουτί κ. Ελευθέριος Γεωργαλής, ο Εντιμ. κ. Yosef Cazano, Σύμβουλος του Πρωθυπουργικού Γραφείου, ομογενείς Έλληνες εκ Τζιμπουτί και Αιθιοπίας και Ορθόδοξοι πιστοί.

Στην ομιλία μας μεταφέραμε προς τους παρευρισκομένους τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου κ.κ. Θεοδώρου Β, ο οποίος μας ζήτησε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες του προς άπαντες, καθώς και τη χαρά του για την τέλεση της Θείας Λειτουργίας στο Ναό, μετά από πολλά χρόνια.

Εξαιρέτως δε εκφράσαμε θερμές ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη της Τοπικής Εκκλησίας προς την κα Βιργινία Γεωργαλή, η οποία επί σειρά ετών, με αγάπη και φροντίδα προς την Εκκλησία προσέφερε ανιδιοτελώς τις υπηρεσίες της για τις ανάγκες και την ευπρέπεια του Ιερού Ναού.

Οι πιστοί με πνευματική χαρά μετείχαν άπαντες της Θείας Κοινωνίας.

Το απόγευμα, επισκεφθήκαμε την έδρα του Ελληνικού Προξενείου στο Τζιμπουτί, όπου είχαμε συνάντηση και ενημερωθήκαμε από την Επιτ. Πρόξενο κα. Αικατερίνη Στουραΐτη-Μεντζεντίμη, σχετικά με θέματα που αφορούν τον Ελληνισμό στη χώρα.

Το Σάββατο **25η Μαΐου** το πρωί, επισκεφθήκαμε επιχειρήσεις Ελλήνων που ζουν και δραστηριοποιούνται στη χώρα, εκφράζοντας την αγάπη της Εκκλησίας προς αυτούς.

Το απόγευμα επιστρέψαμε αεροπορικώς στην Αδδίσ Αμπέμπα της Αιθιοπίας.

Σε κλίμα ενθουσιασμού και συγκίνησης πραγματοποιήθηκαν το Σάββατο **15η Ιουνίου** 2019, στην κατάμεστη αίθουσα εκδηλώσεων των Ελληνικών Εκπαιδευτηρίων, οι τελετές αποφοίτησης του Ελληνικού και Αγγλικού Τμήματος των Σχολείων της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπέμπα, κατά τις οποίες επιδόθηκαν τα Απολυτήρια Διπλώματα.

Παρευρεθήκαμε εμείς, ο Πρέσβης της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Νικόλαος Πατακιάς, ο Πρόξενος της Ελλάδος κ. Εμμανουήλ Κουμπαράκης, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, οι Σύλλογοι Καθηγητών των Σχολείων, οι γονείς και κηδεμόνες των μαθητριών και μαθητών, καθώς και εκατοντάδες προσκεκλημένοι.

Στην ομιλία μας μεταφέραμε τις ευχές και τα θερμά συγχαρητήρια του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β, ενώ εκφράσαμε την χαρά μας για την ισχυρή παρουσία και τον δυναμισμό του Ελληνισμού το Κέρας της Αφρικής, με

επίκεντρο την ευημερούσα Ελληνική Κοινότητα Αδδής Αμπάμπα, ευχηθήκαμε δε προς τους αποφοιτήσαντες καλή πρόοδο.

Το **Σάββατο των ψυχών**, στο Ελληνορθόδοξο Κοιμητήριο Αδδής Αμπάμπα, τελέσαμε Θεία Λειτουργία και Τρισάγιο υπέρ αναπαύσεως των εκεί αναπαυομένων, Αρχιερέων και Ορθοδόξων Χριστιανών, με την παρουσία πιστών της παροικίας μας.

Την **Κυριακή της Πεντηκοστής**, ιερουργήσαμε στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Φρουμεντίου, φωτιστή των Αιθίοπων, στην Αδδής Αμπάμπα. Παρευρέθησαν ο Εξοχ. Πρέσβης της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Νικόλαος Πατακιάς μετά της συζύγου του Σοφίας, ο Εξοχ. Πρέσβης της Σερβικής Δημοκρατίας στην Αιθιοπία κ. Alexander Ristic, ο Εντιμ. Πρόξενος της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Εμμανουήλ Κουμπάρακης, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς, Ορθόδοξοι Αιθίοπες, Ρώσοι, Σέρβοι και Έλληνες ομογενείς.

Αμέσως μετά την Θεία Λειτουργία τελέσαμε τον Εσπερινό της Γονυκλισίας, στο τέλος του οποίου ευχηθήκαμε το Πανάγιο Πνεύμα να δίνει φώτιση, σύνεση και χάρη σε όλους τους πιστούς.

Ευθύς, τη Σεπτή εντολή της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Β, απονείμαμε στον αποχωρούντα εξ Αιθιοπίας Εξοχ. Πρέσβη κ. Πατακιά, το Πατριαρχικό Πιττάκιο του "Ανώτερου Ταξιάρχου" του Θρόνου, για τις υπηρεσίες του προς τον Ελληνισμό. Ο κ. Πρέσβης θα υπηρετήσει ως εκπρόσωπος της Ελλάδος στην Αγία Έδρα - Βατικανό.

Το πρωί της **Κυριακής 16ης Ιουνίου**, χοροστατήσαμε κατά τον Όρθρο, τη Θεία Λειτουργία και κηρύξαμε το Θείο λόγο στον Ι.Ν. Αγίου Φρουμεντίου.

Το απόγευμα συμμετείχαμε ύστερα από πρόσκληση της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός", στην Ετήσια Γενική Συνέλευσή της.

Την **21η Ιουνίου**, υποδεχθήκαμε στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου, τον Ρωμαιοκαθολικό Καρδινάλιο Αιθιοπίας, Σεβάσμ. Αρχιεπίσκοπο κ. Brehane Yesus Sourathiel.

Διαβιβάσαμε τις ευχές της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β'. Ακολούθως, είχαμε εποικοδομητική συζήτηση σχετικά με την παρουσία και τη δράση του χριστιανισμού στην Αιθιοπία, καθώς και την συνεργασία μεταξύ των χριστιανών, στο πλαίσιο του διαλόγου των Εκκλησιών.

Ο Σεβάσμ. Καρδινάλιος εξέφρασε τον σεβασμό του προς τον Αλεξανδρινό Προκαθήμενο, τονίζοντας πως θαυμάζει το μεγάλο ιεραποστολικό, πνευματικό και ανθρωπιστικό έργο που επιτελείται με τη φροντίδα και τις οδηγίες Του σε ολόκληρη την Αφρική, καθώς και τη χαρά του για την έλευσή μας στην Αιθιοπία.

Προσφέραμε στον Καρδινάλιο, εκ μέρους του Μακαριότατου Πατριάρχου, επιστήθιο σταυρό.

Την **Παρασκευή 21η Ιουνίου**, παρευρεθήκαμε στην αποχαιρετιστήρια δεξίωση που διοργάνωσαν τα Δ.Σ. της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα και της Ελληνικής Αθλητικής Ένωσης "Όλυμπιακός", προς τιμήν του Εξοχ. Πρέσβη της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Νικολάου Πατακιά και της Εριτίμου συζύγου του κ. Σοφίας Πατακιά, οι οποίοι θα αναχωρήσουν τις επόμενες μέρες από την Αιθιοπία με νέο προορισμό τη Ρώμη. Χαιρετισμούς απεύθυναν ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ε.Α.Ε. "Όλυμπιακός" κ. Αθανάσιος Ρούσος, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς και εμείς, όπου μεταφέραμε τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου. Παρευρέθησαν Πρέσβεις πολλών κρατών, διπλωμάτες και ομογενείς.

Την **12η Ιουλίου**, ημέρα κατά την οποία η Ορθόδοξη Εκκλησία μας εορτάζει την ιερά μνήμη του νεοφανούς και θαυματουργού Οσίου Παϊσίου του Αγιορείτη, τελέσαμε Θεία Λειτουργία, στο Ιερό Παρεκκλήσιο του Αγίου Γρηγεντίου επισκόπου Αιθιοπίας, εντός του Μητροπολιτικού Οίκου, στην Αδδής Αμπάμπα.

Ιερούργησε ο Πρωτοσύγκελος της Ιεράς Μητροπόλεως π. Χρυσόστομος, ενώ παρευρέθη ο Εξοχ. Επιτετραμμένος της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Εμμανουήλ Κουμπάρκης.

Την **Τρίτη 16η Ιουλίου**, μετά από επίσημη πρόσκληση του Εξοχ. Πρέσβη της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου στην Αιθιοπία κ. Osama Abdelkhalek, συμμετείχαμε στις εκδηλώσεις για την επέτειο της Εθνικής Εορτής της Αιγύπτου, εντός της Αιγυπτιακής Πρεσβείας.

Μεταφέραμε προς τον Αιγύπτιο Πρέσβη τις εγκάρδιες ευχές και την αγάπη του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β, τόσο προς τον Αιγύπτιο Πρόεδρο Εξοχ. κ. Αλ Σίσι, όσο και προς τον αγαπητό φίλο Αιγυπτιακό Λαό.

Ο Εξοχ. κ. Abdelkhalek εξέφρασε θερμές ευχαριστίες για την παρουσία μας. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο κ. Πρέσβης, *"είναι εξαιρετική τιμή για την Αίγυπτο να είναι πολίτης της ο Μακαριότατος"*.

Παρευρέθησαν δεκάδες Πρέσβεις και μέλη του Διπλωματικού Σώματος στην Αιθιοπία, μεταξύ αυτών και ο Εξοχ. Επιτετραμμένος της Ελλάδος κ. Εμμανουήλ Κουμπάρκης.

Την **Κυριακή 15η Σεπτεμβρίου**, εορτάσθηκε η εορτή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού, στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου.

Χοροστατήσαμε κατά τον Όρθρο και την Θεία Λειτουργία, τελέσαμε κατά το τυπικό της Εκκλησίας μας την Τελετή της Υψώσεως. Μεταφέραμε δε προς όλους τις θερμές πατρικές ευχές και την αγάπη του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Πάπα και Πατριάρχου κ.κ. Θεοδώρου.

Την Δευτέρα **23η Σεπτεμβρίου**, παραθέσαμε επίσημο δείπνο εντός του Μητροπολιτικού Μεγάρου, στον αποχωρούντα εξ Αιθιοπίας Επιτετραμμένο της Ελλάδος κ. Εμμανουήλ Κουμπάρακη, προς τον οποίο μεταφέραμε τις θερμές ευχές του Μακ. Πατριάρχου μας για καρποφόρα υπηρεσία στο νέο του πόστο στην Αθήνα, προς όφελος του Ελληνισμού.

Συνδαιτυμόνες, ο Πρέσβης της Σερβίας κ. Ρίσιτις, η Πρόξενος της Ελλάδος κ. Σκαλιστήρα, η Γραμματέας της Ισπανικής Πρεσβείας κ. Ροβέλια και ο π. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης.

Την **Τρίτη 24η Σεπτεμβρίου**, παρευρέθηκα κατόπιν προσκλήσεως του Ιταλικού Ινστιτούτου Πολιτισμού της Αδδής Αμπέμπα, στην προβολή ταινίας που αφορούσε τον σπουδαίο και διάσημο Αιθίοπα μαραθωνοδρόμο Αμπέμπε Μπικίλα.

Εκεί είχα την ευκαιρία, παρόντος και του Έλληνα Επιτετραμμένου κ. Κουμπάρακη, να γνωρίσω αξιόλογα πρόσωπα της Πολιτικής και Διπλωματικής ζωής της Πρωτεύουσας.

Την **25η Σεπτεμβρίου**, παρευρέθηκα στο αποχαιρετιστήριο δείπνο που παρέθεσε η Αθλητική Ένωση “Ολυμπιακός”, προς τιμήν του αποχωρούντος κ. Κουμπάρακη, όπου και στην ομιλία μου εξέφρασα την ευγνωμοσύνη της Μητροπόλεώς μας για την αρμονική και αποτελεσματική συνεργασία.

Την **30η Σεπτεμβρίου**, τελέσαμε τον καθιερωμένο Αγιασμό στα Σχολεία της Ελληνικής Παροικίας (νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο), για την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς.

Στην ομιλία μας μεταφέραμε προς τα μέλη της Παροικίας, το εκπαιδευτικό προσωπικό, τους μαθητές και μαθήτριες των σχολείων μας, της θερμότες ευχές του Μακ. Πατριάρχου μας, ευχόμενοι πλούσια και καρποφόρα εκπαιδευτική χρονιά.

Μετά από πρόσκληση του οικείου ποιμενάρχη Σεβασμ. Μητροπολίτου Αζώμης κ. Δανιήλ, πραγματοποιεί ολιγόημερη επίσκεψη στην Αδδής Αμπάμπα, ο Θεοφιλ. Επίσκοπος Γκούλου και Ανατολικής Ουγκάντα κ. Σίλβεστρος.

Σήμερα, Κυριακή **13η Οκτωβρίου**, οι Ιεράρχες συλλειτουργήσαν στον Καθεδρικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπάμπα.

Ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ καλωσόρισε τον Θεοφιλ. κ. Σίλβεστρο στην Αιθιοπική πρωτεύουσα, εκφράζοντας τη χαρά της εν Αιθιοπία Τοπικής Εκκλησίας για την έλευσή του, η οποία ας σημειωθεί πως είναι η πρώτη επίσκεψη Αφρικανού Επισκόπου στην Αδδίσ Αμπάμπα.

Επίσης, ο Μητροπολίτης μετέφερε την πατρική αγάπη και τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β προς τους πιστούς.

Ο Θεοφ. εξέφρασε τη χαρά του για την παρουσία του ανάμεσα στους εν Αιθιοπία Ορθοδόξους, ευχαρίστησε τον Σεβασμ. κ. Δανιήλ για την πρόσκληση και ομίλησε για την "σπορά του Ευαγγελίου" της Ορθόδοξης Ιεραποστολής στην Ουγκάντα.

Ο Σεβασμ. προσέφερε στον Θεοφιλ. σταυρό ευλογίας, για να αγιάζει τους Ορθοδόξους πιστούς της Επαρχίας του.

Παρόντες η Επιτετραμμένη της Ελλάδος κ. Βασιλική Σκαλιστήρα, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς.

Την **Δευτέρα 14η Οκτωβρίου**, μετά από πρόσκληση της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα, τελέσθηκε η Ακολουθία του Αγιασμού για την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, στο Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο της Κοινότητας.

Ο Αγιασμός τελέσθηκε από τον φιλοξενούμενο στην Αιθιοπική πρωτεύουσα, Θεοφιλ. Επίσκοπο Γκούλου και Ανατολικής Ουγκάντα κ. Σίλβεστρο, με την παρουσία του οικείου ποιμενάρχη Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ και του Πρωτοσύγκελου της Ιεράς Μητροπόλεως Πανοσιολ. Μέγα Αρχιμ. κ. Χρυσοστόμου Μπαρμπέρη.

Παρόντες η Εξοχ. Επιτετραμμένη της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Βασιλική Σκαλιστήρα, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, οι Ελλογιμ. Διευθυντές των Σχολείων με το σύνολο των Εκπαιδευτικών, οι μαθητές και οι μαθήτριες.

Ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ στον χαιρετισμό του εξέφρασε τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β, τόσο προς τα ελληνόπουλα της Αιθιοπίας, όσο και προς το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό των Εκπαιδευτηρίων, για ευλογημένο από τον φωτισμό του Παναγίου Πνεύματος νέο ακαδημαϊκό έτος.

Λαμπρός εορτασμός για την Εθνική Επέτειο της 28ης Οκτωβρίου 1940, πραγματοποιήθηκε σήμερα **Κυριακή 27η Οκτωβρίου** στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπάμπα.

Επίκεντρο των εορτών ο Καθηδρικός Ιερός Ναός Αγίου Φρουμεντίου, όπου προεξάρχοντας του οικείου Μητροπολίτου, Σεβασμ. Αζώμης κ. Δανιήλ, τελέσθηκε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, με συλλειτουργούς τον Πανοσιολ. Μεγ. Αρχιμ. του Θρόνου και Πρωτοσύγκελο π. Χρυσοστόμου Μπαρμπέρη και τον Αιδεσιμολ. Πρωτοπρεσβυτέρο π. Εμμανουήλ Κλάψη, καθηγητή στη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού, εκ Βοστώνης των Η.Π.Α..

Παρόντες η εκπρόσωπος της Ελληνικής Πρεσβείας Ερίτιμος. κα Βασιλική Σκαλιστήρα, η οποία ανέγνωσε μήνυμα του Εξοχ. Υφυπουργού Εξωτερικών της Ελλάδος κ. Αντωνίου Διαμαντάρη, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, οι Διευθυντές του Μιχαίου Γυμνασίου-Λυκείου κ. Γεώργιος Κατοπόδης και της Ζεκειού Δημοτικής Σχολής κ. Αριστείδης Γιαννακός, οι οποίοι κατέθεσαν ευλαβικά δάφνινα στεφάνια στη μνήμη των ηρώων.

Παρευρέθησαν οι Αξιότιμοι. Εκπαιδευτικοί και οι μαθητές των σχολείων της Ελληνικής Κοινότητας.

Το απόγευμα, στην αίθουσα εκδηλώσεων της Κοινότητας, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση των Ελληνικών Σχολείων.

Παρόντες ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ, η άρτι αφιχθείσα στην Αδδίσ Αμπέμπα νέα Πρόξενος της Ελλάδος Εξοχ. κα Όλγα Τζωρτζάτου, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, οι Διευθυντές, καθηγητές και μαθητές των Σχολείων.

Επίκαιρη ομιλία πραγματοποίησε ο Διευθυντής της Ζεκειού Δημοτικής Σχολής κ. Αριστείδης Γιαννακός.

Κατά τη διάρκεια της εορτής παρουσιάσθηκαν οι σημαιοφόροι και οι παραστάτες της νέας σχολικής χρονιάς, ενώ επιδόθηκαν αριστεία και βραβεία στους μαθητές του Γυμνασίου - Λυκείου.

Επακολούθησε πρόγραμμα από ποιήματα, τραγούδια και θεατρική παράσταση από τους μαθητές, ενώ η εκδήλωση περατώθηκε με τον Εθνικό Ύμνο της Ελλάδος.

Το διήμερο **2-3 Νοεμβρίου 2019** τρέχοντος έτους, πραγματοποιήσαμε την πρώτη ποιμαντική επίσκεψη στους ομογενείς Ορθοδόξους, στην δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Αιθιοπίας, Ντίρε Ντάουα (μτφ. κοιλάδα των βοτάνων).

Μας συνόδευαν ο Πρωτοσύγκελος Πανοσ. Μ. Αρχιμ. π. Χρυσόστομος, η διεθύνουσα του Προξενικού Γραφείου της Ελληνικής Πρεσβείας κα. Βασιλική Σκαλιστήρα και ο ιεροψάλτης κ. Βασίλειος Φίλης.

Το Σάββατο 2/11, αμέσως μετά την άφιξη στην πόλη, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο περίφημο για τους Αιθίοπες προσκύνημα του Αρχαγγέλου Γαβριήλ, στην περιοχή Kulubi.

Ο Αρχάγγελος Γαβριήλ είναι ο προστάτης όλων των Αιθιόπων όπου γης και ο εν λόγω Ναός του είναι ευλαβικό ανάθημα του τελευταίου Αυτοκράτορα της Αιθιοπίας Χάϊλε Σελάσιε.

Οι προσκυνητές έγιναν δεκτοί με σεβασμό από τους υπευθύνους του προσκυνήματος.

Ο Σεβασμ. τέλεσε Ιερά Παράκληση και έψαλε το Απολυτίκιο των Αρχαγγέλων υπέρ ενισχύσεως και προστασίας της ΑΘΜ του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β΄ καθώς και όλων των Ορθοδόξων εν Αιθιοπία.

Την επομένη, **Κυριακή 3 Νοεμβρίου**, με την παρουσία των λιγοστών Ελλήνων Ορθοδόξων στη Ντίρε Ντάουα τελέσθηκε, ύστερα από δεκαετίες, αρχιερατική Θεία Λειτουργία.

Στην ομιλία μας αναφερθήκαμε στην εκατονταετή παρουσία των Ελλήνων στην πόλη, οι οποίοι με την προτροπή και βοήθεια του μακαριστού Μεγάλου Ευεργέτου της Παροικίας Στυλιανού Μπολολάκου, έκτισαν τον περικαλή και μεγαλοπρεπή Ιερό Ναό της Αγίας Τριάδος, καθώς επίσης Ελληνικό Σχολείο, αίθουσα εκδηλώσεων κλπ.

Ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας ΝτίρεΝτάουα κ. Γεώργιος Γεωργαλής, εμφανώς συγκινημένος, ευχαρίστησε όλους για την παρουσία τους στην πόλη, εξαιρέτως δε για την τέλεση της Θείας Λειτουργίας.

Προ της απολύσεως της Θείας Λειτουργίας, τιμήσαμε διά Ευεργετηρίου Αρχιερατικού Γράμματος τον Εντιμ. Πρόεδρο κ. Γεωργαλή για την προσφορά του προς τον Ελληνισμό και την Εκκλησία, καθώς και την Εριτ. κα Ελένη Παπατάκη, η οποία για πολλές δεκαετίες υπήρξε εκείνη που φρόντιζε ανιδιοτελώς και με πολύ αγάπη τον Ιερό Ναό, έως σήμερα στα βαθιά της γεράματα.

Αμέσως μετά την Θεία Λειτουργία, τελέσαμε Τρισάγιο στους τάφους όπισθεν του Ιερού Βήματος, όπου αναπαύονται ο Εφημέριος π. Ιάσωνας Τσολάκος, ο Ευεργέτης Στυλιανός Μπολολάκος και λοιποί.

Ευθύς, έγινε επίσκεψη στο κεντρικό κοιμητήριο της πόλης, όπου τελέσθηκε επιμνημόσυνη δέηση υπέρ αναπαύσεως των ψυχών όλων κεκοιμημένων Ελλήνων.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας, επιστρέψαμε αεροπορικώς στην πρωτεύουσα Αδδίς Αμπάμπα.

Την **Τετάρτη 13 Νοεμβρίου**, από 9:00 έως 10:00 το πρωί, τελέσθηκε Θεία Λειτουργία, προς τιμήν του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, στο Ιερό παρεκκλήσιο του Αγίου Γρηγορίου, εντός του Μητροπολιτικού Οίκου (περιοχή Sedest kilo).

Την **Πέμπτη 21η Νοεμβρίου**, από 9:00 έως 10:00 το πρωί, θα τελέσθηκε Θεία Λειτουργία, προς τιμήν της Υπεραγίας Θεοτόκου και της Εορτής των Εισοδίων Αυτής, στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου, (περιοχή Piassa).

Την **28η Νοεμβρίου 2019**, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, μετά από πρόσκληση του Πρέσβη της Ρουμανίας στην Αδδίσ Αμπάμπα Εξοχ. κ. Vasile Iorgoneanu, συμμετείχε στην επέτειο της Εθνικής Εορτής της Ρουμανίας, κατά την οποία εορτάζεται η ενοποίηση των επαρχιών της χώρας.

Ο Ρουμάνος Πρέσβης ευχαρίστησε τον Σεβασμιότατο για την παρουσία του.

Ο Μητροπολίτης κ. Δανιήλ μετέφερε τις θερμότερες ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β, προς τον ευσεβή Ορθόδοξο Ρουμανικό λαό.

Με ευλάβεια, κατάνυξη και εορταστική μεγαλοπρέπεια, οι Ορθόδοξοι χριστιανοί της Αδδίσ Αμπέμπα, εόρτασαν τον Μέγα Ιεραπόστολο και Φωτιστή της Αιθιοπίας Άγιο Φρουμέντιο, πρώτο Επίσκοπο Αξώμης.

Επίκεντρο της εορτής ο Ιερός Καθεδρικός Κοινοτικός Ναός Αγίου Φρουμεντίου, στο κέντρο της Αιθιοπικής πρωτεύουσας, όπου προεξάρχοντος του οικείου ποιμενάρχη Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ, τελέσθηκε πανηγυρική Αρχιερατική Θεία Λειτουργία.

Παρευρέθησαν, η Εξοχ. Επιτετραμμένη της Ελλάδος κ. Όλγα Τζωρτζάτου, μετά του Διοικητικού Προσωπικού της Ελληνικής Πρεσβείας, ο Εξοχ. Πρέσβης της Σερβίας κ. Alexandar Ristic, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Όλυμπιακός" κ. Αθανάσιος Ρούσσοσ, συνοδευόμενοι από Αξιότιμα μέλη των Δ.Σ. της Κοινότητας και της Ενώσεως, οι Ελλογιμ. Διευθυντές και Καθηγητές των Ελληνικών Εκπαιδευτηρίων της Κοινότητας, μαθητές και μαθήτριες, καθώς και Ορθόδοξοι πιστοί από Ελλάδα, Αιθιοπία, Ρωσία, Ουκρανία, Σερβία και Συρία.

Ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ μετέφερε προς τους πιστούς τις θερμότερες πατρικές ευχές και ευλογίες του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β', ενώ στη συνέχεια αναφέρθηκε στο βίο και την πολιτεία του εορταζομένου Αγίου Φρουμεντίου, ο οποίος είναι ο προστάτης των εν Αιθιοπία Χριστιανών.

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε Αρτοκλασία και σύντομη δέηση υπέρ αναπαύσεως των κτητόρων, ανακαινιστών, δωρητών, ευεργετών και προηγουμένων εφημερίων του Ιερού Ναού, από της κτίσεως αυτού.

Ευθύς αμέσως μετά το πέρας των λατρευτικών εκδηλώσεων παρατέθηκε δεξίωση από την Ιερά Μητρόπολη προς τους παρευρισκόμενους στον προαύλιο χώρο του Ιερού Ναού.

Την **Δευτέρα 23η Δεκεμβρίου 2019**, μετά από πρόσκληση της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης και της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα, επισκέφθηκαν την Αιθιοπική πρωτεύουσα οι Εξοχ. Βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ.κ. Μανώλης Κεφαλογιάννης και Νίκος Ανδρουλάκης, στο πλαίσιο επισκέψεών τους σε Ελληνικές Κοινότητες ομογενών ανά τον κόσμο.

Το πρωί επισκέφθηκαν στο Μητροπολιτικό Μέγαρο τον Σεβασμ. Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ, με τον οποίο συζήτησαν λεπτομερώς θέματα τα οποία αφορούν την παρουσία και δράση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αιθιοπία καθώς και ζητήματα που απασχολούν τον Ελληνισμό. Ο Σεβασμ.κ. Δανιήλ μετέφερε επίσης προς τους Ευρωβουλευτές τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β εν όψει των Χριστουγέννων και του νέου έτους.

Ακολούθως, ο Σεβασμ. συνόδευσε τους υψηλούς επισκέπτες στους χώρους της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα και των Εκπαιδευτηρίων της, όπου τους υποδέχθηκε θερμά το Δ.Σ. της Κοινότητας, προεξάρχοντας του Εντιμ. Προέδρου κ. Δημητρίου Συκά, ο Εξοχ. Επιτετραμμένος της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Νικόλαος Κανλής, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες των σχολείων.

Στη συνέχεια, στην αίθουσα συνεδριάσεων της Κοινότητας πραγματοποιήθηκε σύσκεψη, κατά την οποία έγινε λεπτομερής ενημέρωση για Κοινοτικά και Εκπαιδευτικά ζητήματα που απασχολούν τους ομογενείς της Αιθιοπίας.

Το ενδιαφέρον των κ.κ. Ευρωβουλευτών για τις αγωνίες και τα προβλήματα της ομογένειας ήταν έντονο, ενώ συζητήθηκαν προτάσεις για την επίλυσή τους.

Χαρούμενες παιδικές φωνές ήχησαν σήμερα στο Κέρας της Αφρικής, στην Αδδής Αμπάμπα της Αιθιοπίας, τραγουδώντας μελωδικά τα Κάλαντα και αναγγέλλοντας τη μεγάλη Μητρόπολη των Εορτών, τα **Χριστούγεννα**.

Ορθόδοξοι νέοι και νέες των Ελληνικών Σχολείων της Κοινότητας, χτύπησαν την πόρτα του Επισκοπείου, για να "τα ψάλλουν" στον πνευματικό τους πατέρα,

Σεβασμ. Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ, ο οποίος τους υποδέχθηκε με πολλή χαρά και στοργή.

Ο Σεβασμ. ευχήθηκε να γεννάται συνεχώς ο Χριστός μέσα στις καρδιές όλων των ανθρώπων, κυρίως των νέων ανθρώπων, για να βρίσκουν αληθινό περιεχόμενο και νόημα στη ζωή τους.

Τους μετέφερε δε την Πατρική αγάπη του Πρώτου της Αφρικανικής Ορθοδοξίας και Πνευματικού Πατέρα όλων, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β, ο Οποίος φροντίζει και μεριμνά αδιάκοπα για όλα τα παιδιά της Αφρικής.

Με τη συγκινητική προσέλευση δεκάδων Ορθοδόξων πιστών της Αιθιοπίας, εορτάστηκε μεγαλοπρεπώς η μεγάλη Δεσποτική εορτή των Χριστουγέννων στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπάμπα, στις **25 Δεκεμβρίου 2019**.

Στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου τελέσθηκε πανηγυρική Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, ιεουργούντος του οικείου ποιμενάρχη Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ.

Παρευρέθησαν ο Επιτετραμμένος της Ελλάδος κ. Νικόλαος Κανλής, ο Πρέσβης της Σερβίας κ. Alexandar Ristic, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, μέλη της Παροικίας, εκπαιδευτικοί, σπουδαστές, σπουδάστριες και μαθητές των Ελληνικών Σχολείων και Ορθόδοξοι πιστοί Έλληνες, Αιθίοπες, Ρώσοι, Σέρβοι, Σύριοι και Γάλλοι.

Ο Σεβασμ. ανέγνωσε το Χριστουγεννιάτικο Μήνυμα του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β', το οποίο και διανεμήθηκε προς όλους τους πιστούς.

Αμέσως μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε η ευλογία του Χριστόψωμου, ενώ οι μαθητές έψαλαν τα παραδοσιακά Χριστουγεννιάτικα Κάλαντα.

Β. Έκθεση Πεπραγμένων 2020

Αρχή του νέου έτους και μνήμη του Μεγάλου Ιεράρχου Βασιλείου, **1η Ιανουαρίου 2020**, στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπάμπα.

Με την προσέλευση και συμμετοχή αρκετών Ορθοδόξων χριστιανών, τελέσθηκε στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αρχιερατική Θεία Λειτουργία από τον Σεβασμ. Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ και συλλειτουργό τον Πρωτοσύγκελο της Ιεράς Μητροπόλεως Μ. Αρχιμ. π. Χρυσοστόμου Μπαρμπέρη, με την παρουσία του Εντιμ.

Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημητρίου Συκά, μαθητών και μαθητριών των Σχολείων της Παροικίας.

Ευθύς μετά την απόλυση της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε επίσημη Δοξολογία για το αρχόμενο νέο έτος 2020 και έγινε η κοπή της παραδοσιακής Βασιλόπιτας.

Ο Σεβασμ. τέλεσε δέηση υπέρ του Πνευματικού Ηγέτη και Πατρός των εν τη Αφρική Ορθοδόξων, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β, ευχόμενος ο Κύριος και κατά το νέο έτος, να Τον ενισχύει και ενδυναμώνει στο σημαντικό και πολυεπίπεδο έργο αγάπης που επιτελεί.

Ακολούθως παρατέθηκε μικρή δεξίωση στο αρχονταρίκι του Ναού όπου και έψαλαν τα παιδάκια, τα κάλαντα της πρωτοχρονιάς.

Με πνευματική χαρά και με τη Χάρη του Επιφανέντος Θεού, εόρτασαν μεγαλοπρεπώς τα Θεοφάνεια οι Ορθόδοξοι χριστιανοί στην Αιθιοπία.

Επίκεντρο της εορτής ο Καθεδρικός Ιερός Ναός Αγίου Φρουμεντίου Αδδίς Αμπάμπα, όπου ιεουργούντος του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ τελέσθηκε πανηγυρική Θεία Λειτουργία και Μέγας Αγιασμός.

Παρευρέθησαν, η Εξοχ. Πρόξενος της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Όλγα Τζωρτζάτου, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες του Ελληνικού Κοινοτικού Σχολείου.

Ο Σεβασμ. ευχήθηκε προς όλους τους Ορθοδόξους Αιθίοπες να έχουν το φωτισμό του Παναγίου Πνεύματος στη ζωή και τα έργα τους.

Για πρώτη φορά εφέτος τελέσθηκε στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίς Αμπάμπα πανηγυρική Θεία Λειτουργία, με λειτουργό τον Πανοσιολ. Πρωτοσύγκελο π. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη, με αφορμή την σημερινή Δεσποτική Εορτή των Χριστουγέννων, για τους ακολουθούντες την παράδοση του Ιουλιανού (παλαιού) ημερολόγιου Ομόδοξους αδελφούς Χριστιανούς που κατοικούν στη χώρα.

Στη Θεία Λειτουργία προσήλθαν Ορθόδοξοι από την Αιθιοπία, τη Σερβία (με την παρουσία του Εξοχ. Πρέσβη της Σερβικής Δημοκρατία κ. Alexandar Ristic), τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Λευκορωσία.

Ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ μετέφερε την αγάπη, τις ευχές και ευλογίες του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β, τονίζοντας παράλληλα πως στην δύσκολη εποχή που διανύουμε έχουμε ανάγκη την ενότητα των ανά τον κόσμο Ορθοδόξων, αφού όλοι είμαστε *"μια οικογένεια, κάτω από την κοινή πίστη στον Ιησού Χριστό, τους Αγίους και Πατέρες της Εκκλησίας μας"*.

Ο Σεβασμ. ανακοίνωσε επίσης την πραγματοποίηση Θείας Λειτουργίας και Μεγάλου Αγιασμού, την Κυριακή 19 Ιανουαρίου, για τον εορτασμό των Θεοφανείων κατά το Ιουλιανό ημερολόγιο.

Μετά το πέρας της Λειτουργίας, παρατέθηκε δεξίωση στο Αρχονταρίκι του Ναού.

Την **Τρίτη 14η Ιανουαρίου 2020**, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, μετά από πρόσκληση του Εξοχ. Πρέσβη της Ισπανίας στην Αδδίσ Αμπέμπα κ. Borja Montesino, παρευρέθηκε σε δείπνο προς τιμήν του άρτι αφιχθέντος στην Αιθιοπία Αποστολικού Νούντσιου της Αγίας Έδρας, Σεβασμ. Αρχιεπισκόπου Skálhot κ. Antoine Camilleri, εντός της Ισπανικής Πρεσβείας.

Συνδαιτυμόνες, ο Εξοχ. Πρέσβης της Γαλλίας κ. Frédéric Bontems, η Εξοχ. Πρέσβειρα της Πορτογαλίας κ. Helena Malcata, ο Εξοχ. Πρέσβης της Αυστρίας κ. Roland Hauser με την σύζυγό του κ. Geneviève, ο Θεοφιλ. Ρωμαιοκαθολικός Επίσκοπος του Harar κ. Angelo Pagano, ο Θεοφιλ. Ρωμαιοκαθολικός Επίσκοπος και Γενικός Βικάριος του Meki κ. Abraham Desta, ο Αιδεσμ. Ισπανός Ιερέας π. Ramón Diaz-Guardamino, ο Εντιμ κ. Thibault Lesueur με την σύζυγό του κ. Veronique, Γενικός Διευθυντής της Εταιρίας TOTAL Ethiopia, η Εριτιμ. κ. Elena Moreno και ο Εντιμ. κ. José María Arrespachaga, Αναπληρωτής Επικεφαλής της Ισπανικής Πρεσβείας.

Το πρωί της **15ης Ιανουαρίου**, ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ, συνοδευόμενος από τον Πανοσιολ. Πρωτοσύγκελο της Ιεράς Μητροπόλεως Μ. Αρχιμ. κ. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη και τον Γραμματέα του Εντιμ. κ. George Constantine, επισκέφθηκε την Αποστολική Νουντσιατούρα, προκειμένου να ευχηθεί εκ του σύνεγγυς στον νέο Νούντσιο του Βατικανού Σεβασμ. Αρχιεπίσκοπο Skálhot κ. Antoine Camilleri.

Οι Σεβασμιότατοι Αρχιερείς συζήτησαν θέματα που αφορούν την σύσφιξη των σχέσεων των χριστιανικών εκκλησιών στην Αιθιοπία και την περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας στον ανθρωπιστικό τομέα.

Την **Κυριακή 2 Φεβρουαρίου**, στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπέμπα, τελέσθηκε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία με ιερούργό τον Σεβασ. Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ, προς τιμήν των Τριών επιφανών Αγίων και Θεολόγων, προστατών της Ελληνικής παιδείας, των γραμμάτων και των μαθητών, Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Βασιλείου του Μεγάλου και Γρηγορίου του Ναζιανζηνού.

Τον πανηγυρικό λόγο εκφώνησε η εκπαιδευτικός-θεολόγος του Σχολείου της Ελληνικής Κοινότητας, Ελογιμ. κ. Ευγενία Βραδή.

Με ευλάβεια και προσευχή, η κοινότητα των Ελληνικών Σχολείων της Αδδίσ Αμπέμπα, εόρτασε τους Τρεις Ιεράρχες προστάτες των Γραμμάτων και της Παιδείας,

Βασίλειο, Χρυσόστομο και Γρηγόριο, καθώς επίσης και την Δεσποτική εορτή της Υπαπαντής του Κυρίου.

Επίκεντρο της εορτής ο Καθηδρικός Ναός Αγίου Φρουμεντίου, όπου εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες των σχολείων, προσήλθαν για να τιμήσουν την μνήμη και την προσφορά των Αγίων προς την Παιδεία του Γένους.

Παρευρέθησαν, η Εντιμ. Γενική Πρόξενος της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Όλγα Τζωρτζάτου, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημήτριος Συκάς, Έλληνες πάροικοι, Ορθόδοξοι Αιθίοπες, Αμερικανοί, Σλαβόφωνοι και Αραβόφωνοι χριστιανοί που κατοικούν στην αιθιοπική πρωτεύουσα.

Της Θείας Ευχαριστίας προεξήρχε ο τοπικός ποιμενάρχης, Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, συμμετείχε ο Πανοσιολ. Μέγας Αρχιμ. π. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης, Πρωτοσύγκελος της Ιεράς Μητροπόλεως.

Μετά την Θεία Λειτουργία, πραγματοποιήθηκε η Ακολουθία της Αρτοκλασίας, προσφορά των σχολείων της Κοινότητας.

Επακολούθησε επίκαιρη ομιλία από την Ελλογιμ. εκπαιδευτικό και θεολόγο κ. Ευγενία Βραδή.

Τριήμερη ποιμαντική επίσκεψη στο Τζιμπουτί, πραγματοποίησε ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, στην πνευματική ευθύνη του οποίου υπάγεται η χώρα αυτή της Ανατολικής Αφρικής.

Ο Σεβασμιότατος είχε την ευκαιρία να τελέσει την Θεία Ευχαριστία για τους Ορθοδόξους που διαμένουν στη χώρα και να τους στηρίξει πνευματικά.

Η Θεία Λειτουργία τελέσθηκε στον Κοινοτικό Ιερό Ναό των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, με την παρουσία της Εριτ. Επίτιμης Προξένου της Ελλάδος στο Τζιμπουτί κας Αικατερίνης Στουραϊτή-Μεντζέντιμη, του Εντιμ. Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας κ. Ελευθερίου Γεωργαλή, του Εντιμ. Επίτιμου Προξένου του Καναδά, ιατρού κ. Νικολάου Γεωργαλή, μελών της Ελληνικής Παροικίας και Ορθοδόξων από άλλες χώρες.

Ιδιαίτερη τιμή αποτέλεσε η παρουσία του Σεβασμιότατου Ρωμαιοκαθολικού Επισκόπου Τζιμπουτί, Προέδρου της Caritas και Αποστολικού Διοικητή στη Σομαλία Monseigneur Giorgio Bertin, προς τον οποίο ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ εξέφρασε τις ευχαριστίες του καθώς και τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου κ.κ. Θεοδώρου Β.

Ο Σεβασμ. επισκέφθηκε επίσης το Επίτιμο Προξενείο της Ελλάδος, όπου έγινε θερμά δεκτός από την κ. Πρόξενο κ. Μεντζέντιμη.

Στις **27 Φεβρουαρίου 2020**, συμμετείχαμε στην Εθνική Επέτειο της Δημοκρατίας της Σερβίας, στην Πρεσβεία της στην Αδδίσ Αμπέμπα, μετά από πρόσκληση του Εξοχ. Πρέσβη κ. Alexander Ristic.

Την **Πέμπτη 27η Φεβρουαρίου 2020**, πραγματοποιήθηκε συνάντηση σε πολύ θερμό κλίμα, στην Αδδίσ Αμπέμπα της Αιθιοπίας, μεταξύ του Εξοχ. Ευρωβουλευτού κ. Μαργαρίτη Σχοινά, Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής και του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ.

Παρόντες, η Εξοχ. Επιτετραμμένη της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Βασιλική Σκαλιστήρα, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπέμπα κ. Δημήτριος Συκάς, συνοδευόμενος από Μέλη του Δ.Σ. της Κοινότητας, εκπαιδευτικούς, μαθητές και μαθήτριες των Κοινοτικών Σχολείων.

Οι παρευρισκόμενοι εξέθεσαν και ανέλυσαν στον κ. Αντιπρόεδρο όλα τα ζητήματα που απασχολούν τους Έλληνες Ομογενείς της Αιθιοπίας.

Την **1η Μαρτίου 2020**, Κυριακή της Τυρινής, τελέσθηκε Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, ιερουργούντος του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ, στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου.

Ο Σεβασμιότατος στην ομιλία του τόνισε την σπουδαιότητα της επερχόμενης νηστείας της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και την αξία της για την ψυχοσωματική πρόοδο των πιστών.

Στο τέλος της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε Ιερό Μνημόσυνο για την ανάπαυση των ανθρώπων που έχασαν τη ζωή τους κατά την "επανάσταση υπέρ της αξιοπρέπειας" (revolution of Dignity) της Ουκρανίας, οργανωμένο από την Πρεσβεία της Ουκρανίας στην Αιθιοπία.

Παρευρέθησαν ο Εξοχ. Πρέσβης της Ουκρανίας κ. Anatolii Marynets με τη σύζυγό του.

Ο Σεβασμ. μετέφερε στον κ. Πρέσβη τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας, μετά από πρόσκληση του Εξοχ. Πρέσβη της Ρωσίας στην Αιθιοπία, κ. Evgeny Terekhin, ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ επισκέφθηκε τη Ρωσική Πρεσβεία, προκειμένου να συμμετάσχει στη ρωσική παραδοσιακή αρχαία εορτή "Maslenitsa", κατά την οποία εορτάζεται το τέλος του χειμώνα, το καλωσόρισμα της άνοιξης και η έλευση της νηστείας της Τεσσαρακοστής.

Ο Σεβασμ. μετέφερε στον Εξοχ. Πρέσβη τις θερμές ευχές του Μακαριότατου Πατριάρχου κ.κ. Θεοδώρου Β.

Την **3η Μαρτίου 2020**, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, μετά από πρόσκληση του Μακαριότατου Πατριάρχου Αιθιοπίας κ.κ. Μαθθία, παρευρέθηκε στον Καθεδρικό Ναό Αγίας Τριάδος Αδδής Αμπέμπα, προκειμένου να συμμετάσχει στους εορτασμούς και να ευχηθεί στον εορτάζοντα το 7ο έτος από την ενθρόνιση του Προκαθήμενου της Αιθιοπικής Εκκλησίας.

Ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ μετέφερε στον Προκαθήμενο των Αιθιόπων τις θερμότες αδελφικές ευχές του Παναγιότατου Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου Α και του Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β.

Ο κ.κ. Μαθθίας εξέφρασε εγκάρδιες ευχαριστίες προς τους δύο Ελληνορθόδοξους Προκαθημένους, τον Πρωτόθρονο και Δευτερόθρονο Πατριάρχη, κ.κ. Βαρθολομαίο και κ.κ. Θεόδωρο.

Μετά το πέρας των εκδηλώσεων, ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ συμμετείχε στην επίσημη δεξίωση που παρέθεσε με αφορμή την επέτειό του ο Μακαριότατος κ.κ. Μαθθίας.

Με λαμπρότητα, κατάνυξη και πνευματική χαρά, η Ιερά Μητρόπολη Αξώμης εόρτασε σήμερα, Κυριακή **8 Μαρτίου 2020**, την μεγάλη εορτή του Θριάμβου της Ορθόδοξης Πίστεως, κατά την οποία η Αγία Εκκλησία μας πανηγυρίζει την αναστήλωση των Ιερών Εικόνων, ύστερα από την μεγάλη περίοδο της Εικονομαχίας.

Επίκεντρο του εορτασμού ήταν ο Κοινοτικός Καθεδρικός Ιερός Ναός Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπάμπα, όπου τελέστηκε πανηγυρική Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, ιερουργούντος του οικείου ποιμενάρχη Σεβασμιότατου Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ, με τη συμμετοχή του Εφημερίου του Ναού, Πανοσιολ. Μεγ. Αρχιμ. κ. Χρυσοστόμου Μπαρμπέρη και με την παρουσία ορθοδόξων πιστών από Αιθιοπία, Ελλάδα, Ρωσία, Σερβία, Ουκρανία και Συρία.

Παρευρέθησαν, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες των Σχολείων της Ελληνικής Κοινότητας.

Στο τέλος της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε το καθιερωμένο ετήσιο μνημόσυνο των Μεγάλων Ευεργετών της Ελληνικής Κοινότητας.

Επακολούθησε η λιτάνευση των ιερών Εικόνων πέριξ του Ιερού Ναού, με τους πιστούς να κρατούν τις Ιερές Εικόνες στα χέρια τους, στο τέλος της οποίας ο Σεβασμιότατος ανέγνωσε κατά το έθος, το Συνοδικό της Ορθοδοξίας.

Με ιεροπρέπεια και κατάνυξη, εορτάσθηκε την Γ΄ Κυριακή των Νηστειών της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής, **23 Μαρτίου 2020**, η εορτή της προσκυνήσεως του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού του Κυρίου μας, στην Ιερά Μητρόπολη Αζώμης.

Το πρωί της κυριώνυμης ημέρας της μεγάλης εορτής της Σταυροπροσκυνήσεως, στον Καθεδρικό Κοινοτικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπάμπα, τελέσθηκε Πανηγυρική Αρχιερατική Θεία Λειτουργία ιεουργούντος του Σεβασμιότατου κ. Δανιήλ.

Παρευρέθησαν η Εντιμ. κ. Όλγα Τζωρτζάτου, Επιτετραμμένη της Ελλάδος στην Αιθιοπία, ο Εντιμ. κ. Δημήτριος Συκάς, Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας και αρκετοί Ορθόδοξοι πιστοί.

Εν συνεχεία, πριν την απόλυση της Θείας Λειτουργίας, τελέσθηκε η περιφορά του πανιέρου συμβόλου του Χριστιανισμού στο εσωτερικό του Ναού, τον οποίο και προσκύνησαν, ώστε να λάβουν δύναμη για τη συνέχιση του πνευματικού αγώνα της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Επακολούθησε δέηση για την Εθνική Εορτή της **25ης Μαρτίου**, στο τέλος της οποίας κατετέθησαν δάφνινα στεφάνια εις μνήμην των Ηρώων που αγωνίσθηκαν "υπέρ Πίστεως και Πατρίδος".

Κατά τον Θείο Λόγο ο Σεβασμιότατος Ποιμενάρχης μας αναφέρθηκε εκτενώς στη σημερινή μεγάλη εορτή.

Τέλος, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Δανιήλ, με την ευλογία του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β, χειροθέτησε σε "Πνευματικό" τον Πανοσιολ. Μέγα Αρχιμ. του Θρόνου και Πρωτοσύγκελο π. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη και σε "Αναγνώστη" τον Πρωτοψάλτη του Καθεδρικού Ναού κ. Ιωάννη Γιαννακόπουλο, ευχόμενος καλή διακονία στον Αμπελώνα του Κυρίου, την Εκκλησία Του.

Αναστάσιμος Εσπερινός **στις 22 Απριλίου 2020**, στο Παρεκκλήσιο του Αγίου Γρηγεντίου Επισκόπου Αιθιοπίας, εντός του Μητροπολιτικού Οίκου, προς τιμήν του Αγίου Μεγαλομάρτυρα Γεωργίου του Τροπαιοφόρου.

Μέσα στην διαρκή χαρά που παρέχει η Ανάσταση του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, εορτάσθηκε ο λαοφιλής και παγκόσμιος Άγιος Μεγαλομάρτυρας Γεώργιος ο Τροπαιοφόρος και στην Αιθιοπία.

Η Αναστάσιμη Θεία Ευχαριστία τελέσθηκε στο Ιερό Μητροπολιτικό Παρεκκλήσιο του Αγίου Γρηγεντίου, στην πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπέμπα, χωρίς την παρουσία πιστών λόγω των απαγορεύσεων στη χώρα.

Ιερούργος του Μυστηρίου ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ.

Μετά την απόλυση τελέσθηκε η Χειροθεσία σε Αναγνώστη, ημέρα εορτής του Αγίου του, του ευλαβέστατου κ. Γεωργίου Constantine.

Την Κυριακή του Θωμά, **26η Απριλίου 2020**, στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Φρουμεντίου στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπέμπα, εορτάσθηκε ο Προστάτης, Έφορος και Ιδρυτής του παλαιόφατου Δευτερόθρονου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, ο Άγιος Απόστολος και Ευαγγελιστής Μάρκος.

Μετά το πέρας της Θείας Ευχαριστίας, τελέσθηκε ο Παρακλητικός Κανόνας προς τον Ευαγγελιστή και η Ακολουθία της Αρτοκλασίας.

Ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ τέλεσε δέηση υπέρ ενισχύσεως, διαφυλάξεως και μακροημερεύσεως του 115ου διαδόχου του Ευαγγελιστή Μάρκου, Πνευματικού Πατρός και Ιεραποστόλου της Αφρικανικής Ηπείρου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β. Τέλος, εψάλη ο πολυχρονισμός του Αλεξανδρινού Προκαθημένου.

Την **Τρίτη 26 Μαΐου 2020** στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπέμπα, τελέσθηκε Ιερά Αγρυπνία για την Εορτή της Απόδοσης του Πάσχα.

Στον Ιερό Καθεδρικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου, φωτιστή της Αβησσυνίας, στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπέμπα, εορτάσθηκε η Δεσποτική **Εορτή της Πεντηκοστής**.

Το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας ιερούργησε ο οικείος ποιμενάρχης Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, ενώ συλλειτούργησε ο Πανοσιολ. Πρωτοσύγκελος Μέγας Αρχιμ. του Θρόνου κ. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης.

Αμέσως μετά την Θεία Λειτουργία, τελέσθηκε ο εσπερινός του Αγίου Πνεύματος. Παρέστησαν Ορθόδοξοι πιστοί Έλληνες ομογενείς, Αιθίοπες, Ρώσοι και

Αραβόφωνοι, τηρώντας όλα τα προβλεπόμενα μέτρα υγιεινής και προστασίας κατά της μετάδοσης του Κορονοϊού.

Παρευρέθησαν επίσης, η Εντιμ. Επιτετραμμένη της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Όλγα Τζωρτζάτου και ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίς Αμπέμπα κ. Δημήτριος Συκάς.

Τους θαυμάσιους εκκλησιαστικούς ύμνους της εορτής απέδωσε εξαιρετικά ο Πρωτοψάλτης της Ιεράς Μητροπόλεως, κ. Ιωάννης Γιαννακόπουλος.

Ο Σεβασμ. μετέφερε προς τους παρισταμένους πιστούς τις ευχές και ευλογίες του Αλεξανδρινού Προκαθημένου Μακαριότατου κ.κ. Θεοδώρου Β, ευχόμενος η Χάρις του Παναγίου Πνεύματος να φωτίζει και να στηρίζει κάθε ανθρώπινη ύπαρξη, σε ολόκληρο τον πλανήτη.

Το απόγευμα της **13ης Αυγούστου 2020**, πραγματοποιήθηκε σε κεντρικό ξενοδοχείο του Αργοστολίου, στην Κεφαλονιά, συνάντηση του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αζώμης κ. Δανιήλ με την Εντιμ. Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων και Αρχόντισσα των Εκκλησιών του Αλεξανδρινού Θρόνου κα Ρόδη Κράτσα - Τσαγκαροπούλου.

Ο Σεβασμ. μετέφερε προς την κα Κράτσα τις ευχές και ευλογίες του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β.

Στη συνάντηση αυτή ο Σεβασμ. ενημέρωσε την Περιφερειάρχη για το Ιεραποστολικό έργο του παλαιόφατου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και για τον διαρκή αγώνα του Μακαριότατου, σε ολόκληρη την Αφρικανική Ήπειρο, για την διάδοση και στερέωση της Ορθόδοξης πίστης και την ενίσχυση των Ελληνικών Κοινοτήτων. Επίσης, συζήτησαν για θέματα που αφορούν τις δράσεις της Ιεράς Μητροπόλεως Αζώμης στην Αιθιοπία, το Τζιμπουτί και την Ερυθραία.

Η Περιφερειάρχης εξέφρασε την αγάπη και τον σεβασμό της προς τον Αλεξανδρινό Προκαθήμενο και τον θαυμασμό της για το επιτελούμενο έργο.

Ο Σεβασμ. προσέφερε στην κα Κράτσα, εκ μέρους του Μακαριότατου, ιερά εικόνα του Αγίου Νεκταρίου, προστάτη του Πατριαρχείου, τονίζοντας την επέτειο των 100 ετών από την οσιακή κοίμησή του (1920-2020).

Την **11η Σεπτεμβρίου 2020**, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αζώμης κ. Δανιήλ, πραγματοποίησε επίσκεψη στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος, προκειμένου να συναντηθεί με τον Εξοχ. Υφυπουργό Εξωτερικών, αρμόδιο για θέματα Απόδημου Ελληνισμού, κ. Κώστα Βλάση.

Κατά την συνάντηση, ο Σεβασμ. μετέφερε τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β΄.

Στη συνέχεια συζητήθηκαν θέματα που αφορούν την παρουσία των αποδήμων Ελλήνων στην Αιθιοπία, το Τζιμπουτί και την Ερυθραία. Ο Σεβασμ. ενημέρωσε τον Υφυπουργό για τις δράσεις της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης που αφορούν την ενίσχυση των Ελληνικών Κοινοτήτων στις χώρες αυτές, αναφερόμενος στα χρόνια προβλήματα που αντιμετωπίζουν, στα οποία ζήτησε τη συνδρομή της Ελληνικής Πολιτείας.

Τέλος ευχαρίστησε την Ελληνική Κυβέρνηση για το αμέριστο ενδιαφέρον που επιδεικνύει για τις Κοινότητες των Ελλήνων στην Αφρική.

Την **26η Σεπτεμβρίου 2020**, εορτάζεται μεγαλοπρεπώς με πάνδημη λιτανεία στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπάμπα, στην κεντρική πλατεία Meskel square, η σύμφωνα με το Αιθιοπικό ημερολόγιο εορτή της ευρέσεως του Τιμίου Σταυρού, από τους Έλληνες Ισαποστόλους Αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη.

Μετά από πρόσκληση του Αιθίοπα Πατριάρχη Μακαριότατου κ. Μαθθία προς τον Σεβασμ. Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ, τον Μακαριότατο Πάπα και Πατριάρχη Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεόδωρο εκπροσώπησε, εντολή του απουσιάζοντος Μητροπολίτου, ο Πρωτοσύγκελος και Μέγας Αρχιμ. του Θρόνου Πανοσιολ. κ. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης, συνοδευόμενος από τον γραμματέα της Ιεράς Μητροπόλεως κ. Γεώργιο Constantin.

Ο π. Χρυσόστομος μετέφερε τις αδελφικές πατριαρχικές ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου προς τον Πατριάρχη της Αιθιοπίας.

Την Τρίτη **13 Οκτωβρίου 2020**, η νέα Πρέσβειρα της Ελλάδος στην Αιθιοπία Εξοχ. κ. Άννα Φάρρου, πραγματοποίησε εθιμοτυπική επίσκεψη στον Σεβασμ. Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ, στο Μητροπολιτικό Οίκο, στην Αδδίσ Αμπέμπα.

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε σε άριστο κλίμα και κατ' αυτή έγινε συζήτηση και επισήμανση όλων των δεδομένων δράσης, παρουσίας και ενίσχυσης του Ελληνισμού και της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αιθιοπία και το Τζιμπουτί.

Ο Σεβασμ. μετέφερε στην κ. Φάρρου τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β΄ για επιτυχή θητεία.

Με αισθήματα εθνικής υπερηφάνειας και θρησκευτικής κατάνυξης εορτάσθηκε εφέτος λιτά, λόγω των αυξημένων μέτρων προστασίας από τον

κορωνοϊό, η εθνική επέτειος της **28ης Οκτωβρίου 1940**, στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπέμπα.

Της πανηγυρικής Αρχιερατικής Θείας Λειτουργίας και της επίσημης Δοξολογίας στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου προεξήρχε ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, με την παρουσία της Εξοχ. Πρέσβευς της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Άννας Φάρρου, του Εντιμ. Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπέμπα κ. Δημητρίου Συκά, των εκπροσώπου της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" κ. Χριστίνας Ροβέλια-Λαμπρινίδη και κ. Μαρίας-Σάρρας Αντύπα, των Ελλογιμ. Διευθυντών των Ελληνικών Σχολείων της Κοινότητας, της Ζεκείου Δημοτικής Σχολής κ. Αριστείδη Γιαννακού και του Μίχειου Γυμνασίου-Λυκείου κ. Γεωργίου Κατοπόδη, εκπαιδευτικών, μαθητών και πολλών πιστών Ορθοδόξων ομογενών, Αιθιόπων, Ρώσων, Σέρβων, Καναδών.

Ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ στην ομιλία του μετέφερε την πατρική την αγάπη και τις θερμότερες ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου, Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β΄, ενώ αναφέρθηκε στην σημερινή επέτειο εστιάζοντας στα πολλαπλά και σπουδαία για την εποχή μας ιστορικά μηνύματα που χρειάζεται να πάρουμε όλοι μας, για να ατενίζουμε με ελπίδα το μέλλον του οικουμενικού Ελληνισμού.

Μετά το πέρας της επίσημης Δοξολογίας πραγματοποιήθηκε επιμνημόσυνη δέηση στο προαύλιο του Ιερού Ναού ενώπιον του προσωρινού μνημείου πεσόντων, ενώ ευθύς αμέσως η Εξοχ. Πρέσβης κ. Φάρρου ανέγνωσε το μήνυμα του Εξοχ. Υφυπουργού Εξωτερικών της Ελλάδος κ. Κώστα Βλάση.

Στη συνέχεια, αφού ολοκληρώθηκαν οι θρησκευτικές εκδηλώσεις, παρατέθηκε εορταστική δεξίωση υπό της Ελληνικής Πρεσβείας προς όλους του παρευρισκόμενους.

Εορτάστηκε μεγαλοπρεπώς σήμερα το πρωί, **Κυριακή 8 Νοεμβρίου 2020**, στον Καθεδρικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπέμπα Αιθιοπίας, η μνήμη του εν Αγίοις Πατρός ημών Νεκταρίου επισκόπου Πενταπόλεως.

Η μνήμη του προστάτη του παλαίφατου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής εορτάζεται μετά από προτροπή του Αλεξανδρινού Προκαθημένου Μακαριότατου, Πάπα και Πατριάρχου κ.κ. Θεοδώρου Β΄ σε ολόκληρη την Ήπειρο, αφού εφέτος συμπληρώνονται εκατό χρόνια από την οσιακή Κοίμησή του (1920-2020).

Της Θείας Λειτουργίας προεξήρχε ο Πρωτοσύγκελος της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, Πανοσιολ. Μέγας Αρχιμ. του Θρόνου π. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης, ο

οποίος μετέφερε προς το εκκλησίασμα τις ευχές του οικείου ποιμενάρχη Σεβασμ. Μητροπολίτου κ. Δανιήλ, με την παρουσία της Εριτιμ. κ. Βασιλικής Σκαλιστήρα, εκπροσώπου της Εξοχ. Πρέσβειρας της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Άννας Φάρρου, του Εντιμ. Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπέμπα κ. Δημητρίου Συκά, του Προέδρου της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" Εντιμ. κ. Αθανασίου Ρούσσου, εκπαιδευτικών και μαθητών των Σχολείων της Παροικίας και αρκετών Ορθοδόξων πιστών.

Στο τέλος της Θείας Λειτουργίας τον πανηγυρικό λόγο εκφώνησε η Καθηγήτρια Θεολόγος κ. Ευγενία Βραδή.

Ακολούθως πραγματοποιήθηκε λιτάνευση της Ιεράς Εικόνας του Αγίου Νεκταρίου πέριξ του Καθεδρικού Ναού, κατά την οποία έγινε δέηση υπέρ καταπαύσεως της πανδημίας και ιάσεως των εν ασθενείαις κατακειμένων.

Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής με βαθειά συγκίνηση αναγγέλλει την προς Κύριον εκδημίαν του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Γέροντος Καισαρείας (πρώην Αξώμης) κυρού Πέτρου.

Ο αείμνηστος Μητροπολίτης εκοιμήθη σήμερα, **Τρίτη 24 Νοεμβρίου 2020**, στην Αθήνα.

Η Α. Θ. Μακαριότης ο Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεόδωρος Β΄, ευρισκόμενος σε ποιμαντική επίσκεψη στο Κισούμου της Κένυας, τέλεσε Τρισάγιο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής του μακαριστού Μητροπολίτου κυρού Πέτρου, παρουσία Ιεραρχών του Θρόνου.

Η κηδεία του αειμνήστου Μητροπολίτου θα τελεσθεί την Πέμπτη 26 Νοεμβρίου 2020, μετά την Θεία Λειτουργία, στον Ιερό Ναό Παναγίας Μαρμαριωτίσσης (Χαλανδρίου) και ο ενταφιασμός θα πραγματοποιηθεί στο κοιμητήριο Χαλανδρίου. Την Α.Θ.Μ. θα εκπροσωπήσει ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Πτολεμαΐδος κ. Εμμανουήλ.

Ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ και το πλήρωμα της εν Αιθιοπία Εκκλησίας εκφράζουν θερμότατα συλλυπητήρια προς την οικογένεια του μακαριστού Μητροπολίτου.

Η Ιερά Μητρόπολη Αξώμης και ο Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Δανιήλ, με το άγγελμα της εκδημίας του Σεβασμ. Μητροπολίτη πρώην Αξώμης, Γέροντος Καισαρείας κυρού Πέτρου, συμμετέχοντας στη βαθύτατη θλίψη της Τοπικής Εκκλησίας, αποφάσισαν:

1. Να τελεσθεί Ιερό Μνημόσυνο στον Καθεδρικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπέμπα, την Κυριακή 29 Νοεμβρίου 2020.

2. Να κατατεθεί στέφανος ανθέων στον Ιερό Ναό Παναγίας Μαρμαριωτίσσης κατά την Εξόδιο Ακολουθία.

3. Να κυματίζουν μεσίστιες επί τριημέρου, οι σημαίες σε όλους τους Ιερούς Ναούς στην Αιθιοπία, το Τζιμπουτί και την Ερυθραία, σε ένδειξη πένθους για την κοίμηση του Μητροπολίτου κυρού Πέτρου.

4. Να πραγματοποιηθεί στην Αιθιοπία, με τη συμμετοχή της Ελληνικής Πρεσβείας, της Ελληνικής Κοινότητας, της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" και των Ελληνικών Σχολείων, εκδήλωση μνήμης προς τιμήν του μακαριστού κυρού Πέτρου, στην οποία θα παρουσιαστεί με ευγνωμοσύνη το πολύπλευρο έργο του κατά την 40ετή διακονία του ως Μητροπολίτου Αξώμης.

Πέτρου του «Σεβασμιωτάτου και Θεοπροβλήτου» Μητροπολίτου, Γέροντος Καισαρείας, του από Αξώμης, αιωνία η μνήμη!

Εορτάστηκε σήμερα, **29 Νοεμβρίου 2020**, στην Αδδίς Αμπάμπα της Αιθιοπίας και στον ομώνυμο Καθεδρικό Ναό, η μνήμη του Αγίου Φρουμεντίου, φωτιστή, προσάτη και μεγάλου Ιεραποστόλου της Αβησσυνίας.

Με την τιμητική παρουσία της Ελληνίδας Πρέσβειρας στην Αιθιοπία, Εξοχ. κ. Άννας Φάρρου, της Εριτιμ. Διευθύνουσας του Προξενικού Γραφείου κ. Όλγας Τζωρτζάτου, του Εντιμ. Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας κ. Δημητρίου Συκά, του Εντιμ. Προέδρου της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" κ. Αθανασίου Ρούσσου, Διευθυντών, εκπαιδευτικών και μαθητών των Ελληνικών Κοινοτικών Σχολείων και ολίγων πιστών που προσήλθαν στο Ναό, αφού λόγω της πανδημίας δεν επιτρέπεται η παρουσία πολλών εντός αυτού.

Της Θείας Λειτουργίας προεξήρχε ο Πρωτοσύγκελος της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, Πανοσιολ. Μέγας Αρχιμ. του Θρόνου π. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης.

Προ της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε η Ακολουθία της Αρτοκλασίας ενώ μετά το πέρας Αυτής πραγματοποιήθηκε Ιερό Μνημόσυνο υπέρ αναπαύσεως της ψυχής του μακαριστού Γέροντος Μητροπολίτου Καισαρείας κυρού Πέτρου, του από Αξώμης.

Ο π. Χρυσόστομος μετέφερε προς τους πιστούς και τους φίλους του μεταστάντος Αρχιερέως κυρού Πέτρου, τα συλλυπητήρια του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ.

Αμέσως μετά πραγματοποιήθηκε σύντομη λιτάνευση της Ιεράς Εικόνας του Αγίου Φρουμεντίου και τελέσθηκε δέηση ενώπιον αυτής υπέρ καταπαύσεως της πανδημίας, ενισχύσεως του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, ιάσεως των ασθενούντων και αναπαύσεως των ψυχών πάντων των υπ' αυτής κεκοιμημένων.

Ακολούθως παρατέθηκε κέρασμα στον κήπο έξωθεν του Καθεδρικού Ναού, το οποίο προσέφεραν ο Πρόεδρος και το Δ.Σ. της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός".

Γ. Έκθεση Πεπραγμένων 2021

Την **3^η Ιανουαρίου 2021**, τελέσθηκε το Τεσσαρακονθήμερο Μνημόσυνο μακαριστού Μητροπολίτου Γέροντος Καισαρείας (πρώην Αξώμης) κυρού Πέτρου στην Αιθιοπία.

Στο Ιερό Μνημόσυνο παρευρέθησαν ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπέμπα κ. Δημήτριος Συκάς, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" κ. Αθανάσιος Ρούσσοσ, μέλη της Ελληνικής Παροικίας και πιστοί Ορθόδοξοι χριστιανοί.

Σήμερα **Κυριακή, 17η Ιανουαρίου 2021**, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ ιερούργησε στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπάμπα Αιθιοπίας.

Με την υψηλή παρουσία της Πρέσβειρας της Ελλάδος στην Αιθιοπία Εξοχ. κ. Άννας Φάρρου, του Εντιμ. κ. Δημητρίου Συκά, Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα και πολλών Ορθοδόξων εξ Αιθιοπίας, Ελλάδος, Ρωσίας, Συρίας κá.

Προ του τέλους της Θείας Ευχαριστίας, τελέσθηκε Ιερό Μνημόσυνο για την ανάπαυση της ψυχής του αιμνήστου ευεργέτου Χαραλάμπους Τσιμά.

Ο Σεβασμ. προσέφερε προς την Πρέσβειρα της Ελλάδος και τον Πρόεδρο της Ελληνικής Κοινότητας, εκ προσώπου του Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β, το επίσημο Εορτολόγιο 2021 του παλαίφατου Πατριαρχείου. Στους δε υπολοίπους πιστούς το νέο ημερολόγιο της Ιεράς Μητροπόλεως, ευχόμενος καλή και ευλογημένη παρά Κυρίου χρονιά.

Την Κυριακή **31η Ιανουαρίου 2021**, χοροστατούντος του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ, στον Ιερό Καθεδρικό Κοινοτικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπέμπα, τελέσθηκε η Σύναξη και η εορτή των Αγίων Τριών Ιεραρχών "μεγίστων φωστήρων της τρισηλίου Θεότητας" Βασιλείου του Μεγάλου, Γρηγορίου του Θεολόγου και Ιωάννου του Χρυσοστόμου, προστατών των Ελληνικών γραμμάτων και της Παιδείας.

Στο Ναό παρευρέθησαν η Εξοχ. Πρέσβης της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Άννα Φάρρου, η Διευθύνουσα του Προξενικού Γραφείου της Ελληνικής Πρεσβείας Εριτ. κ.

Όλγα Τζωρτζάτου, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπέμπα κ. Δημήτριος Συκάς, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" κ. Αθανάσιος Ρούσσος, οι διευθυντές, καθηγητές και καθηγήτριες, μαθητές και μαθήτριες των Σχολείων της Ελληνικής Κοινότητας, πολλοί Πάροικοι και Ορθόδοξοι πιστοί που προσήλθαν για να εκκλησιασθούν.

Στο τέλος της Θείας Ευχαριστίας τελέσθηκε Ιερά Αρτοκλασία και δέηση υπέρ της Εκπαιδευτικής και μαθητικής Κοινότητας, ενώ επακολούθησε ομιλία της Ελλογιμ. Θεολόγου- εκπαιδευτικού κ. Ευγενίας Βραδή για τη ζωή και το έργο των Αγίων Ιεραρχών.

Μετά το πέρας της Λειτουργικής Συνάξεως στο Ναό, ο Σεβασμιότατος υποδέχθηκε άπαντες στο Μητροπολιτικό Μέγαρο, όπου πραγματοποιήθηκε η κοπή της πατροπαράδοτης Αγιοβασιλόπιτας της Ιεράς Μητροπόλεως.

Στην ομιλία του μετέφερε τις ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαρ. Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β', ενώ αναφέρθηκε στο νόημα της σημερινής σχολικής εορτής που είναι η σύζευξη και συμπόρευση της Χριστιανικής Πίστες με τα Ελληνικά Γράμματα. Τόνισε, πως οι Τρεις Ιεράρχες βρήκαν θησαυρούς γνώσεως και σοφίας μελετώντας κείμενα των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων και καλούν όλους μας να τους μιμηθούμε παραδίδοντας την κληρονομιά αυτή στα παιδιά μας. Τα σχολεία της Ελληνικής Κοινότητας στην Αιθιοπία και όλοι εμείς, εορτάζουμε σήμερα τη μνήμη τους υποσχόμενοι ότι θα καλλιεργήσουμε και θα διατηρήσουμε τη γλώσσα και τον πολιτισμό μας, αυτόν τον τεράστιο και ανεκτίμητο θησαυρό και κληρονομιά που ονομάζεται Ελληνική Παιδεία. Τέλος, ευχαρίστησε τους Εκπαιδευτικούς για τη μεγάλη προσφορά τους στην Ελληνική παιδεία.

Στην ομιλία της η Ελληνίδα Πρέσβης κα. Φάρρου εξέφρασε την χαρά της για την εκδήλωση της Μητροπόλεως, επισημαίνοντας την σπουδαιότητα και ανάγκη για ομόνοια, ομοψυχία και αλληλεγγύη όλων μας στους παρόντες δύσκολους καιρούς.

Στη συνέχεια παρατέθηκαν εδέσματα και γλυκίσματα προς τους παρευρισκόμενους.

Την ερχόμενη **Κυριακή 14 Φεβρουαρίου 2021**, στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου, προεορτάσθηκε Ιερά Μνήμη του Αγίου Μεγαλομάρτυρα Θεοδώρου του Τήρωνος, ημέρα κατά την οποία άγει τα σεπτά Του ονομαστήρια ο Προκαθήμενος της Αλεξανδρινής Εκκλησίας μας, η Α.Θ.Μ. ο Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεόδωρος Β'.

Μετά το πέρας της Θείας Ευχαριστίας θα τελέσθηκε Δοξολογία και ικετήρια δέηση υπέρ υγείας και μακροημερεύσεως του Πατριάρχου μας, ενώ ευλογήθηκαν οι Άρτοι προς τιμήν του Αγίου Θεοδώρου.

Ακολούθως, στον προαύλιο χώρο του Ιερού Ναού παρετέθη από τον Σεβασμ. Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ κέρασμα προς τους παρευρισκόμενους προς τιμήν του Πατριάρχου.

Για όσους και όσες επιθυμούν να αποστείλουν τις ευχές τους προς τον εορτάζοντα Πατριάρχη μας, θα υπάρχει Ευχτήριο Βιβλίο.

Με την βοήθεια του Θεού, τις πρεσβείες του Αγίου Φρουμεντίου φωτιστή των Αιθίοπων και τις ευχές του Μακαρ. Πατριάρχου μας κ.κ. Θεοδώρου Β΄, η Ιερά Μητρόπολη Αξώμης ξεκίνησε την **μετάφραση των λειτουργικών κειμένων της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας στην Αιθιοπική γλώσσα**, με σκοπό οι Αιθίοπες Ορθόδοξοι πιστοί να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην λατρευτική μας ζωή και να γευτούν τον πνευματικό πλούτο των εκκλησιαστικών κειμένων.

Μέχρι σήμερα δεν είχε γίνει καμιά προσπάθεια μετάφρασης εκκλησιαστικών λειτουργικών και πατερικών κειμένων στην Αμχαρική γλώσσα.

Σε σύντομο χρονικό διάστημα θα έχουμε μεταφρασμένη στα Αμχαρικά την Θεία Λειτουργία, η οποία και θα εκδοθεί.

Επίσης προετοιμάζεται το πρώτο "Ορθόδοξο Προσευχητάριο" καθώς και η βιογραφία του νεοφανούς Αγίου Παϊσίου του Αγιορείτου, ο οποίος είναι πολύ αγαπητός στους Ορθοδόξους Αιθίοπες.

Δημοσιεύουμε σήμερα, με πολύ ικανοποίηση, το "Σύμβολο της Πίστεως" στην Αμχαρική γλώσσα, το οποίο θα απαγγέλλεται κατά την Θεία Λειτουργία!

□□□ □□□□□

□□□ □□□□ □□□□□ □□□□ □□□□□□ □□ □□□□□□ □□□□
□□□□ □□□□ □□□ □□□□□□□

□□□□□ □□□ □□□□ □□ □□□□ □□□□□ □□□ □□□ □□□□□ □□□□
□□ □□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□ □□□□
□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□ □□ □□□ □□□ □□ □□□□
□□□□

□□□□ □□□□□ □□□ □□□□ □□□□ □□□ □□□□□ □□□ □□□
□□□□□□ □□□□□ □□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□

□□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□□□.

□□□□□□ □□ □□□□ □□□□□

□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□ □□□ □□□ □□□□□ □□ □□□□□□
□□□□ □□□□□ □□ □□□□ □□□□□ □□□□ □□□□ □□□□□□ □□□
□□□□□□
□□□□□ □□□ □□□□□ □□□ □□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□
□□□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□ □□□□
□□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□
□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□□□□
□□□□□ □□□□□ □□ □□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□□□□
□□□□□□□□

Στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπάμπα, εορτάσθηκε μεγαλοπρεπώς η Ιερά μνήμη του **Αγίου Θεοδώρου του Τήρωνος**, ημέρα κατά την οποία άγει τα σεπτά ονομαστήρια ο 124ος διάδοχος στο Θρόνο του Αποστόλου και Ευαγγελιστού, Μακαρ. Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεόδωρος Β.

Χοροστατούντος του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ τελέσθηκε η πανηγυρική Θεία Λειτουργία και η ακολουθία της Αρτοκλασίας, με την τιμητική παρουσία της Ελληνίδας Πρέσβειρας στην Αιθιοπία, Εξοχ. κ. Άννας Φάρρου και του Εντιμ. Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπάμπα, κ. Δημητρίου Συκά.

Ο Σεβασμ. εξέφρασε τις εγκάρδιες εόρτιες ευχές του και το βαθύτατο σεβασμό της Τοπικής Εκκλησίας προς τον εορτάζοντα Προκαθήμενο, ενώ άπαντες μετά το πέρας των ακολουθιών έψαλλαν τη "Φήμη" του Μακ. Πατριάρχου.

Ακολούθως, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης και η Ελληνική Κοινότητα παρέθεσαν κέρασμα προς τιμήν του εορτάζοντα Πατριάρχη προς όλους τους παρευρισκόμενους, στον προαύλιο χώρο του Ναού.

Σάββατο των Ψυχών σήμερα, **6 Μαρτίου 2021** και στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Αδδίσ Αμπέμπα, εντός του κοιμητηρίου της Ελληνικής Κοινότητας, τελέσθηκε από τον Πρωτοσύγκελο Πανοσ. Μέγα Αρχιμ. π. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη η Θεία Λειτουργία και η Επιμνημόσυνη δέηση, για την αιώνια ανάπαυση όλων των ψυχών των κεκοιμημένων που αναπαύονται εντός αυτού, αλλά και σε ολόκληρη την περιοχή της Ανατολικής Αφρικής.

Με την παρουσία του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ, της Διευθύνουσας του Προξενικού Γραφείου της Ελληνικής Πρεσβείας στην Αιθιοπία Εριτιμ. κ. Όλγας Τζωρτζάτου, του Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπέμπα Εντιμ. κ.

Δημητρίου Συκά και αρκετών πιστών ομογενών Ελλήνων και Αιθιόπων, οι οποίοι προσκόμισαν "κόλλυβα" εις αιώνια μνήμη των κεκοιμημένων.

Ο Σεβασμιότατος κατά την Επιμνημόσυνη δέηση μνημόνευσε τους προκατόχους του Αρχιερείς, Σεβασμ. κυρούς Χριστοφόρο (Δανηλίδη), Νικόλαο (Θεοδούλου), Μεθόδιο (Φούγια) και Πέτρο (Γιακουμέλο), οι οποίοι υπηρέτησαν και διακόνησαν με αυταπάρνηση και προσφορά επί δεκαετίες στην Ιερά Μητρόπολη Αξώμης.

Επίσης μνημόνευσε ονομαστικά όλους τους κεκοιμημένους χριστιανούς που αναπαύονται στην Αβησσυνιακή γη, τον κτήτορα του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου μακαριστό Βελισσάριο Βελισσαρίου, τους αιμνήστους Προέδρους και ομογενείς των Ελληνικών Κοινοτήτων στην Αιθιοπία, Τζιμπουτί και Ερυθραία και όλους τους ευεργέτες τους.

Η Ιερά Μητρόπολη Αξώμης, συμμετέχοντας στην ιστορική επέτειο και στους εορτασμούς των διακοσίων (200) ετών από την Ελληνική Επανάσταση του 1821, ανακοινώνει την **Λειτουργία «Κέντρου Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού» στην Αδδίσ Αμπέμπα της Αιθιοπίας.**

Το εν λόγω εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε Αιθίοπες, αλλοδαπούς και ομογενείς μη ελληνόφωνους, που πρόκειται να εργασθούν ή να σπουδάσουν στην Ελλάδα και σε άτομα που επιθυμούν να γνωρίσουν την Γλώσσα, την Ιστορία και τον Πολιτισμό της Ελλάδας.

Τα μαθήματα Ελληνομάθειας θα προσφέρονται εντελώς δωρεάν και θα διεξάγονται εντός του Μητροπολιτικού Μεγάρου (περιοχή Sidist kilo), κάθε Πέμπτη και Σάββατο, 5.00 έως 6.30 μ.μ. Η ημερομηνία έναρξης των μαθημάτων θα ανακοινωθεί.

Αιτήσεις υποβάλλονται έως στις 4/4/2021.

Μετά την ολοκλήρωση κάθε επιπέδου εκμάθησης, οι εκπαιδευόμενοι μαθητές ή σπουδαστές θα μπορούν να συμμετάσχουν σε Εξετάσεις Πιστοποίησης Ελληνομάθειας, αναγνωρισμένες από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Με λαμπρότητα, κατάνυξη και πνευματική χαρά, η Ιερά Μητρόπολη Αξώμης εόρτασε σήμερα, **Κυριακή 21 Μαρτίου 2021**, την μεγάλη εορτή του Θριάμβου της Ορθόδοξης Πίστης, κατά την οποία η Αγία Εκκλησία μας πανηγυρίζει την αναστήλωση των Ιερών Εικόνων, ύστερα από την μεγάλη περίοδο της Εικονομαχίας.

Επίκεντρο του εορτασμού ήταν ο Κοινοτικός Καθεδρικός Ιερός Ναός Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπάμπα, όπου τελέστηκε πανηγυρική Αρχιερατική Θεία

Λειτουργία, ιερουργούντος του οικείου ποιμενάρχη Σεβασμιότατου Μητροπολίτου Αζώμης κ. Δανιήλ, με τη συμμετοχή του Εφημερίου του Ναού Πανοσιολ. Μεγ. Αρχιμ. κ. Χρυσοστόμου Μπαρμπέρη και με την παρουσία ορθοδόξων πιστών από Αιθιοπία, Ελλάδα, Ρωσία, Ουκρανία και Συρία.

Παρευρέθησαν, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίς Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες των Σχολείων της Ελληνικής Κοινότητας.

Επακολούθησε η λιτάνευση των ιερών Εικόνων πέριξ του Ιερού Ναού, με τους πιστούς να κρατούν τις Ιερές Εικόνες στα χέρια τους, στο τέλος της οποίας ο Σεβασμιότατος ανέγνωσε κατά το έθος, το Συνοδικό της Ορθοδοξίας.

Με ιεροπρέπεια και κατάνυξη, εορτάσθηκε την Β Κυριακή των Νηστειών της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής, η Εθνική Εορτή του 1821, στην Ιερά Μητρόπολη Αζώμης.

Το πρωί τελέσθηκε στον Καθεδρικό Κοινοτικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου πανηγυρική Θεία Λειτουργία χοροστατούντος του Σεβασμιότατου κ. Δανιήλ.

Παρευρέθησαν η Εντιμ. κ. Όλγα Τζωρτζιάτου, Επιτετραμμένη της Ελλάδος στην Αιθιοπία, ο Εντιμ. κ. Δημήτριος Συκάς, Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας, εκπαιδευτικοί, μαθητές και μαθήτριες των Ελληνικών σχολείων ντυμένοι με παραδοσιακές στολές και αρκετοί Ορθόδοξοι πιστοί.

Κατά την διάρκεια της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε από την Ελληνική Κοινότητα Αδδίς Αμπάμπα το ετήσιο μνημόσυνο των Μεγάλων Ευεργετών της.

Επακολούθησε δοξολογία και επιμνημόσυνη δέηση για την Εθνική Εορτή της 25ης Μαρτίου, στο τέλος της οποίας κατετέθησαν δάφνινα στεφάνια εις μνήμην των Ηρώων που αγωνίσθηκαν "υπέρ Πίστεως και Πατρίδος".

Κατά τον Θείο λόγο ο Σεβασμ. Ποιμενάρχης μας ανέγνωσε μήνυμα του Αλεξανδρινού Προκαθημένου για την επέτειο των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση, ενώ η Επιτετραμμένη ανέγνωσε μήνυμα της Εξοχ. Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Με ιεροπρέπεια και κατάνυξη εορτάσθηκε την Γ΄ Κυριακή των Νηστειών της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής, **4 Απριλίου 2021**, η εορτή της προσκυνήσεως του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού του Κυρίου μας, στην Ιερά Μητρόπολη Αζώμης.

Το πρωί της κυριώνυμης ημέρας της εορτής, στον Καθεδρικό Κοινοτικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίς Αμπάμπα, τελέσθηκε Πανηγυρική Αρχιερατική Θεία Λειτουργία με ιεουργό τον Σεβασμιότατου κ. Δανιήλ.

Παρευρέθησαν, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπέμπα Εντιμ. κ. Δημήτριος Συκάς, και αρκετοί Ορθόδοξοι πιστοί Έλληνες, Αιθίοπες, Ρώσοι, Ουκρανοί και Σύριοι.

Εν συνεχεία, πριν την απόλυση της Θείας Λειτουργίας, τελέσθηκε η περιφορά του πανιέρου συμβόλου του Χριστιανισμού στο εσωτερικό του Ναού, τον οποίο και προσκύνησαν, ώστε να λάβουν δύναμη για τη συνέχιση του πνευματικού αγώνα της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Πραγματοποιήθηκε σήμερα, **10η Απριλίου 2021**, η έναρξη των μαθημάτων του νεοϊδρυθέντος "Κέντρου Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού" της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, στην Αδδής Αμπέμπα της Αιθιοπίας, εντός του Μητροπολιτικού Οίκου.

Η πρώτη ομάδα αποτελείται από πέντε Αιθίοπες σπουδαστές, αποφοίτους πανεπιστημίων και εν ενεργεία φοιτητές, οι οποίοι υπό την καθοδήγηση της συνεργάτιδας της Ιεράς Μητροπόλεως, δασκάλας-μοναχής Στυλιανής Τοπαλίδου θα διδαχθούν ελληνική γλώσσα και πολιτισμό.

Το εσπέρας του **Σαββάτου 15ης Μαΐου 2021**, παραμονής των Εγκαινίων του Ιερού Ναού Αγ. Γεωργίου Αδδής Αμπάμπα, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ τέλεσε την Ακολουθία του Αναστάσιμου Εσπερινού και στη συνέχεια, κατά την τυπικό, κατάρτισε σε αργυρή θήκη τις τρεις μερίδες των μαρτυρικών Λειψάνων, τα Οποία θα εναποτεθούν στο "φυτόν" της Αγίας Τραπέζης του εγκαινιαζόμενου Ναού.

Με την Χάρη του Παναγίου και Πνεύματος και σεπτή ευλογία της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β΄, **την Κυριακή 16η Μαΐου**, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, τέλεσε τα εγκαίνια του ανακαινισμένου από την Ελληνική Κοινότητα Αδδής Αμπάμπα Ιερού Κοιμητηριακού Ναού Αγίου Μεγαλομάρτυρα Γεωργίου του Τροπαιοφόρου, στην πρωτεύουσα της Αιθιοπίας.

Η τελετή ξεκίνησε με την υποδοχή των μαρτυρικών Ιερών Λειψάνων, τα οποία τοποθετήθηκαν στην Αγία Τράπεζα.

Ακολούθως τελέσθηκε ο Όρθρος και στη συνέχεια η Τελετή των Εγκαινίων με την αρμόζουσα τάξη και ευλάβεια.

Τον Σεβασμιότατο πλαισίωσε ο Πανοσιολ. Μέγας Αρχιμανδρίτης και Πρωτοσύγκελος της Ιεράς Μητροπόλεως κ. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης.

Παρευρέθησαν, η Πρέσβης της Ελλάδος στην Αιθιοπία Εξοχ. κ. Άννα Φάρρου, η Εριτιμ. Διευθύνουσα του Προξενικού Γραφείου της Ελλάδος κ. Όλγα Τζωρτζάτου, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς, εκπρόσωποι του Προέδρου της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" κ. Αθανασίου Ρούσσου και αρκετοί Ορθόδοξοι πιστοί Έλληνες, Αιθίοπες, Σύριοι κ.ά.

Ακολούθησε η πρώτη πανηγυρική Αρχιερατική Θεία Λειτουργία επί της εγκαινιασμένης Αγίας Τραπέζης.

Τα ψαλτήριο κόσμησε ο Ιεροψάλτης-Αναγνώστης κ. Ιωάννης Γιαννακόπουλος.

Μετά το πέρας της τελετής των εγκαινίων και της Αρχιερατικής Θείας Λειτουργίας, ο Σεβασμιότατος ευχήθηκε να είναι αιωνία η μνήμη του μακαριστού προκατόχου του, Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κυρού Νικολάου (Θεοδούλου) καθώς και της μακαριστής Παρασκευής (Γανωτάκη) Βελισσαρίου, από τη Λίνδο της Ρόδου, η οποία προσέφερε το 1964 τον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου εις μνήμην του συζύγου της κυρού Βελισσάριου από την Κύμη Ευβοίας. Το οικόπεδο του κοιμητηρίου ήταν δωρεά του Αυτοκράτορα Μενελίκ Β προς τους Έλληνες της Αδδής Αμπάμπα.

Ο Σεβασμιότατος ευχαρίστησε την Ελληνική Κοινότητα για την ανακαίνιση του Ναού καθώς και του κοιμητηρίου γενικότερα, αλλά και όλους τους δωρητές που συνέβαλαν στην πραγματοποίηση των Εγκαινίων.

Σε γεμάτο από τη χαρά και τη Χάρη της Ανάστασης του Κυρίου μας κλίμα, εόρτασαν οι ελάχιστοι Έλληνες και Αιθίοπες Ορθόδοξοι πιστοί, που κατοικούν στην πόλη της **Ντίρε Ντάουα (Dire Dawa)** της ανατολικής Αιθιοπίας, στον Ελληνορθόδοξο Ιερό Ναό Αγίας Τριάδος.

Ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ ιερούργησε με τη Χάρη του Θεού το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, δίδοντας την δυνατότητα στους πιστούς να μεταλάβουν του Κυριακού Σώματος και Αίματος.

Ο Αναστάσιμος παιάνας "Χριστός Ανέστη" εψάλη με λαχτάρα και προσμονή! Άπαντες μετέλαβαν του Ποτηρίου της Ζωής, ζώντας την προσδοκία της Ανάστασης στο παρόν και στο μέλλον!

Το ιερό αναλόγιο διακόνησε ο εκ Συρίας καταγόμενος Αναγνώστης και Γραμματέας της Ιεράς Μητροπόλεως κ. Goerge Constantin.

Ο Σεβασμ. μετέφερε τις ευχές και την πατρική αγάπη του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β΄ στους εναπομείναντες Έλληνες, κ. Γιώργο Γεωργαλή, την αιωνόβια κα. Ελένη, την κα. Ζαχαρούλα και τα δύο νέα παιδιά της παροικίας, τον Γεράσιμο και τον Ιωάννη.

Μετά την Θεία Λειτουργία τελέσθηκε Τρισάγιο στους όπισθεν του Ιερού Βήματος τάφους, όπου αναπαύονται «εν Κυρίω», ο κτήτορας του Ναού και Μέγας Ευεργέτης Στυλιανός Μπολολάκος, οι Αρχιμανδρίτες Γαβριήλ και Ιάσωνας Τσολάκος και ο Παναγιώτης Γεωργαλής.

Την **Τρίτη 8 Ιουνίου 2021**, πραγματοποιήθηκε η τελευταία συνάντηση προ των θερινών διακοπών, των σπουδαστών του Κ.Ε.Ε.Γ. της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης.

Σε αυτή, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Δανιήλ ευχαρίστησε την διδάσκουσα εκπαιδευτικό-μοναχή Στυλιανή Τοπαλίδου καθώς και τους σπουδαστές Nahom Minase (φοιτητή Ιατρικής), Zema Kale Alemu (πτυχιούχο Πολιτικό Μηχανικό), Michael Misrue (φοιτητή Βιοϊατρικής), Eyasu Mekonen (φοιτητή Διαχείρισης Ξενοδοχειακών Μονάδων), Surafel Alemu (πτυχιούχο Ψυχολογίας) και Nickolas Valianatos, για την εξαιρετική έως τώρα συνεργασία και πρόοδο στα μαθήματα Ελληνικών. Μετέφερε δε προς αυτούς την ευαρέσκεια του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου του Β΄ για την εντυπωσιακή πρόοδό τους.

Η αδερφή Στυλιανή έδωσε κατευθύνσεις σπουδών και τις ανάλογες εργασίες για την περίοδο των θερινών διακοπών, ανανεώνοντας την επόμενη συνάντηση του τμήματος κατά τη νέα σχολική χρονιά.

Ο Σεβασμ. παρέθεσε αποχαιρετιστήριο δείπνο προς άπαντες τους συμμετέχοντες στο εστιατόριο της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός".

Σάββατο των Ψυχών σήμερα, **19 Ιουνίου 2021** και στον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Αδδής Αμπέμπα, εντός του κοιμητηρίου της Ελληνικής Κοινότητας, τελέσθηκε από τον Πρωτοσύγκελο Πανοσ. Μέγα Αρχιμ. π. Χρυσόστομο Μπαρμπέρη η Θεία Λειτουργία και η Επιμνημόσυνη δέηση, για την αιώνια ανάπαυση όλων των ψυχών των κεκοιμημένων που αναπαύονται εντός αυτού, αλλά και σε ολόκληρη την περιοχή της Ανατολικής Αφρικής.

Με την παρουσία του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ και αρκετών πιστών ομογενών Ελλήνων και Αιθίοπων, οι οποίοι προσκόμισαν "κόλλυβα" εις αιώνια μνήμη των κεκοιμημένων.

Ο Σεβασμιότατος κατά την Επιμνημόσυνη δέηση μνημόνευσε τους προκατόχους του Αρχιερείς, Σεβασμ. κυρούς Χριστοφόρο (Δανηλίδη), Νικόλαο (Θεοδούλου), Μεθόδιο (Φούγια) και Πέτρο (Γιακουμέλο), οι οποίοι υπηρέτησαν και διακόνησαν με αυταπάρνηση και προσφορά επί δεκαετίες στην Ιερά Μητρόπολη Αξώμης.

Επίσης μνημόνευσε ονομαστικά όλους τους κεκοιμημένους χριστιανούς που αναπαύονται στην Αβησσυνιακή γη, τον κτήτορα του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου μακαριστό Βελισσάριο Βελισσαρίου, τους αιμνήστους Προέδρους και ομογενείς

των Ελληνικών Κοινοτήτων στην Αιθιοπία, Τζιμπουτί και Ερυθραία και όλους τους ευεργέτες τους.

Στον Ιερό Καθεδρικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου, φωτιστή της Αβησσυνίας, στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπέμπα, εορτάσθηκε η Δεσποτική **Εορτή της Πεντηκοστής**.

Το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας ιερούργησε ο οικείος ποιμενάρχης Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, ενώ συλλειτουργήσε ο Πανοσιολ. Πρωτοσύγκελος Μέγας Αρχιμ. του Θρόνου κ. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης.

Αμέσως μετά την Θεία Λειτουργία, τελέσθηκε ο εσπερινός του Αγίου Πνεύματος. Παρέστησαν Ορθόδοξοι πιστοί Έλληνες ομογενείς, Αιθίοπες, Ουκρανοί και Αραβόφωνοι, τηρώντας όλα τα προβλεπόμενα μέτρα υγιεινής και προστασίας κατά της μετάδοσης του Κορονοϊού.

Παρευρέθηκε και ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπέμπα κ. Δημήτριος Συκάς.

Τους θαυμάσιους εκκλησιαστικούς ύμνους της εορτής απέδωσε εξαιρετικά ο Πρωτοψάλτης της Ιεράς Μητροπόλεως, κ. Ιωάννης Γιαννακόπουλος.

Ο Σεβασμ. μετέφερε προς τους παρισταμένους πιστούς τις ευχές και ευλογίες του Αλεξανδρινού Προκαθημένου Μακαριότατου κ.κ. Θεοδώρου Β, ευχόμενος η Χάρις του Παναγίου Πνεύματος να φωτίζει και να στηρίζει κάθε ανθρώπινη ύπαρξη, σε ολόκληρο τον πλανήτη.

Με θρησκευτική κατάνυξη και ευλάβεια προεορτάσθηκε η **Εορτή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού**, στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου, στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπάμπα.

Ιερούργησε ο οικείος ποιμενάρχης Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, ο οποίος στην ομιλία του αναφέρθηκε στην σημασία της διαρκούς παρουσίας του Τιμίου Σταυρού στη ζωή και τα έργα των ανθρώπων.

Κατά το τυπικό της Εκκλησίας μας πραγματοποιήθηκε η Τελετή της Υψώσεως και στη συνέχεια μοιράσθηκαν άνθη, αφού το εκκλησίασμα ασπάσθηκε με ευλάβεια τον Σταυρό του Κυρίου.

Ο Σεβασμ. μετέφερε προς όλους τις θερμές πατρικές ευχές και την αγάπη του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Πάπα και Πατριάρχου κ.κ. Θεοδώρου.

Κυριακή 26η Σεπτεμβρίου 2021. Εορτή της ευρέσεως του Τιμίου Σταυρού (Π.ΗΜ)

Με την παρουσία μας, ως εκπροσώπου της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου και της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου, μεταφέροντας τις ευχές τους προς τον Προκαθήμενο της Αιθιοπικής Εκκλησίας κ.κ. Μαθθία, στην μεγάλη εορτή του Αιθιοπικού Πατριαρχείου, στην κεντρική πλατεία της Αδδής Αμπέμπα.

Με την παρουσία της Α.Ε. της Προέδρου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας κ. Sahle-Work Zewde.

Στο πλαίσιο της προγραμματισμένης ιεραποστολικής επίσκεψης της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β στα κράτη της Ουγκάντας και Τανζανίας, ο Πατριάρχης αφίχθη σήμερα **11η Οκτωβρίου 2021** το πρωί στο Διεθνές αεροδρόμιο Bole της Αιθιοπικής πρωτεύουσας Αδδής Αμπέμπα.

Εκεί τον υποδέχθηκαν ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, η Εξοχ. Πρέσβης της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Άννα Φάρρου και Πανοσιολ. Πρωτοσύγκελος π. Χρυσόστομος Μπαρμπέρης.

Μετά την ολιγόωρη παραμονή του, ο Μακαριότατος αναχώρησε για τον τελικό του προορισμό, την πρωτεύουσα της Ουγκάντας Καμπάλα.

Για δεύτερη ακαδημαϊκή χρονιά, ξεκίνησαν σήμερα **12 Οκτωβρίου 2021**, τα μαθήματα του Κέντρου Ελληνικής γλώσσας και Πολιτισμού, της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, στην Αδδής Αμπέμπα της Αιθιοπίας.

Τα μαθήματα στους ενήλικες Αιθίοπες προσφέρονται εντός του Μητροπολιτικού Οίκου και παρέχονται σε εθελοντική βάση και δωρεάν από την εκπαιδευτικό Μοναχή Στυλιανή.

Σκοπός του Κέντρου είναι η ανάδειξη του θεμελιώδους ρόλου που διαδραμάτισε η ελληνική γλώσσα ανά τους αιώνες, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην εδραίωση τόσο του ευρωπαϊκού όσο και του παγκόσμιου πολιτισμού.

Επίσης, ανακοινώνεται πως σύντομα θα συγκροτηθούν νέες ομάδες εκμάθησης, σε συνεργασία με το Τμήμα Ανθρωπιστικών Επιστημών, Γλωσσικών Σπουδών, Δημοσιογραφίας και Επικοινωνίας (College of Humanities, Language Studies, Journalism and Communication) του μεγαλύτερου τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού ιδρύματος της Αιθιοπίας, του Πανεπιστημίου της Αδδής Αμπέμπα (Addis Abeba University, AAU).

Με αισθήματα εθνικής υπερηφάνειας και θρησκευτικής κατάνυξης εορτάσθηκε σήμερα Κυριακή **31η Οκτωβρίου 2021**, η εθνική επέτειος του "ΟΧΙ της 28ης Οκτωβρίου 1940", στην Αιθιοπική πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπέμπα.

Της πανηγυρικής Αρχιερατικής Θείας Λειτουργίας και της επίσημης Δοξολογίας στον Καθεδρικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου προεξήρχε ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, με την παρουσία της Επιτετραμμένης της Ελλάδος στην Αιθιοπία κ. Βασιλικής Σκαλιστήρα, η οποία ανέγνωσε μήνυμα του Εξοχ. Υφυπουργού Εξωτερικών της Ελλάδος, της Διευθύνουσας του Προξενικού Γραφείου κ. Όλγας Τζωρτζάτου, του Προέδρου της Ελληνικής Κοινότητας Αδδίσ Αμπέμπα κ. Δημητρίου Συκά, του Προέδρου της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" κ. Αθανάσιου Ρούσου, των Ελλογιμ. Διευθυντών των Ελληνικών Σχολείων της Κοινότητας, της Ζεκείου Δημοτικής Σχολής και του Μίχειου Γυμνασίου-Λυκείου, εκπαιδευτικών, μαθητών και πολλών πιστών Ορθοδόξων ομογενών και Αιθιόπων.

Ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ στην ομιλία του μετέφερε την πατρική την αγάπη και τις θερμότατες ευχές του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαρ. Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β΄, ενώ αναφέρθηκε στην σημερινή επέτειο εστιάζοντας στα πολλαπλά και σπουδαία για την εποχή μας ιστορικά μηνύματα που χρειάζεται να πάρουμε όλοι μας, για να ατενίζουμε με ελπίδα το μέλλον του οικουμενικού Ελληνισμού.

Μετά το πέρας της επίσημης Δοξολογίας πραγματοποιήθηκε επιμνημόσυνη δέηση στο προαύλιο του Ιερού Ναού ενώπιον του προσωρινού μνημείου πεσόντων και στη συνέχεια μαθητές και μαθήτριες των σχολείων μας απήγγειλαν επετειακά ποιήματα και τραγούδια.

Αφού ολοκληρώθηκαν οι θρησκευτικές εκδηλώσεις, παρατέθηκε εορταστική δεξίωση υπό της Ελληνικής Κοινότητας προς όλους του παρευρισκόμενους.

Κυριακή 21η Νοεμβρίου 2021, Εορτή Των Εισοδίων Της Υπεραγίας Θεοτόκου. Ετήσιο Μνημόσυνο Μητροπολίτου Κυρού Πέτρου (Γιακουμέλου).

Στον Ιερό Καθεδρικό και Κοινοτικό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδίσ Αμπέμπα, με λειτουργό τον Πρωτοσύγκελο της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, Πανοσιολ. Μ. Αρχιμ. του Αλεξανδρινού Θρόνου κ. Χρυσοστόμου Μπαρμπέρη, τελέσθηκε εντολή του Ποιμενάρχη μας Σεβασμ. κ. Δανιήλ ευρισκομένου στην Δημοκρατία του Τζιμπουτί, το ετήσιο μνημόσυνο του μακαριστού Γέροντος Μητροπολίτου Καισαρείας, του από Αξώμης, κυρού Πέτρου Γιακουμέλου.

Επίσης, προ της Θείας Κοινωνίας, με έγκριση του Μητροπολίτου μας κ. Δανιήλ, τελέσθηκε το Μυστήριο του Χρίσματος στην Ελληνική καταγωγής μαθήτρια του

σχολείου της Κοινότητας κ. Μαρία Νιμά, μετά από προσωπική της αίτηση και επιθυμία να γίνει μέλος της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και του Ελληνορθόδοξου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, με ανάδοχο τον εκπαιδευτικό κ. Γεώργιο Φίλη.

Ολοκληρώθηκε με τη Χάρη του Θεού και την ευλογία της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β΄, η τετραήμερη ποιμαντική επίσκεψη του Σεβασμ. Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ, στην μικρή χώρα της Ανατολικής Αφρικής των 1.500.000 ανθρώπων, την Γαλλόφωνη Δημοκρατία του Τζιμπουτί, η οποία βρίσκεται στην Ερυθρά θάλασσα ανάμεσα στην Ερυθραία, την Αιθιοπία και την Σομαλία. Η Δημοκρατία του Τζιμπουτί απέκτησε την ανεξαρτησία της από τη Γαλλία το 1977, οι πρώτοι Έλληνες εγκαταστάθηκαν το 1884, όταν οι Γάλλοι κατασκεύασαν το λιμάνι και ασχολήθηκαν κυρίως με το εμπόριο, ενώ σήμερα υπάρχει Άμισθο Προξενείο της Ελλάδας και μικρή Ελληνική Κοινότητα.

Ο Σεβασμ. αφίχθηκε στο διεθνές αεροδρόμιο του Τζιμπουτί την **Πέμπτη 18 Νοεμβρίου**, συνοδευόμενος από τον Γραμματέα της Μητροπόλεως Αξώμης κ. Γεώργιο Κωνσταντίν και τον Ορθόδοξο ιεροψάλτη και Διπλωμάτη στην Αφρικανική Ένωση κ. Pascal Ryaye.

Τους υποδέχθηκε ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Τζιμπουτί κ. Ελευθέριος Γεωργαλής. Αμέσως κατευθυνθήκαν προς τον Ιερό Κοινοτικό Ναό των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, όπου τέλεσαν την Ακολουθία του Εσπερινού.

Ο Ιερός Ναός Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης Τζιμπουτί, με τη βοήθεια της Ελληνικής Κοινότητας, εξαιρέτως δε των αδελφών Ελευθερίου και Νικολάου Γεωργαλή, ανακαινίσθηκε εσωτερικά, διότι είχε υποστεί μεγάλες ζημιές από την υπερβολική υγρασία της περιοχής. Ας σημειωθεί πως το κλίμα στην περιοχή είναι πολύ θερμό, φθάνοντας και τους 52 (!) βαθμούς κελσίου. Η Ελληνική Κοινότητα θα προχωρήσει και στην εξωτερική ανακαίνιση του Ναού. Ο Σεβασμ. μετέφερε τις ευχαριστίες του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου προς τους αδελφούς Γεωργαλή για τη φροντίδα και την προσφορά τους προς το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής και την τοπική Εκκλησία.

Την επομένη ημέρα, **Παρασκευή 19 Νοεμβρίου**, στον Κοινοτικό Ιερό Ναό τελέσθηκε από τον Σεβασμ. κ. Δανιήλ Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, με συλλειτουργό τον Αιδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερο π. James Parnell, Αμερικανού στρατιωτικού Εφημερίου (Ταγματάρχη) στο 1-102ο Σύνταγμα Πεζικού της Εθνικής Φρουράς Στρατού, το οποίο εδρεύει στο Τζιμπουτί.

Στη Θεία Λειτουργία εκτός από τα μέλη της Ελληνικής παροικίας, συμμετείχαν Ορθόδοξοι Ρώσοι, Ισπανοί (στρατιώτες), Γεωργιανοί, Κονγκολέζοι, Σύριοι και Τζιμπουτιάνοι, καθώς επίσης προσήλθε και εκπρόσωπος ιερέας του Ρωμαιοκαθολικού Επισκόπου του Τζιμπουτί Σεβασμ. Georgio Bertin με ομάδα πέντε Καθολικών Μοναχών του Τάγματος Caritas.

Το **Σάββατο 20 Νοεμβρίου**, ο Σεβασμ. μαζί με τους συνεργάτες του και τον Πρόεδρο της Κοινότητας, επισκέφθηκαν την παρακείμενη στον Ελληνικό Κοινοτικό Ναό έδρα της Ρωμαιοκαθολικής επισκοπής. Τους υποδέχθηκε ο ιδιαίτερος γραμματέας του Σεβασμ. κ. Γεωργίου. Αμέσως κατευθυνθήκαν προς το σχολείο της Επισκοπής, που αριθμεί 400 μαθητές, διανέμοντας προς όλους τους μικρούς μαθητές αναμνηστικά δώρα και εικόνες της Υπεραγίας Θεοτόκου.

Στη συνέχεια, μετέβησαν στο «Καθολικό Ίδρυμα Κάριτας», όπου μοναχές φιλοξενούν και σιτίζουν παιδιά του δρόμου. Παραδόθηκαν τρόφιμα και δώρα σε όλα τα άστεγα παιδιά. Οι υπεύθυνοι του Ιδρύματος εξέφρασαν την ευγνωμοσύνη τους προς τον Μακαριότατο Αλεξανδρινό Πατριάρχη.

Την **Κυριακή 21 Νοεμβρίου**, τελέσθηκε από τον π. James Parnell, η Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης. Ευθύς αμέσως ο Σεβασμ. επισκέφθηκε για πρώτη φορά το Χριστιανικό Κοιμητήριο του Τζιμπουτί, όπου τέλεσε Τρισάγιο για όλους τους κεκοιμημένους Ορθοδόξους.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ και οι συνεργάτες του επέστρεψαν στην Αιθιοπία.

Ας έχει δόξα το Όνομα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, για την ευλογία της εν λόγω καρποφόρας ποιμαντικής επίσκεψης. Ο «σπόρος» του Ευαγγελίου Του σπάρθηκε στη γη. Εκείνος θα τον φροντίσει, θα τον ποτίσει και θα τον καλλιεργήσει στις ανθρώπινες καρδιές που κατοικούν στην ανατολική εσχατιά της Αφρικής.

Διαδικτυακή συνάντηση του Γ. Γ. Απόδημου Ελληνισμού με τον Μητροπολίτη Αξώμης και το "Κέντρο Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού".

Σε συγκινητικό κλίμα, με ζωηρότατο ενδιαφέρον από όλες τις πλευρές και με ουσιαστική ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών, πραγματοποιήθηκε την **Τρίτη 23 Νοεμβρίου 2021**, η διαδικτυακή συνάντηση του Γενικού Γραμματέα Απόδημου Ελληνισμού & Δημόσιας Διπλωματίας κ. Γιάννη Χρυσουλάκη με νεαρούς Αιθίοπες ελληνικής καταγωγής και Αιθίοπες που αγαπούν την Ελλάδα και επιθυμούν να την γνωρίσουν καλύτερα, μαθαίνοντας την ελληνική Γλώσσα και Ιστορία.

Στη συνάντηση συμμετείχαν σπουδαστές του «Κέντρου Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας & Πολιτισμού», της Ιεράς Μητρόπολης Αξώμης. Το Κέντρο δημιουργήθηκε

με πρωτοβουλία του Σεβασμιότατου Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ και λειτουργεί χάρη στις άοκνες προσπάθειές του. Παρέχει δωρεάν μαθήματα ελληνικής Γλώσσας και Ιστορίας, από την εκπαιδευτικό Μοναχή Στυλιανή, η οποία διδάσκει αφιλοκερδώς.

Ο Γενικός Γραμματέας Απόδημου Ελληνισμού & Δημόσιας Διπλωματίας συνεχάρη θερμότατα τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ και τη Μοναχή Στυλιανή για τη θέρμη, τις πρωτοβουλίες και την προσφορά τους και υποσχέθηκε να στηρίξει το Κέντρο Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας & Πολιτισμού.

Δεδομένου ότι όλοι οι συμμετέχοντες είναι φοιτητές Πανεπιστημίου, με στόχο να εργασθούν ή να σπουδάσουν στην Ελλάδα, ο κ. Χρυσουλάκης τους ενημέρωσε λεπτομερώς για τη δυνατότητα εξασφάλισης υποτροφιών στη χώρα μας και για τα προγράμματα των ελληνικών Πανεπιστημίων, όπως το πρόγραμμα Study in Greece. Επιπλέον ενημέρωσε τα παιδιά για τα προγράμματα της Γ. Γ. Απόδημου Ελληνισμού & Δημόσιας Διπλωματίας με σκοπό την προβολή της ελληνικής Γλώσσας και τα προσκάλεσε στο Πανομογενειακό Συνέδριο το καλοκαίρι στη Θεσσαλονίκη, στο οποίο θα συμμετέχουν νέοι Ομογενείς από όλο τον κόσμο.

Τέλος, συζητήθηκε ενδελεχώς το ζήτημα των προσπαθειών που καταβάλλονται με στόχο τη δημιουργία Έδρας Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Αντίς Αμπέμπα, το μεγαλύτερο Πανεπιστήμιο στην Αιθιοπία. Ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ εξέφρασε την αισιοδοξία του για την επίτευξη του φιλόδοξου αυτού στόχου και ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα για τις επαφές του, με τον τελευταίο να εκφράζει την αμέριστη στήριξή του και να δεσμεύεται για την παροχή κάθε δυνατής βοήθειας.

Ο Σεβασμιότατος έκλεισε ευχαριστώντας τον κ. Χρυσουλάκη για την πρωτοβουλία αυτής της επικοινωνίας, πρωτοβουλία η οποία – όπως υπογράμμισε – αποτελεί απόδειξη για το ενδιαφέρον και την μέριμνα του Γενικού Γραμματέα: «Είμαστε ευγνώμονες. Αισθανόμαστε ότι κάποιος μας φροντίζει» είπε χαρακτηριστικά.

Με ευλάβεια, κατάνυξη και εορταστική μεγαλοπρέπεια, οι Ορθόδοξοι χριστιανοί της Αδδίδς Αμπάμπα, εόρτασαν τον Μέγα Ιεραπόστολο και Φωτιστή της Αιθιοπίας **Άγιο Φρουμέντιο**, πρώτο Επίσκοπο Αξώμης.

Επίκεντρο της εορτής ο Ιερός Καθεδρικός Κοινοτικός Ναός Αγίου Φρουμεντίου, στο κέντρο της Αιθιοπικής πρωτεύουσας. Στην φετινή πανηγυρη προσεκλήθη, τη σεπτή ευλογία του Αλεξανδρινού Προκαθημένου κ.κ. Θεοδώρου Β, ο Θεοφιλ. Επίσκοπος Γκούλου και Ανατολικής Ουγκάντας κ. Σίλβεστρος, ο οποίος χοροστάτησε κατά τον Αρχιερατικό Εσπερινό, ενώ ο οικείος ποιμενάρχης Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, προεξήρχε της πανηγυρικής Αρχιερατικής Θείας Λειτουργίας.

Παρευρέθησαν, η Εξοχ. Πρέσβης της Ελλάδος κ. Άννα Φάρρου, μετά του Διοικητικού Προσωπικού της Ελληνικής Πρεσβείας, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας Αδδής Αμπάμπα κ. Δημήτριος Συκάς, ο Εντιμ. Πρόεδρος της Ελληνικής Αθλητικής Ενώσεως "Ολυμπιακός" κ. Αθανάσιος Ρούσσοσ, καθώς και τα αξιότιμα μέλη των Δ.Σ. της Κοινότητας και της Ενώσεως, οι Ελλογιμ. Διευθυντές και Καθηγητές των Ελληνικών Εκπαιδευτηρίων της Κοινότητας, μαθητές και μαθήτριες, και αρκετοί Ορθόδοξοι πιστοί από Ελλάδα, Αιθιοπία, Ρωσία, Ουκρανία και Συρία.

Ο Σεβασμ. κ. Δανιήλ μετέφερε προς τους πιστούς τις θερμότερες πατρικές ευχές και ευλογίες του Αλεξανδρινού Προκαθημένου, Μακαριότατου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου Β. Τον Θείο λόγο κήρυξε ο Θεοφιλ. κ. Σίλβεστρος ο οποίος αναφέρθηκε στον βίο και την πολιτεία του εορταζομένου Αγίου Φρουμεντίου, ο οποίος είναι ο προστάτης των εν Αιθιοπία Χριστιανών.

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας τελέσθηκε περιφορά της εικόνας του Αγίου Φρουμεντίου πέριξ του Ναού και σύντομη δέηση υπέρ αναπαύσεως των κτητόρων, ανακαινιστών, δωρητών, ευεργετών και προεφημερίων του Ιερού Ναού, από της κτίσεως αυτού.

Ευθύς αμέσως μετά το πέρας των λατρευτικών εκδηλώσεων παρατέθηκε δεξίωση από την Ελληνική Κοινότητα Αδδής Αμπάμπα προς τους παρευρισκόμενους στον προαύλιο χώρο του Ιερού Ναού.

Αρχιερατική Θεία Λειτουργία τελέσθηκε σήμερα Παρασκευή **17 Δεκεμβρίου 2021**, στο παρεκκλήσιο του Αγίου Γρηγεντίου εντός του Μητροπολιτικού Οίκου, στην Αδδής Αμπάμπα της Αιθιοπίας.

Τιμήθηκαν ο Άγιος ένδοξος Προφήτης Δανιήλ και ο εν Αγίοις Διονύσιος αρχιεπ. Αιγίνης ο εκ Ζακύνθου.

Ιερούργησε ο άγων τα ονομαστήρια του Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ, με συλλειτουργό τον Πανοσιολ. Μεγ. Αρχιμ. κ. Χρυσοστόμο Μπαρμπέρη.

Είθε οι πρεσβείες των Αγίων του Θεού Δανιήλ και Διονυσίου, να σκέπουν την οικουμένη και κάθε άνθρωπο που επικαλείται τη Χάρη τους.

Εορτάσθηκε σήμερα Κυριακή **19η Δεκεμβρίου 2021**, η ιερά μνήμη του Αγίου Γρηγεντίου Επισκόπου Αιθιοπίας, με την τέλεση Θείας Λειτουργίας και Αρτοκλασίας, στον Ιερό Καθεδρικό Κοινοτικό Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου Αδδής Αμπάμπα, με λειτουργό τον Πανοσ. Πρωτοσύγκελο π. Χρυσοστόμο Μπαρμπέρη.

Κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας, ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Αξώμης κ. Δανιήλ τέλεσε την χρίση διά του Αγίου Μύρου και την εισδοχή τους στην Ορθόδοξη

Ανατολική Εκκλησία, των τριών τέκνων της ελληνικής καταγωγής οικογενείας Βασιλικής Γιόκαρη-Ντάμπα, δίδοντάς τους τα ονόματα Εμμανουέλα, Μαριάνα και Μελίνα. Στη συνέχεια μετέλαβαν των Αχράντων Μυστηρίων.

(Τέλος της Έκθεσης Πεπραγμένων)

Γίνεται εύκολα αντιληπτό από την ανάγνωση του Βιβλίου Δραστηριοτήτων, στοιχεία του οποίου παρατέθηκαν αυτούσια, ότι το έργο της Μητρόπολης είναι πολυσχιδές αλλά και επαναλαμβανόμενο. Κέντρο της διακονίας της μητροπόλεως αποτελεί η λειτουργική ζωή. Καταβάλλεται προσπάθεια για την όσο το δυνατόν αύξηση της Λατρείας. Είναι προφανές ότι η δραστηριότητα μόνο στον κεντρικό καθεδρικό ναό του Αγίου Φρουμεντίου, αφενός περιορίζει τοπικά την παρουσία της μητρόπολης και αφετέρου θέτει σε κίνδυνο τον έλεγχο των υπόλοιπων ιερών ναών. Πάντοτε υπάρχει ο κίνδυνος, οι κλειστοί ναοί να ζητηθούν από τους κρατικούς φορείς για να αλλάξουν χρήση. Για το λόγο αυτό γίνονται ιεροπραξίες στους ιερούς ναούς της Ντίρε Ντάουα, του Τζιμποντί, αλλά και στον κοιμητηριακό ναό του Αγίου Γεωργίου στην Αδδής Αμπέμπα σε πολύ τακτικά διαστήματα, ιερουργώντας ως απλού ιερέως του Μητροπολίτου κ. Δανιήλ.

Η ποιμαντική δραστηριότητα έχει κέντρο την ελληνική κοινότητα της Αντίς Αμπέμπα και ιδιαίτερα τα σχολεία και το οικοτροφείο της. Μπορούμε να πούμε ότι, όταν δεν υπάρχουν άλλες υποχρεώσεις, ο μητροπολίτης Αξώμης δίνει καθημερινό παρών στον τόπο των δραστηριοτήτων και του μόχθου του ποιμνίου του. Με τον τρόπο αυτό γνωρίζει εκ του σύνεγγυς τα προβλήματα και τις ανάγκες των πιστών και στηρίζει με όποιο μέσο είναι διαθέσιμο την επίλυση και την ανακούφισή τους. Από την άλλη πλευρά, η κοινότητα δίνει αδιάλειπτα το παρών με τα μέλη της και τους μαθητές της, στην Κυριακάτικη θ. Λειτουργία στον ιερό ναό του Αγίου Φρουμεντίου. Η συνεργασία τοπικής εκκλησίας και κοινότητας διατηρεί και τις εθνικές και λαογραφικές παραδόσεις του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας σε αυτό το ζεστό και φιλόξενο μέρος της αφρικανικής ηπείρου. Στο ποίμνιο περιλαμβάνονται και τα μέλη των διπλωματικών αποστολών ομόδοξων λαών οι οποίοι εξυπηρετούνται στις πνευματικές και εκκλησιαστικές ανάγκες τους από τη μητρόπολη, διότι οι δικές τους εκκλησίες δεν έχουν παρουσία στη χώρα. Στενή και ζεστή σχέση έχει δημιουργηθεί με τα μέλη των διπλωματικών αποστολών, της Σερβίας, της Ρωσίας και της Ουκρανίας.

Σημαντικό στοιχείο της παρουσίας της μητροπόλεως Αξώμης στην Αιθιοπία είναι και η συνεργασία με τις αιθιοπικές κυβερνητικές και δημοτικές αρχές, την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αιθιοπίας (Κοπτική εκκλησία), τις υπόλοιπες χριστιανικές εκκλησιαστικές κοινότητες στη χώρα (κυρίως τη Ρωμαιοκαθολική), και το σύνολο

των διπλωματικών αποστολών της Δύσης (Ευρώπη και Αμερική) στην Αδδίσ Αμπέμπα. Στη σκιά των εθιμοτυπικών και εορταστικών συναντήσεων δημιουργούνται σχέσεις καλής θελήσεως και δίδεται ορθόδοξη χριστιανική μαρτυρία σε μια μεγάλη σε πληθυσμό και σε πολιτική και πολιτισμική σημασία περιοχή της Αφρικής. Ο Πατριάρχης Αιθιοπίας παραδοσιακά για λόγους ιστορικούς δίνει την τιμητική πρωτοκαθεδρία στις μεγάλες γιορτές του εορτολογίου τους στον μητροπολίτη Αζώμης, ως εκπρόσωπο του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, αναγνωρίζοντας με τον τρόπο αυτό τη συμβολή στον εκχριστιανισμό της Αιθιοπίας, του Πατριάρχη Αθανασίου και του Φρουμέντιου.

3.3 Προβλήματα, προκλήσεις και ευκαιρίες για τη χριστιανική μαρτυρία στη σύγχρονη Αιθιοπία.

Η ελληνική παρουσία στην Αιθιοπία στη σύγχρονη εποχή ξεπερνά τα εκατό χρόνια ζωής και μόχθου. Το μεγαλύτερο πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει σήμερα ο ελληνισμός στην Αιθιοπία είναι η γήρανση του πληθυσμού στα μέλη της ελληνικής παροικίας. Ο αριθμός των νέων ανθρώπων μειώνεται. Το σχολείο κατά την πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας αριθμούσε 120 μαθητές, την δεύτερη 80 μαθητές και κατά τη δεκαετία που διανύουμε απαριθμεί μόλις 45 μαθητές σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια. Κατά το έτος 2021 δεν λειτουργεί πλέον το Δημοτικό και το Γυμνάσιο λόγω έλλειψης μαθητών. Μαζί με τους μαθητές μειώνονται και οι εκπαιδευτικοί, διότι το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας στέλνει κάθε τριετία όλο και λιγότερους εκπαιδευτικούς, εφόσον μειώνεται ο μαθητικός πληθυσμός. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί έφερναν στην Αντίς Αμπέμπα και τις οικογένειες τους, οι οποίες με την παρουσία τους ενίσχυναν τη ζωή της κοινότητας. Τα παιδιά τους εγγράφονταν και παρακολουθούσαν μαθήματα στα ελληνικά σχολεία της παροικίας. Η παρουσία αυτών των παιδιών και το υψηλότερο επίπεδο μάθησης στο οποίο βρίσκονταν, υποβοηθούσε και τα υπόλοιπα ιθαγενή παιδιά της τάξης να ανεβάσουν το επίπεδο τους.

Η ελληνική παροικία στην Αιθιοπία εμφανίστηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα με λιγοστά διασπαρμένα μέλη στην πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα, την πόλη Ντίρε Ντάουα η οποία βρίσκεται στο μέσον του σιδηροδρομικού δικτύου Τζιμπουτί-Αντίς Αμπέμπα και την ύπαιθρο προς βορά και προς νότο. Έφτασε στο απόγειο της πληθυσμιακά και οικονομικά στις τρεις δεκαετίες μετά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο επί αυτοκρατορίας του Haile Selassie Α'. Αριθμούσε τότε περί τις τρεις χιλιάδες ανθρώπους και αποτελούσε ικανό στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της πρωτεύουσας, η επιρροή της δε έφτασε μέχρι και το αυτοκρατορικό παλάτι. Η αντίστροφη μέτρηση και η φθορά, άρχισε μετά την επανάσταση του 1974, την ανατροπή του αυτοκράτορα Haile Selassie Α' και το νέο καθεστώς, το οποίο επέδειξε εχθρότητα εναντίον των ξένων κοινοτήτων. Το καθεστώς δήμευσε τις περιουσίες των ξένων, μη εξαιρουμένων των Ελλήνων, οι περισσότεροι των οποίων αναγκάστηκαν

να επιστρέψουν στην πατρίδα η να συνεχίσουν την ξενιτειά τους σε άλλα μέρη του κόσμου. Οι περίπου τετρακόσιοι εναπομείναντες Έλληνες, κυρίως παιδιά μικτών γάμων με Αιθίοπες καθώς και ορισμένοι οι οποίοι έμειναν με την ελπίδα να διεκδικήσουν την επιστροφή των περιουσιών, ήταν φυσικό να υποστούν την γήρανση και την πληθυσμιακή και οικονομική εξασθένηση. Η πίεση από τη νέα πολιτική κατάσταση είχε σαν αποτέλεσμα τη συσπείρωση των μελών γύρω από το σχολικό συγκρότημα, την όμορη Ελληνική Αθλητική Λέσχη «Ζορμπάς» και την εκκλησία του αγίου Φρουμεντίου. Οι ντόπιοι αναγνωρίζουν και αποκαλούν την περιοχή των σχολείων και της λέσχης ως Greek compound. Η σημαντική μείωση του μεγέθους της παροικίας φάνηκε ακόμη περισσότερο κατά τη νέα χιλιετία με αποτέλεσμα σήμερα να μην ξεπερνά τους διακόσιους ανθρώπους συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών και διπλωματικών υπαλλήλων. Η φθίνουσα τάση του πληθυσμού της ελληνικής κοινότητας δεν φαίνεται αυτή τη στιγμή τουλάχιστον, ικανή να ανατραπεί.

Η μητρόπολη Αξώμης για να αντιμετωπίσει την περαιτέρω μείωση του ποιμνίου της, απευθύνει την πρόταση της σε ντόπιους πιστούς, με σκοπό αρχικά να βρει και να χειροτονήσει ντόπιους διακόνους και πρεσβυτέρους ώστε να επανδρώσει όλους τους ναούς δικαιοδοσίας της, στην Αδδίσ Αμπέμπα, τη Ντίρε Ντάουα, το Τζιμπουτί και την Ερυθραία. Προετοιμάζεται με αργούς ρυθμούς είναι η αλήθεια, η μετάφραση προσευχηταρίου στην Αμχαρική γλώσσα, με σκοπό να εκδοθεί και να μοιραστεί κατά χιλιάδες στον ντόπιο πληθυσμό. Τα μεταφραστικά προβλήματα εντοπίζονται στο γεγονός ότι η Αμχαρική γλώσσα έχει 80 διαφορετικές διαλέκτους, οι οποίες ομιλούνται κατά περιοχές. Το αρχαίο αλφάβητο γκέζ (ge'ez) έχει συνολικά 360 γράμματα η αντιστοίχιση των οποίων με την ελληνική γεννά δυσκολίες.³⁰⁵ Η χρήση της Αγγλικής αντί της Αμχαρικής θα υποβοηθούσε, δεν θα έλυne όμως το ζήτημα της πρωτογενούς επικοινωνίας με τους Αιθίοπες. Ήδη κατά τη θ. Λειτουργία διαβάζονται ορισμένες ευχές στην αγγλική και την αιθιοπική γλώσσα χάριν της πολυμορφίας του ποιμνίου. Ο Μητροπολίτης Αξώμης καταβάλλει και ο ίδιος επιμελή προσπάθεια να κατανοήσει και να ομιλήσει σιγά-σιγά την αιθιοπική γλώσσα, με στόχο την αμεσότερη επικοινωνία με τον ντόπιο πληθυσμό και μια πιο αποτελεσματική ιεραποστολική δράση. Είναι σε εξέλιξη τα τελευταία δύο εκπαιδευτικά έτη και η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από Αιθίοπες φοιτητές, νέους και νέες στο πλαίσιο του προγράμματος «Ελληνική Γλώσσα και Πολιτισμός» του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού της μητρόπολης Αξώμης.

Η ιεραποστολική δραστηριότητα στην Αιθιοπία έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Αφρικής. Ο Ευαγγελικός λόγος κηρύχθηκε από τον 4^ο αιώνα όταν οι Αιθίοπες δέχθηκαν το χριστιανισμό, με αποτέλεσμα σήμερα το 60% περίπου του πληθυσμού να είναι Αιθίοπες χριστιανοί. Η Αιθιοπική Ορθόδοξη Εκκλησία είναι η μεγαλύτερη από τις προ-χαλκηδόνιες (ανατολικές - Oriental)

³⁰⁵ Cristine Chailot, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, (Paris: Inter-Orthodox Dialogue, 2002), 108.

χριστιανικές εκκλησίες. Είναι μία από τις λίγες χριστιανικές εκκλησίες στην Αφρική η οποία προϋπάρχει ιστορικά, του αποικιακού θεσμού. Για το λόγο αυτό οι Αιθίοπες είναι ιδιαίτερα υπερήφανοι, όπως και για το γεγονός ότι δεν γνώρισαν ουδέποτε στην ιστορία τους τον αποικιοκρατικό αυταρχισμό. Οι Αιθίοπες πιστοί της Ορθόδοξης Κοπτικής Εκκλησίας δυσκολεύονται να κατανοήσουν τις δογματικές διαφορές, γι' αυτό και προτιμούν να τις αγνοούν. Σε σχετικές συζητήσεις με Έλληνες, επαναλαμβάνουν απλοϊκά, «μα και εμείς χριστιανοί είμαστε».

Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχει αυξηθεί στην Αιθιοπία η παρουσία και ιεραποστολική δραστηριότητα των προτεσταντικών ομολογιών. Η διείσδυση των προτεσταντών στην Αιθιοπία έχει ως κάλυψη τις κοινωνικές, οικολογικές και διάφορες αλληλέγγυες δράσεις. Προγράμματα με κοινωνικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα προτείνονται στην Αιθιοπική κυβέρνηση, μέσω ευρωπαϊκών, αμερικανικών ή αυστραλιανών Ιδρυμάτων και Οργανώσεων. Με θεματολογία η οποία αφορά τις ανάγκες της γυναίκας, των παιδιών, τη φτώχεια και το περιβάλλον οι προτεσταντικές κοινότητες εισέρχονται μαζικά στη χώρα και ουσιαστικά επιχειρούν προσηλυτισμό, με τη βοήθεια μεγάλων οικονομικών πόρων τους οποίους διαθέτουν και χρησιμοποιούν για το σκοπό αυτό. Πολλοί Αιθίοπες πλέον μιλούν απροκάλυπτα για την «ιεραποστολή του ποδήλατου», υπονοώντας ότι οι προτεσταντικοί κύκλοι επιχειρούν να πλησιάσουν τους Αφρικανούς με ευτελούς αξίας δώρα, όπως έκαναν οι πρόγονοι τους παλαιότερα στην αμερικανική ήπειρο. Γεγονός όμως παραμένει, ότι η Αιθιοπία διαφέρει στο ζήτημα της ιεραποστολής από τις άλλες αφρικανικές χώρες. Διαθέτει ισχυρό ιστορικό και εκκλησιαστικό υπόβαθρο, ενώ οι άλλες χώρες έχουν μεγάλους πληθυσμούς οι οποίοι πιστεύουν στις αρχαίες πατροπαράδοτες δοξασίες και δίνουν χώρο στις χριστιανικές ιεραποστολικές δράσεις, να εργαστούν το σπόρο του ευαγγελίου, ευκολότερα. Στην Αιθιοπία το ευαγγέλιο κηρύχθηκε ήδη από τον 4^ο αιώνα, για αυτό οι χριστιανικές Εκκλησίες δίνουν τη μαρτυρία τους μέσα από τη συνεργασία με την Ορθόδοξη Κοπτική Εκκλησία και το επίσημο Αιθιοπικό κράτος, το οποίο παρακολουθεί με προσοχή κάθε εξωτερική παρουσία και δραστηριότητα στη χώρα.

Το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας έχει επισκοπές σε όλη την Αφρική και προωθεί την ορθόδοξη μαρτυρία σε όλη την αφρικανική ήπειρο. Αναπτύσσει σχέσεις με τους λαούς των παραδοσιακών αφρικανικών θρησκειών. Με τη μεγάλη Εκκλησία των Κοπτών διατηρεί ανοικτό δίαυλο επικοινωνίας και θερμές σχέσεις. Ο Πατριάρχης Πέτρος Ζ' (1949-2004) στο 12^ο Διεθνές συνέδριο «Άνθρωποι και θρησκείες», το οποίο πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1998, ανέφερε χαρακτηριστικά: «*Το Ορθόδοξο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής αποβλέπει στο Διάλογο. Επιδιώκει και ενθαρρύνει αυτόν*». Ο νυν Πατριάρχης Θεόδωρος Β' συνεχίζει προς την κατεύθυνση του διαλόγου, της καταλλαγής και της ειρηνικής συνύπαρξης των

λαών.³⁰⁶ Η χριστιανικότητα των Αιθίοπων έχει ελληνικές ρίζες, γι' αυτό έγιναν κατά καιρούς προσπάθειες για την ένωση των δύο Εκκλησιών, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Ωστόσο οι σχέσεις ανάμεσα στην Αιθιοπική Ορθόδοξη Εκκλησία και τα ελληνορθόδοξα πατριαρχεία είναι στενές και οι επαφές συχνές.³⁰⁷ Στην Αντίς Αμπέμπα λειτουργεί Συμβούλιο Χριστιανικών Εκκλησιών της Αιθιοπίας, στο οποίο η ελληνορθόδοξη μητρόπολη δεν συμμετέχει, διότι προσκαλείται το Ορθόδοξο Αιθιοπικό Πατριαρχείο.

Η μητρόπολη Αξώμης παραδοσιακά αλλά και ιστορικά διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με το Ορθόδοξο Πατριαρχείο Αιθιοπίας (κοπτικό). Ο προκαθήμενος της Αιθιοπικής Εκκλησίας κ. Μαθθίας σε όλες τις μεγάλες εορτές τους προσκαλεί εκπροσώπους των άλλων Εκκλησιών οι οποίες βρίσκονται στη χώρα. Στην τιμητική θέση δίπλα και δεξιά του τοποθετείται σύμφωνα κατά την εθιμοτυπική παράδοση ο εκάστοτε μητροπολίτης Αξώμης. Αλλά και πέρα από την εθιμοτυπία και την εκκλησιαστική διπλωματία ο κ. Μαθθίας επιδεικνύει πάντοτε θερμά αισθήματα προς τους εκπροσώπους της Ορθόδοξης Εκκλησίας και της ελληνικής κοινότητας της Αντίς Αμπέμπα. Συνεχίζει με τον τρόπο αυτό την παράδοση του προκατόχου του Παύλου, ο οποίος έτρεφε αδερφικά αισθήματα και συνεργάστηκε αρμονικά με τον μακαριστό Γέροντα Αξώμης, Πέτρο Γιακουμέλο, από το 1992 μέχρι την κοίμησή του το 2012. Δεν ξεχνούν οι Αιθίοπες Πατριάρχες ότι ο μητροπολίτης Νικόλαος, τους βοήθησε για να γίνει αυτοκέφαλο το Ορθόδοξο Πατριαρχείο Αιθιοπίας, το 1959. Μέχρι τότε η κοπτική εκκλησία της Αιθιοπίας βρισκόταν βρισκόνταν στη δικαιοδοσία της κοπτικής εκκλησίας της Αιγύπτου και ο επικεφαλής της Αιθιοπικής Εκκλησίας ήταν ο Αιγύπτιος Κόπτης Πατριάρχης. Ο Νικόλαος λειτουργούσε ως άτυπος σύμβουλος επί των εκκλησιαστικών θεμάτων του αυτοκράτορα της Αιθιοπίας, Haile Sellasie. Ο αυτοκράτορας έτρεφε ιδιαίτερη εκτίμηση στη σοφία και την εμπειρία του Νικόλαου και του είχε μεγάλη εμπιστοσύνη. Μια από τις προτάσεις του ήταν Αιθίοπες μαθητές να αποκτήσουν την Ελληνική Παιδεία, ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε Θεολογικές Σχολές στην Ελλάδα και κατά την επιστροφή τους, να τοποθετηθούν Επίσκοποι της Αιθιοπικής Εκκλησίας. Για το σκοπό αυτό, η Μητρόπολη έδωσε μεγάλο αριθμό υποτροφιών σε συνεργασία με την Ελληνική κυβέρνηση.

Οι Αιθίοπες τρέφουν αγαθά αισθήματα προς τους Έλληνες και τους εμπιστεύονται σε σχέση με τους υπόλοιπους ξένους οι οποίοι δραστηριοποιούνται στη χώρα τους. Για το λόγο αυτό έχουν καλή διάθεση να γνωρίσουν την ορθόδοξη πίστη. Η καλή μαρτυρία της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην Αιθιοπία ενισχύεται διαχρονικά και από την κοινωνική και οικονομική παρουσία των μελών της ελληνικής παροικίας. Οι Έλληνες στην Αιθιοπία ζουν και εργάζονται με μόχθο και αξιοπρέπεια και σεβασμό προς τη χώρα και το λαό που τους φιλοξενεί και την επέλεξαν για δεύτερη πατρίδα

³⁰⁶Γρηγόριος Ζιάκας, Αγγελική Ζιάκα, *Διαθρησκευτικός Διάλογος*, (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΠΑΜΑΚ, 2016), 441.

³⁰⁷Σαράντος Καργάκος, *Αιθιοπία Αβησσυνία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012), 92.

τους. Είναι άποψη κοινής αποδοχής ότι οι Αιθίοπες ξεχωρίζουν τους Έλληνες και τους θεωρούν φίλιο λαό και δεν τους κατατάσσουν συλλήβδην στους Ευρωπαίους ή όπως τους αποκαλούν με ένα τόνο υποτίμησης, «φαράντσι». Δεν είναι τυχαίο ότι το Αγγλόφωνο σχολείο της ελληνικής κοινότητας θεωρείται από τα καλύτερα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αιθιοπία. Η πολιτική και οικονομική ελίτ της πρωτεύουσας επιλέγει και στέλνει τα παιδιά τους να φοιτήσουν στο συγκεκριμένο σχολείο με αποτέλεσμα σήμερα το σχολείο να αριθμεί 1.500 μαθητές και να κερδίζει την καθολική αναγνώριση για το υψηλό επίπεδο των εκπαιδευτικών υπηρεσιών του.

Η ορθόδοξη μαρτυρία στην πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα διατηρεί το δυναμισμό της παρά τις αντιξοότητες, δεν συμβαίνει όμως το ίδιο στην υπόλοιπη χώρα. Στις ιστορικές περιοχές στα βόρεια της Αιθιοπίας, στην Αξούμ του Αγίου Φρουμέντιου και στη θρησκευτική πόλη και παλιά πρωτεύουσα, Γκοντάρ η παρουσία Ορθοδόξων είναι ανύπαρκτη. Όμως και στη Ντίρε Ντάουα η κατάσταση είναι δύσκολη. Η άλλοτε ισχυρή ελληνική κοινότητα των 300 μελών έχει συρρικνωθεί σε 5 μέλη, τα οποία προς το παρόν διατηρούν την ενορία της Αγίας Τριάδας και την ελληνική κοινότητα ανοικτή, με βοήθεια βέβαια και οικονομική ενίσχυση από την παροικία της πρωτεύουσας. Στην ίδια κατάσταση με τη Ντίρε Ντάουα βρίσκεται η ορθόδοξη ενορία στην επαρχία του Τζιμπουτί. Ο μητροπολίτης Αξώμης δεν συνάντησε σχετικά πρόβλημα κατά τις επισκέψεις του εκεί, την περίοδο 2019-2021. Δυστυχώς δεν συμβαίνει το ίδιο στην άλλη επαρχία της μητροπόλεως Αξώμης, την Ερυθραία. Η Ερυθραία από έτος 1993 όταν και απέκτησε την ανεξαρτησία της από την Αιθιοπία διατελεί σε καθεστώς πολιτικής ανωμαλίας. Το πολιτικό κατεστημένο της Ερυθραίας έχει επιβάλλει στη χώρα ισλαμικό προσανατολισμό, παρά το γεγονός ότι οι Μουσουλμάνοι, αποτελούν τη μειοψηφία του πληθυσμού. Οι διώξεις κατά του κοπτικού πληθυσμού είναι συνεχείς και πολλές φορές οδηγούν σε σφαγές και φανατισμό. Η ελληνική παροικία της Ερυθραίας, με ιστορία ενός περίπου αιώνα, γνώρισε την ακμή της στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, όταν έφτασε να αριθμεί 400 περίπου μέλη.

Στην πρωτεύουσα Ασμάρα βρίσκεται η Ελληνική Κοινότητα με 20 περίπου μέλη και σημείο αναφοράς τον ιερό ναό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Στην πόλη Κερέν (Keren), όπου τώρα πια δεν διαμένουν Έλληνες, βρίσκεται ο ιερός ναός του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Οι πολιτειακές αρχές της Ερυθραίας δεν χορηγούν άδεια εισόδου στο μητροπολίτη, παρά τις συχνές και επαναλαμβανόμενες αιτήσεις της μητρόπολης Αξώμης με αποτέλεσμα οι λίγοι πιστοί να μένουν αλειτούργητοι και οι ναοί κλειστοί. Επιπλέον είναι υπαρκτός ανά πάσα ο κίνδυνος κατάσχεσης των περιουσιακών στοιχείων της ελληνικής παροικίας και της αλλαγής χρήσης αυτών. Εκτός των δύο ναών παλιότερα λειτουργούσε και η Παπαφιλίππειος Δημοτική Σχολή. Η θρησκευτική καταπίεση δεν είναι κάτι καινούργιο στον κόσμο μας. Στην Ερυθραία σήμερα δυστυχώς το ολιγομελές ελληνικό και κυπριακό ορθόδοξο στοιχείο δέχεται πιέσεις, όπως το κλείσιμο των ναών, η περιθωριοποίηση των πιστών και ο

αποκλεισμός τους από διάφορες κοινωνικές δράσεις. Η έκρυθμη κατάσταση τα τελευταία τρία χρόνια δεν δείχνει κανένα σημάδι εκτόνωσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Αιθιοπία γεωγραφικά βρίσκεται στην υποσαχάρια ζώνη, στο λεγόμενο «κέρασ της Αφρικής», στην ανατολική πλευρά της αφρικανικής ηπείρου. Δεν ορίζεται ως μια χώρα στα «βάθη» της Αφρικής γύρω από τον ισημερινό, τα τροπικά δάση και τις σαβάνες. Η γεωγραφική θέση της, εγγύς της Μεσογείου και της Ερυθράς Θάλασσας, έφερε τους Αιθίοπες σε συνεργασία με τους λαούς, οι οποίοι κατοικούν στις περιοχές γύρω από τις θάλασσες αυτές, από πολύ νωρίς. Αυτό συνάγεται από την ιστορία της βασιλίσσας του Σαβά, αλλά και από τις σχέσεις τις οποίες ανέπτυξαν με τους Βυζαντινούς, τους Πέρσες και τους Άραβες. Αποτέλεσμα αυτών των επαφών ήταν και οι πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις με τους λαούς αυτούς.

Οι στενές εμπορικές σχέσεις του Αιθιοπικού Βασιλείου με τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η οποία αποτελούσε τη μεγάλη δύναμη της εποχής εκείνης, πρότασσε ως μέρος της εξωτερικής πολιτικής τους, τη μετάδοση του χριστιανικού μηνύματος, στους Αιθίοπες, ώστε με την κοινή πίστη να πρόκυπτε περαιτέρω σύσφιξη των οικονομικών και πολιτικών σχέσεων τους. Ο χριστιανισμός, ως κοινή θρησκεία δηλαδή χρησιμοποιήθηκε από τους Βυζαντινούς για την ισχυροποίηση συμμαχιών. Την πρακτική τους αυτή, οι Βυζαντινοί εφάρμοσαν αργότερα και με τις σερβικές, βουλγαρικές και ρωσικές Ηγεμονίες στα βόρεια σύνορά τους. Αρχικά λοιπόν η αφορμή για να μεταφερθεί το Ευαγγελικό μήνυμα στους Αιθίοπες αποτέλεσε μια εφαρμογή εξωτερικής πολιτικής. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η πρώτη οικογένεια η οποία κατηχήθηκε και βαπτίστηκε ήταν η βασιλική οικογένεια, ακολουθούμενη από την άρχουσα τάξη του Αιθιοπικού Βασιλείου της Αζώμης. Πρώτα ο Χριστιανισμός ανακηρύχθηκε επίσημη θρησκεία του κράτους και κατόπιν η θρησκεία εξαπλώθηκε μαζικά στο λαό.

Ο Φρουμέντιος, ελληνικής καταγωγής από την Τύρο, ανέλαβε να διεκπεραιώσει το ιεραποστολικό έργο στο αιθιοπικό βασίλειο, επικουρούμενος στο πρώτο μέρος αυτού του έργου, από τον αδερφό του Αιδέσιο, ο οποίος όμως στο δεύτερο μέρος της ιεραποστολής, δεν συμμετείχε γιατί παρέμεινε στην πατρίδα τους. Το έργο του εκχριστιανισμού των Αιθίοπων από τους δύο αδερφούς, μιμήθηκαν λίγους αιώνες μετά οι αδερφοί Κύριλλος και Μεθόδιος, οι οποίοι για λογαριασμό της Αυτοκρατορίας εκχριστιάνισαν τους Σλάβους και τους Βούλγαρους.

Ένα αιώνα περίπου μετά τον εκχριστιανισμό τους ο Αιθιοπικός λαός και ο βασιλιάς του, ασπάστηκαν τον Κοπτικό Μονοφυσιτισμό, μη αποδεχόμενοι τους κανόνες της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνος. Έχουμε έτσι ένα σαφή διαχωρισμό και μια σημαντική δογματική διαφοροποίηση, από την Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης, άρα και από τη Βυζαντινή αυτοκρατορία. Η διαφοροποίηση αυτή μπορούμε να πούμε ότι δημιούργησε μια πρώτη εσωστρέφεια της Αιθιοπίας, σε

σχέση με τους συμμάχους της. Η παρουσία του Γρηγόριου ως επισκόπου χειροτονημένου από το παλαιό Πατριαρχείο Αλεξανδρείας ήταν μια αναλαμπή η οποία προήλθε από πολιτικές και στρατιωτικές ανακατατάξεις στην περιοχή. Αργότερα η επικράτηση του Ισλάμ στις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Αραβικής χερσονήσου, ολοκλήρωσαν μία μορφή απομόνωσης της Αιθιοπίας από τα κέντρα του Χριστιανισμού. Η σχέση με τους Βυζαντινούς ατόνησε τόσο σε εκκλησιαστικό όσο και σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο, με αποτέλεσμα η Αιθιοπική Εκκλησία να παραμένει επί αιώνες Μονοφυσιτική.

Η κακή οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα αλλά και οι μετακινήσεις πληθυσμών οι οποίες ακολούθησαν τη Μικρασιατική καταστροφή οδήγησε μεμονωμένες ομάδες πληθυσμών, κυρίως από τα νησιά και τη Μικρά Ασία, στην περιοχή της σημερινής Αιθιοπίας, με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και το εμπόριο. Οι πληθυσμοί αυτοί σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστούν μαζικοί. Άλλωστε η αναζήτηση καλύτερης ζωής στην Αφρική ενείχε και το στοιχείο του τυχοδιωκτισμού, για αυτό και τα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα της εποχής από την Ελλάδα, κατευθύνθηκαν μαζικά στην Αμερική και την Αυστραλία, προορισμούς περισσότερο γνωστούς και οργανωμένους. Από την αρχή οι Έλληνες στην Αιθιοπία, αποτέλεσαν κοινότητα. Η Χριστιανική πίστη, η Ορθόδοξη παράδοση και τα Ελληνικά ήθη και έθιμα διατηρήθηκαν αναλλοίωτα, γιατί αυτή ήταν η ανάγκη και η επιθυμία των Παροίκων. Για την κάλυψη του εκκλησιασμού τους, την εξομολόγηση και τη Θεία Ευχαριστία, τους γάμους των νέων και τις βαπτίσεις των παιδιών τους απευθύνθηκαν στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, το οποίο άμεσα ανασύστησε την ιστορική Μητρόπολη Αξώμης. Ο πρώτος επίσκοπος της, ενθρονίστηκε στην νέα πρωτεύουσα της Αιθιοπίας, Αντίς Αμπέμπα, η οποία έγινε και η νέα έδρα της Μητροπόλεως.

Η κάλυψη των αναγκών των μελών της ελληνικής Παροικίας γίνεται πλέον ο βασικός λόγος παρουσίας αρχιερέα, εκπροσώπου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας στην Αιθιοπία. Η Ελληνική Κοινότητα από τα πρώτα χρόνια της παρουσίας της στην Αιθιοπία μέχρι την πτώση του αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελασιέ, αύξανε πληθυσμιακά και πρόκοβε οικονομικά. Ποτέ όμως δεν ξεπέρασε σε μέγεθος τους κατοίκους μιας μεγάλης κωμόπολης. Ήταν ξεκάθαρο από την αρχή ότι οι Έλληνες μετανάστες ήταν φιλοξενούμενοι σε τόπο φιλικό αλλά ξένο. Η αίσθηση αυτή επιβεβαιώθηκε όταν το Επαναστατικό Συμβούλιο της Αιθιοπίας, εθνικοποίησε τις περιουσίες των ξένων και οι περισσότεροι ξένοι κάτοικοι αναγκάστηκαν μετά τα νέα δεδομένα να εγκαταλείψουν τη χώρα.

Οι Αιθιοπικές Αρχές, εκκλησιαστικές και πολιτικές αναγνωρίζουν τον εκάστοτε Μητροπολίτη Αξώμης, ως τον επικεφαλής της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Ο εκάστοτε Μητροπολίτης Αξώμης, εκπροσωπεί τον Οικουμενικό Πατριάρχη και τον Πατριάρχη Αλεξανδρείας στην Αιθιοπική Εκκλησία. Ουσιαστικά με αυτή την αντιμετώπιση των Αιθίοπων, ο Μητροπολίτης είναι ο κοινά αποδεκτός διεκπεραιωτής

των υποθέσεων και των προβλημάτων τα οποία δημιουργούνται ανάμεσα στις δύο πλευρές. Η Ορθόδοξη Αιθιοπική Εκκλησία δείχνει σε κάθε ευκαιρία την εκτίμηση στο πρόσωπο του Ορθόδοξου Αρχιερέα και δεν παραλείπει συχνά να αναφέρεται στους ιστορικούς δεσμούς οι οποίοι ενώνουν τις δύο Εκκλησίες. Άλλωστε ο ιεραπόστολος των Αιθίοπων Φρουμέντιος είναι κοινός Άγιος.

Ο ευαγγελικός λόγος έχει κηρυχθεί στους Αιθίοπες από την εποχή του Φρουμέντιου. Λόγος επανευαγγελισμού οι ίδιοι οι Αιθίοπες κρίνουν ότι δεν υπάρχει και δεν θα αποδέχονταν κάτι τέτοιο. Από το γεγονός αυτό προκύπτει και η δεύτερη αποστολή της Μητροπόλεως Αξώμης, η οποία είναι η διατήρηση ανοικτής επικοινωνίας και συνεργασίας με το Αιθιοπικό Πατριαρχείο στο πλαίσιο των διαχριστιανικών σχέσεων και διαλόγων. Ο αιθιοπικός λαός δοκιμάζεται συχνά από την ξηρασία και τις εμφύλιες διαμάχες με αποτέλεσμα η πείνα και η φτώχεια να είναι συχνά φαινόμενα. Είναι στο θέμα αυτό, διαρκής η φιλάνθρωπη βοήθεια την οποία προσφέρει η Μητρόπολη Αξώμης παρακινώντας σε αρωγή, το σύνολο της απανταχού Ομογένειας και του Ελληνισμού. Η αγάπη των Ελλήνων για την Παιδεία και την εκπαίδευση, τους κάνει να βοηθούν και να παρακινούν τους Αιθίοπες στην προσπάθεια αναβάθμισης της εκπαιδευτικής πολιτικής και της καταπολέμησης του αναλφαβητισμού.

Η όλη στάση και συμπεριφορά των μελών της ελληνικής παροικίας και των εκπροσώπων της Ορθόδοξης Εκκλησίας αυτά τα χρόνια δίνει συνολική χριστιανική μαρτυρία. Οι Έλληνες Ορθόδοξοι ως εργοδότες και ως εργαζόμενοι δεν απασχόλησαν αρνητικά την αιθιοπική κοινωνία. Δεν σκανδάλισαν κανέναν με εγκληματικές πράξεις και φιλονικίες. Είναι κοινότητα εργατική και φιλειρηνική. Ως πολίτες δεν προκάλεσαν ενέργειες εις βάρος της κυριαρχίας του Αιθιοπικού κράτους αντίθετα ορισμένοι την υπερασπίστηκαν. Χαίρουν της εκτίμησης και των φιλικών αισθημάτων του συνόλου του αιθιοπικού λαού. Οι Αιθίοπες ξεχωρίζουν τους Έλληνες από τους υπόλοιπους ξένους οι οποίοι ζουν και εργάζονται στη χώρα τους. Μπορούν να αντιληφθούν ότι στις μεταξύ των σχέσεις οι Έλληνες με το βασικό ιδίωμα του Ορθόδοξου χριστιανού δεν τους αντιμετωπίζουν ξιπασμένα και με υπεροψία.

Η συνέχεια της διακονίας και της παρουσίας της Μητρόπολης Αξώμης στην Αιθιοπία, χώρα στην οποία εκκλησιαστικά κυρίαρχη είναι Εκκλησία ανήκουσα στις λεγόμενες «Προχαλκηδόνιες» Εκκλησίες, διατηρηθεί ακέραιη την ελπίδα. Ελπίδα την οποία διατύπωσε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας σε επιστολή του προς το Μητροπολίτη Αξώμης ως εξής: «...συνεργασίαν ὑμῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀρξαμένου διαλόγου μεταξύ τῶν ἐπιμέρους Ἐκκλησιῶν, ἵνα ἡμέραν τινὰ κατανήσωμεν εἰς τὴν

*ένότητα και την συνάντησιν ἐντὸς τοῦ κοινοῦ Ἁγίου Ποτηρίου τοῦ Τιμίου Σώματος και Αἵματος τοῦ Χριστοῦ...».*³⁰⁸

Ἄχρι καιροῦ. Ἀμήν!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Α. Ενθρονιστήριος Λόγος Μητροπολίτου Αξώμης κ. Δανιήλ

Μακαριότατε Πάπα και Πατριάρχα Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, Σεπτέ
Προκαθήμενε της Αφρικανικής Ορθοδοξίας κ.κ. Θεόδωρε,
Σεβασμιότατε Μητροπολίτα Δωδώνης κ. Χρυσόστομε, εκπρόσωπε της ΑΘΠ του
Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,
Σεβασμιότατοι ἅγιοι ἀδελφοί Αρχιερείς,
Εντιμότατε Εκπρόσωπε του Εξοχότατου Προέδρου της Δημοκρατίας της Αιθιοπίας,
Εντιμότατε Εκπρόσωπε του Πρωθυπουργού
Εξοχότατοι Κύριοι και Κυρίες Υπουργοί,
Σεβασμιότατε εκπρόσωπε του Αγιοτάτου Πατριάρχου Αιθιοπίας κ. Ματθία,
Σεβασμιότατε εκπρόσωπε της Αγίας Έδρας στην Αιθιοπία,
Εξοχότατοι Πρέσβεις, Διπλωμάτες και Πρόξενοι,
Εκπρόσωποι των Εκκλησιών και θρησκευτικών κοινοτήτων της χώρας μας,
Εντιμότατε Πρόεδρε και εκλεκτά μέλη της ιστορικής Ελληνικής Κοινότητας Αδδής
Αμπέμπα και των Ελληνικών Κοινοτήτων μας στην Ντίρε Ντάουα και το Τζιμπουτί,
Εντιμότατε Πρόεδρε της Αθλητικής Ενώσεως «Ολυμπιακός»
Αγαπητοί μου Πατέρες και λοιποί προσκεκλημένοι περιπόθητοι αδελφοί,
Αγαπητά μου παιδιά, νιάτα της Τοπικής μας Κοινότητας,

Σας ασπάζομαι *«ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ. Εἰρήνη ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»*. (Α΄ Πέτρου 5, 14).

Η Αποστολική Εκκλησία του αγίου ενδόξου Ευαγγελιστού Μάρκου, υπό την σοφή καθοδήγηση του Μακαριότατου Πατρός ημών Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής κ.κ. Θεοδώρου του Β΄ και της περί Αυτόν Αγίας και Ιεράς Συνόδου, με την Χάρη και την Επιφοίτηση του Παναγίου Πνεύματος, με κατέστησε Πνευματικό Πατέρα και προεστό της Αγιοτάτης Ελληνικής Ορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Αξώμης και διάδοχο του Αγίου φωτιστή των Αιθιόπων Φρουμεντίου. Για την εκλογή αυτή και την εμπιστοσύνη στην ταπεινότητά μου θερμώς ευχαριστώ δια βίου.

³⁰⁸ Μητροπολίτης Αξώμης, Μεθόδιος, *Κωνσταντινούπολη-Αδδής Αμπέμπα*, (Αθήνα: Γ. Αργυρόπουλος, 1972), 185.

Χαίρω, ευχαριστώ και δοξολογώ τον Θεό, διότι ότι με αξίωσε η Θεία πρόνοια, να παραλάβω μία Μητρόπολη που έχει μεταποστολικές απαρχές, του χριστιανισμού κηρυχθέντος και στερεωθέντος υπό του Αγίου μεγάλου ιεραποστόλου Φρουμεντίου, πρώτου Επισκόπου Αιθιοπίας. Μία Μητρόπολη, που στο διάβα του πανδαμάτορα χρόνου, η πίστη στο Χριστό απέδωσε καρπούς ευκλείς Αγίους Ιεράρχες, Μάρτυρες και Οσίους. Μία Επαρχία του Αλεξανδρινού Θρόνου με πολιτισμό, πλούσια παράδοση και κουλτούρα. Όλα αυτά δημιουργούν στη συνείδησή μου την υποχρέωση να προσπαθήσω και εγώ, όλες μου τις δυνάμεις, να προσθέσω εύχρηστους δομικούς λίθους στην τοπική Εκκλησία της Αξώμης.

Δεν σας κρύβω, ότι στέκομαι ενώπιον σας εκστατικός μπροστά στην τεράστια πνευματική ευθύνη που αναλαμβάνω έναντι της Εκκλησίας Του Θεού, και απέναντί σας. Ξέρω ότι θα είναι πορεία σταυρική και μαρτυρική. Αλλά, ατενίζοντας την Εικόνα Του αυτή την ιερά στιγμή και τα μάτια όλων σας που έχω απέναντί μου, παίρνω κουράγιο. Γιατί, γνωρίζω ότι θα με βοηθήσουν σε κάθε δυσκολία και αντιξοότητα του έργου που θα επιτελεσθεί με την Χάρη Του.

Καλούμαι από τον Θεό να σταθώ άξιος του θεσμού που εκπροσωπώ, του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής, ο οποίος θεσμός έχει παρουσία και ιστορική συνέχεια είκοσι και πλέον αιώνων στον Αφρικανικό χώρο.

Σας διαβεβαιώνω, ότι βρίσκομαι εδώ ως διάκονος όλων σας. Για να αφουγκραστώ τις αγωνίες σας, τους αγώνες σας, τις πτώσεις και τις αναστάσεις σας, τους πόνους και τα όνειρά σας. Βρίσκομαι εδώ, για να σας κομίσω το χαρμόσυνο μήνυμα του Ευαγγελίου του Χριστού και να σας οδηγήσω σε οδούς σωτηρίας. Αυτό θα γίνει πραγματικότητα αν, πρώτα από όλα, καλλιεργήσουμε όλοι μαζί «την ενότητα της πίστεως», αλλά και την ενότητα μεταξύ μας «εν τω συνδέσμω της ειρήνης». Αυτήν την ενότητα εκφράζει ο Επίσκοπος και την μεταφέρει στα μέλη της εκκλησίας για τα οποία υπάρχει ο Επίσκοπος. Κανείς δεν έχει ανταγωνιστή κανέναν, αλλά συναγωνιστή στην πορεία της ζωής. Κανείς δεν περισσεύει! Όλοι βρισκόμαστε κάτω από τον ίδιο ουρανό, υπό την σκέπη της Εκκλησίας του Χριστού και του Πατριαρχείου μας. Έχουμε δε και κοινό πολιτισμό, τον ένδοξο Ελληνικό πολιτισμό μας, που ξεκίνησε από την μεγάλη πόλη της Αλεξάνδρειας από τον στρατηλάτη Μέγα Αλέξανδρο, καθιστώντας την μοναδικό κέντρο στον τότε γνωστό κόσμο, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της υφής. Συνεπώς, ο κάθε Ορθόδοξος Χριστιανός, ο κάθε ένας από εμάς, σε αυτήν την όμορφη και φιλόξενη χώρα της Αιθιοπίας, γίνεται φορέας αυτού του πολιτισμού. Και αυτόν τον πολιτισμό, πρέπει πάση θυσία να κρατήσουμε ζωντανό. Το οφείλουμε στα παιδιά μας, το μέλλον και την συνέχεια αυτής της χώρας.

Αυτή την ιερά στιγμή, που βρίσκομαι «επί της Καθέδρας», περιμένετε από εμένα να ακούσετε τις σκέψεις και τα όνειρα που έχω. Όμως, δεν επιθυμώ να εξαγγείλω κάτι συγκεκριμένο. Οι εξαγγελίες είναι έργο πολιτικής φύσεως. Ο Επίσκοπος δεν εξαγγέλλει, αλλά εργάζεται συνεχώς, ακατάπαυστα και αποτελεσματικά. Δεν είναι εκκλησιαστικώς επιτρεπτό να αναπτύξω πρόγραμμα προς την αγάπη σας. Διότι, πρόγραμμα μου είναι το Ευαγγέλιο του Χριστού, το Οποίο είναι δύναμη προς σωτηρία σε κάθε έναν που πιστεύει, κατά τον πρώτο ιεραπόστολο των Εθνών Παύλο.

Το πρόγραμμά μου είναι εκείνο της Εκκλησίας Του. «*Δια τους εκκλησιαστικούς ποιμένας*», έλεγε μεγάλος Πατριάρχης Αλεξανδρείας Παρθένιος, «*ένα πρόγραμμα υπάρχει, το πρόγραμμα το αιώνιο της Εκκλησίας*». Και αυτό το πρόγραμμα, είναι η εν Χριστώ Ζωή και σωτηρία, η Θέωση του ανθρώπου. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της μυστηριακής ζωής της Εκκλησίας και του βιώματος της εν Χριστώ Θείας του Ιερού Ευαγγελίου Αληθείας, ήτις εστίν ο Χριστός. Αυτόν λοιπόν, αδελφοί μου αγαπητοί, ευαγγελίζομαι προς εσάς σήμερα, τον Ιησού Χριστό.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην σπορά και διάδοση του Ευαγγελικού λόγου. Είναι εντολή του Αρχηγού της πίστεώς μας Κυρίου μας Ιησού Χριστού να μαθητεύσουμε «εις πάντα τα έθνη», γνωρίζοντας το σωτήριο Όνομά Του στα πέρατα της οικουμένης. Η ιεραποστολή είναι καθήκον κάθε βαπτισμένου χριστιανού, πόσο μάλλον του Επισκόπου. Γι' αυτό θα δοθεί έντονος αγώνας για την διάδοση της Ορθόδοξης πίστης, με σεβασμό στο ανθρώπινο πρόσωπο και την προσωπική ελευθερία όλων.

Θέλω να κάνω ιδιαίτερη αναφορά στα νιάτα της Παροικίας μας, τα παιδιά σας και από εδώ και στο εξής παιδιά μου. Τους θέλω όλους κοντά μου. Θέλω να ακούω τις σκέψεις, τις προτάσεις, τα όνειρα και τα προβλήματά τους. Ζητώ να με κυκλώσουν, για να μου δώσουν δύναμη στο δύσκολο έργο μου. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια του Ευαγγελικού μου καθήκοντος, θα είναι εκ προοιμίων δεδομένη η στοργή και μέριμνα και η άγρυπνος φροντίδα μου προς την μαθητιώσα και φοιτητιώσα νεολαία της Ελληνορθόδοξης Κοινότητάς μας, ιδιαίτερα δε στα δύσκολα αυτά χρόνια που διαστρέφεται και μολύνεται η ψυχή της. Να στηρίζουμε τα νιάτα δίδοντάς τους ελπίδα. Ο Επίσκοπος δεν απολαμβάνει μόνο χαρές από τα παιδιά του. Κυρίως επωμίζεται τις ευθύνες και τις αγωνίες τους. Οφείλει να προσεύχεται όχι μόνον δια τον εαυτό του, αλλά και δια το ποίμνιό του. Να δακρύζει όχι μόνο για τα ιδικά του αμαρτήματα, αλλά και για των χριστιανών τα αγνοήματα. Να ανησυχεί και να αγωνίζεται για την αντιμετώπιση και των δικών τους πειρασμών, όπως προσπαθεί και τις δικές του να υπερβεί δυσκολίες. Υπόδειγμα πρέπει να έχει τον Θείο Απόστολο Παύλο, ο οποίος έλεγε: «*Τις ασθενεί και ουκ ασθενώ; Τις σκανδαλίζεται και ουκ εγώ πυρούμαι;*»³⁰⁹

Ήλθα με Θεία εντολή στην Αιθιοπία, χωρίς τίποτε να πάρω αλλά τουναντίον να δώσω τον εαυτό μου στη διακονία του ευγενούς αυτού Λαού. Ακούγοντας τα λόγια του Κυρίου «*Εγώ ειμί ο ποιμήν ο καλός. Ο ποιμήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των προβάτων*».³¹⁰ Αυτή την ιερή φράση του Κυρίου σήμερα παραλαμβάνω. Θα

³⁰⁹ Β' Κορ. 11:29, «*Τις ασθενεί και ουκ ασθενώ;*», αναρωτιέται ο Παύλος. Απόστολος σημαίνει αυτός που δεν έχει ως κέντρο της ζωής και της ύπαρξής του τον εαυτό του, αλλά τον πλησίον του, τον κάθε πλησίον. Ο ηγέτης δεν λειτουργεί αυτοαναφορικά, αλλά πραγματοποιεί μία συνεχής έξοδο στον συνάνθρωπο, η οποία πηγάζει από την σχέση του με τον Χριστό και από την μίμηση προς τον Κύριο. Ο ηγέτης υποφέρει για τα πάθη των άλλων. Ο ηγέτης αγωνίζεται για την θεραπεία τους. Ο ηγέτης συμπάσχει μαζί τους. Το ίδιο και ο κάθε χριστιανός. συνυπάρχει, συμπάσχει και συνασθενεί με τους άλλους γύρω του.

³¹⁰ Ιω. 10:11. Είναι μεγάλο το προνόμιο του επισκόπου να διαθέσει τα χαρίσματα το χρόνο και την ουσία του για τη φροντίδα του ποιμνίου του, εις τύπον του μεγάλου Ποιμένα των ψυχών, ο οποίος έδωσε και τη ζωή του για να εξαγοράσει το ποίμνιό του και να πλύνει και να καθαρίσει τις ψυχές τους με το αίμα του.

έχω και την ευλογία προ πάντων, του ιδρυτή της Αλεξανδρινής Εκκλησίας, Αγίου Ένδοξου πανεύφημου Ευαγγελιστού Μάρκου, έχοντας Αυτόν εμπνευστή μου στην εξάσκηση του ποικιλόμορφου ποιμαντικού μου έργου. Η οργάνωση της έμπρακτης αγάπης και χριστιανικής αλληλεγγύης, πρέπει να αποτελεί το μέλημα μου ως Επισκόπου, ώστε Κλήρος και Λαός να μη είμαστε Χριστιανοί των λόγων μόνο, αλλά και των έργων, προπαντός των έργων συμπάθειας και συμπαράστασης κάθε ανθρώπου ως εικόνας Θεού.

Ο Επίσκοπος σας δεν επιδιώκει τίποτε άλλο, παρά του να σας διδάξει και να κηρύξει, Ιησούν Χριστόν και τούτον Εσταυρωμένον. Δεν ζητώ τίποτε από σας. Καθώς λέγει ο Θεός Παύλος: «*Ου ζητώ τα υμών, αλλά υμάς ζητώ*». ³¹¹ Ζητώ το χέρι σας δια να σας χειραγωγήσω εις Χριστόν. Ζητώ την καρδιά σας δια να την μεταφέρω εις τον Χριστόν. Ζητώ το πρόσωπό σας, όχι να με διακονήσει, αλλά να το υπηρετήσω.

Θα βρίσκομαι στο Μητροπολιτικό Γραφείο, οποίου η πόρτα θα είναι πάντοτε ανοικτή για όλους σας, δια να δέχομαι όλους σας, προσφέροντας τις υπηρεσίες μου. Και όταν εντός του Ιερού Ναού θα υψώνω τα χέρια μου σε προσευχή, πάλιν προς εξυπηρέτηση της σωτηρίας σας θα προσφέρομαι. Άλλωστε, από σήμερα, η σωτηρία σας θα είναι συνυφασμένη με την δική μου σωτηρία, εφ' όσον κατά την ημέρα της κρίσεως, όπως ακούσαμε και στο σημερινό Ευαγγελικό απόσπασμα της Κυριακής των Απόκρεων, από τη δική σας εν Χριστώ πρόοδο θα κριθί το δικό μου έργο και η δική μου ψυχή. Φροντίστε να με κρατήσετε μακριά από μικρότητες και υποθέσεις που δεν αρμόζουν σε λειτουργούς του Υψίστου. Καθώς και εγώ θα προσπαθήσω να σας βοηθήσω να υψωθείτε υπεράνω ακόμη και των ιδικών σας αδυναμιών.

Αγαπητοί μου,

Κλείνοντας αυτές τις σύντομες σκέψεις μου, θα ήταν παράληψη εκ μέρους μου να μην ευχαριστήσω με αμέτρητη ευγνωμοσύνη πρώτα από όλα τον Θεό της αγάπης για την πολλαπλή Του πρόνοια και άπειρη συγκατάβαση στην ταπεινότητά μου.

Ευγνωμονώ από καρδιάς την Α.Θ.Μ., τον Άγγελο της Ορθοδοξίας στην Αφρική μας, τον Μακαριότατο Πάπα και Πατριάρχη μας κ.κ. Θεόδωρο, για την πατρική του αγάπη και την εμπιστοσύνη της διαποίμανσης αυτής της σπουδαίας Μητροπόλεως, καθώς και την περί Αυτόν Αγία και Ιερά Σύνοδο για την εμπιστοσύνη στο πρόσωπό μου.

Ευχαριστώ τον εκπρόσωπο του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, τον Σεπτό μου Γέροντα άγιο Δωδώνης κ. Χρυσόστομο. Παρακαλώ να μεταφέρετε προς τον Παναγιότατο την αγάπη, την ευγνωμοσύνη και τον σεβασμό μας.

Ευχαριστώ επίσης του αδελφούς αγίους Αρχιερείς, που προσήλθαν από πολύ μακριά για να μας τιμήσουν, τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Ζάμπιας κ. Ιωάννη, τον

³¹¹ Β' Κορ. 12:14, «*Ίδου τρίτον έτοιμωσ έχω έλθειν προς ύμᾱς, και ού καταναρκήσω ύμῶν' ού γάρ ζητῶ τᾱ ύμῶν, αλλά ύμᾱς. Ού γάρ όφείλει τᾱ τέκνα τοῖς γονεῦσιν θησαυρίζειν, άλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις*». Εσάς, έρχομαι να συναντήσω. Δεν θα σας επιβαρύνω διότι εγώ δεν ζητώ τα αγαθά τα ιδικά σας, αλλά ζητώ σας τους ιδίους, δια τον Χριστόν.

Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Άκκρας κ. Νάρκισσο και τον Θεοφιλέστατο Επίσκοπο Βαβυλώνας κ. Θεόδωρο.

Την Εντιμότατη Υπουργό Ανάπτυξης για την τιμή που μας κάνει με την παρουσία της καθώς και τα λοιπά Κυβερνητικά στελέχη και κρατικούς λειτουργούς που παρευρίσκονται κοντά μας.

Τους εκπροσώπους της φίλτατης Μητέρας πατρίδας μας, τον Εξοχότατο Πρέσβη κ. Πατακιά και τον Εντιμότατο Πρόξενο κ. Κουμπάρακη. Τον Σεβασμιότατο εκπρόσωπο της Αγίας Έδρας καθώς και όλους τους λοιπούς εξοχότατους Πρέσβεις και εκπροσώπους του Διπλωματικού Σώματος στην Αιθιοπία, ειδικότερα δε τον πρέσβη της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, που εκπροσωπεί την έδρα του Πατριαρχείου μας στην ευλογημένη γη της Αιγύπτου.

Όλους τους εκπροσώπους των Εκκλησιών και των θρησκευτικών Κοινοτήτων της χώρας μας που βρίσκονται ανάμεσά μας.

Τον ευλογημένο λαό του Θεού, την οικογένειά μας, την Ελληνική Κοινότητα Αδδίσ Αμπέμπα και προσωπικά τον Πρόεδρό της κ. Δημήτριο Συκά και τους συνεργάτες του, οι οποίοι ημέρα και νύκτα αναλώνονται για το καλό και την πρόοδο της ευλογημένης παροικίας μας και για τους κόπους που κατέβαλαν για την προετοιμασία της σημερινής διοργάνωσης, αλλά και για την υλική και πνευματική συνδρομή τους.

Την Αρχόντισσα των Εκκλησιών του Αλεξανδρινού Θρόνου, Ερίτιμο κυρία Αικατερίνη Μπελεφάντη Σοφianού, η οποία παρευρίσκεται μαζί μας, πάντοτε προσφέροντας στον Αποστολικό Θρόνο του Αγίου Μάρκου.

Ευχαριστώ τον Πρωτοσύγκελο της Μητροπόλεώς μας Πανοσιολογιότατο Αρχιμανδρίτη κ. Χρυσόστομο, χωρίς και τη βοήθεια του οποίου θα ήταν αδύνατη η σημερινή διοργάνωση της Τελετής.

Όλους όσους έκαναν το μακρινό ταξίδι από την Ελλάδα, την ιδιαίτερη πατρίδα μου τη Ζάκυνθο και τα Ιωάννινα, αλλά και όσους δεν μπόρεσαν να παρευρεθούν, θερμά τους ευχαριστώ.

Κλείνοντας, ζητώ ταπεινά από όλους εσάς έντονη προσευχή για την ενίσχυση και την ευλογία του Τριαδικού Θεού στο έργο μας και ζητώ συγγνώμη εάν λόγω της έντονης συγκινησιακής φόρτισης παρέλειψα να ευχαριστήσω κάποιον.

Μνησθεί Κύριος ο Θεός του Πατρός ημών Πάπα και Πατριάρχου της Μεγάλης Πόλεως Αλεξανδρείας, Λιβύης, Πενταπόλεως, Αιθιοπίας, πάσης γης Αιγύπτου και πάσης Αφρικής, κυρίου μοι κυρίου Θεοδώρου Β΄.

Μνησθεί Κύριος ο Θεός της Σεπτής Ιεραρχίας της εκλεξάσης με.

Μνησθεί Κύριος ο Θεός των αιιδίμων προκατόχων μου Άγιων Ιεραρχών κλεισάντων τον πανίερων τούτον και όσον περιδοξον Θρόνον.

«Εἴη το Ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τῆς Παναγίας καὶ ομοουσίου καὶ ζῶαρχικῆς Τριάδος, τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος, εἰς τοὺς αἰῶνας».
Αμήν.

Β. Καταστατικός Χάρτης-Σύνταγμα της Ιεράς Ελληνορθόδοξου Μητροπόλεως Αξώμης

Αριθ. Πρωτ. 3/2022

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ - ΣΥΝΤΑΓΜΑ **ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΞΩΜΗΣ**

ΑΡΘΡΟΝ 1

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΥΠΑΓΩΓΗ

α. Η Ιερά Ελληνορθόδοξος Μητρόπολις Αξώμης (εν τοις εφ' εξής «Ιερά Μητρόπολις Αξώμης»), εδρεύουσα εις Αδδίσ Αμπέμπα του κράτους της Αιθιοπίας, είναι επαρχία του Αγιωτάτου Αποστολικού και Πατριαρχικού Θρόνου της Αλεξάνδρειας όστις και αποτελεί την Δευτερόθρονη έδρα της Μίας, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας ης η Κεφαλή ο Ιησούς Χριστός.

Πρόκειται δια την Ιστορική Ορθόδοξον Εκκλησίαν, την οποία ίδρυσεν περί το 62 μ.Χ. ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Μάρκος εις την Αλεξανδρείαν της Αιγύπτου, όπου έως και σήμερον η Έδρα της εν Αφρική Ορθοδόξου Εκκλησίας.

β. Της ιδρύσεως και αναγνωρίσεως της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης υπό της σχετικής Κρατικής Υπηρεσίας, θα ακολουθήσει η δημοσίευσίς εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η Ιστορική Έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, βρίσκεται εις την αρχαίαν πόλιν και χριστιανικόν βασίλειον του Αξούμ (Aksum) της Αιθιοπίας, με κέντρον της την ομώνυμον πόλιν εις το οροπέδιον Τιγκράϊ, εις το βόρειο άκρο του σημερινού κράτους της Ομοσποδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας.

Κατά τον 4^{ον} μ.Χ. αιώνα, επί βασιλείας Αυτοκράτορος Εζάνα, οι Ελληνικής και Φοινικικής καταγωγής εκ Τύρου ιεραπόστολοι αδελφοί Φρουμέντιος και Αιδέσιος, κήρυξαν κατά το πρώτον εις την περιοχίν τον Χριστιανισμόν.

Πρώτος Επίσκοπος αυτής κατέστη ο Άγιος Φρουμέντιος, όστις και γνωρίζεται ως ο Φωτιστής και Ευαγγελιστής εις Χριστόν πάσης της Αβησσυνίας, χειροτονούμενος υπό του εν Αγίοις Πατρός ημών Αθανασίου του Μεγάλου, Πατριάρχου Αλεξανδρείας. Ετελειώθη εν Κυρίω κατά το έτος 383 μ.Χ.

Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης ιδρύθη δια Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου την 22αν Φεβρουαρίου 1908, επί πατριαρχίας του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κυρού Φωτίου του Α, ανασυστήσαντος μετά ΙΔ΄αιώνων χηρείαν την Ιεράν Μητρόπολιν Αξώμης, συνεχίζουσα αδιακόπως έως σήμερον επί Πατριαρχίας του Μακαριωτάτου Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής Θεοδώρου Β΄, ο οποίος σε αναπόσπαστη Διαδοχή και Ιστορική συνέχεια, είναι ο 139^{ος} Ελληνορθόδοξος Πατριάρχης Αλεξανδρείας και Κανονικός Διάδοχος του Ιδρυτού της Ορθοδόξου Εκκλησίας Αλεξανδρείας, Αγίου Αποστόλου και Ευαγγελιστού Μάρκου.

γ. Εις την πνευματικήν δικαιοδοσίαν την Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, ανήκει το Κράτος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας με Έδρα την Αδδίσ Αμπέμπα, το Κράτος της Δημοκρατίας του Τζιμπουτί με Έδρα το Τζιμπουτί, το

Κράτος της Ερυθραίας με Έδρα την Ασμάρα και το Κράτος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Σομαλίας με Έδρα το Μογκαντίσου.

δ. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης, ούσα ιεραρχική, ως Επαρχία του Αποστολικού Θρόνου του Αγίου Μάρκου, διοικείται βάση της Αγίας Γραφής, της Ιεράς Παραδόσεως, των Ιερών Κανόνων, του παρόντος Συντάγματος και των συνωδά τούτω εκδιδομένων Κανονισμών, και δια πάσαν ειδικήν περίπτωσιν κανονικής και εκκλησιαστικής φύσεως μη προβλεπομένην υπ' αυτών, βάση αποφάνσεως της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Ωσαύτως διέπεται και από τους Νόμους του Συντάγματος και όσα οι σχετικοί Κανονισμοί και Νομικές Διατάξεις των αρμοδίων Υπουργείων και Κρατικών Υπηρεσιών επιτάσσουν εις τας χώρας δικαιοδοσίας αυτής.

ε. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης δέχεται εις τους κόλπους αυτής και υπό την πνευματικήν αυτής αιγίδα και διαποίμανσιν του Ορθοδόξου Χριστιανούς, όσοι, είτε ατομικώς ή οργανωμένοι εις Εκκλησιαστικάς Κοινότητες, εθελουσίως προσέρχονται εις αυτήν και αναγνωρίζουν την ανωτάτην πνευματικήν, κανονικήν και εκκλησιαστικήν δικαιοδοσίαν του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Εις περιπτώσεις προσελεύσεως οργανωμένων Ορθοδόξων ή Ετεροδόξων ομάδων εις την Ιεράν Μητρόπολιν Αξώμης, απαιτείται η γνώμη και έγκρισις του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, του έχοντος την δικαιοδοσίαν επί των εν Αφρική Ορθοδόξων.

στ. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης αναπτύσσει ιεραποστολικήν δράσιν προς διάδοσιν του Ευαγγελίου, όταν και όπου προσκαλείται προς τούτο και πάντα εις τα όρια της πνευματικής αυτής δικαιοδοσίας συμφώνως των αρχών της Πολιτείας και της πολυχρόνου Ορθοδόξου Παραδόσεως.

ζ. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης, διακονεί και ποιμαίνει τους Ορθοδόξους Χριστιανούς οι οποίοι διαβιούν εις τα Κράτη της πνευματικής αυτής δικαιοδοσίας (Άρθρον 1, Παράγραφος γ'), ήτοι τους Ορθοδόξους Χριστιανούς όλων των εθνοτήτων (Αιθίοπες, Έλληνες, Κυπρίους, Ρώσους, Ουκρανούς, Σέρβους, Ρουμάνους, Βούλγαρους, Γεωργιανούς, Πολωνούς, Αλβανούς, Τσεχοσλοβάκους, Αιγυπτίους), ντόπιους όλων των φυλών, αλλά και κάθε άλλης τυχόν εθνότητος ανά την οικουμένη, η οποία ασπάζεται την Ορθόδοξον Πίστην και τα Δόγματα άπαντα της Ορθοδόξου

Ανατολικής Εκκλησίας. Πρόκειται για ιστορικές διεκκλησιαστικές συμφωνίες μεταξύ των Ορθοδόξων Προκαθημένων και Αρχηγών των Εκκλησιών, οι οποίες εφαρμόζονται πιστά έως σήμερα και ανανεώνονται με την εκλογή των νέων Πατριαρχών των Ορθοδόξων Εκκλησιών.

η. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης διεδέχθη και έχει την κυριότητα και ευθύνην πάντων των πράξεων, αποδοχής δωρεών, αγορών, ανεγέρσεως και ιδρύσεως Ιερών Ναών, Μοναστηρίων ή Ησυχαστηρίων, Σχολείων, Κέντρων Πολιτισμού, Θεολογικών Σεμιναρίων, Αγροτικών Ιατρείων, Κλινικών, Φαρμακείων, Ιεραποστολικών Κέντρων, Ιεραποστολικών Αδελφοτήτων ή Συλλόγων, Κέντρων Εφαρμογής Ανθρωπιστικών Προγραμμάτων, Αγροτικών ή άλλων δραστηριοτήτων και εν γένει ιδρύσεως Ιεραποστολικών Ιδρυμάτων, καθώς και της κινητής και ακινήτου περιουσίας, αι οποίαι εγένοντο κατά τα παρελθόντα έτη ή πρόκειται να γίνουν εφεξής.

θ. Εις την πρωτεύουσα Αδδίσ Αμπέμπα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας, εις οίκημα δωρηθέν υπό της Α.Μ. του Αυτοκράτορος της Αιθιοπίας Haile Selassie προς την Ελληνορθόδοξον Ιεράν Μητρόπολιν Αξώμης, επί των οδών Angola str. και Mekube Bentylrgu str. , περιοχή Wereda 02, SedestKilo, αριθμ. οικίας 9999/1, εδρεύει η Ελληνορθόδοξη Ιερά Μητρόπολις Αξώμης, όπου στεγάζονται μόνιμα η κατοικία του εκάστοτε Μητροπολίτου και τα γραφεία της Ιεράς Μητροπόλεως.

ΑΡΘΡΟΝ 2

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΞΩΜΗΣ

α. Αποστολή της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης είναι η κήρυξις του Ευαγγελίου του Ιησού Χριστού, η διδασκαλία και διάδοσις της Ορθόδοξου Χριστιανικής Πίστεως, η ενεργοποίησις, η καλλιέργεια και ο συντονισμός της ζωής της Ορθόδοξου Εκκλησίας εις τα Κράτη της πνευματικής δικαιοδοσίας της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, σύμφωνα με την Ορθόδοξον Πίστην και Παράδοσιν.

β. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης αγιάζει τους πιστούς δια της Θείας Λατρείας, ιδία της Θείας Ευχαριστίας και των άλλων Μυστηρίων και τελετουργικών Πράξεων, και οικοδομεί τον πνευματικόν και ηθικόν βίον των πιστών, επί τη βάση της Αγίας

Γραφής, της Ιεράς Παραδόσεως και των Όρων και Κανόνων των Οικουμενικών και τοπικών Συνόδων, των Κανόνων των Αγίων Αποστόλων, των Πατέρων της Εκκλησίας, και των άλλων Συνόδων των αναγνωριζομένων υπό της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, όπως αυτοί ερμηνεύονται υπό της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

γ. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης αποτελεί πνευματικόν φάρον, φορέα και μαρτυρία του μηνύματος του Ιησού Χριστού προς πάντας τους διαβιούντας στις χώρες της Πνευματικής αυτής δικαιοδοσίας, δια της Θείας Λατρείας, του Θείου Κηρύγματος, της Διδαχής και της βιώσεως της Ορθοδόξου Χριστιανικής Πίστεως.

Ως προς τας διορθοδόξους, διαχριστιανικάς και διαθρησκειακάς αυτής δραστηριότητας, η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης ακολουθεί την υπό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας επίσημον και καθοριζομένην θέσιν και γραμμήν.

ΑΡΘΡΟΝ 3

ΔΙΑΘΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΞΩΜΗΣ

α. Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Αξώμης ἐν ταῖς περιοχαῖς τῆς πνευματικῆς αὐτῆς δικαιοδοσίας, ἐπαρχία τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, οὕσα ἐνιαῖα ἐν τῇ ὁλότητι αὐτῆς, συγκροτεῖται ἐκ τῆς ἐν Αδδῖς Ἀμπέμπα ἐδρευούσης ἀμέσου Μητροπολιτικῆς περιοχῆς καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχιερατικῶν περιφερειῶν τῆς Μητροπόλεως, πού εἶναι οἱ ἑξῆς:

Α΄. Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Ορόμια, με Ἐδρα τὴν πόλιν Αδδῖς Ἀμπέμπα,

Β΄. Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Αφάρ, με Ἐδρα τὴν πόλιν Σεμέρα,

Γ΄. Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Ἀμχάρας, με Ἐδρα τὴν πόλιν Μπάχρ-Νταρ,

Δ΄. Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Μπενισανγούλ Γκουμούζ, με Ἐδρα τὴν πόλιν Ἀσόσα,

Ε΄. Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Ντίρε-Δάουα, με Ἐδρα τὴν πόλιν Ντίρε-Δάουα,

ΣΤ΄. Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Γκαμπέλα, με Ἐδρα τὴν πόλιν Γκαμπέλα,

Ζ'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Χαράρι, με Έδρα την πόλη Χαράρ,

Η'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Σομαλία, με Έδρα την πόλη Τζιτζίγκα,

Θ'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Τιγκράι, με Έδρα την πόλη Μεκέλε,

Ι'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Των Λαών του Νότου, με Έδρα την πόλη Αουάσα,

ΙΑ'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Νοτιοδυτική, με Έδρα την πόλη Μπόγκα,

ΙΒ'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Ασμάρας, με Έδρα την πόλη Ασμάρα της Ερυθραίας,

ΙΓ'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Τζιμπουτί, με Έδρα την πόλη Τζιμπουτί της Δημοκρατίας του Τζιμπουτί,

ΙΔ'. Μητροπολιτική Περιφέρεια Μογκαντίσου, με Έδρα την πόλη Μογκαντίσου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Σομαλίας.

β. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης έχει την Έδρα αυτής εν τη πόλει της Αδδίσ Αμπέμπα Περιλαμβάνει επί του παρόντος την άμεσον Εκκλησιαστική-Μητροπολιτικήν περιοχήν του Κέντρου και άλλες Εκκλησιαστικές περιφέρειες.

γ. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης είναι θρησκευτικός οργανισμός και λειτουργεί σεβόμενος τας διατάξεις και τους Νόμους που διέπουν τα περί Θρησκευτικών Οργανισμών εις τα Κράτη των Πνευματικών αυτής δικαιοδοσιών, δηλαδή Κράτος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας με Έδρα την Αδδίσ Αμπέμπα, το Κράτος της Δημοκρατίας του Τζιμπουτί με Έδρα το Τζιμπουτί, το Κράτος της Ερυθραίας με Έδρα την Ασμάρα και το Κράτος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Σομαλίας με Έδρα το Μογκαντίσου.

Αι κατά τόπους ενορίαί εκάστης Μητροπολιτικής Περιφέρειας διοικούνται υπό του Μητροπολίτου, ο οποίος είναι ο Κανονικός και Νόμιμος εκλεγμένος επικεφαλής της Τοπικής Ορθόδοξου Εκκλησίας υπό της Ιεράν Σύνοδον του Ελληνορθόδοξου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής.

Η διοίκηση της Ιεράς Μητροπόλεως διέπεται από τας διατάξεις του παρόντος Συντάγματος, των Ειδικών διατάξεων περί Μητροπόλεων, Επισκοπών και Ενοριών του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, των κατά καιρούς Μητροπολιτικών Εγκυκλίων και των αστικών Νόμων των χωρών της δικαιοδοσίας της Ιεράς Μητροπόλεως, Αξώμης.

ΑΡΘΡΟΝ 4

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

α. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης διοικείται υπό του εκάστοτε νομίμως εκλεγέντος υπό της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, Μητροπολίτου Αξώμης, όστις και αποτελεί το Ανώτατον Εκκλησιαστικόν όργανον διοικήσεως της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης.

β. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης εκπροσωπούμενη υπό του Μητροπολίτου, υπέχει την εκκλησιαστικήν και κανονικήν ευθύνην της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης έναντι του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ως της υπερκείμενης Εκκλησιαστικής αυτής αρχής.

γ. Ο Μητροπολίτης Αξώμης έχει τας αρμοδιότητας και ευθύνας, όσας οι Ιεροί Κανόνες και το παρόν Σύνταγμα προβλέπουν δια την Ιεράν Μητρόπολιν. Όλα τα νομικά θέματα, τα οποία επηρεάζουν την Ιεράν Μητρόπολιν και τας Εκκλησιαστικάς αυτής Περιφερείας ανήκουν στην αποκλειστικήν αρμοδιότητα του Μητροπολίτου και μόνον. Ο Μητροπολίτης Αξώμης, δι' εκθέσεως ενημεροί εκάστοτε το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας περί των τρεχόντων θεμάτων και των ληφθεισών αποφάσεων. Εσωτερικοί κανονισμοί διοικήσεως Ενοριών άνευ της εγκρίσεως του Μητροπολίτου δεν δύναται να έχουν ουδεμίαν ισχύν.

δ. Δεν επιτρέπεται ουδεμία μορφή σωματειακού συνασπισμού, ή συναιτερισμού του Κλήρου της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης ως απάδουσα τοις Ιεροίς Κανόσι και τη Ιερά Παραδόσει της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

ε. Ενορίαί και κληρικοί Ιερείς, Διάκονοι, Υποδιάκονοι, Κατηχητές, Συνεργάτες και Στελέχη της Ιεράς Μητροπόλεως, μη αποδεχόμενοι τα υπό του παρόντος Συντάγματος και των κατά τόπους Πατριαρχικών και Μητροπολιτικών Εγκυκλίων Γραμμάτων, αναφερόμενα και διατασσόμενα, εκπίπτουν των σκοπών των

και αποβάλλονται εκ της πνευματικής ευθύνης και αρμοδιότητας της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης σύμφωνα με τους Ιερούς Κανόνες της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

στ. Ειδικός Κανονισμός υποβαλλόμενος υπό του Μητροπολίτου εις την Ιεράν Σύνοδον του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής, διέπει την διοίκησιν των ενοριών και άλλων εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, οργάνων, φορέων, συλλόγων και δραστηριοτήτων εν τοις ορίοις της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης.

Τροποποιήσεις επί του προαναφερομένου Κανονισμού υποβάλλονται προς έγκρισιν εις την Ιεράν Σύνοδον του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και ισχύουν άμα τη εγκρίσει αυτών υπό της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

ΑΡΘΡΟΝ 5

ΕΥΘΥΝΑΙ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

α. Ο Μητροπολίτης Αξώμης είναι και Έξαρχος πάσης Αιθιοπίας και Ερυθραίας. Εν τη ιδιότητι αυτού ως Επαρχιούχου Μητροπολίτου Αξώμης του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, έχει μεταξύ των άλλων, τας κάτωθι αρμοδιότητας και ευθύνας τας οποίας οι Ιεροί Κανόνες και η μακραίωνα ζωή, πράξεις και τάξις της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ως και αι διατάξεις του παρόντος Συντάγματος, ορίζουν δια το Επισκοπικόν αξίωμα, μετά της εν τω Ιερώ Συνθρόνω εγκαθιδρύσεως:

1. Ασκεί πάντα των υπό των Ιερών Κανόνων τω αξιώματι αυτού οριζόμενα καθήκοντα και δικαιώματα.

2. Έχει την ευθύνην έναντι του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, δια την κανονικήν και ομαλήν λειτουργίαν και ζωήν, διοίκησιν και δραστηριότητα της μίας και ενιαίας Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης.

3. Έχει την αναφοράν αυτού προς το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας και υποβάλλει ετησίως έκθεσιν επί της καταστάσεως της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης.

4. Έχει την άμεσον ευθύνην της διαποιμάνσεως ολοκλήρου της Μητροπόλεως Αξώμης, εις τα Κράτη δικαιοδοσίας αυτής.

5. Επιβλέπει και συντονίζει, μετά του Μητροπολιτικού Συμβουλίου, το προγραμματιζόμενον και επιτελούμενον έργον εν ταις επί μέρους Μητροπολιταίς

Περιφερείαις, δι ου εξασφαλίζεται και προάγεται η ενότης της Ιεράς Μητροπόλεως Αζώμης.

6. Χειροτονεί Πρεσβυτέρους και Διακόνους, χειροθετεί Πνευματικούς, Υποδιακόνους, Αναγνώστας και εν γένει απονέμει τα Εκκλησιαστικά οφφίκια, σύμφωνα με τας περί Χειροτονιών και Οφφικίων διατάξεις του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

7. Συμπαρίσταται πατρικώς τοις Κληρικοίς και τοις εντεταλμένοις του όλου Ευαγγελικού και Αποστολικού έργου εν τη εφαρμογή των ειδικών Προγραμμάτων της Ιεράς Μητροπόλεως Αζώμης και των γενικών Προγραμμάτων του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

8. Προεδρεύει του Μητροπολιτικού Συμβουλίου και των Εφορειών των διαφόρων Ιδρυμάτων και Συλλόγων καθώς και των Εκκλησιαστικών Συνεδρίων ή Συνάξεων.

9. Αντιπροσωπεύει την Ιεράν Μητρόπολιν Αζώμης και το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας ενώπιον πάσης Εκκλησιαστικής και Πολιτικής Αρχής εν ταις χώραις της πνευματικής αυτής δικαιοδοσίας.

10. Ως ο Κανονικός και Νόμιμος Εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας εις τας χώρας της δικαιοδοσίας της Ιεράς Μητροπόλεως Αζώμης εξασκεί τας εκ του Πατριαρχείου δοθησομένας αρμοδιότητας και υπευθυνότητας αυτού, προάγων τας θέσεις και τας αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου επί διαφόρων θεμάτων.

11. Έχει την ευθύνην δια τας διαχριστιανικάς και διαθρησκευακάς δραστηριότητας εν τοις ορίοις της Ιεράς Μητροπόλεως.

12. Ενεργεί παν νόμιμον δια την εξεύρεσιν των αναγκαίων πόρων δια την προαγωγήν και εύρυθμον λειτουργίαν του Αποστολικού έργου.

13. Καλλιεργεί και ισχυροποιεί έτι πλέον τον υφιστάμενον δεσμόν της Ιεράς Μητροπόλεως Αζώμης μετά του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

14. Επιμελείται της εφαρμογής του παρόντος Συντάγματος.

β. Εις τα δικαιώματα και καθήκοντα ταύτα εκάστου Μητροπολίτου της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης ανάγονται:

1. Να είναι μέλος της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, και να μετέχει των εργασιών αυτής, υποβάλλων ετησίως αναφοράν περί της προόδου του έργου της Μητροπόλεως αυτού εις τον Πατριάρχην Αλεξανδρείας.

2. Να χειροτονεί Διακόνους και Πρεσβυτέρους δια την Μητρόπολιν αυτού κατόπιν προτάσεως του ιδίου και εγκρίσεως υπό της Α.Θ.Μ. του Πάπα και Πατριάρχου Αλεξανδρείας, εις τον οποίον η υποψηφιότης υποβάλλεται υπ' αυτού προς έγκρισιν.

3. Να καθαγιάζει και να καθιερώνει δια την θείαν λατρείαν τους Ναούς και τους ευκτήριους οίκους.

4. Να επιμελείται της εν ευσημοσύνη, τάξει, αρμονία, οικονομική υπευθυνότητι και κατά το κοινόν συμφέρον διοικήσεως της Μητροπόλεως αυτού.

5. Να συγκαλεί το Πρωτοβάθμιον Πνευματικόν Δικαστήριον της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης και να προεδρεύει αυτού.

6. Να εκδίδει άδειαν προς τέλεσιν του μυστηρίου του Γάμου και να υποβάλλει τα αναγκαία εις τον Πατριάρχην Αλεξανδρείας δι' έκδοσιν διαζευκτηρίου γράμματος εν περιπτώσει διαλύσεως αυτού.

7. Να διανέμει εις τους κατά ενορίαν Ιερείς το παρά της Αγίας του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας δια του Πατριάρχου Αλεξανδρείας λαμβανόμενον Άγιον Μύρον.

8. Να μνημονεύεται και να φημίζεται κανονικώς κατά την τέλεσιν της Θείας Λειτουργίας, μετά Υπερτιμίας και Εξαρχίας.

9. Να υποβάλλει αίτησιν κανονικής (ετήσιας) ή εκτάκτου απουσίας εκτός της Μητροπόλεως αυτού εις τον Πατριάρχην Αλεξανδρείας.

ΑΡΘΡΟΝ 6

ΤΑΞΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

Εν τη Θεία Λειτουργία, τοις Μυστηρίοις και ταις Ιεραΐς Ακολουθίαις, οι Πρεσβύτεροι και οι Διάκονοι μνημονεύουν του Κανονικού Μητροπολίτου Αξώμης. Ο Μητροπολίτης μνημονεύει εις το «εν πρώτοις μνήσθητι Κύριε...» και κατά την Μεγάλην Είσοδον του ονόματος του Πατριάρχου Αλεξανδρείας.

ΑΡΘΡΟΝ 7

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

α. Εις την Ιεράν Μητρόπολιν Αξώμης λειτουργεί Πρωτοβάθμιον Πνευματικόν Δικαστήριον το οποίον συγκροτείται εκ δύο Πρεσβυτέρων επιλεγομένων υπό του Μητροπολίτου, όστις και προεδρεύει. Κρίνει υποθέσεις οικογενειακού δικαίου και διαζυγίων, καθώς και ηθικών ή πειθαρχικών παραπτωμάτων Κληρικών και λαϊκών και λαμβάνει τα υπό των Ιερών Κανόνων και της Παραδόσεως της Ορθοδόξου Εκκλησίας ενδεικνύμενα πνευματικά μέτρα διορθώσεως και θεραπείας.

β. Εφέσεις έναντι του Πρωτοβαθμίου Πνευματικού Δικαστηρίου από μέρους κληρικών και λαϊκών δύνανται να υποβληθούν εις το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας. Αι επί των εφέσεων αποφάσεις του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας είναι τελεσίδικοι και αμετάκλητοι.

γ. Προτεινομένη καθαίρεσις κληρικών επιβάλλεται υπό της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Πάσα συνεπαγομένη καθαίρεσιν κατηγορία υποβάλλεται εις το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας.

δ. Κανονισμός καταρτιζόμενος υπό του Πρωτοβαθμίου Πνευματικού Δικαστηρίου και εγκρινόμενος υπό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ρυθμίζει τα της λειτουργίας του Πνευματικού Δικαστηρίου.

ΑΡΘΡΟΝ 8

ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΕΙΑ

Εν περιπτώσει χηρείας της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας ορίζει τον Τοποτηρητήν αυτής μέχρι της εκλογής διαδόχου.

ΑΡΘΡΟΝ 9

ΕΚΛΟΓΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Η εκλογή Μητροπολίτου Αξώμης αποτελεί αποκλειστικόν προνόμιον και κανονικόν-νόμιμον δικαίωμα της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ως του Ανωτάτου Διοικητικού Οργάνου της Ορθοδόξου Εκκλησίας εν απάση τη Αφρική.

ΑΡΘΡΟΝ 10

ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

α. Ο διορισμός και η μετάθεσις κληρικών εντός των ορίων της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης αποτελεί αποκλειστικήν αρμοδιότητα και δικαίωμα του Μητροπολίτου.

β. Η μετάθεσις κληρικών μεταξύ Μητροπόλεων ή Επισκοπών ανάγεται εις την αρμοδιότητα των δύο ενδιαφερόμενων Ιεραρχών. Ούτοι πραγματοποιούν την οιανδήποτε μετάθεσιν επί τη βάσει των ισχυουσών εκκλησιαστικών διατάξεων και κοινοποιούν αυτήν εις το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας προς ενημέρωσιν και δια τα κατ' αυτό.

ΑΡΘΡΟΝ 11

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

α. Το Μητροπολιτικό Συμβούλιο συγκροτείται εκ του Μητροπολίτου ως Προέδρου και εξ αντιπροσωπειών εκ κληρικών και λαϊκών εκ των Ορθοδόξων Ενοριών της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης, ως μελών εγκρινομένων υπό του Μητροπολίτου.

β. Εξαιρουμένων των δογματικών και κανονικών ζητημάτων τα οποία ανήκουν εις την αρμοδιότητα του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, το Μητροπολιτικό Συμβούλιο ασχολείται με θέματα και ζητήματα αφορώντα εις την ζωήν, την αποστολήν, αύξησιν και ενότητα της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης και λαμβάνει τας αναγκαιούσας επ' αυτών αποφάσεις. Το Μητροπολιτικό Συμβούλιο λειτουργεί ως συμβουλευτικόν και γνωμοδοτικόν σώμα δια την Ιεράν Μητρόπολιν. Το Μητροπολιτικό Συμβούλιο έχει ως μέλημα αυτού τας Μητροπολιτικάς

Ιεραποστολικής Διακονίας, τα Ιδρύματα και τας οικονομικές υποθέσεις της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης. Μεριμνά δια την ερμηνείαν και εφαρμογήν των συμφώνως τω Συντάγματι τούτω εκδιδόμενων Κανονισμών επί θεμάτων της αμοδιότητός του. Το Μητροπολιτικόν Συμβούλιον έχει τας ευθύνas και τα καθήκοντα τα καθοριζόμενα υπό του παρόντος Συντάγματος, καθώς και τα προβλεπόμενα υπό των εν γένει Κανονισμών των εις αυτό αναφερομένων.

γ. Εις περίπτωσιν ανάγκης λήψεως εκτάκτου αποφάσεως εν τοις ορίοις της πνευματικής δικαιοδοσίας της Μητροπόλεως Αξώμης, το Μητροπολιτικόν Συμβούλιον ασκεί ανωτάτην εξουσίαν, εφ' όσον ο Μητροπολίτης συγκαλεί τούτο δια τον σκοπόν αυτόν, όστις και γνωστοποιείται δια προσκλήσεως.

ΑΡΘΡΟΝ 12

ΠΑΙΔΕΙΑ

α. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης εις τα όρια της Ιεραποστολικής αυτής δραστηριότητος κατά τας εκάστοτε ανάγκas, ιδρύει και εποπτεύει (διοικεί) εκπαιδευτικά ιδρύματα θρησκευτικής και θύραθεν κατηχητικής και ελληνικής παιδείας, σεβόμενη πάντοτε τους Νόμους οι οποίοι διέπουν τα της Παιδείας θέματα των αρμοδίων Υπουργείων εκάστης των χωρών της αρμοδιότητος αυτής.

β. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης επίσης καταρτίζει ειδικά προγράμματα δια την κάλυψιν των εκάστοτε παρουσιαζομένων εκπαιδευτικών, κατηχητικών, πολιτιστικών και άλλων αναγκών.

γ. Η Ιερά Μητρόπολις Αξώμης εκδίδει και δημοσιεύει θρησκευτικά και άλλα εκπαιδευτικά βιβλία, και έντυπα προ

ς εκπλήρωσιν της αποστολής αυτής.

ΑΡΘΡΟΝ 13

ΔΙΑΚΟΝΙΑΙ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

α. Πάντα τα υπάρχοντα Ιδρύματα (Ιεροί Ναοί-ιατρεία-σχολεία κ.λ.π.) υπό την επωνυμίαν ή δωρηθέντα ή τυχόν συσταθησόμενα Ιδρύματα ως τε περιουσία και ως ευθύνη, ανήκουν στην Ιερά Μητρόπολιν Αξώμης.

β. Δια την ίδρυσιν νέων Ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών, ψυχαγωγικών, ευαγών, οίκων ευγηρίας, ιατρείων, κλινικών, φαρμακείων, κέντρων ερεύνης και λοιπών, ως και δια την διάλυσιν ενός εκάστου των υπαρχόντων, απαιτείται η έγκρισις του Μητροπολιτικού Συμβουλίου.

ΑΡΘΡΟΝ 14

ΙΕΡΑΙ ΜΟΝΑΙ

α. Αι Μοναί και ο οργανωμένος μοναχισμός λειτουργούν κατά την μακραίωνα κανονικήν παράδοσιν και πράξιν της Εκκλησίας. Είναι εκκλησιαστικά ιδρύματα, λειτουργούντα υπό την άμεσον δικαιοδοσίαν και επιτήρησιν του Μητροπολίτου Αξώμης.

β. Αι Ιεραί Μοναί ιδρύονται υπό του Μητροπολίτου Αξώμης κατόπιν εγκρίσεως του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Αι διοικητικά και διαχειριστικά υποθέσεις των Ιερών Μονών υπόκειται κανονικώς εις την ευθύνην του Μητροπολίτου Αξώμης, ούτινος το όνομα μνημονεύεται κατά τας Ιεράς Ακολουθίας.

γ. Αι τυχόν συσταθησόμεναι Ιεραί Μοναί σκοπόν έχουσι την συνέχειαν της μοναστικής ζωής και μαρτυρίας του Ευαγγελίου, λειτουργούν δε κατά το ισχύον Μοναστηριακόν Δίκαιον και κατά το γράμμα και το πνεύμα των καταρτισθησομένων Κανονισμών λειτουργίας των.

δ. Κανονισμοί, αφορώντες εις την ίδρυσιν, οργάνωσιν και λειτουργίαν των Ιερών Μονών καταρτίζονται υπό του Μητροπολίτου Αξώμης και εγκρίνονται υπό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

ΑΡΘΡΟΝ 15

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

α. Πάντες οι Κανονισμοί οι αφορώντες εις την εφαρμογήν του παρόντος Συντάγματος, οφείλουν να ευρίσκονται εν συμφωνία προς τους Ιερούς Κανόνας, την Παράδοσιν και την μακραίωνα ζωήν και πράξιν της Αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας, ως αυτή διεμορφώθη εις τα πλαίσια του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και προς το γράμμα και πνεύμα του παρόντος Συντάγματος.

β. Οι Κανονισμοί δια την εφαρμογήν του παρόντος Συντάγματος καταρτίζονται υπό του Μητροπολίτου και του Μητροπολιτικού Συμβουλίου και εγκρίνονται υπό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

γ. Το παρόν Σύνταγμα και πάντες οι υπ' αυτού προβλεπόμενοι Κανονισμοί άμα τη εγκρίσει αυτών υπό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας δημοσιεύονται τη ευθύνη της Ιεράς Μητροπόλεως.

ΑΡΘΡΟΝ 16

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Το παρόν Σύνταγμα και οι εις αυτό αναφερόμενοι Κανονισμοί συντάσσονται εις την Ελληνικήν γλώσσαν. Νομικώς ισχύον κείμενον είναι το εγκεκριμένον υπό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας αγγλικόν. Παρουσιαζομένης ανάγκης το Σύνταγμα ερμηνεύει αυθεντικώς το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας.

ΑΡΘΡΟΝ 17

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Το παρόν Σύνταγμα ρυθμίζον τα της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης ως Εκκλησιαστικού Θεσμού, δύναται να τροποποιηθεί εν τοις επί μέρους αυτού κατόπιν εισηγήσεως του Μητροπολιτικού Συμβουλίου εις το Πατριαρχείον Αλεξανδρείας μετά την δέουσαν διεργασίαν παρά τω Μητροπολιτικώ Συμβουλίω, μετ' απόφασιν της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, εις ην η εισήγησις υποβάλλεται.

ΑΡΘΡΟΝ 18

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Το παρόν Σύνταγμα (σύνολον 18 Άρθρα), αποτελεί εγκεκριμένον υπό του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής, Εσωτερικόν Κανονισμόν και λειτουργίας και διοικήσεως της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης και τίθεται εις άμεσονεφαρμογήν.

Εν τη Μεγάλη Πόλει της Αλεξανδρείας

τη 8^η Ιανουαρίου 2022

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β

**ΠΑΠΑΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ
ΑΦΡΙΚΗΣ**

**Γ. Ορθόδοξο Αγιολόγιο Αιθιοπίας.
Φωτογραφικό Υλικό από το Αρχείο δραστηριοτήτων
της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης και από την Αιθιοπία.**

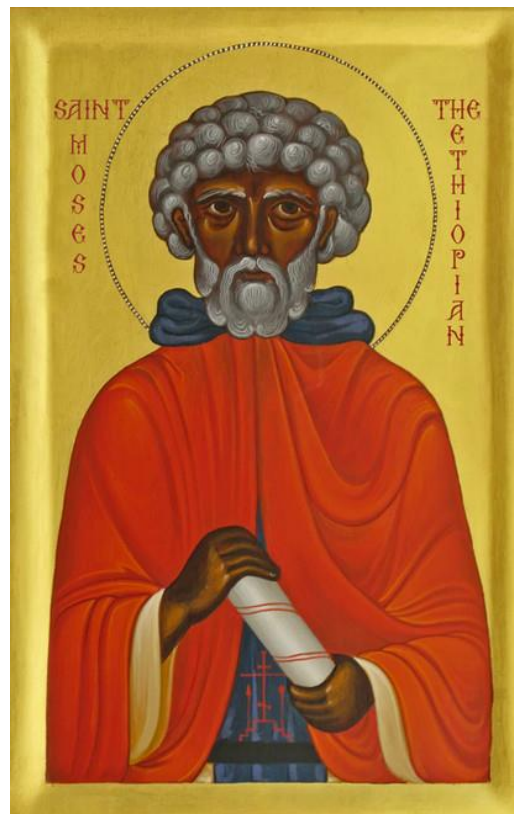
Ο Άγιος Ελεσβαάν (Κάλεμπ) της Αιθιοπίας (24 Οκτωβρίου)

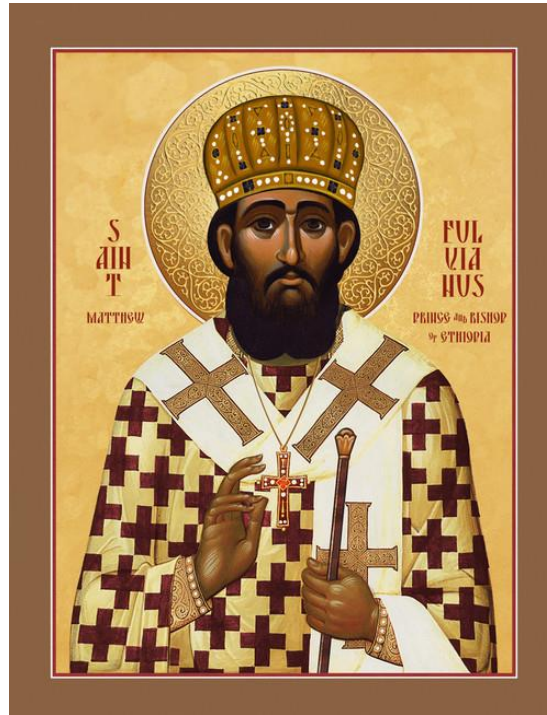
Ο Άγιος Φρουμέντιος κηρύττει τον Χριστιανισμό
στο βασίλειο της Αζώμης

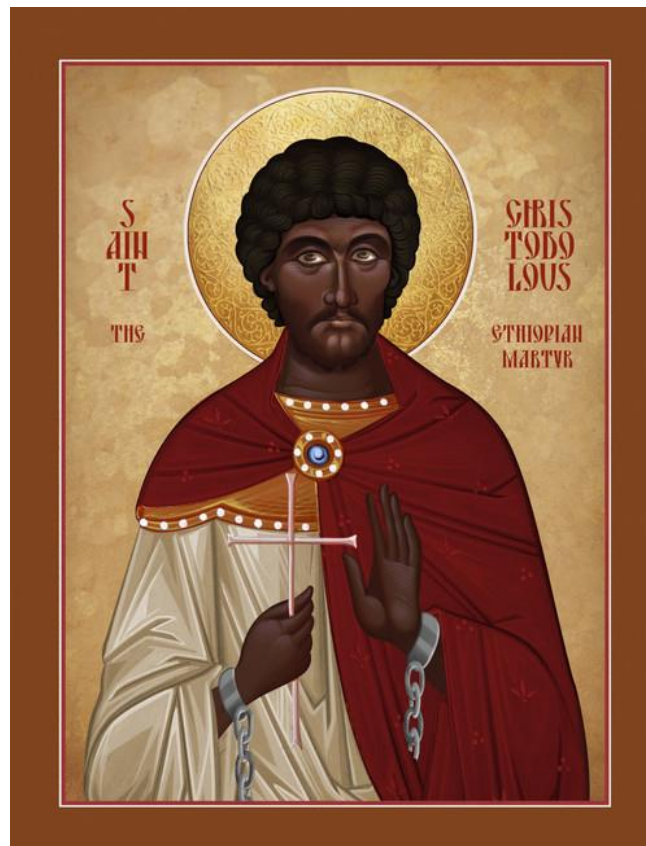
Ο Άγιος Djan Darada, ο ευνούχος Αιθίοπας των Πράξεων, βαπτισθείς υπό του Αποστόλου Φιλίππου (4 Ιανουαρίου)

Ο Άγιος Μωσής ο Αιθίοπας (28 Αυγούστου)

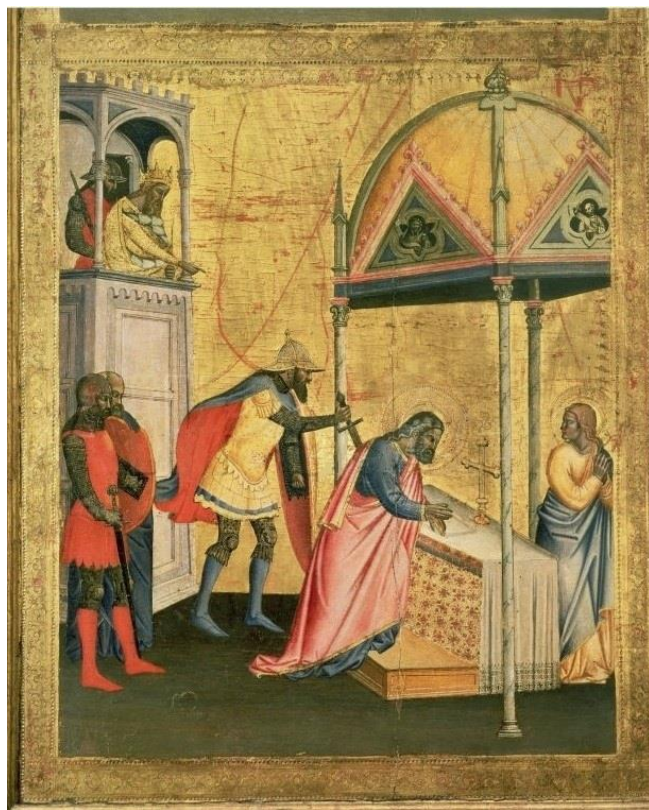
Ο Άγιος Φλαβιανός-Ματθαίος
Πρίγκιπας της Αιθιοπίας (16 Νοεμβρίου)

Ο Άγιος Χριστόδουλος ο Αιθίοπας (29 Απριλίου)

Ο Άγιος Αρέθας, ο Μεγαλομάρτυρας (24 Οκτωβρίου)

Η Αγία Ιφιγένεια, πριγκίπισσα της Αιθιοπίας (16 Νοεμβρίου)

Χειροτονία σε Διάκονο του π. Αιδεσίου Μυκεκε

Βοήθεια προς του πάσχοντες και αναξιοπαθούντες αδελφούς Αιθίοπες

Αντίς Αμπέμπα. Κοιμητηριακός Ναός Αγίου Γεωργίου. Τρισάγιο στη μνήμη στη μνήμη κεκοιμημένων Ορθοδόξων.

Ντίρε Ντάουα. Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος. Με την μακαριστή πάροικο Ελένη Παπατάκη, η οποία φρόντιζε επί δεκαετίες τον Ιερό Ναό. Μικρό το ποίμνιο, μεγάλες οι προκλήσεις.

Αγγλόφωνο Τμήμα του Ελληνικού Σχολείου. Αποφοίτηση 2021.

Ελληνικά σχολεία στην Αφρική. Μαθητές και μαθήτριες ελληνικής καταγωγής του Μίχειου Γυμνασίου-Λυκείου, με παραδοσιακές φορεσιές, κατά την εορτή της 25^{ης} Μαρτίου 2021.

Κέντρο Ελληνικής γλώσσας και Πολιτισμού, της Ιεράς Μητροπόλεως Αξώμης.
Διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας σε Αιθιοπες φοιτητές.

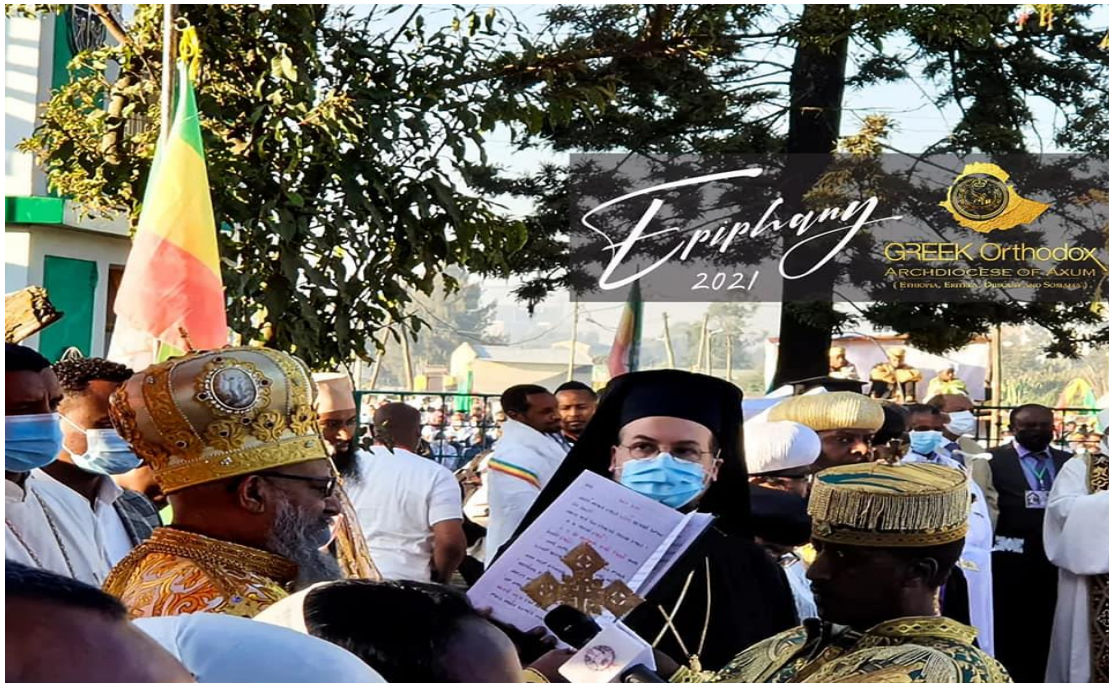

Αντίς Αμπέμπα. Βάπτισμα στον Ιερό Ναό Αγίου Φρουμεντίου.

Τέλεση Μυστηρίου του Γάμου στον Ι. Ν. Αγίου Φρουμεντίου.

Η νύφη φορά τοπική ενδυμασία η οποία κεντρικό στόλισμα
έχει τον αιθιοπικό σταυρό.

Αντίς Αμπέμπα. Αιθιοπικά Θεοφάνεια 2021. Ο Πατριάρχης Μαθίας διαβάζει ευχές.

Το Μυστήριο του Αγίου Ελαίου (Ευχελαίου) στον Ι. Ν. Αγίου Φρουμεντίου.

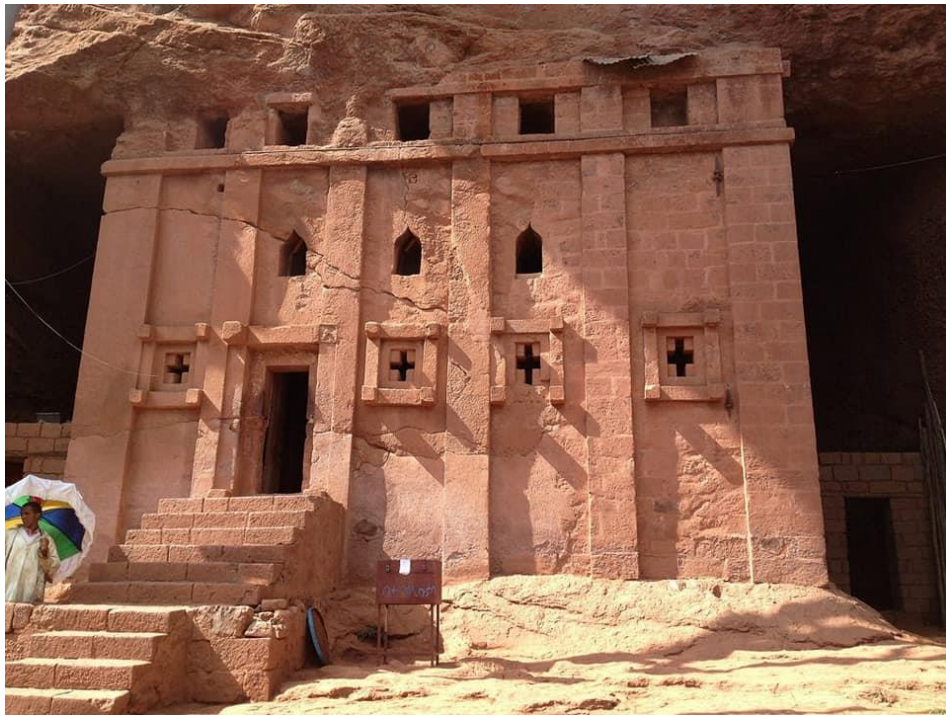
Αναστάσιμες στιγμές στον προαύλιο χώρο του Ι.Ν. Αγίου Φρουμεντίου.

Ι. Ν. Αγίου Φρουμεντίου, Πάσχα 2022

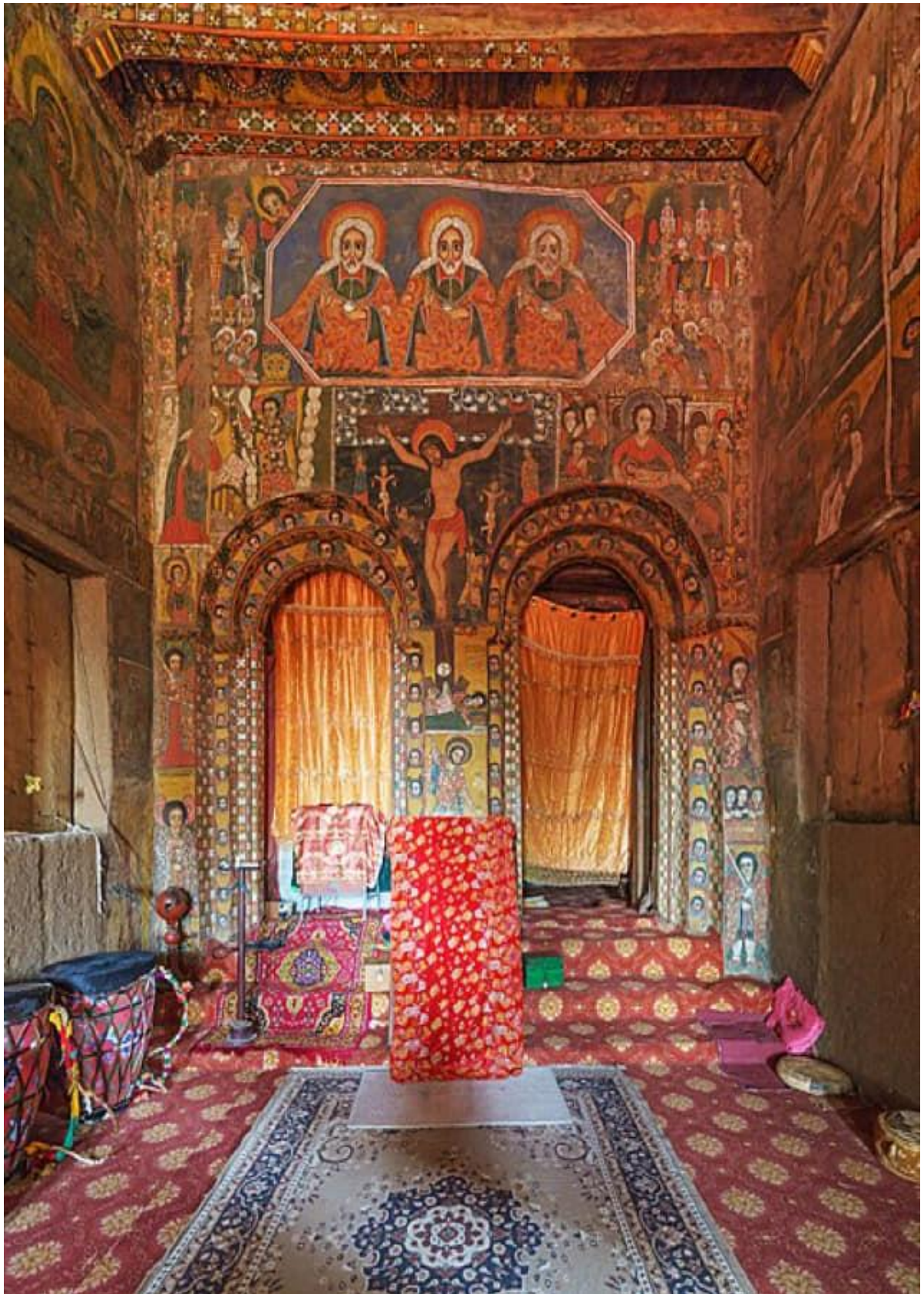
Ποιμαντική επίσκεψη στην Ντιρε Ντάουα. Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος.

Μια από τις ένδεκα μονόλιθες Εκκλησίες της Λαλιμπέλας., μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ

Ο Ιερός Ναός Ζίον, στον οποίο σύμφωνα με την Αιθιοπική παράδοση φυλάσσεται η Κιβωτός της Διαθήκης

Εσωτερικό αρχαίου Αιθιοπικού ναού. Είναι χαρακτηριστική η αιθιοπική αιογραφία για την παιδικότητα των μορφών και τα ζωνρά χρώματα.

Χαρακτηριστικό αιθιοπικό οροπέδιο

Λαξευτός ναός στη Λαλιμπέλα , μνημείο Παγκόσμιας κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ,
το 8^ο θαύμα του κόσμου για τους Αιθίοπες

Βιβλιογραφία

Πηγές

Sanctus Gregentius Tapharensis Episcopus, *Νόμοι των Ομηριτών*, J. P. Migne, Patrologia Graeca, 86n, 563-798

Προσωπικό αρχείο μητροπολίτη Αξώμης κ. Δανιήλ

Αρχείο μητροπόλεως Αξώμης (Βιβλία επιστολών, πρωτόκολλο αλληλογραφίας, βιβλίο πεπραγμένων, φωτογραφικό αρχείο)

Δευτερεύουσα Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Casson, Lionel, *Το ταξίδι στον αρχαίο κόσμο*, Μεταφρ. Σταματιάδη, Λ. 2^η εκδ, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας, 1996.

Chaillot, Christine, *The Ethiopian Orthodox Tewahedo Church Tradition*, Paris, Inter-Orthodox Dialogue, 2002.

Doresse, Jean. *Ethiopia*, second impression, London: Elek Books, 1967.

Haustein, Jörg, *Pentecostal and Charismatic Christianity in Ethiopia: A Historical Introduction to a Largely Unexplored Movement*, Στο Hatem, Elliesie (ed.): *Multidisciplinary Views on the Horn of Africa*, Studien zum Horn von Afrika, 1, Publisher: Rüdiger Köppe, Köln 2014.

Natsoulas, Theodore, «*The Hellenic Presence in ETHIOPIA*», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977.

Fouyas, Methodios. *Abba Salama*, Addis Ababa: Association of Ethio-Hellenic Studies, 1977.

Ελληνική

Αγιαμαρνιώτης, Γεώργιος. «*Η βασίλισσα του Σαβά: Η ταυτότητα και το βασίλειό της*», Μεταπτυχιακή Εργασία, Πάτρα, ΕΑΠ, 2012.

Βινιεράτος, Ε. Σταύρος, «Η μητρόπολη Αζώμης», <http://www.xereteoti.com/poll/oooooo> (Ημ. Ανάκτησης, 23 Μαΐου 2022).

Γιαννούλας, Χρήστος. *Ιστορία της ιεράς μητροπόλεως Αζώμης*, Αθήνα: χ.ε., 1981.

Γιαννούλας, Χρήστος. «Ενθρονίστηκε ο νέος Μητροπολίτης Αζώμης», <http://www.xereteoti.com/classroom-pictures/e-metropole-axomes>, (Ημ. Ανάκτησης: 25 Ιουνίου 2021).

Γιακουμέλος, Πέτρος. *Η ζωή και η πορεία μου εν τη εκκλησία*, 1^η εκδ. Αθήνα: ΙΠΜΕ, 2017.

Γιακουμέλος, Πέτρος. *Αναμνήσεις-Τιμητικές Διακρίσεις*, 1^η εκδ. Αθήνα: ΙΠΜΕ, 2018.

Διαμαντοπούλου, Σοφία, «Η Διοίκηση του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας από το 1830 έως σήμερα», Μεταπτυχιακή Εργασία, Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 2015.

Ζαχαροπούλου, Ελένη. «Η χριστιανική αυτοκρατορία της Ρωμαϊκής Ανατολής και το βασίλειο της Αζούμ, από τον Μ. Κωνσταντίνο ως τον Ιουστινιανό», Διπλωματική εργασία, πανεπιστήμιο Γιοχάνεσμπουργκ, 2008.

Ζιάκας, Γρηγόριος. Ζιάκα, Αγγελική, *Διαθρησκευτικός Διάλογος*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΠΑΜΑΚ. 2016.

Καλογερόπουλος, Δημήτριος. *Οι δύο μου πατρίδες*, 1^η εκδ. Αθήνα: Λύχνος, 2008.

Καργάκος, Σαράντος. *Αιθιοπία Αβησσυνία, Μια Ελλάδα στην Αφρική*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2012.

Κιάμου, Μαρίκα. «Η “μύηση” του Αιθίοπα ευνούχου στο Χριστιανισμό. “Παράδειγμα” μεταστροφής», Μεταπτυχιακή Εργασία, Πάτρα, ΕΑΠ, 2018.

Κορδώσης, Μιχαήλ. *Το Βυζάντιο και ο δρόμος προς την Ανατολή*, Αθήνα: Αναστατικές Εκδόσεις Διονύσιου Νότη Καραβία, 2002.

Λέτσιος, Δημήτριος. *Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τη Νουβία, την Αιθιοπία και την νότια Αραβία, ως αραβική κατάκτηση*, Αθήνα: Ιστορικές Εκδόσεις Σ.Δ. Βασιλόπουλος, 1988.

Μάξιμος, Μοναχός. *Ο άγιος Γρηγόριος, Αρχιεπίσκοπος Αιθιοπίας-Λιβύης, Άγιον Όρος: Ι. Ησυχαστήριο Κοιμήσεως Θεοτόκου Κατουνάκια*, 2010.

Μητροπολίτης Αζώμης, Νικόλαος. *Διάσκεψις Ανατολικών Ορθόδοξων Εκκλησιών*, Αδδής Αμπέμπα: Μητρόπολη Αζώμης, 1965.

Μητροπολίτης Αζώμης, Πέτρος. *Η πορεία Αγάπης του Οικουμενικού Πατριάρχου προς την Εκκλησίαν και τον ευσεβή Λαόν της Αιθιοπίας*, Αθήνα: μητρόπολη Αζώμης, 1996.

Μίχος, Αθανάσιος. *Τιθορέα-Αδδής Αμπέμπα*, Αθήνα: αυτοέκδοση, 1992.

- Μυλωνάς, Γεώργιος. *Το Ταρζανάκι*, Κοζάνη: χ.ε., 2015.
- Νιουράκης, Νικόλαος. *Ταξιδεύοντας Αιθιοπία*, Αθήνα: Δωρικός, 1987.
- Παπαθανασίου, Αθανάσιος. *Οι «Νόμοι των Ομηριτών»*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1994.
- Παπαθανασίου, Θανάσης. «*Η Ορθόδοξη ιεραποστολή και οι ανθρώπινες συνάψεις*», Σύνταξη, Τευχ.144, (2017), 27-40.
- Παπαθανασίου, Θανάσης, «*Προοπτικές και Τροχοπέδες της Ορθόδοξης Ιεραποστολής Σήμερα*», περιοδικό Πάντα τα Έθνη, τ. 132, (2014), 16-19.
- Παπαθανασίου, Αθανάσιος, «*Χριστιανισμός και Ισλάμ. Όψεις της πρώτης συνάντησής τους*», Πάτρα, Παραδόσεις Ε.Α.Π., ΟΡΘ-51, 2016.
- Παπαγιαννόπουλος, Γιώργος. *Αιθιοπία (Αβησσυνία). Ένα μικρό Βυζάντιο στο κέρασ της Αφρικής*, Αθήνα: Γόρδιος, 2016.
- Παπουτσή, Ευάγγελος, «*Κέρασ της Αφρικής: Ο Ρόλος του στον Διεθνή Γεωπολιτικό Σχεδιασμό στη Διαχρονία*», Μεταπτυχιακή Εργασία, Μυτιλήνη, Παν. Αιγαίου, 2019.
- Σακελλαρίου, Θεοδόσιος. *Διάλογος Αγίου Γρηγορίου*, 1^η εκδ. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βασιλείου Ρηγόπουλου, 1953.
- Σύλλογος Ελλήνων Αιθιοπίας. «*Η Ελληνική Παρουσία στην Αιθιοπία*», <https://m.facebook.com/EllinoEthiopicClub/photos/a.150470275706359/603742487045800/>, (Ημ. Ανάκτησης, 27 Απριλίου 2022).
- Φίτσιος, Χαρίλαος, «*Η εν Dembi Dollo Ελληνική Κοινότητα*», Έκδοση Abba Salama, τ. 8^{ος}, Αθήνα: Μεθόδιος Φούγιας, 1977.
- Φούγιας, Μεθόδιος. *Κωνσταντινούπολις- Αδδίς Αμπέμπα*, Αθήνα: Μητροπολίτης Αξώμης Μεθόδιος, 1972.
- Φούγιας, Μεθόδιος. *Εκ βαθέων εξομολόγηση*, Αθήνα: Επτάλοφος, 2005.
- Φούγιας, Παναγιώτης. *Η πτώση του Αυτοκράτορα Haile Selassie Α΄*, Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2004.
- Φούγιας, Παναγιώτης. *Μεθόδιος ο αδικημένος Ιεράρχης*, Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2009.
- Χρήστου, Κωνσταντίνος. *Εκκλησιαστικοί Συγγραφείς του 7^{ου} αιώνα ως μάρτυρες της εποχής τους*, 1^η εκδ. Θεσσαλονίκη: Κυρομάνος

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δημητρίου (Δανήλ) Μπιάζη.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.